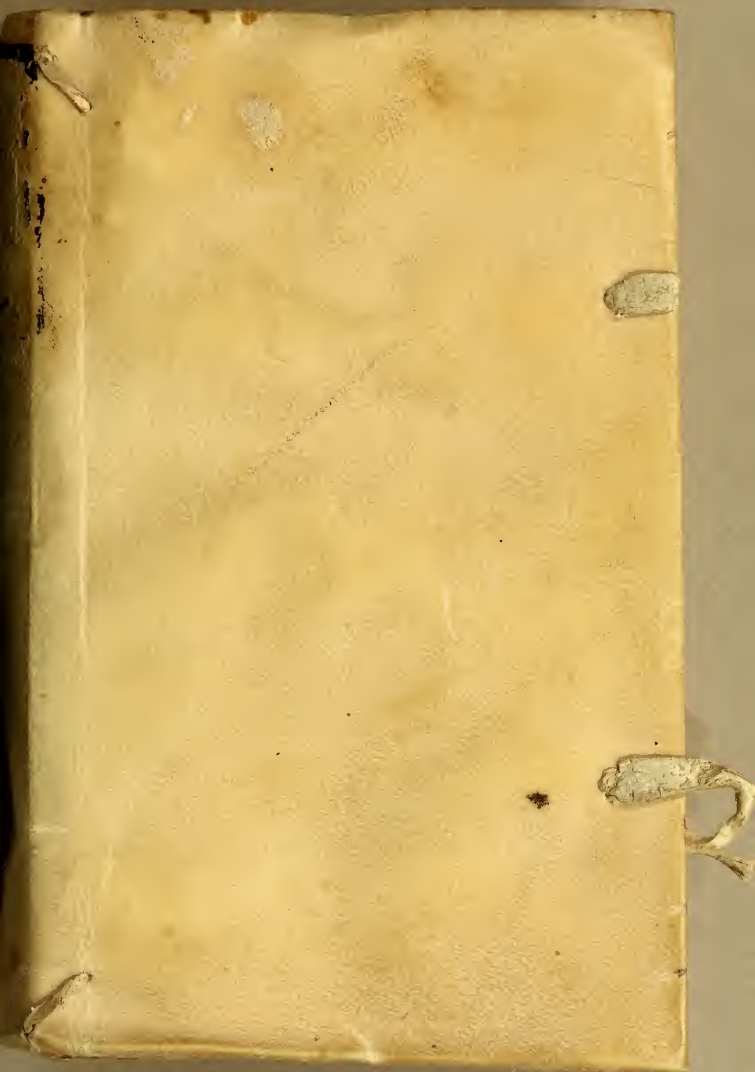
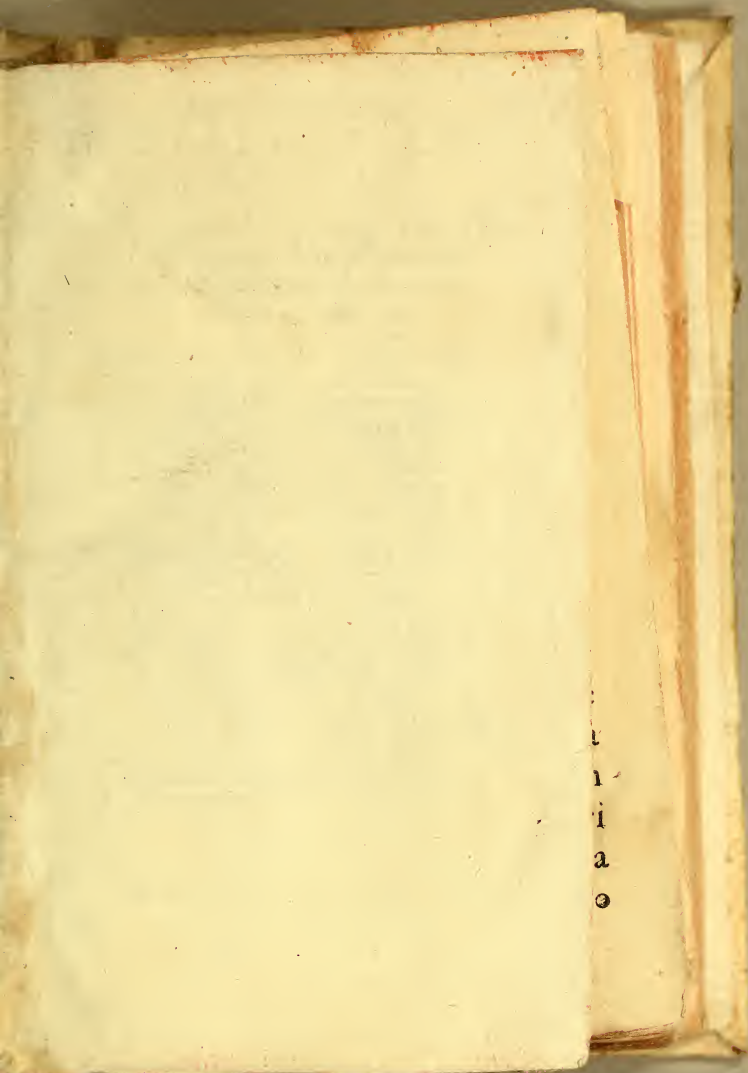

GAUDEO

221672

Icazbalceta #80
Medina No. 86a

Imperfect lacks
pl 129
& mutilated

lacks all the
second part.

INTRODVCTIO IN DIALECTICAM ARISTOTELIS,

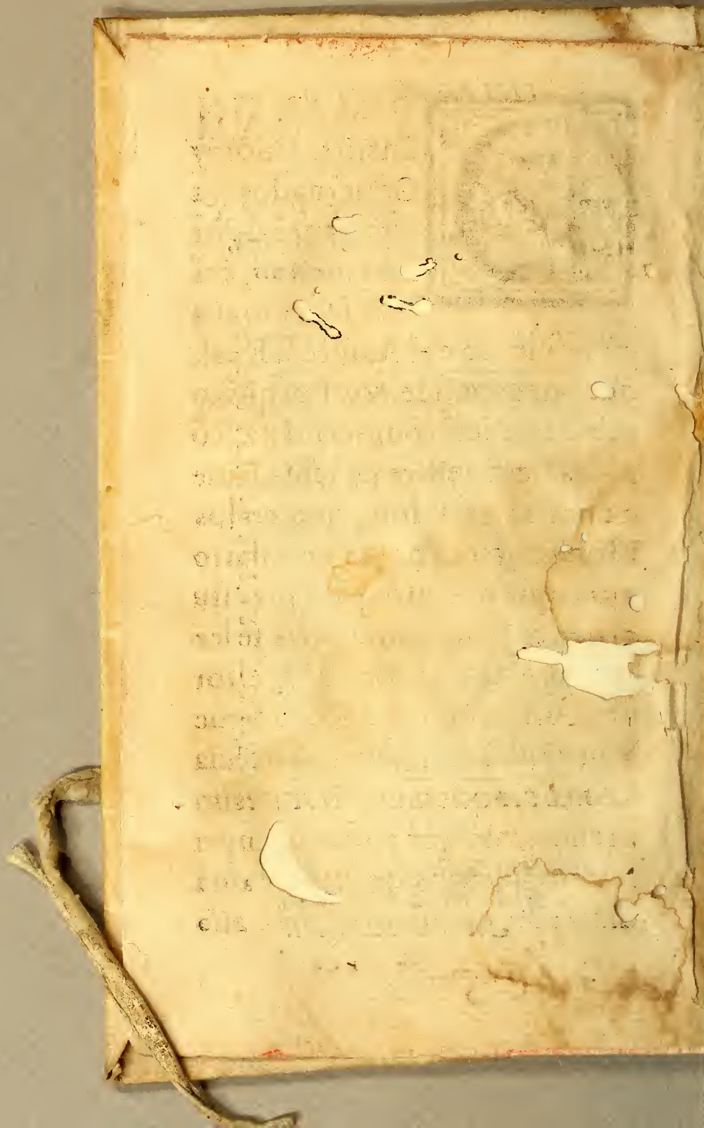
PER MAGISTRVM FRANciscum Toletũ Sacerdotem societatis Iesu, ac Philosophiæ in [Ro]mano Societatis Collegio professore.

DVLCE TVVM NOSTRO FIGAS IMPECTORE NOMEN NAM QVO CONSTAT NOMEN NOSTRA SALVS.

MEXICI.

In Collegio Sanctorum Petri & [Pau]li,
Apud Antonium Ricardum.
M. D LXXVIII.

Ō. MARTIN
Enriq̃z, Viſorey
Gouernador ica
pitā general por
ſu Mageſtad, ē eſ
ta nueua Eſpaña
y Preſidente del Audiēcia Real,
que enella reſide. &c. Por quāto
por parte del Prouincial de la Cō
pañia del nombre de Ieſus, ſe me
ha hecho relacion, que en los
Eſtudios, cōuiene y es neceſſario
aya copia de libros para los eſtu
diātes delos q̃ cōmunmēte ſe leē
[illegible] por falta dellos no ſe eſtor
ue el biē cōmun q̃ dello ſe ſigue
Y me pidio mādaſſe dar licēcia
à Antonio Ricardo Piamōtes im
preſſor, para que pudieſſe impri
mir los pedaços que la [illegible]pañia
dixere ſer neceſſarios cada año

paıa los eſtudiãtes,y quelos q̃al
preſente ſe podiá imprimer erá
los ſiguiétes.Fabulas,Catõ, Lu-
ys viues,Selectas de Ciceró,Bu-
colicas de Virgilio, Georgicas
del miſmo, Sũmulas de Toledo
y Villalpãdo,Cartillas de doctri
na Chrĩana,libro quarto yquin
to del padre Aluarez de la Com
pañia,Elegãcias de Laurècio Va
la,y de Adriano, algunas Epiſto
las de Cicerõ,y Ouidio de Tri-
ſtibus & põto, Michael verino,
verſos de ſ. Gregorio Naziáze-
no,cõlos deſ.Bernardo,off
de ſ. Ambroſio,Selectas de ſant
Hieronymo, Marcial Purgado,
Emblemas de Alciato , Flores
poẽt ũ, y otras coſas menudas
como blas de ortagraphia y

de Rethorica. Y por mi visto a-
tento à lo susodicho, por la pre
sente doy licēcia al dicho Anto
nio Ricardo impressor, para q̄ li
bremente el y no otra persona
pueda imprimir los dichos peda
ços de libros arriba declarados,
por tiēpo de seys años, corrigiē
dolos cada vez el dicho Prouin
cial con los originales de la pri-
mera impressiō. Y mando q̄ en
ello no se le ponga embargo ni
impedimento alguno. Fecha en
la ciudad de Mexico. à. xvj. dias
del mes de Febrero de. 1577.
Años.

Don Martin Enriquez.

Por mandado de su Excellencia.
Iuan de Cueuas.

DON PEDRO MOya de Contreras, por la gracia de Dios, Arçobiſpo de Mexico, del Cõſejo de ſu Mageſtad. &c. Auiẽdo entẽdido del muy reuerẽdo padre Prouincial dela Cõpañia de Ieſus deſta ciudad, q̃ ay neceſsidad de imprimir algunos libros, es aſaber Fabulas, Catõ, Selectas, de Cicerõ, Luys Viues, Bucolicas, y georgicas de Virgilio, Sumulas de Toledo y Villalpando, Cartillas de doctrina Chriſtiana en lengua Eſpañola, Libros quarto y quinto del padre Aluarez de la Compañia, Elegancias de Laurencio Vala, y de Adriano, algunas Epiſtolas de Ciceron, Ouidio de Triſtibus y põto, Michael

Verino, Versos de S. Gregorio Nazianzeno, cõlos de sant Bernardo, officios de sant Ambrosio, Selectas de sant Hieronymo Marcial purgado, Emblemas de Alciato, Flores poetarum, Tablas de Orthographia, y de Rethoticas, para la frequencia y cõtinuacion de los Estudios delos Collegios adjacentes y annexos à la dicha Compañia, y delos de mas Estudiantes desta ciudad. Por la presente damos licencia à Antonio Ricardo Piamontes impressor de libros, para que los pueda imprimir libremente, todos ò qualquiera dellos, enteros òen partes, como lo ordenare el dicho Padre Prouincial, al qual encargamos, los haga cor

regir con los originales.
Dada en Mexico, à veynte y qua
tro dias de Deziembre, de mil
y quinientos y ſetenta y ſeys A-
ños.

P. Archiepiſcopus Mexicanus.

Por mandado de ſu Señoria
illuſtriſsima.

Iuan de Aranda.

LECTORI
S.

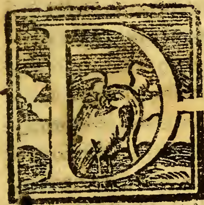
NTRODVCTIONES, quas Isagogas Græci appellant, cùm in disciplinis omnibus & artibus, amice lector, vtilissimas esse cõstat, tum verò in ea, quæ ab Aristotele tradita est, disserẽdi doctrina ita certum est, vt confirmatione indigere nõ videatur. nã & si vir erudissimus oẽs eius artis partes accuratissimè sit persecutus, ac fœlicissimè absoluerit vniuersam, tamen (quod negari non potest) ita obscurè plerumq; multa ab eo dicuntur, vt nisi ab ijs, qui rem velut in summa iã perceperint, falicè intelligi non possint. Itaquè in omnibus Academijs, quas nouimus toto orbe celebratissimas, is mos iam inde ab initio inoleuit, vt Philosophiæ Professores, antequam Aristotelis libros explicandos tyronibus aggrediantur, ijs totius Dialecticæ rudia quædam elementa paucis, quã tum natura rei patitur & apertis præceptionibus compræhensa proponant, quò neque ignari omninò harum rerum ad Aristotelis lectionem accedant, neq; rursius diutius æquo in his retineãtur, quæ sint ipso plenius postea percepturi. Quam qui

dem consuetudinem, nisi experientiâ, certissimâ rerum magistra, compertum fuisset, optimam esse & vtilissimam, numquam tam diu, tam omnium doctorum consensu, tam frequentes, ac nobiles Academiæ retinuissent. Quòd si nostrum hîc iudicium etiam & exemplum aliquid valet, expertus sum & Romæ hoc anno, & alibi aliàs, cùm hac eadem [illegible] magnam ex ea re vtilitatem ad auditores peruenisse, quòd morem hunc secuti essemus. Neq; verò illi audiendi sunt, qui hæc Sophistarum esse commenta affirmant, quæ introductionibus huiusmodi contineri solent: nã (vt de cæteris nunc taceam, quæ sunt à viris doctissimis non paucæ conscriptæ) in hac certè nostra dedimus operam diligenter, vt nihil nisi ex optimis quibusque auhtoribus Græcis, Latinis, & Arabibus proferremus: quales sunt, inter Græcos quidem Ammonius, Porphyrius, Alexander, Theophrastus, Magentinus Psellus: inter Latinos autem Boetius. Thomas, Albertus Magnus, Ægidius, & alij plerique: inter Arabes verò Auerroes, Algazeles, Auicenna. Qua in re siquid est boni (vt fore nos quidem speramus) id & Deo laudi, & tibi cõmodo esse vehementer optamus. Vale.

INTRODVCTIONES IN DIALETICAM *ARISTOTELIS* LIB. I.

De nomine Dialecticæ.

CAP. I.

DIALECTICA VIAM oſtendit, & methodum tradit, qua occulta manifeſtare, confuſa diſcernere, errores repellere, veritateſque confirmare poſſumus, propterea ante omnem aliam ſciẽtiam addiſcenda eſt ipſa, enim eſt ianua; qua aperta omnes aperiuntur; &, qua clauſa, omnes clauduntur, cuius adæquatum obiectum eſt Argumentatio, quæ ex ſimplicibus dictionibus ſignificatiuis, quas terminos vocãt, primò componitur, à quibus priùs nobis eſſet incipiẽdũ, cùm ſimplicia priora ſint, niſi aliũde initium capere ſtudentium vtilitas præmoneret, quibus conducibilibus multo futurum

rũ existimamus, si antè, quæ ad ipsam Dialecticam, eiusq; instrumenta pertinent, breui compendio tenuerint, vt quid Dialectica sit, præ alijs omnibus percipiẽtes, modumq; diuidendi, definiendi, & argumeutandi edocti promptiores fiant, faciliusq; per reliqua procedãt. Cum igitur præceptum Aristotelis sit, vt alicuius rei cognitionem indagantes, quid nomen significet, præcognoscant. nominum enim significatione ignorata, ad rerum contemplationem ascendi non potest. Nos autẽ breuem quandam introductionem ad Dialecticam Aristotelis paremus, quid nomẽ Dialecticæ sibi velit, exponamus oportet. Dialectica Græcè idem est, quod Latinè disputatrix, vel differtrix, quasi ars, quæ disputare & differere doceat, quam Stoici partem Logicæ esse existimabant, duas Logicæ faciẽtes partes; alteram inueniendi argumenta, & rationes, quibus verum à falso discernitur; alteram de inuentis iudicandi; illam Topicam, hanc Dialecticam vocabant. Dialecticorum tamen communis vsus iam nomen Dialecticæ vtrique parti commune fecit, imò Logicæ nomen à Dialecticæ nomine non differunt, præsertim cùm apud Aristotelem talis distinctio Dialecticæ & Logicæ non inueniatur,

niatur, at Logica à logos dicitur, quod Latinè idem quod ſermo, vel ratio eſt, quaſi ſciētia ſermocinalis, vel rationalis, id eſt, quæ verſa tur circa rationes, & ſermonem: vocamus au tem rationes diſcurſus intellectus, quibus ve rum, vel falſum inquirimus, vnde Logicæ no men latius patet, ſi eius etymologia inſpicia tur, quàm Dialecticæ, cum Logica etiā Grā maticam, & Rhetoricam, quæ de ſermone ſunt complectatur, qua parte verò idē quod rationalis eſt, Dialecticæ cōueniat, & aliqua ex parte Rhetoricæ, quæ etiam ratione vti- tur. proinde latiſsimè ſumpta, Grammaticā, Rhetoricam & Dialecticam compræhendit; quod quamuis verum eſt, cōmuniter tamen iam eſt receptum, vt quoties de Logica ſer- mo fit, idem quod per Dialecticam intelliga tur, præſertim apud Dialecticos. vocabula enim peculiariter ſecundum ſubiectam ma- teriam accipienda ſunt.

Qui ſit Dialectica: De eius ne ceſsitate, materia, fine, & officio. CAP. II.

ARTES OMNES IN HVNC FI nem inuētæ ſunt, vt per eas operationes noſtræ,

noſtræ, quas per naturam non ita facilè, & perfectè præſtare poteramus, abſolutæ, & exactæ reddantur, quod in omnibus reperire eſt, homo enim poteſt ſcribere, pingere, luctari, texere, ſed id imperfectè, & non ſine errore: at ſi artem teneat, expeditius, & certius illa o[illegible]ia [illegible]tur vnde ars rectè quicquam faciendi aut cognoſcendi dicitur prõptitudo: ex quo factum eſt, vt cùm multæ in nobis ſint operationes, atque inter ſe diuerſæ, quas recte exercere non poteramus, plures ad hoc inuentæ ſint artes. Sunt autem in communi tres operationes: quædã exteriores, que circa aliquam materiam extra nos verſantur, vt pingere, texere, agros colere. Sunt aliæ operationes exteriores, quæ tamẽ non in aliquam extra nos tranſeunt materiã, ſicut loqui, ſermocionari, dicere. Sunt aliæ in tertio genere interiores, ſicut contemplari naturas, conſiderare, verum cognoſcere. Ad tres has operationes optimè exercãdas ſimul tæ ſunt ad inuentæ artes. Ad operationes exteriores primi generis, ſunt omnes illæ artes, quæ Mechanicæ dicuntur, vt nemoraria, militaris, nautica, fabrilis. Ad operationes ſecũdi generis ſunt artes, quæ ſermocionales dicuntur, Grammatica ſcilicet, quæ rectè &

congruè voces connectere docet: Rhetorica, quæ elegantem, ac suis numeris absolutam reddit orationem. Ad operationem verò tertij generis, quædam ars adinuenta est, quæ methodum traderet, & viam sterneret, qua ad perfectam rerum contemplationem & cognitioné venire [illegible], & hæc Dialectica est: vnde sicut artes Mechanicas rectè faciendi & operandi artes, Grammaticam congruè loquendi, Rhetoricam rectè dicendi: ita Dialecticam rectè intelligendi iure artem dixeris, non quòd per Dialecticã res ipsas sciamus, aut cognoscamus (hoc nãque aliarum munus est sciẽtiarum) sed quòd Dialectica modum & methodum præbeat, quibus rectam rerum contemplationem cõsequamur, propter quod instrumentum & organum scientiarum & modus sciendi dicitur. Quod si Dialectica etiam circa sermoné versatur, id nõ est per se, nisi quatenus ꝑ sermonẽ operationes intellectus manifestãtur: nec hoc etiam pacto circa quemcunque sermonem versatur, sed circa eum solùm, quo aliquid verè, vel falsò dicitur. De reliquis verò, quæ ad Dialecticã pertinẽt, dicamus oportet. Experiẽtia enim cõstat, & Arist. [illegible]j. Polit. c. iiij. docet artes habere aliquã materiã, circa

circa quã operentur. ars enim textoria circa filum, lignaria circa lignum, militaris circa arma versatur. Est etiam cuique arti suũ & officium, quorum nihil Dialecticæ deest. Pro quo aduerte primò, quòd materia in aliqua arte duplex est, quædam propinqua, & proxima, circa quam talis ars versatur, vt ligna materia sunt artis lignariæ, fabrilis ferrum, quia circa hæc tales artes versantur: altera materia est remota, quã ars quidem præsup ponit, non tamen circa eam primò versatur, quo pacto arbores materia lignariæ artis, remota tamen, ferũ militaris, lana textoriæ dicuntur; quia sine his materiæ proximæ non constant. Aduerte etiam præter hæc, in Grãmatica, Rehetorica, & Dialectica duplicem esse materiam, alteram propinquam, vt in Grammatica sunt voces ad congruam conexionem aptæ, in Rhetorica sermo ornatus & elegans, in Dialectica verò operationes intellectus, vel sermo qui tales operationes manifestat: alteram autem remotam, quæ in his tribus artibus eadem est, nempe res omnescum discrimine tamen. Grãmaticus enim circa res oẽs versatur de eis congruè loquẽdo, Rhetoricus ornatè dicendo, Dialecticus viam ostendens, qua verè cognoscantur, &

inde

nde vero sermone exprimantur, propterea
iæ artes communes dicuntur. Ex his appa-
et finis, & officium Dialectici. Finis enim
eius est methodum ostendere, qua res verè
dignosci & secerni queant. Officium autē
ea ministrare, quibus talis cognitio obtinea-
tur: id autem fit diuidendo, definiendo, & ar
gumentando. officium ergo ipsius definire,
diuidere, & argumentari est. Instrumenta,
quæ modi sciendi dicuntur, sunt definitio, di
uisio, & argumentatio, de quorum singulis
introductorio modo nonnulla dicemus. Et
primùm de definitione.

Quid Definitio, & quotuplex sit.

CAP. III.

IRCA DEFINItionem quatuor nobis breuiter considerãda sunt. Primum, quid sit definitio. Secundum quotuplex sit. Tertium, quæ sint leges bonæ definitionis. Quartum, qui modi

di argumentandi, & loquendi per definitionē. Circa primum aduerte. Arist. j. To. c. iiij. id, quod nos definitionem vocamus, terminum vocare, translatione sumpta à termino, & limite, quo agri, vel areæ circunscribūtur: vt enim totum quod illius est areæ, intra talem termi[illegible]tinetur, nec quicquam areæ est extra terminum; nec aliud, quod non sit areæ, est intra: ità illa oratio, quæ omnes partes, quæ sunt iu natura rei, ita explicat, vt nihil deficiat, vel redundet, dicitur terminus. Nos vocamus definitionem, quasi vndique circunscribentem rei naturam. Est autem definitio, juxta Arist. ij. Post. c. x. oratio ipsum quod quid est, significans: ac si dixisset, est oratio, quæ naturā alicuius manifestat. In qua definitione duæ sunt particulæ cōsiderādæ. Altrae est, quòd sit ratio, id est, aggregatio quædam multarum vocum & notionum: cū enim naturæ rerum quæ definiuntur, habeāt plures partes, necesse est pluribus manifestē tur vocibus, vnde vna sola vox non est definitio. Altera particula est, naturam alicuius significans. Hoc ponitur ad excludēndas orationes multas, quæ definitiones nō sunt, quia alicuius naturam non manifestant; ex quo fit, vt ista sit definitio, animal rationale, est. n.

oratio, & hominis naturam explicat: at, homo est doctus, oratio quidem est, definitio verò minimè, nullius enim naturam exprimit. Contra hoc vnum posset argumentum opponi huiusmodi: Vna vox sola potest significare totam naturam rei, ergo definitio non est oratio. Antecedēs prob[illegible] vox, homo, significat totum hominem, & integram ipsius naturam: ergo vna vox totam rem explicat. Ad hoc respōdetur, dupliciter aliquā rē voce significari, & manifestari posse: vno modo distinctè, altero modo cōfusè. hoc exemplo poterit intelligi; videre quandoq; possumus imaginem aliquam confusè, cùm totam simul conspicimus, nec magis visus ad vnam, quàm ad aliam partem inclinatur: videmus etiam eandem distinctè, cùm ad singulas partes oculos conuertimus, vel minimam quamque lineam inspicientes, quod etiam inte[illegible]ctu contemplantes aliquādo facim[illegible] res significatur vna quidem voce confus[illegible] tamen; quia per eam tota simul repræsentatur, at verò pluribus vocibus eadē res singulis singulas eius partes significantibus distinctè significatur. Modò respō[illegible]etur, Definitionem debere significare rem t[illegible]tam non confusè, sed distinctè, propterea debere

esse orationem. ex quo sequitur, nomen alicuius rei, & definitionē eiusdē idē significare. sed non modo eodem, sed alterum distinctè, alterum confusū: homo enim, & animal rationale eandem rem exprimunt, sed vox, homo, confusè; definitio verò animal rationale, distinctè. Cum igitur definitio alicuius naturam explicet; fit, vt prima diuisione diuidatur iuxta diuisionem eius, cuius naturam explicat, quod duplex potest esse: alterum vox, aliqua significatiua: alterum res aliqua. vt enim res ipsæ suas habent proprias naturas: ita etiam & nomina suas sortiuntur naturas, quæ à significatione sumuntur; vt sicut homo est homo per animam & corpus; ita & nomen nomen est, quia ex voce & significatione componitur. possunt ergo & res, & nomina definiri, vnde exurgit duplex definitio; altera, quæ dicitur nominis; altera, quæ dicitur rei. Definitio nominis, que Interpretatio, & Etymologia aliquando dicitur, est oratio nominis significationem exponens. Hic autē vocamus nomen quamcumq; dictionem significatiuam, vt Magnanimus est, qui magnū habet animum: Infinitum quod non habet finem: Vacuum est quod caret corpore: Argumento autem est, ijs definitionibus sola no-

Cina,

mina, non res definiri, quòd aliquando contingat similia nomina fictitium quid significare. Multiplex quidem huiusmodi definitio assignatur, sed quia Grammatica est potiùs cōsideratio talis, prætermittitur. Definitio verò rei est oratio rem aliquam explicans, vt animal rationale, quæ hominis naturam manifestat.

Quotuplex sit definitio rei.

CAP. IIII.

TRIPLEX EST DEFINItio rei, quædam essentialis, quædam causalis, quædam descriptiua seu accidentaria. Essentialis definitio est oratio, genus, & differentiam alicuius rei continēs. Vocatur autem genus id, quod naturæ definiti ita competit, vt simul etiam de alijs prædicetur, vt in hac hominis definitione, Animal rationale: animal genus est, quia cùm de natura hominis sit, etiam de equo, capra, & alijs multis prædicatur. Est autem differentia, id quod cum de natura etiam definiti sit, cum genere iunctum ipsum determinat, & coarctat, vt pro sola re definita sumatur, sicut se

habet in illa eadem definitione rationale, est enim in ipsa hominis natura, & coarctat genus animal, vt non equum, nec aliud præter hominem dicat. huiusmodi definitio dicitur Essentialis, quia naturam rei per ea, quæ illi essentialia [illegible] manifestat: idem enim natura, & essentialia sunt, hec exactiorem modò petas horum declarationem, suo enim loco diligentius ista consideranda sunt. Definitio Causalis, est oratio, rei proprias causas manifestans. Causarum autem numerus quadruplex est, quædam causa est materialis, ea nēpe, ex qua aliquid fit, vt ligna, & lapides materia sunt domus, æs statuæ, corpus humanum ipsius hominis: altera est forma, ea scilicet per quam res est, & quæ simul cum materia rem totam absoluit, vt anima rationalis hominis est forma, & figura statuæ: tertia est efficiēs, à qua aliud producitur, vt sol qui lumen producit, ipsius est efficiens causa, & ignis caloris, & sutor calcei: quarta est causa finalis, gratia cuius, seu propter quā aliquid fit, vt beatitudo causa est finalis hominis; ad beatitudinem enim creatus est: & sanitas est finis potionis amaræ. Ex his igitur causis, aut singulis, aut pluribus, aut omnibus definitiones causales fiunt. Sunt autem, quæ per materiā

teriam dătur,vt domus eſt lapidibus,lignis, & terra,reliquiſque partibus conſtructa. Zithum eſt potus ex aqua, hordeo, & lupulo confectus:ſub hoc definitionis genere compræhenduntur definitiones, quibus res artificiatæ per ea, ex quibus fiunt, definiuntur. Cōpræhenduntur etiam definitiones, quæ partes rei continent,vt mundus eſt ex cœlo,terraque,& ex naturis,quæ intra hæc includentur, conſtitutio corpus humanum eſt, quod ex erecto capite,pectore, manibus, ventre, pedibuſque conſtat, quas alij vocant partitiones. Compræhenduntur etiam definitiones accidentium, quæ per ſubiecta ipſorum aſsignantur,vt;riſibilitas eſt aptitudo hominis ad ridendum: lumen eſt actus diaphani. Secundum genus Cauſalium definitionū eſt per formam,vt homo eſt animal ex rationali anima conſtans:ad quod genus illæ definitiones reducuntur, quibus concreta per abſtracta definimus, vt album eſt quod albedine efficitur. Tertium genus eſt per efficientē cauſam, vt dies eſt latio ſolis ſuper terram. Ecclipſis eſt interpoſitio terræ inter ſolem & lunam : tonitruum eſt extinctio ignis in nube. Poſſumus etiam his vti in obliquo dicentes,nox eſt priuatio luminis, proueniens ex

latione solis sub terram. Quartum genus est per finalem causam, vt homo est animal ad summi boni perceptionem destinatum, domus est tegumentum ad incómoditates extrinsecas propulsandas. Possunt etiam definitiones per plures causas simul assignari, ista enim quatuor causas, homo est animal ex rationali anima & corpore in æternã beatitudinẽ à Deo creatum. hæc autẽ duas, Ecclipsis est priuatio luminis ex itẽ positione terræ: hæc autem tres, homo animal est anima & corpore in beatitudinem ordinatum. Hic autem vnum aduerte, definitiones eas, quæ per materiam, & formam assignantur, esse etiam essentiales; materia enim & forma ad rei naturã spectant, ipsamque componunt: vnde dici possent essentiales, at quia simul etiam causæ rei sunt, causales dicetur: distinctionis gratia solent aliqui eas essentiales Physicas nuncupare, illas verò, quæ genere & differentia constant, essentiales Metaphysicas. Tertia definitio est accidentaria, quæ non quid res, sed potius qualis sit, significat, hæc autem est oratio rẽ per sua accidentia manifestans. Est autẽ duplex, altera, quæ per genus, & accidens proprium, quod illi soli rei conuenit, assignatur,

vt

vt homo eſt animal riſibile, terra eſt elemētū grauiſsimū, ignis elementum leuiſsimum. & hæc propie dicitur deſcriptio. Ad hanc definitionem reducuntur eæ, quæ dantur per effectus, vt iuſtitia eſt quæ ſuum cuiquæ tribuit: ſol eſt author diurnæ lucis: homo eſt animal, quod loqui poteſt. Altera definitio accidentaria eſt, quæ datur per accidentia comunia, quorum ſingula pluribus rebus inſunt, ſimul tamen iuncta, non niſi rei, que difinitur, vt homo eſt animal bipes, implume, pulcrum magis cerebri. Ad hoc difinitionis genus aliquæ Poetarum deſcriptiones reduci poſſent, ſed iſta vlterius proſequi nō præſentis ſpeculationis eſt, ne introductionis limites extra modū diuagātes tranſiliamus.

DE LEGIBVS BONAE DEfinitionis. De modo argumentandi, et loquendi circa ipſam difinitionē.

Cap. V.

MVLTA quidem præcepta ſunt ad benè definiendum obſeruāda, quæ diffuſè vj. Top. Ariſto. tradit, ex quibus tria omnibus definitionibus communia in

præ

præsenti explicanda elegimus. Primum igitur præceptum, seu lex est, vt difinitio clarior sit difinito, cúm enim in hoc sit inuenta definitio, vt rem occultã manifestet, oportet, vt notior sit, quã illud, quod definitur, vt hæc definitio, Animal a Deo creatum ad beatitudinem naturam hominis magis manifestat, quam si vnica exprimatur voce; nempe, homo: Huic præcepto aduersantur definitiones illæ, quæ per ignotiora, vel æquè ignota assignãtur, vt si dicas, somnus est imago mortis, mors enim obscurior est somno. Aduersãtur etiam, que idem per idem definiunt, vt si dicas, leo est animal quod est leo. Aduersantur tandem, que vocem Metaphoricam habent, vt homo est arbor inuersa. Secundum præceptum est, Definitio debet reciprocari et conuerti cun definito, id est de quocunq; prædicatur definitum, de eodem & definitio prædicari debet, & de quocunq; definitio: de eodem & difinitum, ita vt nulli vnum competat, cui non alterum. Huic præcepto aduersantur. qui solúm per communia definiunt, quæ pluribus, quàm definito, insunt, vt homo est substantia sensibilis. Aduersantur etiam nominum Etymologiæ, q; ob id non sunt propriè definitionis cum plu-

ribus

ribusq; definitis conueniunt, vt Theologus
est, qui de Deo loquitur, lapis est, quod pedē
lędit. Tertium præceptum est: Definitio ni-
hil debet habere superfluum, vel diminutū,
sed ita rem explicare, vt nec deficiat, nec ex
cedat: vnde non est bona definitio, homo est
animal rationale coloratum, bipes, est enim
superflua, cum coloratum, & bipes non sint
in natura hominis nec istá est bona definitio,
homo est substantia rationalis, est enim dimi
nuta, cum plura sint in natura hominis, quā
ea, quæ in tali difinitione actu continentur:
est enim homo substancia corporea anima-
ta, sensibilis, rationalis.. Hæc sunt præcepta
quilibet bonæ definicioni necessaria, ita vt
ex vnius defectu viciosa reddatur definitio,
vnde siquis velic definitionem aliquam bo-
nam esse contendere, omnes simul leges illi
inesse pro[illegible]enetur, atqui definitionem
vitio[illegible]sse contenderit, vel vnicam legē
deesse [illegible]fficiet ostendere. Modus argumen-
tandi in definitione duplex est ad modum
vtilis. Alter est, vt tam definitum, quam de-
finitio de aliquo prædicetur, & tunc de qu[illegible]
cumq; affirmatur definitum, affirm[illegible]bitur
& de quocumq; definitio, pariter et ni-defi
tum. Similiter etiam negatiuà, vt coestncha
a nito

animal, ergo eſt corpus animatum ſenſibile: & contrà, concha eſt corpus animatum ſẽſibile, ergo eſt animal, humilitas eſt habitus bonus, ergo eſt virtus, & contrà, eſt virtus: ergo eſt habitus bonus, pariter etiam in negatione, vt ſimia non eſt animal rationale, ergo non eſt homo: è contrario non eſt homo, ergo non eſt animal rationale. Superbia non eſt habitus bonus: igitur nec eſt virtus; item, non eſt virtus, ergo nec habitus bonus. Alter modus argumentandi eſt, quando aliquid de definito, vel de definitione predicatur, & tunc quod affirmatur de definito, affirmabitur & de definitione: pari ratione quod negatur: & contrà à definitione ad definitum, vt animal rationale eſt capax beatitudinis, ergo & homo, & homo eſt capax beatitudinis, ergo & animal rationale. Negatiuè pariter, vt habitus malus nõ eſt expetendus, igitur nec vitium: virtus nõ eſt ſpernẽda, ergo nec habitus bonus eſt ſpernendus. Supereſt, vt de modo loquendi per definitionem dicamus. Duplex autẽ loquendi eſt modus, & interroganti, & reſpondenti. Primum, petẽti, quæ definitio eſt iſta: Reſpõde, vel eſt nominis, vel eſt rei, eſt cauſalis vel eſſentialis, vel deſcriptiua. Petenti Se-

cūdo, qualis est hæc definitio? responde, est bona, vel est mala Circa definitum etiam potest interrogans petere, quid est hoc, scilicet quid est homo vel leo? Cui rei, responde per definitionem essentialem vel causalem. Secundo, quale est hoc? respōde per accidentariā. Circa definitionem autem nominis solet peti: quæ est huius nominis significacio? Et respondetur per ilius significaciones. At circa Causalem secundum causarum numerum quadruplex fit interrogatio, vt à quo est cathedra? responde per efficiētem. ex quo est? responde per materiam, perquid est? respōde per formam, propter quid causam finalem petit.

Quid diuisio, quotuplex, quæ ipsius precepta sint. Cap. VI.

EST alius sciendi modus, qui dicitur Diuisio, qua vtimur ad totius alicuius partes inuestigandas, vnde non minimum hæc definitioni prodesse solet, quæ ex partibus conflatur. quid igitur sit Diuisio, & quotuplex, quæ ipsius leges, quibus modis per diuisionem argumentari liceat

ceat, quis tandem sit loquendi modus, tractare oportet. Diuisio oratio est totum in suas partes distribuens. oratio dicitur, non enim diuisio quęcunque ad Dialecticum spectat, sed ea, quę mente, & voce fit, idest. cũ rem aliquam simul inteligentes singulas eius partes inuestigare, & voce exprimere conamur, & propterea diuisio talis oratio dicitur, aliæ vero diuisiones, nẽpe, cùm gladio lignum, vel aliud quid vis scindimus, Dialecticæ non sunt. Est igitur Dialectica diuisio oratio, qua de toto aliquo loquentes singulas eius partes enarramus, quæ diuisio manifestat eam, quam intelectu concepimus, vt totum hoc, bonum scilicet, assumentes in singulas suas distribuimus partes, vtile honestum. & delectabile, in qua oratione duo sunt: Alterum: totum ilud quod secatur in partes, & hoc diuisum dicitur: Alterum, ipsius enumeratæ partes, & hæ membra diuidentia dicuntur. Ex vtroque autem constituta oratio diuisio est, quæ sicut, & definitio, in diuisionem nominis, & diuisionem rei primó diuidi potest. Diuisio Nominis est oratio, qua vox in suas significationes distinguitur, vt canis significat sydus quoddã significat & animal terrestre: hæc diuisio nomi-

nis non enim res aliqua per eam in ſuas partes diuididitur:ſed ſola vox. Hanc Græci enumerationem vocabant. Tali autem diuiſione non vnam vocem tantum,ſed & orationē integram in varios ſenſus, quos recipit,diſtinguimus,quos orationes amphibologicas vocant, vt; Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe. Creſus Italim ingreſſus perdet quam plurima regna. Diuiſio Rei eſt: cùm res aliqua in ſuas partes,vel accidentia diſtinguitur,quæ triplex eſt: Prima Diuiſio generis in ſpecies,hæc autem eſt,cùm commune aliquod in minus communia, de quibus per ſe prædicatur:diuiditur,vt, Elementorum aliud ignis,aliud aer:aliud aqua,aliud terra: hæc autem diuiſio fieri aliquando ſolet per differentias, ex quibus ſpecies conſtituuntur,vt animalium aliud rationale, aliud irrationale,idem eſt ac,animalium aliud homo, aliud brutum. Altera diuiſio eſt Totius in partes, ex quibus componitur; & hæc duplex ſolet eſſe ſecundum duplicem rationem partium ex quibus conponitur. ſunt enim quædam partes, quæ ad naturam,& eſſentiam rei pertinent, quales ſunt,forma,& materia, de quibus ſuperius diximus,& ſecundum has fit diuiſio quædā

eſſen-

eſſẽtialis in partes, vt hominis alia pars anima, alia corpus. Vaſis alia pars argentum, alia figura. Quædam ſunt partes quæ quantitatis rei potius, quàm naturæ partes ſunt: & ſecundum has fit diuiſio, quæ in partes integrantes dicitur, quam aliqui partitionẽ vocant, vt corporis humani alia pars caput: alia brachia, alia thorax, alia venter, alia pedes: in his enim decorus partium ordo ſeruãdus eſt. Similiter Terræ alia pars Aſia, alia Africa, alia Europa. Tertia diuiſio eſt, quando ſubiectum aliquod in varia accidẽtia: quæ illi inſunt, diſtribuitur, vt hominũ alius doctus, alius indoctus. hominum alius liberalis, alius prodigus, alius auarus, alius ſtudioſus. aliud prauus. Ad hanc diuiſionem pertinẽt diuiſiones eæ, quibus ſubiectum in ſuas potẽtias diuidimus. vt rationalis animæ alia potẽtia intellectus, alia voluntas, alia memoria: animalis, alia potentia ſenſus, alia appetitus, alia ad motum. Solet autem hæc accidentiũ diuiſio adhuc dupliciter fieri aliquando enĩ accidens in ſua ſubiecta diuiditur, vt alborũ aliud lilium, aliud nix, aliud Cignus, &cæt. Virtutum aliæ in parte intellectiua. aliæ in ſenſitiua ſunt. Aliquando etiam accidens in accidentia diuiditur, vt dulcium aliud flauũ,

aliud

aliud album. His igitur constitutis, præcepta in diuisione obseruanda cõstituamus. Primum præceptum est, ne plura membra contineat, quam par est, si enim aliquis diuisiõe prima animal in omnes suas species diuidat, non erit cõgrua diuisio: nam cùm diuisio rei manifestandæ gratia inuenta sit, si multa cõtineret membra, fastidium potius, et obscuritatẽ, quàm cognitionem pareret. Adde etiam quòd diuidentia membra quædã ordinem inter se petũt, quem, si tam multa sint, obseruare difficillimũ est. Circa hoc autem præceptum tria attendenda sunt. Primum, vt si alicuius communis generis species paucæ sint, per illas diuisio fiat, vt elemẽtorum aliud Ignis, aliud Aer, aliud Aqua, aliud Terra. Secundum, si species plurimæ sũt, tũ per aliquas species superiores diuisio procedat, & has rursus per alias diuidamus, vt animaliũ aliud homo, aliud brutum. Brutorum aliud terreum: & hæc rursus per alia, donec ad vltima deueniamus. Tertium, potest etiã diuisio fieri per duas oppositas differentias, vt animalium aliud rationale, aliud irrationale, sed horũ causas perscrutari, alterius negotij est. Secundum præceptum: Singula membra diuisionis debent esse infe-

riora diuiso, id est, diuisum sub se plura debet complecti, quam singula mēbra, vnde nom esset congrua diuisio, animalium aliud sentit, aliud mo[...]tur: nam sentire ita commune est, sic[...] animal, cùm ōne animal, sentiat. Tertium præceptum: Omnia membra simul su[...]int suo diuiso æqualia, ita vt nihil contineatur sub diuiso, quod nō sub aliquo membro: nec aliquid sub mēbro, quod non sub diuiso: vnde nō est diuisio bona, animalium aliud rationale, aliud irrationale, aliud elementum, hoc enim tertium membrum non est sub diuiso. Quartum præceptum est, vt membra inter se aliquam habeāt æqualitatem, id est, vnum in altero non cōtineatur, vnde non est diuisio bona, animalium aliud irrationale, aliud bipes, vnū enim alterum includit, cum aliquod sit irrationale simul & bipes. Nec ista, hominum alius pius, alius literatus, cum sint homines [...]ij simul & literati.

De modis argumentandi, & loquendi per Diuisionem.

CAP. VI.

QVA

QVADRVPLEX est modus, quo circa diuisionem argumẽtari possũmus. Primus est à positione diuisi ad positionem alicuius ex membris diuidentibus, & è conuerso, id est de quocunque ipsum diuisum affirmare verum est, de eodem aliquod ex diuidentibus membris affirmare verum erit, vt leo est animal, ergo rationale vel irrationale: similiter de quo membrũ aliquod affirmatur, & ipsum diuisũ affirmabitur, vt equus est irrationalis, ergo animal. Hic tamen obseruandũ est, vt à diuiso procedentes, non vnum membrum solùm, sed omnia sub disiunctione colligamus, non enĩ valet hoc est animal, ergo rationale: sed inferre oportet, ergo rationale, vel irrationale. At ab ipsis membris ad diuisum progredientes possumus & ab omnibus simul, & singulis diuisum inferre, vt hoc est irrationale, ergo animal item, hoc est rationale vel irrationale, ergo animal. Obseruandum etiam alterum est, ut in partitionibus cum diuisio aliquid commune, quod de singulis prædicetur, assumamus, vt mundi alia pars Africa, alia Asia, alia Europa, prædicatio sic erit cõstituenda; Africa est pars mũdi, Asia est pars mundi, & Europa est pars mundi. Secundus

argumentandi modus negatione diuisi ad negationem membrorum diuidentium, & e conuerso, id est, si de aliquo diuisum negare verum est, de eodem & membra diuidentia negare verum erit, vt, lapis non est animal, ergo nec rationalis, nec irrationalis. Item. si me[illegible]egare verum est, & ipsum diuisum negare verum erit, vt lapis non est rationalis nec irrationalis, ergo nec animal hic autem modus aliter se haber quã præcedens, à negatione enim diuisi procedẽtes omnia mẽbra simul & singula licet negare, & ab ipsis ad diuisum regredientes non ab vno solo, sed ab omnium negatione procedere debemus, non .n. valet, non rationale, ergo non est animal, valet tamen, non est rationale neque irrationale, ergo non est animal. Tertius modus est à positione diuisi, & negatione vnius membri ad affirmationem alterius, si fuerit diuisio bimembris, vel à negatione duorum vel trium, si fuerit plurium membrorũ, id est, si de aliquo affirmas diuisum, & negas vnum, aut duo membra, affirmabis certè membrum reliquum, vt ho[illegible] corpus est elementum, & non est ignis, nec aqua, nec terra, ergo est aer: leo est animal, non rationale, ergo irrationale. Quartum

C

tus modus est inter ipsa membra diuiden-
tia ab affirmatione vnius ad negationem al
terius, vt hoc est ignis, ergo non est aqua:
hoc est caducum, ergo non est perpetuum,
non tamen semper iste modus argumentan
di valet, non enin sequitur, virtus est hone-
sta, ergo non est delectabilis, ... enim
est, nisi velis inferre, non eadem ratione est
delectabilis, qua est honesta. Modus loquen
di interrogandi triqlex est. Primũ enim que-
renti: Quæ diuisio est ista? Responde per ali-
quam speciem ex superius assignatis. Secun
do, Qualis est diuisio? Responde, bonam vel
malam. Tertio, quot partibus constat hæc
diuisio? Responde, duabus, tribus, secundum
numerum partium, seu membrorum ipsius.

Quid argumentatio, quæ speci-
es, q̃ præcepta ipsius sint.

CAP. VIII.

ARGVMENTATIO præcipuum
est Dialectieæ instrumentũ, quod pro-
bandas veritates ignotas, falsitates que re-
pellãdas vti solemus, hæc autem est oratio,
in qua vnum ex altero consequi denotatur,
id est oratio, in qua propositio vna incogni-

ta, ex altera cognita probatur, & declaratur, vt ſpongia eſt animal, ergo eſt ſenſitiua. Dicitur autem oratio, quia vna vox Argumentatio non eſt. Dicitur, in qua vnum denotatur conſequi ex altero, quia nõ ſat eſt, vt vnum ex altero ſequatur, vt argumentatio ſit, niſi in tali oratione talis conſecutio exprimatur. Vnde iſta Argumẽtatio non eſt: ſpongia eſt animal, & eſt ſenſitiua, licet vnum ex altero ſequatur, niſi aliud explicetur, dicendo, ſpongia eſt animal, ergo eſt ſenſitiua, ex quo fit, vt in argumentatione qualibet ſint tres partes neceſſariæ. Prima, illa propoſitio, ex qua altera infertur ſcilicet ſpongia eſt animal, quæ dicitur, antecedens, ſeu argumentatio. Altera, illa, quæ infertur ſcilicet ſpongia eſt ſenſitiua, quæ dicitur, conſequens. Tertia, illa coniunctiõ, ergo, vel ſimilis explicans conſecutionem, quæ dicitur, nota illatione: Tota autem oratio ex Antecedenti, ſeu argumento, & conſequẽti, & nota illationis conſtructa, Argumentatio eſt. Argumentationis quadruplex eſt ſpecies. Syllogiſmus, Enthymema, Inductio, & Exemplum, Syllogiſmus eſt oratio, in qua ex duabus propoſitionibus inter ſe diſpoſitis, tertia neceſſariò colligitur, vt; Omne animal

nimal est substantia, omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia, prima propositio maior, secunda minor, tertia conclusio dicitur. Ethymema est syllogismus troncatus, id est, qui ex vna propositione procedit ad alterius probationem, vt; Omnis homo est animal, ergo omnis homo est sensitiuus. Inductio est à singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale progressio, vt; Iste ignis est calidus, & ille ignis est calidus, ergo omnis ignis est calidus. Exemplum est ex vno, vel pluribus particularibus vnius particularis propter similitudinem illatio, vt; Deus pepercit Niniuitis pœnitentiam agentibus ergo & alijs peccatoribus parcet, si eos pœnituerit. Has species breuiter modò pro incipientium captu tractasse sufficiat, plura enim suis in locis tradenda sunt. Nunc quæ Argumentationis præcepta sint, dicamus oportet. Est autem Vnum in præsentia solũ obseruandum, vt in argumentatione vnum verè ex altero sequatur, & inferatur sicut se qui, et inferri denotatur; quando enim talis consequentia, & illatio deest, argumentatio vitiosa redditur, vt si dicas, homo mouetur, ergo currit, argumentatio mala est, cum nõ benè inferatur hominẽ currere, ex eo quod

mouetur:poteſt enim moueri,& non currere,ſi tantùm ambulet:at ſi dicas, homo currit,ergo mouetur, argumentatio bona eſt, optimè enim co[illegible]gitur, hominem moueri ex eo, quòd [illegible]rrat, vbi diligenter debes aduertere, Vitium, vel rectitudinem argumẽtationis n[illegible]ſiſtere in veritate, vel falſitate propoſitionum,ex quibus conſtat, ſed in recta,vel non recta vnius ex altera deductione:poteſt enim fieri, vt argumentatio bona ſit ex propoſitionibus falſis, in quibus tamen illatio recta eſt,vt homo volat,ergo homo habet alas. Poteſt etiam fieri,vt Argumentatio vitioſa ſit ex propoſitionibus veris recta illatione deficiente, vt homo [illegible]ſt animal, ergo habet duos pedes: propterea Argumentatio vera vel falſa non eſt dicenda, ſed bona, vel mala, ſignum vnum adhiberi poteſt,quando conſequentia mala eſt,nempe cùm antecedens poſſit eſſe ver[illegible] conſequenti exiſtente falſo,non quòd propter falſitatem propoſitionis mala ſit, ſed quod in tali caſu certum eſt non eſſe illationem rectam, cum in conſequentia bona ſi antecedes v[illegible] eſt,& conſequens verũ ſit,ex vero enim non ſequitur falſum. Reliqua in libro quarto tradentur.

Quis

Quis ſit diſputandi modus obſeruãdus inter ſcholaſticos concertantes.

CAP. IX.

DISPVTATIO veritatis alicuius indagandæ cauſa inuenta eſt, cum enim plurima nobis non ſtatim manifeſta ſint, eò quòd multa ſimul eorum veritatem impedientia occurrant, nec facile ſit iſta diſcernere Diſputatione indigemus, quia, propoſita re, alia omnia, quæ illius non ſunt, ſeparantes, veram eius naturam conſequamur, vnde effluxit, vt clara veritatis cognitio dicatur diſtincta, quaſi ſegregata ab alijs multis, quibus rei veritas opprimebatur, & verbum Diſputare optima Analogia deductum eſt, vt enim plantæ & vites putãtur, reiectisq; inutilibus quibus ſuffocatæ erant, purgantur: ita illa diſceptatio, qua ea quæ veritatem velut ſupprimebant, reijciuntur, merito dicitur diſputatio.

PRIMA Regula communis. Ex his tã reſpondenti, quàm Argumentanti obſeruãdum maximè videtur, ne finem hunc Diſputatio

tationis, qui eſt, veritatem indagare, peruertant, dum manifeſtè falſa defendunt, vel circa res admodum per ſe notas tempus inutiliter conſumunt. Vnde cauere oportet à proteruia, quod clarè falſum eſt, ſubſtinendo, vel quòd maniſeſtum eſt pertinaciier negando. Permittitur tamen propter ſcolaſticorũ exercitationem verum aliquando impugnari, & falſum aliquod defendi. Secunda Regula communis. Vtrique etiam id obſeruandum eſt, vt id cuius veritàs inquiritur, & quod diſputandum proponitur, quod thema, vel poſitio, vel quæſtio dicitur, attentè conſideretur, & diſputatio circa illud verſetur, vel circa ea, ex quibus illius cognitio dependet, nec fiant extra rem digreſſiones, vel verba inaniter iactentur, aut repetantur. Tertia Regula communis. Illud vtriq; obſeruandum eſt, vt initio ſemel beneuolentiam comitetur, & modeſtè captet: Is qui argumẽta, Magiſtri, circũſtãtiũ, & Reſpõdentis Reſpõdẽs verò ſolius argumẽtãtis, vterque autem ardorem aliquem ac vim modo ſeruato diſputationi adhibeat, hoc enim & diſputãtium ingenium acuitur, & circunſtantium animi attentè, & ſine faſtidio, & non citra vtilitatem audiendum eriguntur. Prima

Regu

C

Regulas Argumẽtantis maximè obseruet, vt suam argumentationem integram propo nat aduersus id, quod proponitur à Respõdente defendendum, se[illegible]r præmittens, sic argumẽtor, sic contend[illegible] vel simile, quã postquam semel propo[illegible]erit, sinat Respondentem suas partes agere [illegible]rrumpat illum, donec aliquid negetur, vel respondeatur. Secunda regula Argumentantis. Si aliquis ex ijs, quæ fuerunt ab eo proposita, Respondens negauerit, alio argumento conetur illud probare, & postea sinat illum respõdere. Si autem aliquid ei responderit, vel aliquam solutionem adhiberit, quæ videatur vel fal[illegible], vel dubia, vel non cum præcedentibus di[illegible]is, aut assertionibus Respondentis cohærere, vel tandem ei libuerit impugnare illud alio arguméto conetur repellere, quod dicitur r[illegible]licare, & circa id poterit multoties eadẽ[illegible]gumentandi methodo vti. Prima Reg[illegible] Respondentis, Attentè consideret ea, q[illegible] ab argumentante opponuntur, quibus propositis, fidelicet, eisdem verbis totã argumentationẽ bis reiteret, & in poste[illegible] repetitione ante omnia inspiciat An[illegible]cedẽtis terminos, an aliquis patiatur multas significationes, vel ipsum Antecedẽs diuersos habe-

habeat ſenſus, quod ſi ita fuerit, diſtinctione vtatur, & illum eligat ſenſum, qui magis ad præſentem diſputationem pertinere videatur, quo facto, [illegible] ruet Secūdam regulam. Vt conſequentem aduertat, quæ ſi ei viſa fuerit vitioſa, eò quod Conſequens ex antecedenti non [illegible]tur, conſequentiam imprimis neget, quod fiet hoc pacto, ſi reſumpto Antecedenti, ſiue verum ſit, ſiue falſū, dicat, Tranſeat, quo verbo non aſſerit illud eſſe verum vel falſum, ſed impertinens ad inferēdum tale conſequens, & reſumpto Conſequenti dicat, Nego Conſequentiam. Differt autem inter hoc, quod eſt negare Cōſequēs, & negare Conſequentiam. Negat cōſequēs, qui negat illud eſſe verum: negat Cōſequētiam, qui illud ſiue verum ſit, ſiue falſum ex antecedenti negat inferri. Quod ſi Cōſequētia & illatio bona viſa fuerit, vel quia neceſſaria, vel quia probabilis eſt, obiiciet tertiam Regulam. In poſteriori repetitione argumentationis neget antecedens ſi etiam admittit eſſe verum, cùm Conſequentia bona ſit, conſequens etiam erit verum, quod erit oppoſitum eius, quod ipſe defendit: Argumētans enim id ſemper inferre conatur, quod eſt contra poſitionem Defendentis: propterea

rea videat Respondens, vt in bona cõsequentia Argumentantis neget Antecedens, cuius si fuerit duplex pars, neget eam, quæ prius illi falsa apparuerit, qua[illegible] poterit etiam in consequentia non bona, [illegible]d apparenti, vel probabili concedere antecedens verum, & negare consequentiam. D[illegible]ndẽ quatuor verbis vti Respon[illegible]s: Distinguo, Nego, Concedo, Respondeo, Distinguo dubia: Nego falsa, vel malas Consequentias: Concedo vera. Respondeo quod ad difficultatis solutionem facit. In responsionem autẽ obseruet regulam vltimam: Cùm Solutio ab eo petita fuerit, videat, ne quicquam contra su[illegible] assertiones, vel contra aliquam aliã solut[illegible]onem ab eo datam dicat, vel aliquid, ex quo facilè oppositum contra eum conuincatur. Hæ autem omnes regulæ vsu, & exercitation[illegible] ipsa magis manifestabuntur, & in prompt[illegible] erunt.

Qu[illegible] sit Terminus in communi, & Quotuplex.

CAP. X.

AB-

ABSOLVTIS instrumentis tribus, prout incipientium ingenio sat erat, ad simplicissima rursum Dialecticæ Eleméta redeamus oportet, quæ Grammatici, dictiones, Logici terminos communiter vocant, vt ab ipso nomine incipiamus, Aristotiles Terminum docet esse extremum alicuius corporis, vel rei, extra quod nihili Illius rei est, & intra quod omnia eiusdem rei sunt, quo pacto duo extrema puncta vnius lineæ dicimus terminos lineæ, quia linea nõ habet vllam suam partem extra illa, & omnes ipsius lineæ partes intra ea continentur, hac Analogia vtimur in propositionibus ipsis, quarũ extrema terminos vocamusq; Sunt autem propositiones quantum sat esse modó cognoscere orationes, quibus verè, vel falsò aliquid exprimimus, & harum extrema, quorum vnum Subiectum, alterum Prædicatum est, termini sunt, vt in hac, homo est animal; homo & animal, termini dicuntur his enĩ clauditur illa ꝓpositio, sicut linea duobus finitur punctis hoc autẽ pacto definitio termini est. Extremũ in quod resoluitur propositio, vt in subiectũ, & prædicatum. Vocamus autem subiectum id, de quo aliquid dicitur: Prædicatũ vero, quod de aliquo dici-

tur,vt in hac propositiõe:homo est animal, homo subiectum, animal prædicatum est, atque ista duo sunt extrema,in quæ propositio illa vltimò diuidi potest propterea ter mini dicutur.Cùm autem propositiones nõ solùm vocibus,sed etiam scripturis, & ipso intellectu fiãt:vt enim voce proferimus,ho mo est animal;ita intelectu cognoscimus, hominem esse animal,& idẽ scripturæ mãdamus, imo propositio in voce explicat propositiones intellectus,sicut scriptura voces exprimit. Solet communiter distingui triplex terminus, Mẽtalis,vocalis,scriptus. Mentalis terminus est cognitio correspondẽs termino vocali; vt enim vox homo est vnus terminus, & vnum extremum huius propositionis, homo est animal,ita cognitio in intellectu, qua cognosco talem vocẽ, vel rem per ipsam significatam, dicitur terminus Mentalis, seu noticia,vel conceptus, nam idem sunt. Pari ratione ista scriptura, homo illi voci subordinata, dicitur terminus scriptus,vnde possent hic rermini sic de finiri. Termimus mentalis est extremum,in quod resoluitur ea propositio, quæ est in intellectu. Terminus vocalis est extremum, in quod resoluitur propositio vocalis.Terminus

minus scriptus est extremum in quod resoluitur scripta propositio. Intellige semper de resolutione in subiectum & prædicatum, nam apud Arist. aliæ voces seu signa, quæ in propositione sunt, præter subiectum, & prædicatum, non censentur propriè termini, quales sunt Coniunctiones, Aduerbia, & quantitatis signa, vt omnis, nullus, aliquis. Terminus Mentalis seu conceptus duplex est, Alter non vltimatus, Alter vltimatus. Non vltimatus est cognitio, seu notitia, qua voces seu scripturas significatiuas cognoscimus. Vltimatus verò est cognitio, qua res per tales voces, aut scripturas significatas cognoscimus, vt cùm aliquis audit vocalem hanc propositionem, homo est animal, vel eam scriptam legit, prius vocum seu scripturarum singulares habet cognitiones, & hæ dicuntur conceptus non vltimati: posterius rerum significatarum habet cognitiones, & hæ dicutur Conceptus vltimati, vnde ignari significationes vocabulorum, solùm habent conceptus non vltimatos. Conceptus vltimatus duplex est: quidam Directus, qui dam Reflexus. Directus ille est, per quẽ cognoscimus res per voces aut scripturas significatas vti diximus. Reflexus est, alter cõceptus,

tus,& cognitio, qua priores conceptus noſtros cognoſcimus,nempe cum intelligimus nos intelligere,& cognoſcimus nos cognoſcere:non ſolùm enim res ipſas comtemplamur,ſed & tales contemplationes,animum ad ipſas reflectentes cõtemplamur, & tales poſteriores contemplationes ſeu cognitiones,& conceptus vocamus reflexos. Quamuis autem Dialectica proximè circa hos omnes cõceptus verſetur, voces autem nõ niſi horum ratione attendat:tamen quia voces clariores ſunt, & per eas magis,quæ intellectus ſunt,nota fiũt,frequẽtiùs de vocibus in Dialectica fit ſermo.Et ꝑpterea vocales terminos deinceps explicabimus.Solet autẽ Vocalis Terminus primò diuidi in Significatiuũ,& nõ ſignificatiuũ. Significatiuus eſt, qui ad aliquam rem manifeſtandam eſt impoſitus,vt homo animal.Non ſignificatiuus eſt,qui cum nullã rem ſignificet, pro ſe in propoſitione cõſtituitur,vt Dac,eſt vox, blitiri,& ſonus ſubiecta enim harũ propoſitionũ nullius rei ſignificatiua ſunt. At quia harũ rarus eſt vſus,ad terminos ſignificatiuos vocales tranſeamus.

De termino vocali ſignificatiuo Cap. XI.

TERMINVS vocalis Significatiuus eſt vox ſignificatiua ad placitum: ex qua ſimplex componitur
propoſitio. V[illegible]cem: quo pacto terminus
ſignificet, perc[illegible]i poſsit: quid ſignum, quid
ſignificare ſit, aduc[illegible]tamus. Signum eſt quod
præter [illegible]onem, alterius & iam cognitionem inducit, vt fumus ſignum ignis:
eſt: ipſius enim cognitio cognitionem ignis
etiam occulti facit. Duplex ergo Cognitio,
quæ Notitia dicitur. Signo cuilibet reſpondet. Prior, ipſius met ſigni,; Poſterior ius no
titiam inducit. Signum duplex eſt: alterum
naturale, alterum Voluntarium, quod ad
placitum, ſeu ex inſtituto dicitur. S[illegible]um Na
turale illud eſt, quod ex natura ſua [illegible]clufa
hominum voluntate aliud facit cognoſ[illegible]re,
ſicut fumus eſt ſignum naturale ignis Signū
ad placitum, quod ex ſe alt[illegible]rius [illegible]ognitionē
non inducebat, ſed ſolum, quia h[illegible]mines, vel
alia quæuis cauſa id alterius ſignum [illegible]onſtituit, ſicut ſonitus campanæ ſignū e[illegible] lectionis ad placitum. Signū tam Naturale, quam
[illegible]ſtituto reperitur in rebus, & ī vocibus,
Sgnu[illegible] Naturale in rebus, eſt res, quæ ex na
tura ſua alterius facit cognitionem, vt veſti
gium ſignū eſt Naturale animalis, & fumus

ignis. Ex instituto verò est res, quæ, vt diximus, non ex natura sua, sed hominum volũtate & instituto, vel alia extrinseca causa alterius facit cogitionem, ut ramus appositus, signum est ad placitum vini vendibilis, & sonitus lectionis in vocibus autem signũ Naturale est vox, quæ ex se alterius facit cognitionem, vt gemitus est signum naturale tristitiæ, & brutarum voces naturalia signa suarum passionum sunt. Ad placitum autem est vox, quæ propter hominum voluntatem alterius cognitionẽ facit, quales sunt voces quibus loquimur, hæ enim non ex natura sua rerum & conceptuum signa sunt, sed quia linguarum authores has, vel illas voces rebus manifestãdis adaptarũt, huiusmodi signa vocales termini sunt, dicuntur enim significare ad placitum, quasi sint signa voluntaria, & ex hominum instituto rerum manifestatiua, apud Logicos enim significare idem est, ac esse alterius signum, quod alij significare Instrumentaliter vocant, quasi voces quædam instrumenta sint, quibus res conceptas exprimimus. Ex his autem manifesta fit termini definitio. Est enim illa particula, vox, loco generis ad excludenda realia signa, quæ termini non dicuntur, non enĩ

fumus, aut sonitus campanæ termini sunt. Dicitur, Significatiua ad placitum, ad excludendas voces brutorum, & eas hominum, quæ naturaliter significāt, vt gemitus, suspiria, nec enim illæ termini sunt. Dicitur denique, ex qua simplex componitur propositio, vt manifestetur totum illud ratione cuius tales voces termini dicuntur, hoc autem est propositio, cuius extrema termini sunt. Ex his omnibus colligitur termino cuilibet duplicem in intellectu respondere conceptum, alter est Nō vltimatus, qui ipsius vocis cognitio est, alter Vltimatus, qui est ipsius rei per talem terminum significatæ. Terminorum alius Aequiuocus, alius Analogus alius vniuocus. Aequiuocus est, qui significat plura, vt plura sunt, vt hoc nomen Petrus respectu plurium, qui tali nomine nominantur, & Canis respectu canis latrabilis, & marini, & syderis cœlestis. Analogus est, qui significat plura propter aliquem ordinem ad vnum, vt homo respectu viui, & picti: et Nero, vt de rege quodam & hominibus crudelibus propter ipsius similitudinem, dicitur: & sanum, vt animal, quod sanitatem habet, & vrinam, & pomum, quæ ad sanitatem referuntur, significat. In quo Analogo obseruan

uandum est plura esse significata, vnum principale, reliqua minus principalia. Principale illud est ad quod significandum vox primò fuit imposita, vt illius uocis Nero, principale significatum est quidem rex, reliqua significata minus principalia sunt, scilicet, homines crudeles, qui propter suam similitudinem in crudelitate, Nerones dicuntur. Similiter principale significatum illud est, ad quod reliqua significata reducuntur, vt in sano Significatum principale est animal habēs sanitatem, reliqua enim, eatenus sana dicuntur, quatenus ad sanitatem animalis ordinātur: nam vrina sana dicitur, vt sanitatis animalis signum est: & pomum sanum dicitur, quod ipsius animalis sanitati conducit. Vniuocus est, qui significat vnum, vel plura, vt in vno conueniunt, vt Petrus respectu vnius, & ista vox homo, respectu viuorum, quæ quamuis plures homines significet, eos tamē vt in vna natura humana conueniunt, significat: in quo ab Aequiuoco differt, qui plura, vt plura sunt, nec, vt in vno conueniunt, significat. Sunt autem hic duæ regulæ aduertendæ, Prior est: Omnis terminus Aequiuocus vel Analogus potest esse Vniuocus, si ad unum significatū compareturt, vt Canis,

respectu latrabilis, & sanum respectu animalis. Posterior Regula, Quando terminus Aequiuocus restringitur ab vno significato, sumitur vniuoce, vt canis latrabilis ambulat. Analogus verò, cũ sine restrictione est, stat pro principali significato, vt si dicas, homo currit, supponit pro viuis, nisi restringatur á membro minus principali dicẽdo, homo pictus est imago, vel ab aliquo signo demõstrã te illud minus principale significatum, vt homo est benèpictus, si demonstres imaginem. Differunt autem hi termini quantum ad cõceptus: nam sicut in Analogo, & Aequiuoco plura sunt significata, ita plures correspondent vltimati conceptus secundum significatorũ multitudinem, at Vniuoco, cum vnũ significet, vnicus correspondet cõceptus. In conceptu verò non vltimato non differunt, vt enim sunt singulæ voces, seu termini, ita singulos habent conceptus non vltimatos.

Cap. XII.

TERMINORVM iterum alius Categorematicus, alius Sincategorematicus, alius Mixtus. Categorematicus est, qui aliquid vel aliqua per se significat, vt ho

mo, populus, album. Syncategorematicus, qui nihil per se significat, tamen alteri termino adiunctus illum facit aliter significare, vt oĩs, nullus, nõ, quæ dicuntur aliqualiter significare, id est, aliquem modũ applicãt termino, cui iunguntur, quamuis hæc proprié non sunt censenda pro terminis, cũ nec subiecti, nec prædicati locum habeant. Mixtus est, qui aliquid aliquomodo in se significat, vt docté, sapienter, qui dicuntur Categorema in se includere. Pari ratione ista proprié termini non sunt, sed verborum modi, vt inferius dicemus. Solet Categorematicus terminus in Complexum & in Incomplexum subdiuidi. Complexus est, cuius partes per se significatiuæ sunt, vt homo iustus. Incomplexus, cuius partes per se non sunt significatiuæ, vt homo. Illæ partes dicuntur per se significatiuæ, quæ retinent significationem, quam ante habebant, quando non erant simul iunctæ. Hoc autem cognoscitur, cum totum nihil aliud significat, quám partes, quod non fit in hac voce, dominus. Vnde quatuor necessaria sunt ad terminũ complexum. Primúm, vt sit quoddam totum, id est, faciat aliquam vnionem plurium dictionum, quod significatur in hoc quod dicitur, cuius partes:

tes:si enim partes habet, totum est, vnde istæ voces, homo, animal, leo, nō sunt terminus complexus, sed plures termini, cùm nullam copulationem inuicem habeant. Secundum, vt hæ partes sint significatiuæ, ad excludendas voces simplices, quæ partes habent nempe syllabas, sed hæ non significant. Tertium, vt sic istæ partes significēt, vt per se significent, id est, vt earum significatio sit tota significatio totius, & totum nihil aliud significet quàm partes, ad excludēdas voces simplices aliquas, cuius partes videntur significare, vt domus, dominus, non tamen est eadem significatio totius. Exigitur quartū, vt partes non significent eandem rem: tunc enim esset terminus Incomplexus, vt M. Tullius Cicero. Subdiuiditur iterum Categorematicus in communem, & singularem. Communis, qui & Vniuersalis dicitur, est cuius significatio non prohibet illum à multis vniuocé participari, sicut equus, arbor, homo, quamuis enim non esset in mundo, nisi vnus equus, vna arbor, aut vnus homo, illi essent communes termini, cum ex parte suæ significationis apti sint ad multa vniuocé significanda, si multa essent, vnde sol, phœnix, sunt termini communes, si enim essent plures Soles

les & phœnices, his eiſdem nominibus ſigni ficarentur. Dixi, á multis participari, intellige, ſeorſũ de ſingulis, aut binis, vnde Roma, Mantua non ſunt termini communes, licet plura ſignificent, quia non ſeorſum, nõ enim quilibet ciuis eſt Roma, aut Mantua, propterea poteſt ſic definiri: Terminus communis eſt, qui plura diuiſim ſignificat. Dixi, vniuocé, quia hoc nomen Petrus poteſt pluribus adaptari, ſed non vniuocé, ideó non eſt terminus Cõmunis. Singularis eſt, cuius ſignificatio prohibet illum á multis vniuocé participari, vt Petrus; vel aliter, qui vnũ tantúm ſignificat, aut plura coniunctè, vt Roma, Mantua. Ex his liquet hoc Complexum, Petrus, vel Paulus, ſeu quoduis diſiunctum ex terminis ſingularibus eſſe terminum cõmunem, cũ de ſingulis ſeorſum prædicetur, demonſtrato enim Petro, verum eſt dicere, iſte eſt Petrus, vel Paulus. Idem etiam d̃mõſtrato Paulo, at ſi copulatiué ſumãtur, quodlibet complexum terminus eſt ſingularis, cũ ſeorſum de multis non prædicetur. At complexa, quæ ex terminis communibus fiunt, ſiue ex vtroque communi, ſiue ex vno ſingulari, altero communi, tam copulatiuè, quàm diſiunctiué, termini Cõmunes ſunt, quia de

ſingulis inferioribus aut ſaltem binis prædi cãtur, vt: homo, & leo: homo vel leo: Petrus & leo: Petrus, vel leo. Subdiuiditur Commu nis in Tranſcendentem, & non Tranſcendē tem. Tranſcendens eſt qui omnia ſignificat vt Res, Ens, Vnum, Bonum, Aliquid, Verum quæ hoc vocabulo ex ſingulis initialibus li teris confićto clauduntur, Reubau. quamuis iſti non propriè Communes exiſtant, cùm a nalogi ſint. Non Tranſcendens eſt, qui limi tatam habet ſignificationem, vt homo. Sin gularium quidam Collećtiuus, quidam De terminatus, quidam Vagus, quidam Exſup poſitione. Collećtiuus eſt, qui tantum plura coniunćte ſignificat, vt Roma. Determina tus, qui vnum tantum ſignificat, vt Petrus Vagus, qui vnum ſignificat in determinatè vt hic homo. Ex Suppoſitione, qui vnum ſig nificat, & poteſt plura ſignificare, vt filius ho minis, filius Cæſaris, ſuppoſito quód vnum habuerit filium, & hi ſingulares in ſupponen do, communes in ſignificando dicuntur.

Cap. XIII.

TERMINORVM Categoremati corum, & Incomplexorum alius eſt

te

terminus Concretus, alius Abstractus. Iterū alius Connotatiuus, & alius Absolutus. Concretus est qui ab alio denominatur, vt homo albū. Abstractus, á quo alius denominatur, vt humanitas, á qua homo, albedo, á qua album dicitur. Connotatiuus, qui significat aliquid per modum adiacentis. Absolutus, qui significat per modum per se stantis. Differūt autem hæc quatuor: Adiacere, Per se stare, significare, Connotare: duo priora cōpetūt rebus significatis, duo posteriora terminis ipsis significantibus. Illa res adiacere dicitur large vocabulo sumpto, quæ alteri inest, & in alio sustentatur, sicut vestes adiacent homini, & accidentia substantiæ, & partes toti, licet illud ptopriè dicatur adiacere, quod alteri inest, & nō est pars, nec đ natura eius, sicut vestis, & accidentia proprie adiacent. Illud veró per se stat, quod alteri non adiacet, quamuis alia sint in ipso, vt homo, animal, terminus igitur non dicitur absolutus ex eo, quód significet rem, que per se stat, sed quia illam significat, ac si per se staret, vt albedo, iustitia, nec terminus dicitur Connotatiuus, quia significat rē, quæ alteri adiacet, sed quia significat per modū adiacentis, siue adiaceat, siue non. Vnde duplex Connotatiuus;

tiuus; Extrinſecus, & Intrinſecus. Intríſecus, qui ſignificat per modum adiacentis rem, q̄ non adiacet, vt corporeus, animatus. Extrinſecus, qui ſignificat per modum adiacentis rem, quæ propriè adiacet, & hic denominatiuus dicitur, vt album, veſtitum. Significare autem eſt aliquid ex impoſitione manifeſtare, vt homo, hominẽ ſignificat. Connotare, eſt id manifeſtare, quod ex impoſitione ſequitur, vt album ſignificat albedinem, vt adiacet alteri. Et quia adiacet corpori dicitur cõnotare corpus. Alij, quod nos dicimus Cõnotare, vocãt ſignificare, de materiali: quod nos verò ſignificare, dicũt ſignficare de Formali: vtrunq; nomen Connotatiuo in eſt, nec eſt idem Cõcretus & Cõnotatiuus, homo enim concretus eſt, non Connotatiuus, licet omnes Connotatiui concreti ſint, nec idem Abſtractus quod abſolutus. Corpus enim Abſolutus eſt, nõ tamẽ Abſtractus quamuis omnes Abſtracti abſoluti ſint. His ſubdiuiſionibus explicatis iterum Terminus à principio diuiditur in Terminum Primæ intentionis & terminum Secundæ intẽtionis; Primæ intentionis ille eſt qui, ad res ipſas ſignificãdas eſt impoſitus, vt homo, album. Secundæ intentionis eſt, qui ad ſignificandos termi-
nos

os & voces, quatenus res significant, est
npositus, vt nomen, verbum, oratio, di-
nitio: propterea enim primæ intẽtionis di-
untur, id est, primæ impositionis, quia prius
ermini ad significandas res impositi fuerũt:
osterius autem sunt etiam impositi alij ter-
nini ad ipsos priores terminos significãdos,
deó secundæ intentionis, id est, impositio-
is dicuntur, vt sicut priores termini res sig-
ificãt, ita etiam posteriores ipsos terminos
gnificẽt, seu voces rerum significatiuas. Di-
o autem, rerum significatiuas, quia termi-
i significantes solas voces secundum se pri
næ intentionis, vt hi, vox, sonus, gemitus,
uspirium.

Cap. XIIII.

HVCVSQVE terminum vnũquenque per se diuisimus at si vnum alteri comparemns, complures existent terminorum species: alij enĩ sũt pertinẽtes alij Impertinẽtes, Impertinẽtes sunt q̧ ad inuicẽ sic se habẽt, ut nec repugnẽt inter se, nec se in bona consequentia inferãt, vt album, iustum, hæc enim non repugnant, quia possunt vni inesse, ali-

quis

quis enim poteſt eſſe albus,& iuſtus:nec ſe in ferunt, nõ enim eſt bona conſequentia, hoc eſt album, ergo iuſtum, nec econuerſo, quia alterum ſine altero eſſe poteſt. Pertinentes ſunt, quorũ alter alteri repugnat, vt albũ, & nigrum: homo, & equus, nõ enim iſta duo vni in eſſe poſſunt, vel ſimiliter, quorũ vnus alterum infert, vt homo, riſibile. iſti dicũtur Pertinentes Sequela, illi Pertinentes Repugnãtia, Pertinentium ſequela, alij ſe habent vt ſuperior & inferior, vt homo & animal. Inferior eſt qui alterum infert, & non infertur ex illo, vt homo. Superior, qui ab altero tantum infertur, vt animal reſpectu hominis. Inferior exceſſus ſuperior, excedens dicitur. Alij conuertibiles, qui ſe inuicem inferunt, vt homo, riſibile. alij Synonymi, qui ſignificant eãdem rem, cùm diuerſæ ſint voces, vt veſtis, indumentum. In his autem Pertinẽtibus ſunt aliquot modi argumentandi obſeruandi. Primus circa ſuperiorem & inferiorem. Ex parte alicuius ſubiecti ſi de aliquo affirmatur ĩferior, affirmabitur ſuperior, vt homo eſt animal, ergo eſt viuens, non autem cõtrá ſi de aliquo aſtirmatur, ſuperior affirmabitur inferior: nõ enĩ valet, hoc eſt viuẽs, ergo hoc eſt animal, quia viuens eſt ſuperius

ani-

nimali: Negatiuè autem valet, contrà à supe
iori ad inferiorem, vt hoc non est animal,
rgo non est homo, non autem, hoc non est
omo, ergo non est animal. [illegible]dus modus
x parte prædicati, & tunc va[illegible] affirmatiuè
& negatiué, ex parte vtriusq; scilicet, quic-
quid affirmatur, vel negatur de inferiori, af-
firmabitur vel negabitur de superiori parti-
culariter tamen sumpto, vt homo currit, er-
go aliquod animal currit, homo non est irra
tionalis, ergo aliquod animal non est irratio
nale. Similiter, quicquid affirmatur, vel nega
tur de superiori vniuersaliter tamẽ sumpto,
etiam affirmabitur, vel negabitur de inferio
ri, vt omne animal est sensibile, ergo homo
est sens[illegible]lis, Item nullum animal est incor-
rupt[illegible]e, ergo homo non est incorruptibi-
lis. Tertius modus argumentandi est in con
uertibilibus & S[illegible]nonymis, in quibus sunt
ijdem modi, qui erant in definito, & defini-
tioni, nempe, de quocunque affirmatur, vel
negatur vnus, affirmatur vel negatur & al-
ter: & quicquid affirmatur vel negatur de v
no, affirmatur vel negatur de altero, vt s[illegible]
rius diximus. Pertinentium Repugnantia,
alij Disparati, alij Contrarij, alij Priuatiui, a-
lij contradictorij, alij Relatiue, Disparati, qui
sig-

significant res diuersas, vt homo, equus. Contrarij, qui significant res, quæ ab eodem subiecto mutuo se expellunt, vt calidum, frigidum. Priuatiui, quorum vnus significat carẽtiã alterius cum aptitudine, vt videns, cœcũ dicitur, enim cœcum, quod non videt, erat tamen aptum, vt videret. Cõtradictorij quorum vnus exprimit negationem alterius, vt currens, non currens, & tales termini negati infiniti dici solent. Relatiui sunt, quorum vnus significat ordinem ad alium, vt pater ad filium, & filius ad patrem. His omnibus vnus est communis argumentandi modus, nempe ab affirmatione vnius ad negationem alterius, vt hoc est album, ergo non est nigrũ, homo est rationalis, ergo non irrationalis. Non autem valet á negatione vnius ad affirmationem alterius: non enim dicitur bene, hoc non est album, ergo est nigrum: potest enim aliquid esse nec album, nec nigrũ, quale est cælum. Si qua alia circa hæc super sũt, alibi dicenda sunt, atq̃ hæ diuisiones sufficiãt terminorũ, quæ præcipué necessariæ visæ sũt.

De Nomine, & Verbo.

Cap. XV.

ENVN

ENVNTIATIO Simplex ex nomine & verbo tanquam ex duabus partibus nomine, vt materia, verbo, vt forma cõſtat. Nomen autem eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata eſt ſignificatiua, finita & recta: differũt Significare tempus, Importare tempus & ſignificare cum tempore. Id tempus ſignificat, quod impoſitum eſt ad explicandum, vel tempus totum, vel aliquam ipſius partem, vt hi termini, dies, hora, tempus. Id connotat vel importat tempus, quod ſignificat aliquid quod tempore determinato fit, vt cœna, prandium. Id cum tempore ſignificat, quod ſignificat vel eſſe, vel aliquam actionem, vel paſsionem, que fiunt in tempore, & ea ſignificat prout fiunt in tempore, vt currit, vincit. Primum, & Secundum nomine conueniunt. Tertium Verbo, & participio, non Nomini, propterea ad ſeparandum Nomen à Verbo, & participio in ipſius definitione ponitur illa pars, ſine tempore. Adiungitur præterea, quod nulla pars Nominis ſeparata ſignificet, ad differentiam orationis, quæ Nomen nõ eſt, cum ipſius partes per ſe ſignificent, vt dicemus. Nomen enim incomplexus terminus eſt, quod ſi com

positæ figuræ nomina ex partibus significatiuis constare videntur, tales tamen partes, cum in compositione sunt, iam nõ significãt, cuius signum est, quòd aliquando etiam pristinum chara[cte]rem amittãt, quód si aliquæ retineant, id p[e]r accidens est, nec necessariũ Dicitur præterea, finita, ad excludendas negatas v[o]ces, vt; non homo, non leo. quæ cũ nihil certi aut determinati significent, simpliciter nomina dicendæ non sunt. additur vltimo, recta, propter obliquos casus, qui cum per se partes propositionis non sint nisi rectis adiuncti sint, nomina non sunt, sed nominum casus. Verbum est vox significatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars separata est significatiua, finita, & recta, & est eorum, quæ de altero dicuntur, nota. [I]n qua definitione aliquæ particulæ cum No[mi]nis definitione communes videntur, quamuis non eadem ratione hic, & illic c[o]nstituantur. hic enim dicitur, quód nulla pars verbi sit significatiua per se, ad excludendas orationes ex pluribus verbis, vt currere est moueri, legit, & studet sicut in definitione nomi[nis e]xcludebantur orationes ex pluribus nominibus, vt homo iustus. Præterea dicitur finita, ad excludendum verbum infinitium,

vt

vt non currit, non vincit, quod cúm nullam actionem determinatam significet, verbum non eſt. Circa quod aduerte: Verbum tria habere. Primum enim ſignificat aliquam operationem, vt curro curſum, di[illegible]to diſputationem, in quo cũ nomine cõuenit, ac proptererea dicitur, vox ſignificatiua ad placitũ, ſicut & nomen. Secundo illam ſignificat, vt fit in tempore, in quo á nomine differt, ſed cum participio communicat propterea dicitur cum tempore, ad differentiam nominis. Tertio illam vnit cum aliquo nomine ſubiecto, vt homo currit, & hoc proprium eſt verbo, ac propterea dicitur, eſt nota eorum, quæ de altero predicantur. quando autem audis, verbum infinitari, hoc intellige, quando negatio eius ſignificationẽ deſtruit, vt idem fit, non diſputat, ac eſt non diſputãs. dicitur tandem recta. vt enim in Nomine ſolus rectus nomen dicitur, reliqui obliqui caſus, ita verbum præſentis Indicatiui, verbum eſt præteritum, & futurum caſus verbi. hoc autem fit, quia propoſitio ſimplex non conflatur ex alijs modis præter indicatiuum, in quo præteritum, & futurum ad præſentis normam expenduntur. nam præteritum nihil aliud eſt, quám quod fuit præſens, futu-

rum quod erit præſens. ideó præcipua ratio verbi in præſenti conſiſtit, quamuis non ſit negandum præteritum & futurum verba eſſe cum ex eis propoſitiones fiant.

De Oratione, & Enunciatione.

Cap. XVI.

ORATIO eſt vox ſignificatiua ad placitum, cuius partes ſeparatæ ſũt ſignificatiuæ, vt dictiones. Id autem ſignificat, vt dictio, quod terminus eſt, vt ſit ſenſus: Oratio eſt vox ſignificatiua ex pluribus ſimplicibus terminis compoſita, nec obſtat orationem aliquam ex propoſitionibus aliquando eſſe cõflatam, vt Deus eſt verax & homo eſt mendax, tales enim orationes etiam ex dictionibus ſimplicibus componũtur, propterea orationes ſunt. Oratio quædam Imperfecta, quædam Perfecta. Imperfecta eſt, que non conſtituit quietum audiẽtis intellectum, ſed ſuſpenſum dimittit, vt ſi venires ad me. Sunt autem illæ omnes orationes Imperfectæ, in quibus non eſt verbũ

&

& in quibus eſt relatiuum cum vnico verbo, & in quibus ſunt dictiones, quæ virtutem habent ſuſpendendi, & non eſt niſi vnicum verbum, vt vbicunque, quandocunque. Oratio Perfecta eſt, quæ perfectum generat ſenſũ, & intelligẽtia, vt homo ſtudet. Harum quædam Enunciatiua, quædam Nõ Enunciatiua eſt. Enunciatiua eſt, quæ cùm perfectum generet ſenſum, verè vel falſò ſignificat, vt Deus eſt iuſtus. Non Enũciatiua illa eſt, quæ cùm perfecta ſit, nihil veri, nihil falſi ſignificat, q̃lis eſt oratio ĩterrogatiua, ĩpatiua, optatiua, & ſimiles, quas Dialecticus in vniuerſũ nõ curat, qui ſolùm verũ vel falſum indagat. Eſt igitur Enunciatio, quæ communiter Propoſitio dicitur, oratio perfecta, quæ verè vel falſò ſignificat, vt leo non eſt animal, homo diſputat. Eſt autẽ quedam ſimplex, quã Categoricam; quædam compoſita, quam Hypotheticam alij vocant. Simplex eſt Enunciatio conſtans ex ſubiecto, copula, & prædicato tanquam partibus præcipuis. Subiectũ id eſt, quo aliquid dicitur, vt homo in hac propoſitione, homo eſt Dialecticus, quod aliquando vna dictio eſt, aliquando vna integra propoſitio, quoties eſt cum relatiuo, qui & quoties materialiter accipitur, vt ſit in

E 3 hac,

hac,homo,qui eſt iuſtus ſpernit mundum, vbi totū id,homo, qui eſt iuſtus, locum habet vnius ſubiecti. ſimiliter in hac, homo eſt animal, ſubiectum eſt, quia materialiter ſumitur,& in his vtriſq; illud verbum,quod in tali propoſitione, quæ ſubiectum eſt,in eſt, dicitur minus principale. Copula eſt ipſum verbum. Prædicatum eſt id, quod de alio dicitur,ſicut, Dialecticus in illa propoſitione,homo eſt Dialecticus. Euenit aliquando propoſitiones non habere aliquod prædicatum.& tunc copula totalis prædicati locum habet,& huiuſmodi propoſitio, de ſecundo adiacēte dicitur,vt homo eſt.aliquando præter copulam prædicatū aliud in eſt, & huiuſmodi de tertio adiacente dicitur, vt Deus eſt bonus.Enunciatio Hypothetica eſt, quæ ex pluribus ſimplicibus principalibus, vel earum locum habentibus componitur, vt Virtus eſt ſequenda, & vitium fugiendum. dicitur autem locum ſimplicium habētibus, quia Enunciationes aliquando fiunt ex orationibus,quæ licet ſimplices non ſint propoſitiones,earum tamen virtutem habent, vt ſi homo ſtuderet,eſſet doctus. Omiſſa igitur Hypothetica, ad ſimplicem manifeſtandā prius accedamus.

DE

De Materia, forma, & qualitate Simplicis Enunciationis.

Cap. XVII.

QVEMADMODVM in re aliqua naturali quatuor præcipuè Philosophi considerant, Materiam nempe, ex qua res facta est. Formam, per quam est. Passiones, & proprietates á tali re procedentes, quas qualitates vocant, & denique magnitudinem & dimensionem rei, quæ quantitas dicitur: ita proportione quadam hæc quatuor in Enunciatione, quæ compositum quoddam est, Logici speculantur. Enunciationis materia est ordo, & habitudo quædam inter subiectum, & prædicatum. Forma est ipsorum vnio & connexio, quam verbum importat. Qualitates sunt, quod affirmatiua sit, quod negatiua, vera, aut falsa. Quantitates autem, quód vniuersalis, particularis, aut indefinita sit, vt suo ordine trademus. Cúm igitur Enũciationis materia, sit habitudo prædicati ad subiectum, fit, vt cum tripliciter prædicatũ

ſe ad ſubiectum habere poſsit, triplex ſit & propoſitionis materia. Prima eſt Naturalis. Altera Contingens. Tertia Remota. Naturalis eſt in qua prædicatum, vel eſt definitio ſubiecti, vel pars definitionis ipſius, vel ſubiectum eſt de definitione predicati, vt homo eſt animal, homo eſt rationalis, homo eſt animal rationale, homo eſt riſibilis. Similiter etiam harum negatiue. Contingens eſt, quando prædicatum ſic ineſt ſubiecto, vt poſsit non ineſſe, vel ſic non ineſt, vt poſsit ineſſe, vt equus eſt albus, homo diſputat. Remota eſt, quum prædicatum ſic non ineſt ſubiecto, vt nunqnam ineſſe poſsit, vt homo eſt leo, album eſt nigrum, & harum omnium negatiuæ. in eadem enim materia ſunt negatiuæ, in qua & affirmatiuæ. De Forma autem Enunciationis nihil aliud, quám quod de verbo dictum eſt, tractare modo oportet. Circa Qualitatem autem, Enunciatio Simplex, in Veram & Falſam, diuidi primó poteſt. Vera eſt, quæ rem ita ſe habere ſignificat, ſicut ſe habet, vt homo eſt animal. Falſa, quæ aliter ſignificat, quam res ſe habeat vt homo eſt leo, nec eodem modo veritas vel falſitas in omni ſimplici Enunciatione ſumenda eſt. Enuuciationes namque de præte

rito

rito & futuro ex præſentis ratione depen-dẽt. tũc enĩ propoſitio de præterito vera e-rit,ſi aliqua præſentis eiuſdem præceſſerit vera.Similiter & propoſitio de futuro, ſi ali qua de præſenti futura ſit vera, & tales Enũ ciationes de præſenti, dicuntur propoſitio-nes de Ineſſe,vt Petrus cucurrit,erit vera,ſi iſta, Petrus currit,fuit aliquando vera. Simi liter & iſta Antichriſtus erit,eſt vera, ſi ali-quando iſta Antichriſtus eſt futurus ſit vera. Præterea eſt etiam propoſitio aliqua neceſ-ſaria,alia impoſsibilis,alia cõtingens. Nece-ſſaria eſt,quæ ſignificat ita rem eſſe ſicut eſt, nec aliter ſe res habere poteſt, vt homo eſt animal. Impoſsibilis, quæ aliter ſignificat, quàm res ſe habet vel habere poteſt, vt ho-mo eſt leo. Contingens eſt,quæ ſignificat rẽ ſic ſe habere, qualiter ſe habere,& non habe re poteſt, vt homo currit. Neceſſaria ſem-per eſt vera. Impoſsibilis ſemper eſt falſa. Contingens aliquando vera, aliquãdo falſa. Propoſitio in materia Naturali affirmatiua, eſt neceſſaria,vt homo eſt animal.Negatiua impoſsibilis,vt homo non eſt animal.In ma teria remota contrà,negatiua neceſſaria,vt homo nõ eſt lapis,affirmatiua impoſsibilis, vt homo eſt lapis, In materia veró cõtingẽti,

vtraq; contingens & affirmatiua, & negatiua vt homo currit, homo non currit. Enunciationum Simplicium quædam affirmatiua quædam negatiua. Affirmatiua est cuius copula principalis affirmatur, vt homo est animal, Deus est verax. Negatiua, cuius copula principalis negatur, vt vitium non est virtus. Dico autem de copula principali, quód negetur, vel affirmetur. non enim habenda est ratio copulæ minus principalis, quam superius explicuimus. Erit enim Enunciatio affirmatiua, si copula principalis affirmatur, etiam copula minus principali negata, qualis est ista, qui mecum non colligit, dispergit: & contrà erit negatiua, copula minus principali affirmat, si tamen principalis negetur, vt qui sequitur Cristum, non ambulat in tenebris. Dico etiam vt copula negetur vel affirmetur, quando enim negatio vnicum extremum negat, quod fit in terminis infinitis. Enunciatio affirmatiua erit, vt lapis est non animal, non homo est albus. Sunt autem Enunciationes aliquæ, quæ duas habent copulas principales & simplices sunt formaliter, quamuis virtute compositæ sint, vt Petrus fuit, & est iustus, homo viuit, & viuet. & in his accidit aliquádo vnam copulá affirmari,

& alteram negari, vt Petrus nõ venit, sed ve niet, homo viuit, aut non viuet. & tales propositiones, quamuis formaliter mixtæ sint, quia partim affirmatiuæ, partim negatiuæ sunt, tamẽ virtute vel affirmatiuis vel negatiuis adscribendæ sunt. Pro quarũ cognitione hæc regula est obseruanda, vt si fuerit sub disiunctiõe, adscribatur negatiuæ, vt Petrus non viuit, vel citò morietur. si autem sub copulatione, adscribatur affirmatiuæ, vt Petrus studet, & non studebit. Et hoc est quod alij aliter dicũt, nẽpe si talis propositio ĩfert in bona consequentia affirmatiuã simplicẽ, ipsa est affirmatiua, qualis est illa sub copulatione, valet enim Petrus studet, & non studebit, ergo Petrus studet, quòd si ipsa inferat ex negatiua simplici, erit etiã negatiua, qualis est illa sub disiunctione, valet enim: Petrus non viuit, ergo Petrus non viuit, vel citò morietur, nam disiunctiua ex vna parte inferri potest. Ad hoc genus Enũciationũ reducũtur illæ, in quibus est multitudo negationũ. est enim malignantis naturæ. Quicquid post se inuenit, negat, & oppositũ reddit: si inuenit affirmatũ, negat, vt homo nõ est lapis: si inuenit negatũ, iterũ negat, & virtute affirmatũ reddit. negare enĩ negatũ est

vir-

virtute affirmare, vt nullus homo nõ eſt animal, id eſt, omnis homo eſt animal: vnde dici ſolet, paritas negationũ affirmat, imparitas negat. ſed hoc intellige virtute. nã ſemper negatio negat, negat autẽ id ſolũ, quod poſt ſe eſt, vt homo nõ eſt bonus, illa negatio nõ negat ſubiectũ, ſicut iſta, nullus homo eſt bonus, nullus impius eſt gratus Deo.

De Quantitate Simplicis Enunciationis.

Cap. XVIII.

ENVNCIATIO ſimplex ſecundum quantitatem, quadruplex eſt: quædam Vniuerſalis, quædam Particulrais, quædam Indefinita, quædam Singularis. Vniuerſalis eſt, in qua ſubiectum eſt terminus communis ſigno vniuerſali determinatus vt omnis homo appetit bonũ, nullus impius habet pacẽ In his denotatur quód omni indiuiduo ſubiecti prædicatum competit vel ab eo remouetur. Particularis eſt, in qua ſubiectum eſt terminus communis aliquo ſigno particulari determinatus, vt aliquis homo diſputat, ĩ qua denotatur quòd

non

non omni prædicatum conueniat, & nō ab omni remoueatur. Indefinita, cuius subiectū est terminus communis communiter acceptus, nullo tamen signo determinatus, vt homo currit. Hæ aũt indefinitæ in materia naturali æquiualent vniuersalibus, & earũ frequens est in scientijs vsus, vt, homo est animal, huic æquiualet, oĩs homo est animal. Singularis est, in qua subijcitur terminus singularis, vel terminus communis signo demonstratiuo determinatus, vt; Paulus fuit decapitatus, iste homo est iustus. In his omnibus diligenter attende, nō esse habendam rationem prædicati, sed subiecti. quantumcunq; enim prædicatum sit commune, si subiectũ singulare sit, & Enunciatio singularis erit, vt; Petrus est homo, seu, Petrus est omnis homo. Similiter etiam, si subiectum commune sit, quanuis prædicatum sit singulare, enũciatio communis erit, vt; aliquis homo est Paulus. Cúm igitur triplex sit Enunciationis facta diuisio secũdũ species aliquo modo, cùm in Categoricam, & Hypotheticam. Secundũ qualitaté, cum in Veram, vel Falsam, Affirmatiuam, & negatiuam. Secundum quantitatem cùm in Vniuersalem, Particularem, Indefinitã, & singularem diuisa est, triplex

erit etiam interrogandi & respondendi modus. Quæ Enunciatio est ista? Qualis Enunciatio est ista? Quãta Enunciatio est ista? Ad primum Respõde, esse Categoricam, vel Hypotheticam. Ad secundũ per qualitatem esse verã vel falsam; affirmatiuã, vel negatiuã. Ad tertium, Responde per quãtitatem, esse Vniuersalem, Particularem, Indefinitã, vel Singularem.

De Enũciatione Hypothetica.

Cap. XIX.

SVPRA, quid esset Enũciatio Hypothetica, definiuimus. Est enĩ ex simplicibus Enunciationibus, vel ex cõplexis locum simplicium habentibus, media aliqua coniunctione cõposita Huius tres sunt species, Conditionalis, Copulatiua, Disiunctiua. Conditionalis est, in qua vna parte concessa posterior sequitur, vt si homo currit, homo mouetur. Copulatiua, in qua coniunguntur partes per coniunctionem copulatiuam, Deus est bonus, & iustus saluatur. Disiunctiua, in qua partes iunguntur per copulam disiunctionis, vt ego moriar, vel tu

non

ron viues.Conditionalis diuidi solet in Cau-
salē, Rationalem,& particulariter Conditio
nalem.Causalis,in qua coniunctio est causa-
lis,vt;quia Sol lucet, dies est. Rationalis, in
qua est coniunctio illatiua,vt;sol lucet,ergo
dies est.Conditionalis,in qua coniunctio est
conditionalis,vt;si sol lucet, dies est. Hæ au-
tem tres communiter conditionales dictæ
& Consequentiæ,quædam & simul Enuncia
tiones sunt.Cōsequentiæ, quia in eis vnū ex
alio denotatur inferri: Enunciationes,quia
in eis verum vel falsum exprimitur.Vt con-
sequentiæ sunt,bonæ vel malæ dicuntur, &
ex antecedenti,& consequenti constant.Est
autem antecedens in conditionali & causali
quod immediatum est post coniunctionem,
quale est id, Sol lucet in his, si sol lucet, dies
est, quia Sol lucet dies est,reliquum est con-
sequens.In Rationali veró, quod antecedit
coniunctionē, antecedēs est. earum autem
trium rectitudo,vel vitiū,vbi i bona, vel ma
la consecutione vnius ex altero consistit, vt
superius diximus.Qua partes veró Enuncia
tiones sunt,veræ vel falsæ,necessariæ, impo
ssibilis, & contingentes sicut reliquæ dican
tur.Et quantum ad hoc,Rationalis á Copu-
latiua non differt, ita vt possimus quatuor

species

species Enunciationis Hypotheticæ constituere. Copulatiuam, Disiunctiuam, propriè conditionalem, & Causalẽ. Ad Copulatiuam multæ Enunciationes reducuntur, hæ nẽpe, in quibus est aliquod aduerbium tẽporis vel loci, vel coniunctiones aduersatiuæ vel relatiua, vt dum lego vos auditis: vbi est magister, est discipulus: Paulus est Sanctus, sicut Petrus: tanta est turris, quantus mons: qualis pater, talis filius, & multæ aliæ huiusmodi. Hic autem Hypotheticam pro composita Enunciatione accipimus, quamuis ãtiqui aliter eo vocabulo vsi sint, vt inferius trademus. Harum veritas, & falcitas non eodem modo in omnibus pensanda est. Veritas enĩ Copulatiuæ & Rationalis in suarum partiũ omnium veritate consistit, vt tunc Copulatiua vel Rationalis vera sit, cũ omnes eius partes vere sunt. Vnde ista vera: Ignis est calidus, & aer est humidus, terra autem sicca. singulæ enim partes veræ sunt. Eius autem falsitas ex partium falsitate, siue omnium, siue vnius solum prouenit, adeó vt si Copulatiua quatuor, aut quinque partes aut plures habeat, íter quas vna íueniatur falsa, tota etiã copulatiua falsa erit, q̃lis est ista, terra est grauis, & ignis leuis, & aqua nõ est Elemétũ,

nētū,tota eſt falſa, cùm tertia eius pars falſa ſit. Diſiūctiua aūt vera eſt,cùm vna eius pars eſt vera,adeó vt ſi plures partes vere ſimul aut falſæ ſint,tota & iam Diſiunctiua falſa ſit: vnde hæc vera eſt,ignis eſt calidus, vel non eſt calidus, Petrus ſtat, vel non ſtat: hæ autē falſæ,homo eſt animal,vel homo eſt riſibilis quia vtraque pars vera. Similiter, homo nō eſt animal,vel homo non eſt riſibilis,ita ſentiebant antiqui Græci,& Latini de diſiunctiuæ veritate,vel falſitate,quamuis recenciores non admodum propriè Diſiunctiuis vtētes exiſtimant Diſiunctiuam,cuius non ſolū vna pars,ſed etiā omnes veræ ſunt, & ipſam etiam eſſe veram;preſertim,quando diſiunctiuæ fiunt ex partibus inter ſe non oppoſitis, vt Petrus ambulat, vel Paulus ſtudet. Tum autem falſa eſt ſolū diſiunctiua, cùm omnes partes falſæ ſunt. Condicionalis aūt veritas ſolùm in illatione conſiſte, vt illa ſit Condicionalis vera; quæ conſequētia ſit bona,illa verò falſa, quæ Conſequentia ſit mala, ſiue propoſitiones veræ ſint,ſiue falſæ, ꝓpterea dici ſolet,Cōdicionalis nihil ponit in eſſe,vnde iſta vera eſt, nullo homine currente,ſi homo currit,mouetur,cùm ſit recta illatio,iſta verò falſa,etiā homine currente ſi

homo mouetur,homo currit,cùm non ſit recta illatio. At Cauſalis plura petit ad ſui veritatem,nempe, quod vtraque pars ſit vera, & antecedens ſit cauſa conſequentis,adeò vt ex vnius horum defectu falſa ſit, vnde iſta eſt vera quia ignis eſt calidus,ignis eſt leuis, non ſolum quia vtraque pars vera eſt,ſed etiam, quia antecedens, ſcilicet, ignis eſt calidus,eſt cauſa cõſequentis, quod ignis ſit leuis.Iſta veró eſt falſa,quia fumus eſt, ignis eſt.fumus enim non eſt cauſa ignis Similiter & iſta falſa eſt,nullo homine currẽte,quia homo currit,homo mouetur,cum prior pars ſit falſa.Hæc omnia intellige in affirmatiuis Hypotheticis.nam negatiuæ oppoſito modo ſe habẽt.Sunt enim ad affirmatiuã rationẽ examinandæ.Negatiua enim eſt falſa,cuius affirmatiua vera.autẽ,cuius affirmatiua falſa.

De reliquis Accidẽtibus Hypotheticæ Enunciationis.

Cap. xx.

NON ſolùm Hypotheticæ Enũciationes veræ aut falſæ,ſed etiam neceſſariæ,impoſsibiles & contingentes ſunt, ac reliqua accidentia,quæ ſimplicibus inſunt,participant,

cipant, quamuis nō eodē modo ōnibus accidāt. Copulatiua enī Necessaria est, cū omnes eius partes necessariæ sūt, qualis est ista; homo est animal & Deus est vnus. Illa autē Cōtingēs est, cuius vtraque pars est Contingens, & compossibilis, vt; homo studet, & leo currit. Dico autem, vt pars vtraque sit compossibilis, id est, vt simul vera, vel simul falsa esse possit. nā cùm incōpossibilis est, id est, vt simul vera, vel falsa esse non possit, quamuis vtraq; pars sit Contingēs, Copulatiua nō erit Cōtingens, sed potius Impossibilis, qualis est ista, Petrus stat, & Petrus non stat. similiter ista, ego lego, & ego nō lego Potest etiā copulatiua cōtingens esse, quādo vna pars est necessaria & altera Contingens, qualis est ista, homo est animal, & equus currit; nā ratione vnius partis contingentis poterit tota copulatiua aliquando esse vera aliquādo falsa. Vera quidem cùm contingēs simul cū necessaria fuerit vera. tunc enī vtraq; pars vera erit falsa aūt, cùm sola contingens fuerit falsa, manēte etiam necessaria vera. quia ex vnius falsitate tota copulatiua fit falsa. Illa verò est Impossibilis, cuius vel omnes partes sunt impossibiles, vel solum vna pars, vel tandem vtraque pars fuerit contigens, sed Incompossibilis;

ſsibilis;vt diximus:vnde iſta eſt impoſsibilis, homo non eſt animal,& homo non eſt rationalis. eſt enim vtraque pars impoſsibilis. Similiter & iſta, homo nõ eſt animal, & equus eſt hinnibilis: eſt enim vna pars impoſsibilis. Tandem & iſta, Petrus ſtat, & Petrus non ſtat, quia cùm vtraque pars ſit contingens per ſe; eſt tamen incompoſsibilis. Idem iudicium eſt de Rationali ſicut de Copulatiua. Diſiunctiua autem neceſſaria eſt, cuius partes incompoſsibiles ſunt ſiue vraque ſit contingens, ſiue vna neceſſaria, & altera impoſsibilis, quales ſunt iſtæ, homo eſt animal, vel homo non eſt ſenſibilis. Petrus ſtat, vel Petrus non ſtat. Cõtingens, cuius vtraque pars contingens, & compoſsibilis, vel cujus vna pars contingens, quales ſunt iſtæ, Petrus currit, vel aliquis homo ſtudet, eſt enim vtraque pars contingens & compoſsibilis, ſimiliter, homo non eſt animal, vel equus currit, eſt enim vna pars contingens. Similiter iſta eadem ratione, homo eſt animal, vel equus currit, contingens eſt, cùm poſsit eſſe vera, vel falſa; quamuis ſecundum recentiores ſuſtinẽtes veram eſſe diſiunctiuam, cùm vtraq; pars eſt vera; iſta vltima neceſſaria eſt quia vna pars eſt neceſſaria. Impoſsibilis autem

tem Disiunctiua est, cuius vtraq; pars impossibilis, qualis est ista, vel homo non est animal, vel homo non est rationalis, quamuis secũdum antiquos etiam Disiunctiua, cuius est vtraque pars necessaria, est impossibilis, vt ista, vel homo est animal, vel homo est rationalis. Conditionalis autem, & Causalis, cúm præcipué in illatione quadam consistát maximé earum contingentia, necessitas, vel impossibilitas secundum illationem pensandæ sunt. vt cõditionalis sit necessaria, in qua vnum ex altero necessariò sequitur, vt si homo currit, homo mouetur. Impossibilis verò, in qua vnum ex altero sequi non poteſt, vt si ignis esset calidus, ignis frigefaceret. Cõtingens veró, in qua vnum contingenter ex altero sequitur, hoc est, aliquando sequitur, aliquando non sequitur, vt si Petrus assidué lectionibus intersit, euadet doctus. Vnum autem præter hoc habet Causalis, vt præter illationem vnius ex altero tamquam ex causa, vti diximus, habeatur ratio partium, sicut in Copulatiua. quamuis enim vnum ex altero necessario sequatur tanquam ex causa, si pars vtraque necessaria non sit, Causalis non erit necessaria, sed contingens vel impossibilis, vnde ista contingens est, quia homo currit,

currit, homo mouetur: iſta impoſsibilis, q̃a ignis eſt frigidus, ignis eſt grauis. Hæc pari ratione intelligenda ſunt in affirmatiuis, nã negatiuæ ex harũ ratione diſcernuntur, vt ſit negatiua iſpoſsibilis, cuius ſit affirmatiua neceſſaria, & negatiua neceſſaria, cuius affirmatiua impoſsibilis, & negatiua contingẽs, cuius affirmatiua contingens.

De Affirmatione & Negatione, ac Quantitate Hypothetica.

Cap. XXI.

VT autẽ inter has, quæ affirmatiuæ, quæ negatiuæ ſint dignoſcatur, duo obſeruanda ſunt. Alterum eſt, Coniunctionẽ in his ſe habere ſicut in ſimplicibus enunciationibus verbum principale, vtquemamodũ ſimplex non dicitur affirmatiua nec negatiua, ob extrema ſolúm affirmata vel negata propter Copulam principalem: ita Hypothetica nõ dicatur affirmatiua, vel negatiua propter ſimplices, ex quibus componitur, ſed pro ratione coniunctionis eas connectẽ

tis

is,quæ si negata fuerit,& hypothetica nega
iua erit:si affirmata, affirmatiua: vnde ista
st affirmatiua,si nullus homo currit, nullus
omo mouetur,quia coniunctio nō est nega
a,ista veró negatiua,Non si homo mouetur
omo, currit. Idem in alijs intelligédum
st, Alterum,quod obseruari debet, huius-
modi est, Negationem , quæ conditiona-
lem, & Causalem negat, non negare sim-
plices Enunciationes,ex quibus componun
tur,sed vnionem illarum, vt qui dicit, Non
quia fumus est, ignis est, non negat quód sit
ignis,& fumus; sed quód non sit ista vnio,&
sequela,quód fumus sit causa, vt ignis sit:si-
militer in ista,Non si homo mouetur,homo
currit. At in Copulatiua, & Disiunctiua ne-
gatio totum negat,& coniuctionem, et par
tem. vnde Copulatiua negata æquiualet Di
siunctiuæ,ex oppositis partibus & contradi
centib. Similiter & Disiunctiua negata Copu
latiuæ,vt;non homo currit,& homo moue-
tur,huic æquiualet, nullus homo currit, vel
nullus homo mouetur.Et hæc;nō homo cur
rit,vel mouetur,illi,nullus homo currit, &
nullus homo mouetur. Negatiua enim copu
latiua disiunctiuæ affirmatiuæ, & disiūctiua
negatiua copulatiuæ affirmatiuæ ex oppo-

ſitis partibus æquipollent. Circa quantitatẽ verò Hypotheticæ, propriè nec vniuerſales nec particulares ſecundum ſe ſunt. cùm enĩ quantitas Enunciationis in ſubiecto reſpectu prædicati ſit, hæ autem prædicatum non habeant, non enim vnum de alio prædicãt, ſed quandam Enunciationum connexionem important, fit, vt ſingulares ſint reputandæ, & ſolam contradictoriam ſortiantur oppoſitionem. Quòd ſi aliquando vniuerſales aut particulares vocantur, id eſt, per quandam partium denominationem, quo modo Syllogismi vniuerſales, vel particulares iuxta propoſitiones, ex quibus cõſtant, dici ſolẽt. Præter hæc aũt vnum eſt attẽdẽdum, eſſe quaſdã Hypotheticas, quæ ex alijs etiam Hypotheticis componuntur, & hæ iudicandæ ſunt ſecundum coniunctionem principalem. Dicitur autem ea principalis, quæ alias connectit, vt iſta Copulatiua eſt, ſi homo currit, homo mouetur, & ſi homo ſtudet, euadet doctus, duæ enim Conditionales per copulatiuam coniunguntur, ſimiliter in alijs, quæ multis modis eſſe poſſunt: Tunc autem veritas & falſitas, Contingẽtia, & reliqua in iſtis debent conſiderari ſecũdum Hypotheticas, ex quibus componuntur, ſicut in illis Hypo-
theticas,

theticas, de quibus locuti sumus, erat consideratio partium simplicium. Atque hæc de Enunciatione tam simplici, quám coniuncta dicta sufficiant.

FINIS PRIMI LIBRI.

LIBER INTRODVCTIONIS in dialecticam Aristotelis.

LIEBR II.

De Suppositione.

Cap. I.

CVM de Termino,& Propositione hucusque tractatum sit, de his, quæ terminis accidunt, disserere oportet. hæc autem sunt,Suppositio, Ampliatio,Restrictio,Alienatio, Diminutio,& Appellatio.Suppositio igitur, est vsus termini pro se,vel pro suo significato, vt in hac propositione,Homo est animal vox illa,homo,loco rei constituitur. At veró in hac,Homo est nomen, non pro re aliqua,sed pro se sumpta est. Voces enim non solúm rerum signa sunt, sed earum loco dũ de rebus disputamus substituuntur,cùm res indisputationem proferre nõ semper possimus,hoc tamẽ priuilegio ipsæ voces gaudẽt,

vt

t quando de eis disputatio fit, per easdem
isseramus, nihil earum loco collocantes, Ex
uo duplex exoritur vocum suppositio: Al-
era quando vocibus, rerum significatarum
oco vtimur. Altera cum pro se ipsis sumun-
ur. Prior Formalis, Posterior Materialis,
st. Suppositio materialis, est vsus termini
oro se, qualiter subiectum supponit in hac
ropositione. Homo est vox. huius supposi-
ionis indicium est, cum prædicatum ipsi vo
i, non rei per vocem significatæ conuenire
denotatur, vt in illa propositione prædicatũ,
vox, non rei significatæ per illam vocem, Ho
mo, sed ipsi voci inest, propterea talis vox,
Homo, materialiter supponit.

Suppositio Materialis duplex est, quedã
Intrinseca, quædam Extrinseca. Intrinseca,
est vsus termini pro se, secundum id, quod
sibi naturaliter inest, id est, quando voci atri
buimus ea, quæ non ex significatione ei ad-
ueniũt, vt Homo est sonus, Leo est vox, quæ
suppositio etiam vocibus non significatiuis
inest. Extrinseca, est vsus termini pro se secũ
dum id, quod ei ex significatione prouenit;
id fit cum de vocibus aliquid enunciamus,
quod illis, vt significatiuæ sunt, inest, vt Ho-
mo est nomen, Disputat est verbum. Hæc
autem

autem ſuppoſitio in vocibus ſignificatiuis tā tum reperitur. Suppoſitio autem Formalis, eſt vſus termini pro re quā ſignificat, cuius quædam Propria, quædam Impropria.

Suppoſitio Propria, eſt vſus termini pro re, quam propriè ſignificat, id eſt, ad quam ſignificandam primò eſt impoſitus, ſicut ſupponunt Termini in hac propoſitione, Homo currit. Impropria, eſt vſus termini pro re quam impropriè ſignificat, id eſt, ad quam ſignificandam per ſimilitudinem, vel figurā aliquam à propria ſignificatione trāsfertur, vt iſte homo eſt pictus. Iſte homo eſt Nero, ſimiliter de aliJs figuratis locutionibus. Suppoſitio Propria, quædam eſt Simplex, quædam Perſonalis. Simplex, eſt vſus termini pro ſuo tantum immediato ſignificato, id eſt, pro re, quam primò ex ſe repræſentāt, vt hæc vox homo, in iſta propoſitione, Homo eſt ſpecies. Supponit enim non pro Petro, aut Paulo, vel alio quouis indiuiduo, ſed pͬ homine in communi. Suppoſitio Perſonalis, eſt vſus termini pro ſuo mediato ſignificato, vt Homo vincit, vbi, Homo, non pro homine in communi, ſed pro inferioribus, ſcilicet, Petro, vel Paulo ſumitur.

Perſonalis quædam Diſcreta, quædam Com-

communis. Discreta, est vsus termini singularis personaliter accepti, vel termini communis signo demonstratiuo determinati, vt Petrus studet, hic homo contemplatur. Dico autem, Personaliter accepti, quia terminus singularis aliquando simpliciter supponit, vt in hac Petrus est indiuiduum, quod tunc fit, cùm non licet ex ipso inferre speciē aut genus. non enim dices, Petrus est indiuiduum; ergo homo, vel animal est indiuiduū. Personaliter autem supponit, cùm illa licet inferre: valet enim, Petrus disputat; ergo homo disputat, & animal disputat. Suppositio Communis, est vsus termini communis pro suis inferioribus, vt Omnis homo appetit scire; vbi, Homo, pro singularibus hominibus accipitur.

Huius quædam est Accidentalis, quædam Naturalis. Accidentalis, est vsus termini pro omnibus inferioribus secundum exigentiā temporis, quod importatur per copulam suæ propositionis, vt Omnis homo scribit, vbi subiectum pro præsentibus solum secundum tempus illius verbi supponit. Naturalis est vsus termini pro omni suo inferiori significato, vt Omnis homo est animal: supponit enim, homo non solùm pro præsentibus, sed

pro

pro omnibus secūdū quodcunque tempus, quod in propositionibus necessarijs fit, quæ suppositio alibi est examinanda.

De suppositione cõmuni, & signis indicantibus eam.

Cap. II.

SVPPOSITIO cõmunis, quæ vsus termini pro suis inferioribus est, quædam est Distributiua, quædam Copulata, quædam Determinata, quædam veró Confusa.

Suppositio Distributiua, est vsus termini communis pro omnib. suis significatis copulatiué sumptis. Tunc auté terminus pro suis significatis copulatiuè sumitur, quando pro illis ita accipitur, vt in singula seorsum, respectu eiusdem prædicati, vel subiecti in propositione copulatiua resoluatur, vt subiectū in hac. Omnis homo currit, sic enim est resoluẽdum: Iste homo currit, & Iste homo currit, & iste homo currit, & reliqua demostrā do singula inferiora cum eodem prædicato. Suppositio Copulata, est vsus termini communis ꝑ suis significatis collectiué sumptis, quod

quod fit, cũ pro illis ſeorſum, reſpectu alicu ius ſubiecti, vel predicati non accipitur, ſed pro omnibus ſimul media coniunctione copulatiua, vt Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodeci .id eſt, iſti Apoſtoli, & iſti, & alij ſimul ſunt duodecim. Suppoſitio Determinata, eſt vſus termini communis pro omnibus ſuis ſignificatis diſiunctiuè, quod tum fit, cùm in ſingula ſeorſum reſpectu ſubiecti, vel prædicati vnius in propoſitione diſiunctiua reſoluitur, vt ſubiectũ in hac, Aliquis homo currit, ſic enim eſt reſoluendum: Iſte homo currit. vel iſte homo currit, & reliqua ſimiliter ſingularia. Suppoſitio Confuſa, eſt vſus termini communis pro omnibus ſuis inferioribus diſiunctim, quod fit, cùm pro omnibus ſimul, & non ſeorſum reſpectu vnius ſubiecti vel prædicati ſumitur, vt ſubiectum in hac, Ad equitandum requiritur equus, eſt enim reſoluendũ: requiritur ad equitandum iſte equus, vel iſte, vel alius, non tamen de ſingulis ſeorſum dices, Iſte equus requiritur, vel iſte equus requiritur, quia omnes iſte ſingulares ſunt falſæ.

Cùm igitur tot ſuppoſitiões exiſtãt, æquũ eſt, vt quomodo termini ſupponãt, oſtédamꝰ, at quoniã ſuppoſitionũ veritas ex vi aliquorum

quorum ſignorum, quæ in propoſitionibus ſæpé ſunt, prouenit, horum diſtinctionem & naturam primó aperiamus. Sunt aliquæ voces, quæ terminis adiunctæ eorum ſuppoſitiones variãt, & aliter eos ſignificare faciũt, quæ ſigna, quãtitatis dicũtur. Inter hæc quædam Nomina, quedam Aduerbia, reperiuntur. Nomina, vt Omnis, Nullus, Aduerbia, vt Semper, Nunquam. Similiter quædã Syncategorematica, vt; Omnis, Nõ, Et, Vel. quædã Mixta, vt; Nemo, Semper, Nullibi, Item quædã Affirmatiua, vt Omnis, Semper quædam Negatiua, vt Nullus, Nullibi. Denique, quædam Vniuerſalia, vt Nullus, Omnis, Et, Semper. quædam Particularia, vt Aliquis, Aliquando, Vel. Inter mixta vniuerſalia cõputantur aduerbia numeralia, vt Bis, Ter. ſimiliter & nomina, vt Duo, Tria, Quatuor, quando alijs nominibus non iunguntur, alijs enim adiuncta Syncategoremata vniuerſalia ſunt, ſicut & omnis, Quicunque, & ſimilia, quæ omnia aliquando diuiſiué, aliquando collectiué ſumuntur. Diuiſiué cúm licet ſeorſũ ſingularia ſeparare reſpectu eiuſdem prædicati, vt Quatuor homines, ſiue omnes homines currũt: Tũc enĩ licet reſoluere. Iſte currit, & Iſte currit Collectiué autem

em cum nō licet seorsum resoluere, vt Quatuor homines portant totum pondus. Omnes ciues sūt mille.

Præter hæc sūt alia signa parti vniuersalia, parti particularia, ac proinde Media dicuntur: includunt enim particularitatem, & vniuersalitaté, vt Alter, Neuter, Vterq;. Omne, pro speciebus singulorum resoluuntur. i. per, &, quæ vniuersalitas dicitur, & per, Vel, quæ particularitas est, vt alter oculus est dexter, id est, omniū duorum iste vel ille. Neuter, id est, aliquorum duorum, neque iste neque ille. Vterque, id est, aliquorū duorū, iste & ille, similiter Omne animal fuit in arca Noe, id est cuiusque speciei animalis, hoc vel illud idiuidum fuit, & hæc signa Incompleta dici solét. hæc intellige quando incompletè sumuntur. aliquando enim complete sumuntur, & tunc distribuunt pro omnibus singularibus. hæc etiam omnia intellige de signis nō impeditis, aliquando enim simul duo cōcurrūt, & vniuersale fit particulare, & particulare vniuersale, de quibus tradetur cognitio, cum de Aequipollentijs disseremus.

LIBER
De regulis indicantibus suppositiones ratione signorum.

Cap. III.

PROPOSITIS varijs signis, à quibus terminorum suppositio depẽdet, superest, vt regulas assignemus, quibus diuersorum signorũ variæ manifestentur suppositiones.

Sit igitur prima Regula. Signa mixta vniuersalia tã affirmatiua, quã negatiua distribuũt categorema ĩclusũ ĩ se, particularia illud veró determinant, vt semper, id est, in hoc tempore, & in hoc tempore, et reliquo. Nunquam, nec hoc tempore, nec hoc tempore. Aliquando, hoc vel illo tempore. At in terminos propositionis, in qua sunt, variam potestatem habent. namq; negatiua distribuũt omnes sicut suũ categorema, vt nunquá homo est leo, subiectum & prædicatum huius distributiué supponit virtute illius mixti negatiui, vt sit sensus, omni tempore nullus homo est leo. affirmatiua veró vniuersalia confundunt, vt semper homo est albus, extrema cõ-

fusa

ſa manent. At in his, quæ particularia ſunt
irmatiua, vt aliquado homo eſt albus, ex
ema ſupponũt, ac ſi nullũ ſignum ibi eſſet.
Secunda regula. Terminus cõmũnis cõ
uniter ſupponẽs, ſi ſine ſigno ſit, vel cũ ſig-
Synca tegorematico particulari, ſuppo-
t determinatẽ, vt homo currit, aliquis ho-
o legit. Petrus vel Paulus ſtudet. hoc enim
bieċtum complexum determinatẽ ſuppo
t. Cum autem inpropoſitione ſigna Sĩcate
orematica ſũt & vniuerſalia, tũc affirmati
ſibi proximos terminos diſtribuũt, remo
s poſtpoſitos cõfundũt, negatiua veró
oſtpoſitos omnes diſtribuũt, vt; Omnis ho
o eſt animal. Homo diſtribuitur, Animal
õfunditur. Nullus homo eſt animal, totum
iſtribuitur, Hoc intelligi debet, quando af-
rmatiua vniuerſalia diuiſiuè tenentur. cum
nim ſumuntur collectiuè, proximos ſibi ter
minos copulatim ſupponere faciũt, vt Qua
uor homines portãt totum pondus. Tunc
utem maximè copulatim ſumuntur, cúm
ingulis illius termini inferioribus, cui iungũ
ur, nihil per ſe denotatur ineſſe, vt diximus
ed ſimul omnibus.

Tertia Regula. Verba, quæ ſuam actionẽ
n terminum communem primó applicant,

virtutem habent proximos sibi confundendi,vt Promitto tibi equum, Parisijs venditur piper,quæ dicuntur signa specialia confusionis,& demum quicunque terminus ex alterius resolutione dependet, cõfusus manet,vt Bis cantat ui Missam, Ad equitandum requiritur equus,vbi ille terminus, Missam, pẽdet ex resolutione aduerbij:& terminus, equus,ex resolutione gerundij.

Quarta Regula. Quoties obliquus cum recto coniungitur in vno extremo,iudicandũ est de obliquo, ac si vnum esset extremum per se, quantum ad suppositionem; vnde in hac,Equus hominis currit, determinaté supponit. In hac veró Equus cuiuslibet hominis, distributiue. In hac verò Omnis equus hominis,confusé. nec refert in hoc, quod ante, vel post rectum cõstituatur. Hæ regulæ Suppositiones terminorum, á signis singulis prouenientes indicant. Quando autem bina cõcurrunt,tunc obseruandum est.

Quinta Regula. Cúm virtus duorum signorum cadit supra aliquem terminum, tũc vel sunt eiusdem virtutis, vel diuersæ. Si diuersæ fuerint, signum determinans maiorẽ habet virtutem,quám confundens, & distribuens:vnde in hac, Omnis homo est aliquod ani-

imal,& in hac, Nullus homo est aliquod
imal, prædicatum determinaté supponit.
gnum veró distribuens maiorem habet vir
tem, quam confundens vnde in hac, Om
s homo non est animal, prædicatũ distri-
itiue supponit. hæc præsertim respectu
rædicati intelligenda sunt, nam respectu
ibiecti, maior est virtus distribuentis, vt pa
et in hac, non quidam homo currit: subie-
tum enim distribuitur. Quando veró duo
gna eiusdem virtutis sunt, népé quia vtrũ-
ue distribuit, per se mutuo se impediunt,
determinanti æquiualent, vnde in hac, Nõ
mnis homo est animal, subiectum deter-
ninaté supponit, quia æquiualet isti, Aliquis
omo non est animal, hoc intellige respẽtu
ubiecti, nam cum talia duo suprà prædica-
um cadunt, illud supponere cõfusé faciũt,
t in hac, Nullus homo non est animal, quæ
sti æquiualet, Omnis homo est animal.
Sexta Regula. Signa incompleta imme-
diatos terminos imcompleté distribunt, id
est, partim vniuersaliter, partim particulari
ter supponere faciunt, vt superius diximus,
& inferius in eorum resolutione magis ma
nifestabitur. Alia signa sunt præter ista, quæ
partim affirmatiua, partim negatiua sunt,

vt præter, Tātū, & alia quæ exponibilia dicũ tur, de quibus in Tertio Libro disseremus.

De Resolutione Suppositionis Terminorum.

Cap. IIII.

DIALECTICI ad manifestandam suppositionis vim & varios propositionum sensus ex diuersa terminorũ suppositione prouenientes, in qua maximé earum veritas, seu falsitas consistit, vtuntur Resolutione quadam, quam Ascensum, & Descensum vocant. Est autem Ascensus singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersale progressio. Descensus veró ab vniuersali ad singularia progressio, vt iste ignis calefacit, & iste calefacit, &c. ergo omnis ignis calefacit: vel descẽdẽdo, Omnis ignis calefacit, ergo iste calefacit, & iste calefacit. Maximé autem vtimur Ascensu, quando veritatem alicuius vniuersalis propositionis ꝓbare, & manifestare volumus, propterea oportet vt omnia singularia quoad fieri possit enumeremus, præsertim cum sub distributo

buto

buto ascendimus, tunc autem sufficienter enumerantur singularia, quando ex his quæ nobis nota sunt, cum probalitate aliorum sic se habentium procedimus, vt si dicas, iste ciuis huius vrbis est albus, & iste est albus, nec apparet vllus qui non sit albus, etiam si omnes non numerentur, in fertur, Omnis cius huius vrbis est albus, quia probabile est reliquos, qui non apparent, nec numerantur, esse albos, cum maior pars visa sit alba. Descensu aũt vtimur ad vniuersalis alicuius falsitatem ostendendam, propterea nõ semper oportet ad omnia singularia descendere sub vniuersali distributo, cum falsitas ex vnius singularis defectu, veritas aũt ipsius vniuersalis ex omnium singulariũ positione proueniat.

Tam Ascensus, quàm Descensus quadruplex est: Copulatiuus, Disiunctiuus, Copulatus, Disiunctus. Copulatiuus est, in quo singularia seorsum respectu vnius subiecti vel prædicati sumuntur in propositione copulatiua, vt iste homo est animal, & iste homo est animal, & reliqui singuli, ergo omnis homo est animal. hæc autem Resolutio debetur termino supponenti distributiué. Disiunctiuus est, in quo singularia singula per se

 respe-

respectu subiecti vel prædicati vnius, sumũtur in propositione disiunctiua, vt iste homo currit, vel iste homo currit, ergo homo currit, & hæc debetur termino supponẽti determinate. Hæ autẽ duæ resolutiões ad veritatẽ & falsitatẽ propositionis manifestãdã, & ꝓbãdã conducunt. Maximè autem inter est inter Asceasum copulatiuum, qui debetur termino supponenti distributiuè, & Disiunctiuum, qui debetur supponenti determinatè. Cum enim vterq; ad veritatem propositionis communis probandam, & declarandam ordinetur, necesse est, vt singularia per quæ ascenditur, vera sint, cum discrimine tamẽ: in disiunctiuo enim sufficit vnius singularis veritas ad propositionis communis veritatem, vt Homo currit, vera est, si vel vnum singulare currat: propterea non oportet multa singularia numerare. At in copulatiuo non vnius solùm, sed omnium singularium, quæ sub illo termino sunt veritas est necessaria ad vniuersalis veritatẽ, propterea omnia in Ascensu anumerare oportet. Oppositũ autem obseruandum est in Descensu, quo ad vniuersalis falsitatem ostendendam. Tunc enim in disiunctiuo per omnia singularia descẽdere oportet, cùm

vnius

vnius aut plurium singularium falsitas propositionem particularem falsam efficere non sufficiat. In copulatiuo veró, vel ad vnum singulare satis erit descendere, propositio enim vniuersalis, ex vnius singularis falsitate falsa fit.

Præter has Resolutiones duas, Dialectici duas alias assignant, quibus supositionis Copulatæ & confusæ vim manifestét, ponútq; Ascensum, & Descensum; Copulatum, & Disiunctum. Copulatus est quum omnia singularia simul sub copula coniunctiua respectu vnius prædicati sumuntur, vt Omnes Apostoli Dei sunt duodecim, id est, Isti apostoli. Et isti, & alij simul sunt duodecim. Quæ resolutio debetur termino supponenti collectiue. Disiunctus est, quum omnia singularia sub disiunctione sumuntur, ita vt non liceat quodlibet per se sumere, vt Ad equitandum requeritur equus, id est, requeritur iste vel iste equus, in quo à disiunctiuo differt, sicut & copulatus à Copulatiuo. In Copulatiuo enim & Disiunctiuo singula singularia per se cum prædicato sumimus, quod fit in propositione copulatiua vel disiunctiua. Ac in Disiuncto & copulato singularia omnia simul cum vno prædicato in propositione categorica

tegorica constituimus. Ascensus & Descensus Copulatiuus, & Disiunctiuus quidam est Affirmatiuus, qui sub propositione affirmatiua fit; quidam Negatiuus, qui sub propositione negatiua: in illo singularia per propositiones affirmatiuas, in hoc per negatiuas enumerantur.

De regulis circa ordinem Resolutionis.

Cap. V.

VT propositionum veritas nota fiat, resoluendi ordinem aduertere oportet, q sequẽtibus ꝓpositionibus manifestatur.

Prima propsitio. Nullus terminus suppones Materialiter, Simpliciter, vel Singulariter vllam habet singularum resolutionem: vnde in his Homo est species, Leo est nomẽ, Petrus sedet, subiecta resoluenda nõ sunt.

Secunda propositio. Sub termino, vel aggregato supponenti collectiue, non est resolutio copulatiua facienda, nec sub confuse supponẽti, disiũctiua, vt Iste, & Iste sunt duo, nõ dices, ergo iste est duo. Similiter nõ dices,

dices, Parisijs & Romæ venditur piper, ergo Parisijs & Romæ venditur hoc piper, vel venditur hoc piper.

Tertia Propositio. Non est resolutio facienda sub duobus terminis simul, sed sub vno prius, & dum sub illo Resolutio fit, alter immotus, id est, eodem modo se habens, maneat, vt Omnis homo est omnis homo, sic resolue, Iste homo est omnis homo, & Iste homo est omnis homo. Non autem sic, Iste homo est Iste homo, & iste homo est iste homo.

Quarta Propositio. Terminus Mixtus vniuersalis affirmatiuus, vel negatiuus, prius in se resoluendus est copulatiuè ratione categorematis in eo inclusi, quám resoluantur termini propositionis, vt semper homo currit, hoc tempore homo currit, & hoc tempore homo currit. Nunquam omnis homo currit, nec hoc tempore omnis homo currit. Bis cantaui Missam, semel cantaui Missam, & iterum semel cantaui Missam. Facta autem resolutione Mixti, propositionis termini iuxta suas regulas resoluantur.

Quinta Propositio. Sub determinato ascende prius, quám sub distributo, in descensu vero poteris etiam á distributo incipere,

vt

vt Homo non eſt animal, non aſcendes ſub prædicato, ſic Homo non eſt hoc animal, & homo non eſt hoc animal, ergo homo non eſt animal: nam ſingulares propoſitiones antecedentis ſunt veræ, conſequens veró falſum, quod fieri in conſequentia bona nō poteſt, talem defectum argumentandi vocant Dialectici. A pluribus determinatis reſpectu partium multitudinis. Multitudinē vocant terminum diſtributum. Partes veró multitudinis ſingularia, quæ ſub eo ſunt. Poterit tamen ſub tali diſtributo deſcendi, vt homo non eſt animal, ergo homo non eſt hoc animal, & homo non eſt hoc animal, tunc enim non dabitur antecedens verum, & conſequens falſum.

Sexta Propoſitio. Sub diſtributo termino, vel cōplexo prius deſcende, quam ſub confuſo, licebit tamen ſub confuſo aſcendere: non enim dices, Omnis homo eſt animal, Ergo omnis homo eſt hoc animal, vel Omnis homo eſt hoc animal, valet tamen aſcēdendo, omnis homo eſt hoc animal, vel omnis homo eſt hoc animal, ergo Omnis homo eſt animal. Idem intellige de aliquo termino vniuerſali, á quo alter pendet, vt Ad equitandum requiritur equus; prius oportet

tet

tet resoluere illud gerundiũ in sua ĩferiora.

Septima Propositio. Quando termini eodem modo supponunt vel determinatè, vel distributiuè, commodius est subiectum, quàm prædicatũ prius resoluere, vt in hac, homo est animal, in qua termini determinatè supponunt, & in hac, Nullus homo est equus, in qua distributiuè. Hæc oĩa intelligẽda sunt in propositione, quæ non habet signa exponibilia: ista enim prius resoluenda sunt, (vt dicetur inferius). Similiter intelligenda sunt in resolutione prima, facta enim resolutione distributi, confusus manet determinatus, & sub eo potest fieri resolutio, vt Omnis homo est animal, ergo Iste homo est animal, & Iste homo est animal, postea prædicatum resolue, Iste homo est hoc animal, vel iste homo est hoc animal.

Vltima Propositio. In conditionali, seu causali propositione, subiectum consequentis prius est resoluendum, quàm termini antecedentis, vt in his: si omnis homo in gratia obierit, nullus condemnabitur. Si nullũ alimentum suppedites animali, omne morietur. hæ sunt regulæ maximè in resolutione obseruandæ, quas sequentibus carminibus facilius quis memoriæ mãdare poterit.

Sim-

Simpliciter, ꝓ vno, ꝑ se vox sumpta quiescat.
Cernere confusum collectum spargere noli,
Cuique suũ tribuens tu primò mixta resolue.
Ne tangas voces binas, contemne priora,
Vltima cõtẽplans quando deductio regnat.
Aspice signatum ascendens, cõmune relinque;
Ima petens confusa sinas, communia sume.
Elige subiectum quando sors postulat aqua.

De Resolutione incompleta.

Cap. VI.

EST alius Ascensus, & Descensus mixtus, partim constans copulatione, partim disiunctione, qui debetur terminis imcompleté supponentibus, quales sunt illi, qui cum his signis sunt, de quibus supra locuti sumus, scilicet Alter, Neuter, Vterq; hi enim terminum pro suis inferioribus binis supponere faciunt, ac propterea talis suppositio Duorum vocatur, sed id cũ discrimine, nã Alter, binaria inter se distribuit, in se ipsis veró disiungit, vt Alter oculus est dexter, id est, horum duorum, iste, vel iste est dexter, & horum duorum, iste vel iste est dexter. Vterque, veró binaria disiungit

iungit inter se, & in se copulat, vt Vterq; pes est claudus, id est, horum duorum iste, & iste est claudus, vel horum duorum iste & iste est claudus. Neuter, idem prorsus facit, sed negatiué, vt Neutra manuū est dextra, id est, Harum duarum nec ista, nec ista dextra, vel Harum duarum nec ista nec ista est dextra. Est etiam aliud signum incompletum, Omnis, quod aliquando completé sumitur, sicut & præcedentia, & tunc distribuunt terminum, cui iunguntur, pro omnibus suis inferioribus. Aliquando, Omnis, incōplete sumitur, cúm termino generico iungitur, tunc autem distribuit species, disiungit veró indiuidua specierū, vt Omne animal fuit in arca Noe, id est, ex hac specie animalium hoc vel illud indiuiduum, & Ex hac specie hoc vel illud indiuiduum, quod idem est ac Cuiuslibet speciei animalis aliquod indiuiduum fuit in arca Noe, & talis suppositio dicitur Pro generibus singulorū, id est, pro speciebus singulorum indiuiduorum: Prior veró dicitur, Pro singulis generum, id est, pro omnibus speciebus, et omnibus specierum indiuiduis. Multum autem refert ad veritatem propositionis, qnod termini supponant complete, vel incompleté: nam

nam Completa ſuppoſitio petit veritatem omnium inferiorum, nullo excepto, vt omne animal currit, ſi vera futura eſt talis propoſitio, ſubiectumque ſupponit completé, opus eſt, vt omnia indiuidua ſpecierum omnium animalis currant, ſi incompleta eſt ſuppoſitio, ſufficit ad veritatem eius, vt ex omnibus ſpeciebus vnum ſaltem indiuidum, aut alterum currat, quem ſenſum facit illa propoſitio, Omne animal fuit in arca Noe, eadem ratio eſt in alijs, nam Alter oculus eſt dexter, ſi ſuppoſitio ſit incompleta, non opus eſt ad veritatē eius, vt omnes oculi ſint dextri, ſed vt ex omnibus binarijs vnus ſaltem ſit dexter.

De reſolutione Relatiuorum

Cap. VII.

RELATIVORVM contemplationem ad Grammaticum pertinere, nō eſt, qui eat inficias, tamen quia ſola cognitio talis ad veritates, vel falſitates propoſitionum, quæ à Relatiuis oriuntur, dignoſcendas non ſufficit, Dialectico examine opus eſt, propterea, paucis ex Grammatica accer-

accerſitis, ea, quæ ſecundum Dialecticam in his obſeruanda ſunt, trademus. Relatiuū igitur eſt ſermonis antecedentis recordatiuū. Eſt autē duplex: aliud ſubſtātiæ, aliud accidētis. Relatiuū Subſtātiæ eſt, quod ſuum ātecedēs per modū nominis ſubſtantiui refert, nec refert vtrum antecedens ſit ſubſtātia vel accidens, ſiue nomen connotatiuum, ſiue abſolutum, ſiue vnum nomen, ſiue vna oratio, dummodó vnius ſubſtantiui locum habeat. Relatiuum Accidentis eſt, quod refert per modum adiectiui, ſiue illud ſit ſubſtantia, ſiue vnum nomen, ſiue vna oratio.

Relatiuum ſubſtantiæ aliud Identitatis, aliud Diuerſitatis. Identitatis eſt, quod pro eodem accipitur pro quo ſuum antecedens, ſiue pro eodem numero, vt Beatus vir qui timet Dominum, ſiue pro eadem ſpecie, vt, In ligno vicimus, in quo peccauimus. Relatiuum Diuerſitatis eſt, quod pro alio ſuppoſito accipitur, quám ſuum antecedens, vt Petrus loquitur, & alter tacet. Dicitur autem ſuū antecedens refert in obliquo, ſcilicet, alter á Petro tacet.

Relatiuum accidentis ſimili ratione aliud eſt Identitatis, aliud Diuerſitatis. Identitatis eſt, quod refert ſuum antecedens conſig

 nificādo

nificando idem accidens, vt Petrus est iustus qualem oportet esse Christianum. Diuersitatis est, quod refert suum antecedens, consignificando diuersum accidens, vt Augustinus fuit catholicus, & alius fuit Arrius. Relatiuũ substantiæ Identitatis, quoddam Reciprocum, quoddam Non reciprocum. Reciprocum regressionem quandam significat in suũ antecedens, vt Omnis homo amat se. Mater diligit filium suum. Non reciprocum, talem regressionem nõ significat, qualia sunt reliqua relatiua signata. Relatiui accidentis resolutio ex eius significatione manifesta est pro alijs autem fit.

Prima propositio: Relatiuum, Qui copulatiuum sensum facit. idem enim valet, q[illegible] Et ille: Bifariam autem potest in prop[illegible] ne constitui; Aliquando á parte vnius extremi, scilicet quando subiecto, vel prædicato copulatur, vt Animal, quod est rationale, est risibile, & tũc illa integra propositio est vna categorica, cuius subiectum est propositio vbi relatiuum est, cuius verbum dicitur Copula implicationis. Aliquando non ponitur á parte vnius extrmi alterius propositionis, sed ipsum per se relatiueum extremum constituit, vt Homo est animal, qui est risibilis

et

et talis propositio formaliter Hypothetica est, & virtualiter Copulatiua. Est autem in vtriusq; resolutione magnum discrimen, cũ enim Hypothetica est, immediatè in copulatiuam est resoluenda, vt homo mouetur, q aliquando studet, resoluatur, Homo mouetur, & ille aliquando studet. At cùm categorica, est, non est immediatè in copulatiuã resoluenda, quousq; antecedens ipsius resoluatur, vt Omne animal quod est rationale est risibile, non est resoluendum, Omne animal est rationale, & illud est risibile, sed antecedens in singularia prius resoluetur, & facta singularium resolutione, poterit vnumquodq; singulare in copulatiuam resolui, nempe, Hoc animal quod est rationale est risibile, & hoc animal quod est rationale est risibile, postea, hoc animal est rationale, & illud est risibile.

Secunda propositio. In Hypothetica, Copulatiua virtuali, vel formali, relatiuum refert suum antecedens restricte, id est, pro illo eodem, pro quo suum antecedens accipiebatur in sua categorica, vt Homo disputat, & ille contemplatur, ille scilicet homo qui disputat, contemplatur, idem inest relatiuo Diuersitatis, vt Homo legit, & alius

audit, alius ſcilicet á legéte audit. Cùm autem relatiuum refert terminum ſupponentem copulatim, refert totam collectionem, vt Omnes Apoſteli ſunt duodecim, qui ſunt in cælo, ſcilicet & ille omnes ſunt in cælo. Hoc autem priuilegium habet diſiunctiua propoſitio, vt relatiuum in ea nõ referat reſtricté, vt homo loquitur, vel ille tacet, ille, ſcilicet homo, tacet.

Tertia propoſitio. Relatiuum reciprocũ, ſupponit ſicut ſuum antecedens ſigillatim, ſcilicet, vt reſoluendo antecedens, reſoluatur relatiuum correſpondens ſingulis inferioribus antecedentis, vt Omnis homo eſt ipſemet, Ipſemet, refert hominem, at cùm reſoluis Petrus eſt ipſemet, refert Petrum, Paulus eſt ipſemet, refert Paulum, ſimiliter Omnis mater diligit filium ſuum. Vbi obſeruandum eſt, non licere loco relatiui reciproci ſuum antecedens ponere, non enim idẽ eſt, Omnis homo odit ſe, & Omnis homo odit hominem, nec Mater amat filium ſuũ, & Amat filium matris. Licebit autẽ id duobus locis facere. & cùm reciprocum eſt totale extremum, vt Omnis homo eſt ipſemet idem eſt ac, omnis homo eſt homo, & cùm ſimiliter antecedens eſt ſingulare, vt petrus

diligit

iligit se, & Petrus diligit Petrum, dũmodo
ntecedens vniuocé sumatur. Quando verò
elatiuum non est reciprocum, licet ipsius
oco antecedens constituere, seruata restri-
tione, vt homo disputat, qui loquitur, idẽ
st, ac Homo disputat, & homo disputans
oquitur. Ex quo sequitur. tale relatiuum
upponere, sicut suum antecedens suppone
et eodem loco constitutum.

Quarta propositio. In resolutione obser-
are oportet, vt reciprocum simul cum ante
edente resoluamus simul & non reciprocũ,
ñm á parte vnius extremi est, vti diximus.
t cûm propositio Hypothetica est, antece
ens resoluatur relatiuo non reciproco ma
ente inuariato, vt animal est irrationale, &
[illegible] est illud, resolue, Hoc animal scilicet
quus est irrationale, & canis est illud, vbi,
llud, supponit pro animali sicut in priori: p
terea consultius erit ponere antecedens lo
co relatiui, dum fit resolutio sub antecden-
i, scilicet animal est irrationale, & canis est
animal, nempe irrationale.

De Ampliatione.

Cap. VIII.

V M supra terminos pro rebus secundum tempus per copulam importatum existentibus supponere docuerimus, superest, vt modo explicemus quando termini pro pluribus, vel paucioribus quàm tempus copulæ exigit, supponant, quam Dialectici Ampliationem, vel Restrictionem vocãt, quæ multùm veritati propositionum cognoscẽdæ prodest cùm ab ea & propositionum conuersio, & multiplex argumentandi modus pendeat. Est autem ampliatio, extensio termini à minori ad maiorem suppositionem, quando enim terminus in propositione pro re secundum tempus præsens existente accipitur dicitur suum statum habere, at quando indifferenter & disiunctim simul pro præsenti, & alio accipitur tempore, dicitur Ampliari, vt in hac, Iusti viuent vitam pacificam, Iusti, non solùm pro præsentibus, sed etiam pro futuris accipitur. Est autem diuersus Ampliationis modus in terminis singularibus, & in communibus, tam absolutis, quàm cõnotatiuis. Terminus singularis, cum vnum tantum significet, ampliatur quoad existentiam sui significati secundum varias differen

tias

tias temporis, vt Petrus cucurrit, id est, Petrus qui est, vel fuit, cucurrit, quæ dicitur Ampliatio temporum. Terminus autem cō munis, cùm plura significet, non solúm secū dum tempus, sed etiam secundum supposita varijs temporibus existentia, ampliatur, vt in hac, Multi homines saluabuntur, subiectum non solúm pro præsentibus, sed etiá pro futuris ampliatur. Terminus autem Cō notatiuus, cúm præcipué formam significet, secundum eam ampliatur, vt in hac, Album fuit nigrum, subiectum ratione albedinis ampliatur, vt sit sensus: hoc corpus quod modó habet, vel habuit albedinem, fuit nigrū. Triplex igitur Ampliatio est: Sola temporum, quæ inest singularibus. Temporum & suppositorum, quæ inest communibus. Tēporum & formarum, quæ connotatiuis conuenit terminis. Tempora autem, secundum quæ termini ampliatur, apud Dialecticos, quinque sunt; Præsens, Præteritum, Futurū, Posſibile, & Imaginarium, vt tunc terminus ampliari dicatur, quandó secundum plures differentias vel omnes horum temporum disiunctim supponit. Dico autem, Disiunctim, quia cúm terminus secundum plura tempora copulatiué accipitur, ampliatio

non eſt, vt ſubiectum in hac, Petrus eſt, & fuit doctus, non ampliatur, ſed opus eſt, vt ſecundum plura tempora, vel omnia ſub diſiunctione accipiatur, vt, Petrus eſt, vel fuit doctus, ſiue tempora ſint expreſſa, vt in exemplo præcedẽti, ſiue virtute in vno verbo contineantur, vt in ſequentibus regulis manifeſtabitur, quæ plurimum roboris in communi loquendi vſu habent.

Prima Regula. Verbũ præteriti ampliat ſuũ ſubiectum ſecundum duas temporis differntias, præteriti nempe, & præſentis. ſuũ verò appoſitum reſtringit pro tempore præterito. Verbum autem futuri ſimiliter ſubiectum ſecundum præſens, & futurum ampliat, appoſitum verò ad futurum reſtrĩgit, vt Adam fuit ex limo factus. vbi, Adam pro quodam ſuppoſito, qui eſt, vel fuit, ſupponit: illud verò appoſitum, ex limo factus, reſtringitur pro eo, quod fuit. Et clarius. Petrus audiuit lectionem, Petrus, ampliatur pro eo, qui eſt, vel fuit, appoſitum autem illud, lectionem, pro lectione præterita reſtringitur. Prætereá Domificator faciet domos, vbi, domificator, ampliatur pro eo, q eſt, vel erit: appoſitum autem, domos, reſtringitur pro his, quæ erunt.

Secũ

Secunda Regula. Terminus significans inceptionem, vel actionem, per quam res incipit esse, vel fieri, vel significans aliquam prioritatem, ampliat terminos, quibus suam significationem applicat, secundum præsens, vel futurũ, vt Pluuia incipit, scilicet, quæ est, vel erit, Aedifico turrim, Petrus est prior Antichristo: contrá veró terminus significās Desitionem, vel destructionem, vel Posterioritatem, ampliat ad tempus præsens, vel præteritum, vt comburo domum, scilicet, quæ est, vel fuit. Destruo Basylicam, Sum posterior Adamo.

Tertia Regula. Verbum Potest, vel aduerbia illud includentia, scilicet, Posibiliter Imposibiliter, Necessarió, & nomina significantia posibilitatem existentiæ ampliant suos terminos ad præsẽs, vel præteritũ, vel futurũ, vel posibile, vt Rosa est corruptibilis, scilicet, quæ est, vel erit, vel potest esse.

Quarta Regula: Verba significantia actũ animæ interiorem, ampliant ad quinqne tẽporum differentias, vt Alexander appetebat alium orbem, ibi, Orbis, ampliatur pro eo, qui est, vel erit vel potest esse, vel saltem imaginabatur esse. Similiter intelligo Chymæram, Opto sanitatem.

De modis argumentandi in Ampliatione.

Cap. IX.

VTILIS est admodum argumentandi modus in Ampliatione, vbi maximé obseruandum est, terminum Amplum se habere ad eundem non amplum, sicut terminus superior ad inferiorem se habet, vt enim superior amplectitur inferiorem, & alios præter illū, ita Amplus comprehendit minus amplum, & ipsum excedit. Homo enim dum ampliatur pro his, qui sunt, vel erunt, includit, se ipsum, vt supponit solúm pro his, qui sunt iuxta quod sumitur primus modus argumētandi. vt enim valet á superiori distributo ad inferiorē affirmatiué, vel negatiue scilicet omne animal currit, ergo homo currit. similiter, Nullū animal currit, ergo homo nō currit: ita ab amplo distributo ad nō āplum valet affirmatiue vel negatiuè, vt Omnis homo potest disputare, ergo homo qui est, potest disputare. similiter Nullus homo potest esse lapis, ergo nullus homo est lapis. Hoc autem

autem vnũ debet attendi, vt quando affir-
matiuè argumẽtamur, ponatur constantia
termini non ampli, id est, aliqua propositio
affirmatiua, per quam denotetur illum ter
minum non amplum supponere, aliter argu
mentatio mala erit, poterit, enim antece-
dens dari verũ, & consequens falsum, vt pu
tá si nullus esset homo præsens, tunc antece
dens verum esset, scilicet Omnis homo po-
test disputare, ratione enim Ampliationis,
subiectum supponit pro his, qui possunt esse
consequens autem falsum, homo qui est po
test disputare, cum nullus homo sit ex casu
supposito. At si in antecedenti addatur con-
stantia subiecti non ampli denotans illud es-
se, non dabitur antecedens verum, & conse
quens falsum, & in hũc vsum inuenta est a
Dialecticis Constantia. Secundus modus.
Sicut valet ab inferiori ad superiorem ter-
minum particulariter sumptum affirmatiué
vel negatiué, vt homo currit, ergo animal
currit. similiter homo non currit, ergo ani-
mal non currit, ita valet á non amplo ad am
plum non distributum, id est, particulariter
sumptum affirmatiué vel negatiué, dummo
dó in negatiuo modo argumentandi pona-
tur Constantia non ampli, vt homo dispu-

tat

cat, ergo homo poteſt diſputare. ſimiliter aliqs homo q nō eſt poteſt diſputare, & homo eſt, ergo aliquis homo nō poteſt diſputare.

Ex quibus fit, vt ſicut non valet à ſuperiori ſine diſtributione ad inferiora, nec ab inferiori ad ſuperiorem diſtributum, non enim valet, Animal currit, ergo homo currit: nec valet, Homo currit, ergo omne animal currit: Ita nec valet à nō amplo ad amplū diſtributū, nec ab amplo non diſtributo ad nō amplum, non enim dices, Homo poteſt diſputare, ergo homo diſputat, cùm argumentamur ab amplo ſine diſtributione ad non amplum, nec ſimiliter Homo nō diſputat, ergo homo non poteſt diſputare, cùm ex parte prædicati á non amplo ad amplū diſtributū argumentemur. In his argumētandi mo[dis] obſeruandum eſt; ne, dum argumentamur à ſubiecto amplo diſtributo ad non amplum, cōmittatur defectus ex parte prædicati, ab amplo non diſtributo ad non amplum argumētādo. nō enim valet, Omnis homo poteſt diſputare, ergo Omnis homo diſputat, quia prædicatū illud, Diſputare, manet āplū ſine diſtributiōe, negatiué valeret qdē, qa negatio prædicatū diſtribuit, vt nullus homo poteſt diſputare. ergo nullus homo diſputat.

De

De Restrictione, Alienatione, & Diminutione.

Cap. X.

RESTRICTIO est, termini coarctatio à maiori ad minorem suppositionem, quæ opposita est Ampliationi. Fit autem talis termini restrictio maximè quatuor modis. Primò per Copulam implicationis, vt Omnis homo, qui est iustus, spernit mundum, vbi illud subiectum Homo, restringitur vt pro iustis solùm supponat. Secundò per additionem adiectiui in eodem extremo, vt vir sapiens amat scientiam. Dicitur autem in eodem extremo, cùm enim adiectiuum in alio extremo, quàm substantiuum sit, collocatur, nulla fit restrictio, si enim dicas, Omnis homo est sapiens, subiectum, Homo, non solùm pro sapientibus, sed etiam pro omnibus hominibus supponit. Tertiò per additionem obliqui á parte etiã eiusdem extremi, vt Omnis liber Aristo. est Græcè cõscriptus, vbi subiectum, liber pro his solùm, quos Aristoteles scripsit supponit, & tunc obliquus dicitur Determinatio,

rectus

rectus autem Determinabile. Tandé Quartó restrictio fit, per appositionem substantiui inferioris, vt Apostolus Paulus scripsit ad Romanos, vbi subiectum illud, Apostolus, restringitur, vt pro Paulo supponat: Omnes hæ additiones non mutant significationem, vel diminuunt, eorum quibus adiunguntur; sed solúm ad pauciora supposita trahunt.

Sunt autem aliqua addita, quæ terminũ impropriè supponere faciunt, & ex propria significatione in impropriam transferunt, vt duo leones marmorei sunt in foro, Homo pictus est in aula, in quibus subiecta pro significatis similitudinarijs accipiuntur, & talis acceptio, Alienatio dicitur. Est enim Alienatio, distractio termini á propria ad impropriam significationem. Sunt etiam addita diminuentia termini integram significationẽ, vt Aethiops est albus secundúm dentes, qui termini diminuti dicuntur, Dicta secundũ quid. In his autem vtrisque attendere oportet, ne argumentemur á termino alienato, vel diminuto, ad eundem terminum absolutè, & simpliciter sumptum; non enim valet, Aethiops est albus secundum dentes, ergo est albus: nec valet, Duo leones marmorei

sunt

ſunt in foro, ergo duo leones ſunt in foro.

Circa modum veró argumentandi in Reſtrictione, idem obſeruandum eſt, quod in ampliatione. Terminus enim non reſtrictus habet locum ſuperioris, ſeu Ampli: Reſtrictus vero inferioris, ſeu non Ampli. Vnde eſt prior argumentandi modus, A non reſtricto diſtributo ad reſtrictum affirmatiuè vel negatiue, dūmodo in affirmatiuo argumentādi modo, ponatur Cōſtantia reſtricti, vt Omnis homo diſputat, & aliqui homines docti ſunt, ergo omnis homo doctus diſputat: ſimiliter, Nullus homo currit, ergo nullus homo albus currit.

Poſterior modus, A reſtricto ad non reſtrictum nō diſtributum affirmatiué, vel negatiué, conſtantia in negatiuo poſita, vt Homo doctus non diſputat, & Homo doctus eſt, ergo Aliquis homo non diſputat. Similiter, Equus albus currit, ergo equus currit. Ex quibus fit eadem ratione, qua in Ampliatione, non valere à non reſtricto non diſtributo ad reſtrictum, vt; nō ſequitur, Equus currit, ergo equus albus currit: nec à reſtricto ad non reſtrictum diſtributum, ſimiliter enim non ſequitur, Omnis equus regis currit, ergo Omnis equus currit.

De appellatione.

CAP. X I.

APPELLATIO ſpeciesquædam Reſtrictionis eſt, quæ maximé in adiectiuis terminis reſpectu terminorum, quibus iunguntur, reperitur, ſiue tales termini abſolũti, ſiue cõnotatiui ſint. Eſt autem Apellatio, applicatio ſignificati formalis vnius termini ad formale, vel immediatum ſignificatum alterius. Vt ſiquis dicat, Petrus eſt Logicus magnus, hic terminus, magnus, applicat ſũm formale ad formale ſui ſubſtantiui, denotat q; Petrũ eſſe magnũ: & peritũ Logices, taliſq; applicacio appellatio dicitur: terminus appilcans ſuũ formale, Appellansdicitur: is autẽ, cui applicatur, Appellatũ. Fit etiã ſimilis Appellatio in termino Abſolutum, quando aliquid ipſius immediato ſignificat ocõnenire denotatur, vt homo eſt ſpecies, Cognoſco animal. Video Petrũ: In quibus propoſitionibus tales termini, nempè, Homo, Animal, Petrus, pro immediatè ſignificatis ſumuntur. Quanuis autem in his vſum & vim locutionis maximè inſpicere oporteat,

porteat,quaſdam tamen regulas præſcri-
ere iuuabit.

Prima Regula. Quãdo terminus abſolu-
us ſubijcitur prædicato, non conuenienti
uo mediato ſignificato,tale predicatum ap
ellat immediatum ſignificatum ipſius ſub
ecti,vt Homo eſt ſpecies, Animal eſt ge-
us, predicata enim illa homini,vel anima
i inſunt,vt homo,& animal ſunt,id eſt, vt
conceptu communi cognoſcuntur.

Secũda Regula. Quãdo adiectiuus termi
us cum cõnotatiuo opponitur á parte eiuſ-
dem extremi,appellat formale ipſius ſubſtã
tiui,vt iſte eſt monachus albus, Petrus eſt
Logicus manus,in quibus denotatur, quod
lle ſit albo habitu,& hic peritus logicis.Cùm
uté tales duo termini á parte extremi eiuſ-
em nõ ſunt, talis appellatio non fit,vt ſi di-
cas:Iſte monachus eſt albus, non ſignificat
quod ſit albo habitu.

Tertia Regula. Verba ſignificãtia actũ a-
nimæ appellant formale,vel immediatum ſi-
gnificatũ proprij termini,cui iunguntur,vt
cognoſco venientem,Vidi Papam,in quibus
denotatur me cognoſcere aliquẽ venire, &
me vidiſſe Papam,dum erat Papa. idem cen
ſendum eſt de quibuſdam verbis applicanti-

bus significationem suam terminis connotatiuis vt facio calceum,construo domũ,in quibus significatur me inducere formam in materiam,non autem quod faciam corium,vel lapides,ex quibus fit calceus vel domus.

Quarta Regula. Nomina numeralia primitiua termino substantiuo iuncta multiplicãt formam, & suppositum substantiui, vt tres homines, id est tria supposita,habentia suas singulas peculiares naturas: iuncta tamen adiectiuo multiplicant solum materiale,vt tria alba,id est,tria corpora habentia albedinem,adeó vt si fieri posit,vt vna & eadem albedo intribus esset distinctis corporibns, talia possent tria alba dici,si album adiectiuè sumatur. Aduertẽda est autem hæc regula magis pro Theologia,quã pro Logica. Circa modum argumẽtandi id obseruandum est, né sub termino appellato argumentemur,& varietur, vel auferatur appellatio termini appellãtis. Vnde nõ valet Petrus est Logicus & Petrus est magnus, ergo est Logicus magnus. nec valet,est Logicus magnus, ergo est Logicus,& est magnus nec valet,video venietẽ, Petrus est veniẽs ergo video Petrũ nec similiter valet: iste faciet calceũ calceus est coriũ, ergo facit coriũ, nec similiter é cõuerso.

De

)e Enunciationis ſimplicis oppoſitione.

Cap. X I I.

DE Proprietatibus terminorum in propoſitione hucuſque tractauimus, æquũ erit modó de accidẽtibus ipſarum pro oſitionũ quæ adinuicẽ collatæ ſortiuntur, iſſerere: ea ſunt: Oppſitio, AEquipollẽtia, & Conuerſio. Nõ autem hic de oppoſitione uæ inter res inuenitur agimus, ſecundum uã calor frigiditati, & albedo nigredini opponitur, nec de ea, quæ iter terminos, ſecundum quam alij Contrarij, & alij Contradicto lij Relatiui, alij Priuatiui ſunt: ſed de illa, æ inter propoſitiones verſatur. Eſt autem ppoſitio, duarum propoſitionum vtroque xtremo eodem ordine participantium, ſecundum qualitatem, vel quantitatem repugnantia.

Quadruplex autem eſt opoſitio: Contralictoria, Contraria, Subcontraria, Subalterna. Contradictoria, eſt oppoſitio duarũ propoſitionum ſecundum qualitatem & quanitatem repugnantium, nimirum quia altera

vniuerſalis, altera particularis, altera affi
matiua, altera negatiua, vt Omnis hom
eſt albus, aliquis homo non eſt albus. Co
traria, eſt oppoſitio duarum propoſition
vniuerſalium, ſecundum qualitatem repu
nantium, vt Nullus homo eſt albus. Omn
homo eſt albus. Subcontraria, eſt oppoſiti
duarum propoſitionum particularium ſec
dum qualitatem repugnantium, vt Aliqu
homo eſt albus, Aliquis homo non eſt albu
nec hic indefinitã à particulari diſcernimu
Subalterna, eſt oppoſitio duarum propoſi
tionum ſola quantitate repugnantium, v
Omnis homo eſt albus, aliquis homo eſt al
bus: Nullus homo eſt albus, Homo non e
albus. Harum duarum propoſitio vniuerſa
lis, dicitur Subalternans: particularis
Subalternata. Sunt autem quædam parti
larius in omni oppoſitione obſeruanda.

Primum eſt, vt vtroq; extremo eoden
ordine participent, id eſt, idem habeant ſu
iectum, & prædicatum: vnde iſtæ nulla te
nus opponuntur, Homo non eſt animal, la
pis non eſt equus, nec iſtæ, Homo non eſt
quus, Homo eſt animal. nec iſtæ, Homo eſ
animal, Animal non eſt homo.

Secundó obſeruandum eſt, vt iſta idenp
tita

tas extremorum ſit in Nomine, In re ſigni-
cata, In integritate, in tempore, & loco. In
omine, vt ſit eadem dictio categoremati-
a, vnde iſtæ non opponuntur, Cicero ſcrip-
t, Tulius non ſcripſit. Angelus eſt Dei, An
elus non eſt Deus. Corpus eſt album, cor-
us non eſt albedo. In re ſignificata ne ſit æ-
uiuocatio: non enim opponuntur, Canis la
rat, canis non latrat. In integritate, vt idē
t totale ſubiectum, & totale prædicatum:
nde omnia ſigna, omnes termini, qui par-
es extremorum efficiuntur, debent eſſe in
traque propoſitione oppoſita: quare om-
es hæ non opponuntur; Petrus non currit
elociter, Petrus currit. Omnis equus re-
is poſsidetur à Rege, Aliquis equus non po
...tur a Rege, Petrus eſt animal album,
mnis homo eſt omne animal. Homo non
ſt animal. Dixi de terminis qui efficiuntur
artes extremorum, alia enim ſigna, quæ to
am propoſitionem ſignant, mutantur: nam
egatio mutatur, & quantitas in aliquibus.
n tempore, & loco, vt oppoſitarum veri-
as, vel falſitas, ſumatur à rebus ſecundum
eundem locum, & tempus, vnde iſtæ non
pponuntur: Petrus legit, Petrus non legit,
i vna pro vno tempore, altera pro altero

tẽpore sumatur, nec istæ, Ego sum in Diu
Petri, Ego non sum in Diui Petri, si vna vn
loco, altera altero á me proferatur.

Tertiò obseruandum est, vt proprietate
terminorum non mutentur, scilicet Suppo
sitio, Appellatio, & reliquæ Suppositio au
tem ea, quæ non prouenit ratione signor
quantitatis, hæc enim mutari debet, sed alia
qualis est, Materialis, Simplex, Personalis
ne in vna simpliciter, in altera personaliter
vel materialiter supponant. Idem in Amplia
tione, vt seruetur eadem Ampliatio: licebi
tamen in contraria negatiua, terminos ma
gis amplos esse, quám in affirmatiua, vnde
istæ opponuntur, Omnis homo disputat, Nu
lus homo potest disputare, In subcontra
veró affirmatiuam magis ampliari, vt hom
non disputat, homo potest disputare: deb
etiam attendi, vt seruentur præcepta Reso
lutionis terminorum, & ordo ascendendi,
vel descendendi idem sit in vtraque opposi-
ta propositione.

De quibusdam præceptis alijs in oppositione.

Cap. XIII.

PRAE-

PRæterea, quæ dicta sũt, obseruãdũ est etiam, vt in omni oppositione, præter Subalternã, mutetur qualitas, vt altera sit affirmatiua, altera negatiua. Quãtitas autẽ non in omni mutãda est nisi in Cõtradictoria, & subalterna vt altera vniuersalis, altera particularis sit. Contrariæ enĩ vniuersales simul, Subcontrariæ vero particulares esse debẽt

Hoc etiam seruandum est in vniuersalitate syncategorematica, qualis est coniunctio copulatiua, Et, hac in particularitate qualis est, Vel. Quando enim complexum copulatum est subiectum, in sua Contraria propositione manet ipsa copula copulatiua, in sua verò Contradictoria mutatur in, Vel: vnde ... sunt Contrariæ, Petrus, & iste equus est irrationalis, Petrus & iste equus non est irrationalis: istæ verò Contradictoriæ, Petrus & iste equus est irrationalis, Petrus vel iste equus non est irrationalis, Quando verò vtrumque complexum est per, Vel, propositiones sunt Subcontrariæ: Hoc autem intelligendum est, quandó, Et, accipitur diuisiuè & Vel, disiunctiuè, & complexa constãt ex partibus singularibus. Quando enim copulatim, vel disiunctim accipiuntur, habentur ta

les propositiones ꝓ singularibus, inter quas sicut & inter singulares non est nisi sola oppositio contradictoria, & talia subiecta inuariata debent manere, quod idem censendũ est de propositionibus de signo Collectiuo, Vnde hæ solum opponuntur cõtradictoriè, Omnes Apostoli Dei sunt duodecim. Omnes Apostoli Dei non sunt duodecim. Similiter istæ. Isti Apostoli, & isti, & alij sunt duodecim. Isti Apostoli, & isti, & alij non sunt duodecim. Prætereà obseruandum est, vt in signis mixtis habeatur ratio categorematis inclusi in illis, quantum ad eius quantitatem vt mutetur in Contradictoria, vniuersale in particulare, affirmatum in negatum, in Cõtraria seruatur vniuersalitas: in Subcõtraria, veró particularitas. Vnde huius propositionis, Nunquam homo currit, Contraria est semper, Omnis homo currit. Condictoria vero, aliquando homo currit. Postremó obseruandum est, esse aliquot signa etiam Mixta, & Syncategorematica, quæ non plenam habent vniuersalitatem, nec particularitatẽ; ac inde incompleta dicuntur, & in talibus ꝓpositionibus Contradictoria maximé reperitur oppositio. cauere autem oportet, vt in vna propositione fiat vniuersale, quod in

altera

altera erat particulare, aliter nulla erit oppositio. Vnde istæ non opponuntur. Vterq; homo currit, vterque homo non currit, seu neuter homo currit, cùm in vtraq; maneat eadem vniuersalitas, & particularitas, cùm signum vtrumque per Et, & per Vel expona tur, vt diximus. Istæ tamen contradicunt: Vterque oculus est dexter, alter oculus non est dexter; quia id, quod in vna exponitur per Vel, in altera exponitur per Et. & ita particularitas in vniuersalitatem, & contrà mutatur, vt patet exponenti. Idem iudicandum est de nominibus & aduerbijs numerabilibus, quæ incōplete vniuersaliá sunt, ac proinde optimus contradicendi modus est toti propositioni negationem præponere: Bis cantaui Missam. Non cantaui bis Missam, Tres homines currunt, Non currunt tres homines. Complexa autem ex termino communi, vel ex terminis communibus, pensanda sunt tanquam termini cōmunes in Contrarietate, & Contradictione, & alijs oppositionibus: Propterea eis debet addi signum vniuersale, vel particulare, hoc vno excepto, vt in Contrarijs maneat Et, in Contradictorijs verò in vna, Vel, in altera Et. in vtraque subcontraria, Vel. vnde istæ

ſunt contrariæ, Omnis homo & equus currit, Nullus homo, & equus currit. iſtæ contradictoriæ, Homo & equus currit, Nullus homo vel equus currit. Iſtæ ſubcontrariæ, Homo vel equus currit, homo vel equus nō currrit. Hoc intellige de ſubiecto, nam verbum complexum non debet mutari, Omnis homo currit, vel non currit. Nullus homo currit, vel non currit, ſunt Contrariæ, nec oportet mutare illud, Vel.

Ex his non difficile erit oppoſitiones in propoſitionibus Hypotheticis inuenire, cùm enim quantitatem non habeant, ſolam Contradictoriam ſortiuntur oppoſitionem, quæ facilis eſt in Conditionali, & Cauſali per negationis appoſitionem, vt, ſi Sol lucet dies eſt, Non ſi ſol lucet dies. Quia æſtas eſt, calor eſt, Non quia æſtas eſt, calor eſt. In Diſiunctiua verò & Copulatiua eſt particularis alius contradicendi modus. Nam Diſiūctiua, & Copulatiua ex partibus contradicentibus compoſitæ inter ſe contradicunt. Iſtæ enim Contradictoriæ ſunt, Nullus homo eſt animal, & Nullus equus eſt albus. Homo eſt animal, vel equus eſt albus. Poſſent etiam inter has Contrariæ, & ſubcontrariæ ſecūdū partes aſsignari, ſed id intelligēti,

gēti, quæ dicta sunt, facere nō erit difficile.

De Legibus oppositarum.

Cap. XIIII.

HAEC autem lex, & natura Contradictoriarum est, vt in nulla materia vtraque simul vera, aut falsa esse posſit, sed ex vnius veritate alterius falsitas, & ex falsitate veritas sequatur.

Contrariarum lex est, vt in materia Naturali, et Remota altera vera, altera falsa necessario sit: In materia Contingenti vtraq; falsa esse posſit, nunquam tamen vera: vnde ex vnius veritate alterius falsitas colligitur, quia vtraque vera nequit esse, tamen ex vnius falsitate alterius veritas non infertur, cum vtramque falsam esse formaliter non repugnet.

Subcontrariarum lex, in materia Naturali, & Remota eadem est cum alijs, in materia veró Contingenti vtraque vera formaliter esse potest, non tamen falsa: vnde ex vnius falsitate alterius veritas, non tamen ex alterius veritate, alterius colligitur falsitas.

Sub-

Subalternarumt lex eſt, vt in materia Naturali & Remota ſimul veræ, vel falſæ ſint: in materia veró Cõtingẽti altera vera altera falſa poteſt eſſe, ita tamẽn vt ſi vniuerſalis eſt vera particularis ſit vera, at ſi particularis falſa vniuerſalis ſit falſa, nõ contrá: poteſt enim particularis eſſe vera, & vniuerſalis falſa, Sunt autẽ aliquot Regulæ pro vſu & cognitione oppoſitarum propoſitionũ.

Prima Regula. Propoſitis duabus propoſitionibus oppoſitis, ſi Subalternans vnius eſt Contraria alterius, illæ ſunt Cõtradictoriæ, verbi gratia, Omnis homo eſt albus, homo non eſt albus, ſunt contradictoriæ: nam Subalternans illius negatiuæ, quæ eſt iſta, Nullus homo eſt albus, eſt contraria prioris ſcilicet. Omnis homo eſt albus. Perinde eſt ac ſi dicamus, in Contradictorijs, Subalternans particularis eſt, Contrariæ propoſitionis vniuerſalis.

Secunda. Datis duabus oppoſitis, ſi affirmatiua inferat Contradictoriam negatiuæ, nec inferatur ab ea, illæ ſunt Contrariæ, ac ſi dicas Contraria affirmatiua infert Contradictoriam negatiuæ: Omnis homo eſt albus, Nullus homo eſt albus, illa affirmatiua ĩfert hanc, Homo eſt albus, quæ eſt contradicto-

ria negatiuæ illius.

Tertia. Si ex contradictoria negatiuæ sequatur affirmatiua, illæ sunt subcontrariæ, Homo est albus, homo non est albus, ex Cõtradictoria huius negatiuæ, quæ est, Omnis homo est albus, sequitur illa affirmatiua, Homo est albus, & non contra. Propterea illæ sunt Subcontrariæ, perinde est ac si dicatur, Contradictoria subcontrariæ infert aliã subcontrariam.

Quarta. Si contradictoria vnius est Contraria vel Subcõtraria alterius, illæ sunt Subalternæ, vt Omnis homo est albus, aliquis homo est albus. Contradictoria particularis est contraria vniuersalis, & contradictoria vniuersalis est Subcontraria particularis, ac propterea illæ subalternæ.

De Aequipollentia.

Cap. X V.

AEQVIPOLLENTIA, est duarum propositionum vtroque extremo eodem ordine participãtium vis eadem á varijs signis prouueniens. Vnde tales propositiones se mutuó inferunt, prodestque hoc ad

ad obſcuras propoſitiones in clariores reſoluendas. Sũt autẽ aliquot regulæ obſeruãdæ.

Prima regula: Datis duabus Contradictorijs cuique præponatur negatio, fit alteri æquipollens. Verbi gratia. Omnis homo eſt albus, Aliquis homo non eſt albus, Si priori addas negationem, & dicas, Non omnis homo eſt albus, æquiualet illi, Aliquis homo non eſt albus: ſi huic addas negationem, Nõ aliquis homo non eſt albus, æquiualet huic, Omnis homo eſt albus, Vſus huius regulæ eſt, Quando tibi oblata fuerit propoſitio habens propoſitam negationem, cuius vis tibi ignota eſt, deme negationẽ, & quære illius Contradictoriam, nam huic æquipollebit cum illa negatione præpoſita.

Secunda. Datis duabus Contrarijs cuicũq; poſt ponatur negatio, fit alteri æquipollens: Nullus homo eſt albus, Omnis homo eſt albus: ſi dicas Nullus homo non eſt albus, æquipollebit huic, Omnis homo eſt albus: ſi dicas Omnis homo non eſt albus, æquiualebit alteri Nullus homo eſt albus: Huius regulæ idem eſt vſus, ſicut qui & primæ.

Tertia. Datis duabus ſubalternis, cuicunq; præponatur & poſtponatur negatio, alteri æquipollet, Omnis homo eſt albus, Homo

eſt

-ſt albus, ſi dicas Non omnis homo non eſt
albus, æquipollet huic: Aliquis homo eſt al-
bus, ſi autem dicas: Non aliquis homo non
eſt albus, æquipollet huic: Omnis homo eſt
albus. Idem in his, Nullus homo eſt albus,
Homo non eſt albus. Si enim dicas, Non nul
lus homo non eſt albus, æquipollet, Aliquis
homo non eſt albus: particulari verò huic
non congruè addes duas negationes. Huius
pariter regulæ idem eſt vſus, qui & aliarum.
Eſt autem hæc negationis virtus, vt cadens
ſupra terminum ſupponentē vniuerſaliter
faciat eum ſuppnere particulariter. & cadēs
ſuprà particulariter ſupponētem, faciat eũ
ſupponere vniuerſaliter, affirmatum neget,
negatum affirmet: vnde, Non omnis æqui-
ualet. Quidam non. Non nullus, Quidam.
Non aliquis, Nullus. Omnis non, Nullus. at,
Nullus non, Omnis. Quando ex his vltimis
vnum cadit ſupra ſubiectum, alterum ſupra
prædicatum, vt Omnis homo non eſt albus.
Nullus homo non eſt albus. Ex hoc ſequitur
quod paritas negationum virtute affirmat,
imparitas negat, quando partes extremorũ
non efficiuntur, & tunc tertia negatio exer-
cet ſuam virtutem poſt ſe, ſicut ſi nulla præ
ceſsiſſet. Aliquando Rhetores ornatus cau-
ſa,

ſa,& vt magis negantes explicent affectum, ſolent negationes multiplicare, præſertim quandó plura nomina ad vnum verbum referuntur, quorum vnum ab altero non pendet,ita vt cum ſingulis verbum accipi poſsit, & tunc talis propoſitio negatiua eſt cenſenda, nec ex his ſtrictis Dialecticorum regules eſt pendanda. vt, Iſte non veretur Deum,neque homines. Nullus homo, nullo loco.nullo tempore, nullo momento quieſcit,id eſt, Nullus homo, aliquo tempore, loco, aliquóue momento quieſcit.

De Conuerſione.

Cap. XVI.

ONVERSIO, eſt duarum propoſitionum vnius ad alteram per extremorũ trãſpoſitionem conſequentia neceſſaria: cuius antecedens dicitur Propoſitio conuerſa, conſequens autem Propoſitio conuertens. nec oportet ſit mutua inter eas cõſequentia, hæc enim conuerſio eſt, Omnis homo eſt animal, ergo, animal eſt homo.non ſemper

tamen

amen valet contrá á conuertente ad cõuer
am, vt ſi conuertatur, Omnis homo eſt al-
us, ergo aliquid album eſt homo, nõ tamẽ
ontrá valet, aliquid album eſt homo, ergo
mnis homo eſt albus. Cõuerſionis tres ſunt
pecies. Prima eſt Conuerſio Simplex, quæ
n terminis dici ſolet, quando ex prædicato
ubiectum, & ex ſubiecto prædicatum fit, ea
lem quantitate extremorum, & qualitate
eruata, quo pacto vniuerſalis negatiua, et
articularis affirmatiua in ſe ipſas conuertũ
ur, vt Nullus homo eſt lapis, ergo Nullus
apis eſt homo: Homo eſt animal, ergo Ani-
nal eſt homo. Secunda ſpecies eſt, quando
xtrema mutantur manente qualitate, mu-
ata tamen quantitate, quæ, Conuerſio in
[illegible]e dici ſolet, quomodo vniuerſalis affir-
natiua & negatiua cõuertuntur, vt Omnis
omo eſt animal, ergo Aliquod animal eſt
homo, Nullus homo eſt lapis, ergo lapis nõ
eſt homo. Tertia ſpecies cõuerſionis eſt per
Contrapoſsitionem, quando manente eadẽ
quantitate propoſitionis & qualitate, extre
ma transſmutantur non ſolum quãtum ad or
dinem, ſed etiam quia ex finitis fiunt ĩfinita,
quo modo vniuerſalis affirmatiua, in vniuer
ſalem affirmatiuam, & particularis negati-
K ua,

ua, in particularem negatiuam conuertun
tur, vt Omnis homo eſt animal, ergo Omn
non animal eſt non homo. Homo non eſt l
pis, ergo Non lapis nō eſt non homo. In ha
autem conuerſione illud obſeruandum eſt
vt in conuerſione affirmatiuæ ponatur con
ſtantia conuertentis, non enim ſequitur Om
nis homo eſt ens, ergo Omne non ens eſt nō
homo. Prior namque eſt vera, poſterior fal
ſa, quia ſubiectum non ſupponit, & eſt affi
matiua. In negatiua autem ponatur Conſt
tia ſubiecti conuerſæ: non enim ſequitur A
tichriſtus non eſt bonus, ergo aliquid nō bo
num non eſt non Antichriſtus, nam iſt
poſterior vera non eſt, cùm cuncta quæ
modo bona non ſunt, ſint non Antichr
ſtus, quòd ſi Antichriſtus modò eſſet, & ſu
poneret iſte terminus, eſſet vera, Aliquo
non bonum, ſcilicet ipſe Antichriſtus, nō eſt
non Antichriſtus. Solent autem iſtæ cōuer-
ſiones his carminibus exprimi.

Simpliciter Feci, conuertitur Eua per acci.
Aſto per contra, ſic fit conuerſio tota.
Aſſerit, A, negat, E, ſunt vniuerſaliter ābæ.
Aſſerit, I, negat O ſunt particulariter ambæ.

Literæ

Literæ enim denotant propositiones conuertendas. per A, intelligitur vniuersalis affirmatiua. per E, vniuersalis negatiua. per, I. particularis affirmatiua. per, O, particularis negatiua. Circa hæc aliqua communiter obseruanda sunt. Primo; in conuersione accipiatur totale extremum, vnde quando expressũ nõ est, debet fieri resolutio, vel quando apté fieri nõ potest debet fieri aliqua circũlocutio. Iste liber est Aristotelis, ergo Aliqđ és Aristotelis est iste liber, Nullus homo est omnis homo, ergo Nihil qđ sit omnis homo, est homo. Ceruus velociter currit, Currens velociter est ceruus. Secundò. Obserua ri debet genus suppositionis, vt non mutetur ex Simplici in Personalem, vel ex Materiali in aliam quamuis, vnde non valet, Homo est nomen, ergo Nomen est homo. Leo est species, ergo Species est Leo, nisi sit eadẽ suppositio. Tertió, obseruetur eadem Ampliatio, non enim valet, senex fuit iuuenis, ergo Iuuenis fuit senex. Sed debet aliquid assumi ad seruandam terminorum Applicationem, scilicet ille qui fuit iuuenis, est vel fuit senex. Basylica incipit esse, non valet, Aliquod incipiens esse est Basylica, sed Aliquod incipiens est, vel erit Basylica, simi

liter conuertatur, Adam est prior Antichri-
sto ergo aliquod prius Antichristo
est vel fuit Adam. Obseruanda
est etiam Apellatio si
qua occurrerit.

FINIS SECVNDI LIBRI

INTRO

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS.

LIBER III.

De Modalibus, & Exponibilibus.

Quid & quotuplex Modus, & Enunciatio Modalis.

Cap. I.

DE Enunciationibus absoluté prædicatum inesse subiecto enunciantibus, pariterque de cõpositis, & earũ omniũ proprietatib. hucusq; egimus: Nunc de simplicibus quibusdã Enũciationibus prædicatum cum aliquo modo enunciantibus, quas Modales vocant, disse ramus Circa eas autem tria oportet speculari, earum, scilicet Aequipollentiam, Op-

 positioné,

positionem, & Conuersionē, nō enim in his aliarum eadem obseruantur præcepta, & leges. Est autem Modus, parti vel toti propositioni adiacens determinatio. Modi enim non aliud sunt, quám limitationes, & coarctationes eorum, quæ communia, & indifferentia sunt. Qui enim dicit, homo disputat, indeterminaté profert hominem, at cum dicitur, homo albus disputat, iam ratione illius adiecti subiectum restrictum est, tale enim adiectum modus dicitur.

Modus duplex est: alter, qui additur parti propositionis, nempè nomini, aut verbo, quales sunt obliqui casus, & adiectiua nomina, quæ Modi sunt nominum, similiter aduerbia verborum significationes determinantia quorum præcipua consideratio Grammatica est. Alter modus est. ipsius propositionis compositionem determināns, vt verum, falsum, contingens: dicimus enim, hominem esse animal verum est, hominem currere cōtingens est, qui modi totam ipsam propositionem veram, vel contingentem esse determinãt. Et quamuis multi huiusmodi modos Enunciationes Modales, de quibus est consideratio, constituere existimauerint, tamen adhuc inter huiusmodi modos distinguendū videtur.

(

letur. sunt enim quidam Enunciationis cõ-
sitionem ita determinantes, vt simul etiã
usdem Enunciationis materiam determi-
nt ac indicent, & de huiusmodi præsens est
sputatio. Est igitur Modus, qualiter hic cõ
deratur, vox significatiua, enũciationis cõ
ositionem ratione materiæ determinans.
ũm autem triplex sit materia, vt superiùs
iximus, Necessaria, Remota, Contingens,
iplex etiã modus erit, nempe, Necessarius,
npossibilis, Contingens: nam & si ponatur
uartus, scilicet Possibilis, re tamen cum Cõ
ingenti idem est. En igitur, quid Modus, &
uotuplex sit. Modalis autem Enũciatio est,
uæ aliquo ex his modis est determinata,
uæ pari ratione triplex est secundum modo
numerum, seu potius quadruplex, si
nodi secundum vocem considerentur. Est
autem obseruandum, modos dupliciter v-
sur pari: vno modo Aduerbialiter, nempé
cúm dicimus, homo impossibiliter est lapis,
Deus necessariò est vnus. Petrus contingen
ter, seu possibiliter disputat. Altero modo
Nominaliter, vt hominem disputare est con
tingens, Deum esse vnum est necessarium.
Est autem discrimen, cúm enim Nominali-
ter sumuntur, locum habent prædicati, &

quæ ſimplex erat Enunciatio in finitum mutatur, & vnius habet ſubiecti rationem, vt ſi dicas, hominem diſputare eſt contingens, vna eſt enunciatio Categorica, cuius ſubiectum totũ illud eſt, hominem diſputare, qd' dici ſolet Dictum. Prædicatum autem reſiduum eſt, ſcilicet, eſt contingens, quod dicitur Modus, & pari ratione in alijs huiuſmodi. Cũ veró Aduerbialiter tenetur modus, enunciationis forma non mutatur, vt ſi dicas homo neceſſarió eſt animal, equus poſsibiliter eſt albus. Vtcunque autem, ſiue Nominaliter, ſiue Aduerbialiter modus ſumatur, bifariam in enunciatione conſtituitur: vno modo intra ipſius extrema, ſeu intra partes dicti, vt homo poſsibiliter diſputat, & hominem poſsibile eſt diſputare. altero autem modo extrá totam Enunciationem vel dictum, ſiue ante, ſiue poſt, vt poſsibiliter, homo diſputat poſsibiliter, ſimiliter, poſsibile eſt hominẽ diſputare, vel hominẽ diſputare eſt poſsibile, idẽ de alijs cenſendũ eſt modis.

Solet autem à quibuſdam non parũ diſcriminis inter iſta aſsignari. Cúm enim modus ſiue Nominalis, ſiue Aduerbialis medius eſt, modalem diuiſam: Cúm veró extra eſt, modalem compoſitam facit. Eſt autem Modalis

s diuiſa, in qua prædicatum denotatur in-
ſſe ſuppoſito ſubiecti, quod maximè termi-
is connotatiuis accidit, vt ſi dicas, album
oſsibiliter eſt nigrum, ſenſum diuiſum fa-
it, nempé, corpus illud, quod album eſt,
oſſe eſſe nigrum, ſed diuiſé, id eſt, non vt
uando album eſt, nigrum ſit. Similiter idē
enſus eſt in iſtis, calidum contingenter eſt
rigidum, ambulantem poſsibile eſt ſedere:
cribentem contingit non ſcribere, in quibus
mnibus prædicata ſuppoſitis, ſeu materia-
ibus ſubiectorum conuenire denotantur.
Modalis compoſita eſt, in qua partes dicti,
el Enunciationis etiam ſecundum ſua for-
nalia ſignificata ſimul vniuntur, vt ambulā
em ſedere eſt impoſsibile, ſenſus compoſi-
eſt, nempé, impoſsibile eſſe, quód ambu
lans, dum ambulat, ſedeat. Idem ſenſus eſt
in alijs, ſcilicet, calidum, eſſe frigidum im-
poſsibile eſt dum calidum eſt, ſeu impo-
ſsibiliter calidum eſt frigidum, contingen
ter album eſt dulce. At quamuis iſta diſtin-
ctio ſenſus compoſiti, & diuiſi ſit veriſima,
& tales Enunciationes hoſce ſenſus admitte
re recipiendū ſit, non tamen refert (quantū
exiſtimo) quód modus in medio, vel extra
ponatur, ſed vteunque collocetur, vtrunq;

 ſenſum

sensum admittit, ac ideo distinguenda semper potius est, quamuis si aures cōsultamus, modus in medio cōstitutus sensum diuisum facere videbitur, sed id non semper est, nec in Aristotele habet fundamentum.

De qualitate & quantitate Modalis.

Cap. I I.

DE Enunciatione de Modo aduerbiali, nunc prætermissa postea dicemus. Interim de ea, quæ Modo constat nominali tractemus, ac primum de eius qualitate, postea veró de quantitate Modalis igitur, & vera, & falsá dicitur. Eius tamen veritas & falsitas secundum modi naturam pensanda est, & non solum ab eo, quod res est vel nō est simpliciter, quod hisce regulis fiet manifestum.

Prima Modalis đ necessariò vera est, cuius dictum reducitur ad propositionem necessariam, vnde ista, hominem esse animal est necesse, vera est, quia Dictum illud reducitur ad propositionem hanc necessariam homo

est

ſt animal. Falſa autem eſt, cum eius dictũ reducitur ad ꝓpoſitionem vel impoſsibilẽ, vel contingentem. Iſtæ enim falſæ ſunt, hominem non eſſe animal eſt neceſſe, & equũ eſſe album eſt neceſſe, ipſarum enim Dicta ad propoſitiones reducuntur, quarum altera eſt impoſsibilis, ſcilicet homo non eſt animal, & altera contingens, quamuis vera ſit, ſcilicet equus eſt albus. Tales autem propoſitiones, in quas Dicta reducuntur, dicuntur propoſitiones de ineſſe.

Secunda Regula. Enunciatio de Impoſsibili eſt vera, cuius de Ineſſe, nempé illa propoſitio ad quam dictum reſoluitur, eſt impoſsibilis, Vnde iſta vera eſt, hominem eſſe equum eſt impoſsibile, cùm reducatur in illam, homo eſt equus, quæ eſt impoſsibilis. Illa veró falſa eſt, cuius de ineſſe, vel eſt neceſſaria, vel contingens, ob quam rationem iſtæ falſæ ſunt, hominem eſſe animal eſt impoſsibile, & equum eſſe albũ eſt impoſsibile.

Tertia Regula. Enunciatio de Poſsibili vera eſt, cuius de ineſſe non eſt propoſitio impoſsibilis, ſiue ſit contingens: vnde iſtæ veræ ſunt. hominem eſſe animal eſt poſsibile, equum eſſe album eſt poſsibile, licet de præſenti nullus equus ſit albus, vnde aduerte, Il-

lud

lud in præſenti dici poſsibile, quod poteſt eſſe, ſiue ſit, ſiue non ſit, ſiue poſsit non eſſe, ſiue non poſsit non eſſe. Illa autem falſa eſt, cuius de Ineſſe eſt propoſitio nec neceſſaria nec contingens, ſed impoſsibilis: iſtæ nãque falſæ ſunt, hominem non eſſe animal eſt poſsibile, & equum eſſe canem eſt poſsibile, vtrumque enim horum Impoſsibile eſt. Pro Contingenti veró non conſtituitur alia regula præter hanc eandem de Poſsibili, quia Cõtingens, vt hic conſideratur, inter modos idẽ re ſignificat, quod Poſsibile, vt inferius dicemus. In his autem propoſitionibus de Ineſſe vnum attendi debet, vt ſeruetur idem tempus in ipſis, quod erat in dictis, vnde iſta, Petrus cucurriſſe eſt contingens, reducenda erit in hanc de Ineſſe, Petrus cucurrit. Similiter in alijs temporibus, has tres regulas, de compoſitis oportet intelligere. diuiſæ enim priús reſoluendæ ſunt ratione connotationis ſubiecti, vt hoc album poſsibile eſt eſſe nigrum, reſoluatur, hoc quod eſt vel poteſt eſſe album, poſsibile eſt eſſe nigrum, cum ampliatione ſemper extremorum; poſteá reducatur ad ſuam de ineſſe cum materiali ſubiecti, ſcilicet, hoc eſt nigrum eſſe poſsibile, idẽ in alijs modis ſi enim ad ſuam de ineſſe reſolueretur,

ueretur,

ueretur, immediatè esset falsa, scilicet albū est nigrum est possibile, & tamen illa diuisa vera erat. præterea diuisa priùs debet resol ui in singulares, quando est de subiecto com muni, & posteà singulares ad de inesse redu ci possunt.

Qnarta Regula. Modales omnes veræ sūt necessariæ, Falsæ autem Impossibiles, nun quam Contingentes sunt. Quamuis enim dicta Modalium aliqua necessaria, aliqua impossibilia, aliqua contingentia reperiantur, tamē ipsæ Modales si veræ, necessariæ, si fal sæ, impossibiles sunt, vnde ista necessaria est, equum esse album est cōtingens, quia ita est, nec potest aliter esse, quin sit contingens, equum esse album, Ista autē est impossibilis, equum esse album est necessarium, & ita, ho minem esse doctum est impossibile, pariter est impossibilis, Ex quo fit, vt aliud sit propo sitionem esse necessariā, & aliud esse de modo necessario; potest enim esse propositionem esse necessariam, & de modo contingē ti, vti diximus, & similiter esse Impossibilē, & de modo necessario, tunc enim dicitur de modo necessario, vel de modo contingenti, quando cum talibus modis enunciatur, siue sit vera. aut falsa, necessaria, vel impossibilis.

Inter

Inter hasce Modales quædam Affirmatiuæ, quædam Negatiuæ etiam reperiuntur, earũ tamen negatio vel affirmatio nõ à dicto, sed á copula ipsius modi petenda est, vt illa sit affirmatiua, cuius copula modi affirmata est quantumcunque dictum affirmetur, vel negetur, istæ enim affirmatiuæ sunt, hominẽ non esse animal est impossibile, Petrum currere est contingens, & similes. Illa verò negatiua est, cuius copula modi negatur, quantumcunq; dictum affirmetur, vel negetur, istæ enim negatiuæ sunt, hominem currere nõ est impossibile, equum non esse albũ non est necesse, & aliæ huiuscemodi.

In Modalibus etiam quantitas in est, quædam enim est vniuersalis, quædam particularis. Dupliciter autem in his quantitas sumi potest. Altero modo ex parte ipsius modi, vt illa sit vniuersalis, quæ modum habet vniuersalem: illa particularis, quæ modum sortitur particularem. Sunt autem modi vniuersales duo: Impossibile, & Necesse: duo autem particulares, Contingens nempe, & Possibile. Altero modo ex parte dicti, quod si fuerit vniuersale, & Modalis dicitur vniuersalis. Similis est ratio, si fuerit particulare, indefinitum. aut singulare. At quamuis duplex hæc

quan-

quantitas in Modalibus ïueniatur, præcipué tamē in oppositione, & Aequipollētia earũ habenda est ratio quantitatis modi, ac propterea censenda est vniuersalis, quę modum habet vniuersalem, quantumcumq; dictum sit singulare. Econtra, Particularis erit, quæ modum habet particularem, quantumcunque dictum sit vniuersaliter sumptum.

De modalium Aequipollentia.

Cap. III.

CVM igitur quatuor sint modi, etiam erunt propositiones Modales secundũ genus, quædam de Posśibili, quædam de Cō tingenti, quædam de Imposśibili, quædam d Necessario. Contingens autem dupliciter accipitur, vno modo, vt opponitur necessario, vt idem sit cōtingens, & id quod potest esse, & nō esse. Altero modo, vt idem dicatur quod posśibile, scilicet qđ potest esse, & sic est superius ad necessarium: quod enim necessarium est, potest esse, non tamen omne quod potest esse necessarium, & sic sumitur in præsenti iste modus, non priori modo, vnde re non differũt Contingens & Posśibile,

sed

ſed voce tantúm.

Quælibet autem harum quatuor propoſitionum quatuor habet ſub ſe ſpecies. prima eſt, in qua dictum & modus affirmantur, vt Petrū currere eſt poſsibile. Petrum currere eſt contingens. Petrum currere eſt impoſsibile. Petrum currere eſt neceſſe. Altera eſt, in qua dictū negatur, & modus affirmatur, vt Petrum non currere eſt poſsibile. petrum non currere eſt contingens. Petrum non currere eſt impoſsibile, Petrum non currere eſt Neceſſe. Tertia eſt, in qua dictū affirmatur, & modus negatur, vt Petrum currere non eſt poſsibile, & ſic conſequēter in alijs modis. Quarta eſt inqua vtrumque negatur, vt Petrum non currere non eſt poſsibile: idē in alijs, quas omnes pro ſingulæ ſecundum ſequens tibi figura manifeſtat, vbi poſitiones ſuos modos collocantur in ſingulis quadrangulis.

POSSIBILE.	CONTINGEN.
Petrũ currere ẽ poſsibile.	*Pet.currere eſt cõtingens.*
Pet.nõ currere ẽ poſsibile.	*Pe.nõ currere ẽ cõtingẽs.*
Pet.currere nõ ẽ poſsibile.	*Pe. currere nõ ẽ cõtingẽs.*
Pet.currere nõ ẽ poſsibile.	*Pe.nõ curre. nõ ẽ cõtigẽs.*
Petrũ currere ẽ ĩpoſsibile.	*Petrũ currere eſt neceſſe.*
Pe.nõ currere ẽ ĩpoſsibile	*Pe.nõ currere nõ ẽ neceſſe*
Pe.currere nõ ẽ ĩpoſsicile	*Pet.. currere nõ ẽ neceſſe*
Pe.nõ eurrere nõ ẽ ĩpoſsib.	*Pe.nõ curre. nõ ẽ neceſſe.*
IMPOSSIBILE.	NECESSE.

His conſtitutis aduertendum eſt,ſingulas vnius modi habere ſingulas aliorum modorũ æquiualentes.vna enim de poſsibili,quæ cũque ſit,habet alteram de contingenti, & aliã de impoſsibile,& aliã de neceſſario ſibi æquipollentes.idem etiam fit in alijs aliorum modorum.quæ tamẽ propoſitiones æquipolleant,ſequentibus regulis manifeſtabitur,quæ licet de vno modo ſint, per eũ tamen reliqui cognoſcuntur.

Prima Regula. Propoſitio de Poſsibili vtroque affirmato æquiualet vni de Contingenti vtroque affirmato.& alij de Impoſsibili de modo ſolũm negato,& alij de Neceſſa-

rio de vtroque negato,& sic omnes hæ quatuor propositiones sunt æquipollentes, Petrum currere est posſibile, Petrum currere est contingens. Petrum currere non est impossibile. Petrũ nõ currere non est necesse.

Secunda Regula. Propositio de Posſibili de dicto solúm negato, æquiualet vni de Cõtingenti de dicto solúm negato,& vni de Impossibili đ vtroque negato,& vni de Necessario de modo solùm negato, vnde hæ quatuor æquiualét. Petrum nõ currere est possibile. Petrum non currere est cõtingens. Petrum non currere non est impossibile. Petrum currere non est necesse.

Tertia Regula. Propositio de Possibili de modo solúm negato æquipollet vni de Contingenti de modo solúm negato,& vni de Impossibili de vtroque affirmato,& vni de Necessario de dicto tatùm negato. vnde istæ sunt æquiualentes. Petrum currere non est possibile. Petrum currere non est contingẽs. Petrum currere est impossibile. Petrum nõ currere est necesse.

Quarta Regula. Propositio de Possibili vtroque negato æquiualet vni de Contingenti vtroque negato,& vni de Impossibili de dicto solúm negato,& vni de Necessario de vtroque

vtroque affirmato, vnde istæ æquipollent. Petrum non currere non est posſibile. Petrū non currere non est Contingens. Petrum nō currere est Imposſibile. Petrum currere est neceſſe.

Vnum tamen in his omnibus obſeruandum est, vt quoties dictum est de ſubiecto communi, varietur eius quantitas in propoſitionibus ſolúm de neceſſario, vt ſi in alijs est particulare, in propoſitione đ neceſſario fiat vniuerſale, vel ſi in his est particulare, in illis fiat vniuerſale. vnde istæ æquiualēt, hominē currere est poſsibile, hominē currere est contingens. hominem currere non est impoſsibile. omnem hominem non currere nō est neceſſe. Vel ſi in illis aſſumatur vniuerſalitas, in hac debet deponi, aliter non æquiualerent. Sequentes figuræ has omnes manifeſtant.

AEquipolleutes.	AEquipollentes.
Petr. currere est possibile.	*Pe. nõ curre. ẽ possibile*
Pet. currere est cõtingẽs.	*Pe. nõ curr. est cõtingẽs.*
Pe. curr. nõ est ĩpossibile.	*Pe. nõ cur. nõ ẽ ĩpossibile.*
Pe. nõ curre. est necesse.	*Pet. currere nõ ẽ necesse.*
AEquipollentes.	AEquipollentes
Pe. currere nõ ẽ possibile.	*Petr. nõ cur. nõ est possib.*
Pe. currere nõ ẽ cõtingẽs.	*Pe. nõ cur. nõ ẽ cõtingẽs.*
Pe. currere est ĩpossibile.	*Pe. non cur. est ĩpossibile.*
Pet. currere est necesse	*Petr. currere est necesse.*

AEQVIPOLENTES DE SVBIECTO communi.

Hominẽ cur. ẽ possibile.	*Hominẽ nõ cur. ẽ possib.*
Hominẽ cur. ẽ oõtingẽs.	*Hominẽ nõ cur. ẽ cõting.*
Hom. cur. nõ ẽ impissib.	*Hom. nõ cur. nõ ẽ ĩpossib.*
Oẽm ho. nõ cur. nõ ẽ nece.	*Oẽm ho. cur. nõ ẽ necesse.*
AEquipollentes.	AEquipollentes.
Hominẽ cur. nõ ẽ possib.	*Hom. nõ cur. nõ ẽ neces.*
Homi. cur. nõ ẽ cõtingẽs.	*Hom. nõ cur. nõ ẽ cõting.*
Hominẽ cur ẽ ĩpossibile	*Homi. nõ cur. nõ ẽ ĩposs.*
Oẽm ho. nõ cur ẽ necess.	*Oẽm homi. cur. ẽ necesse.*
A Equipollentes.	AEquipollentes,

Si tamē iſta facilius conoſcere deſideras, perquaſdam voces poteris ea in promptu habere, quæ ſunt ab antiquis excogitatæ, ſcilicet. Amabimus, Edentuli, Iliace, Purpurea: in quibus continentur quatuor vocales, A, E, I, V, A, deſignat modalem. cuiuſcunque ſit modi affirmatiuam, de vtroque. E, negatiuam de dicto, affirmatiuam de Modo. I, negatiuam de modo, affirmatiuam de dicto. V, negatiuā de vtroque. Aduerte præterea in illis ſingulis vocibus eſſe quatuor vocales, prima ſignificat de Poſsibili, ſecunda ſignificat propoſitionem de Contingenti, tertia de Impoſsibili, quarta de Neceſſario. ille ergo ſunt æquipollentes, quæ vnica voce continētur, vt patet in prima voce Amabimus, prima enim eſt de poſsibili, & quia eſt, A, eſt tota affirmatiua. Petrum currere eſt poſsibile. ſecunda eſt de Contingenti & quia eſt, A, eſt tota etiam affirmatiua. Petrum currere eſt cōtingēs. tertia eſt de Impoſsibili, & quia eſt, I, eſt negatiua tantum de modo. Petrum currere nō eſt impoſsibile. quarta eſt đ Neceſſario & quia eſt, V, eſt tota negatiua. Petrū non currere non eſt neceſſe. Omnes hæ quatuor inter ſe ſunt æquipollētes. ſimiliter illæ, quæ alijs dictionibus continentur, ſeruando

eundẽ ordinem. Quòd ſi velis propoſita ali qua modali eius Aequipollẽtes cognoſcere, colloca eam in ſua voce, & tunc ſume alias ſecundum illam vocem: poteſt autẽ cognoſci, in qua voce ſit, ſi fuerit de poſsibili conſiderando primas vocales, quæ ei conueniant, ſi fuerit de contingenti, conſiderando ſecun das, tertias verò, ſi fuerit de impoſsibili, quar tas, ſi de neceſſario verbi gratia, Petrum currere eſt impoſsibile, continetur in Iliace, vbi tertia eſt de Impoſsibili toto affirmato, tunc ſumere oportet alias Aequipollentes ſecũdum vocalium ordinem, & qualitatem, prima eſt de poſsibili de modo ſolum negato, quia eſt, I, ſecunda de contin genti eodẽ modo. tertia eſt illa met. quarta eſt de neceſſario de dicto tantum negato, quia eſt, E. idẽ in alijs modis vniformiter.

De Opoſitione Modalium.

Cap. IIII.

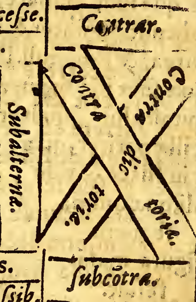
AEQVIPOLLENTIA Modaliũ ꝑ ſpecta, facilè eſt earum Oppoſitionem inuenire, omnes enim propoſitiones, quæ ſunt in Amabimus, de quibus fuit prima re-

gula

gula superior, sunt subcontrariæ earum, quæ sunt in Edentuli, de quibus fuit secunda regula. Præterea omnes, quæ sunt in Iliace, de quibus fuit tertia regula, sunt contrariæ earum, quæ sunt in Purpurea, de quibus fuit quarta regula. Præterea, que sunt in Iliace, & in Amabimus contradicunt. Similiter & illæ, quæ sunt in Purpurea, & Edentuli. Denique illæ, quæ sunt in Purpurea, & Amabimus. sunt subalternæ, & illæ pariter, quæ sunt in Iliace & Edētuli, quæ omnia sequens figura manifestat.

A Equipollentes,
Pe. nõ cur. nõ ẽ pos.
Pe. nõ cur. nõ ẽ cõti.
Pe. nõ cur. ẽ ĩpossib.
Pe. cur. est necesse.
purpurea.

A Equipollentes.
Pe. cur. nõ ẽ possib.
Pe. cur. nõ ẽ cõting.
Pe. cur. ẽ ĩpossibile
Pe. nõ cur. ẽ necesse
Iliace.

Amabimus.
Pe. curre. ẽ possib.
Pe. cur. ẽ cõtingẽs.
Pe. cur. nõ ẽ ĩpossib.
P. nõ cur nõ ẽ nece.
A Eqnipollentes.

Edentuli.
Pe. nõ cur. ẽ possib.
Pe. nõ cur. ẽ cõting.
P. nõ cur. nõ ẽ ĩpos.
P. cur. nõ ẽ necesse.
AEquipollentes.

Quando autem Modales sunt de termino communi, tunc in earum oppositione obseruandum est, vt quoties dicta sunt oppositæ qualitates, scilicet, alterum est affirmatum, alterum negatum, tunc etiam mutetur quantitas subiecti, vt in vna sit particulare, in altera vniuersale. vnde si prima de Amabimus est hæc, omnem hominem currere est possibile, eius contradictoria erit ista vltima de Iliace. hominem non currere est necesse, & eius subcontraria ista prima de Edentuli, hominem non currere est possibile. quando veró dicta non sunt opposita secundum affirmationem, & negationem, non debet mutari quantitas. hæc autem regula semper vera est, tamen in contrarijs licet manere eãdem quantitatem vniuersalem, & in subcõtrarijs particularem, vnde istæ sunt cõtrariæ, omne animal non esse hominem est necesse, quæ est in Iliace, & omne animal esse hominẽ est necesse, quæ ẽ in purpurea, & istæ subcontrariæ hominem currere est possibile, hominẽ non currere est possibile, prior est in Amabimus, posterior in Edentuli. Hæc omnia intellig quãdo dicta sunt oppositæ qualitatis, aliter enim debet manere eadem quantitas in oppsitis. In Subalternis veró, quarum v-

ra est de posibili, & altera de Necessario, obseruandum est, ne dictum in posibili sit vniuersale & in necessario particulare, sed in vtroque vniuersale vel in necessario sit vniuersale, in propositione autem de posibili, particulare, vnde istæ subalternantur, omne animal esse hominem est necesse, quæ est in Purpurea, & omne animal esse hominem est posibile, vel aliquod animal esse hominem est posibile, non tamen istæ, omne animal esse hominem est posibile, aliquod animal esse hominem est necesse.

De Aequipollentia & Oppositione Modalium secundum Aristotelem, ipsarum Conuersione.

CAPITVLO V.

ARISTOTELES Secũdo Perihrm. quamuis modum communem, quem hactenus secuti sumus in asignãd Modalium Aequipollentia. & Oppositione, nõ

reprobet, alterum tamen veriorem modũ ipſe docet, quem pro ſtudentium excercitio non grauabor exponere,& ad methodũ quandam facilim reducere. Ariſtoteles igitur eaſdem modales, quas ſuperiùs enarrauimus, aſſumit, diuerſo tamen ordine diſtribuit: Primo enim loco eam, quæ de neceſſario eſt,conſtitui t: Secundo eam, que de poſsibili: Tertio de contingenti: Quarto de impoſsibili, cuius ratio optima eſt, id enim in anteriori loco ponendum eſt, quod vt antecedens ſe habet ad alterum, cùm igitur Neceſſarium antecedat poſsibile(quod.n. neceſſarium eſt poſsibile eſt, non tamen omne, quod poſsibile eſt neceſſarium eſt, cum hominem eſſe album poſsibile ſit, non tamen neceſſarium) meritò à Neceſſario, potius quàm a Poſsibili incipiemus. Conſtituantur ergo quatuor rotuli, in quorum ſingulis ſint quatuor propoſitiones æquipolẽtes ex eiſdẽ Modalibus ſumpto initio ab ipſis de neceſſario, vti diximus, quæ facilius his diſtinctionibus noſtris poterunt compræhẽdi,nẽpè, Argutule. Veſtigia. Sine metu. Mutabatis. Prima dictio eſt, Argutule, in qua ſunt quatuor Aequipollentes. prima de neceſſario tota affirmatiua denotata per A, nempè

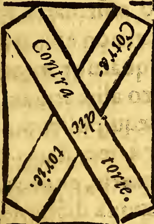
Petrum

Petrum esse animal est necesse. Secunda de possibili tota negata denotata per primum, V, nempé Petrum non esse animal non est possibile. tertia similiter negata de Contingenti per secundum, V, vt Petrum non esse animal non est contingens. quarta de Impossibili de modo affirmato, & dicto negato, scilicet, Petrum non esse animal est impossibile. hæ igitur quatuor æquipollentes sunt. Pari ratione pro alijs tribus poterunt eadē arte quatuor æquipollentes constitui incipiendo semper à necessario. Quód si oppositionem in his quæris, considera eas, quæ sūt in prima, & secunda dictione, sibi mutuó esse contrarias, quæ autem in tertia, & quarta, subcontrarias. at quæ in prima sunt, contradicunt ijs, quæ sunt in tertia: quæ autem in secunda, ijs, quæ sunt in quarta. Quæ omnia sequens figura manifestat.

AEquipollentes.	AEquipollenres.
pe.eſſe aĩal.ẽ neceſ.	p.nõ eẽ aĩal ẽ neceſ.
p.nõ eẽ aĩal nõ ẽ poſ.	p. eſſe aĩal nõ ẽ poſſ.
p.nõ eẽ aĩal nõ ẽ cõ.	p. eſſe aĩal nõ ẽ cõti.
p.nõ eẽ aĩal ẽ impo.	p. eſſe aĩal eſt impo.
Argutule.	Veſtigia.

Contrar.

Subalternæ.

Subalternæ.

ſubcõtrar.

Mutabatis.	Sine metu.
p.nõ eẽ aĩal nõ ẽ nec	p.eẽ aĩal nõ ẽ neceſ.
p. eſſe aĩal ẽ poſsibi.	p.nõ eẽ aĩal eſt poſſ.
p.eſſe aĩal eſt cõtin.	p. nõ eẽ aĩal eſt cõt.
p. eẽ aĩal nõ ẽ impo.	p.nõ eẽ aıal nõ ẽ cõt.
A Equipollentes.	A Equipollentes.

Oppoſitione autem & Aequipollentia vtcũ q; diſcuſsis, conuerſionem earundem modalium ſupereſt explicare. Circa quam vnum ante omnia aduertendum eſt, Modales nõ eſſe conuertendas, niſi ſecundum earum dicta,

cta, Modo, semper manente prædicato, & tunc sit.

Prima propositio: Modales omnes de modo necessario, possibili, contingenti, affirmatis, impossibili veró negato, conuertuntur secundum sui dicti cõuersionem, id est, si dictum fuerit vniuersale affirmatiuum, conuertatur per accidens: si vniuersale negatiuum, aut particulare affirmatiuum, simpliciter: si particulare negatiuum, non conuertatur: idem enim est iudicium de dictis, & de simplicibus Enunciationibus. Vnum tamen obseruabimus, vt quoties vniuersalis affirmatiua de necessario conuertitur, si fuerit de sẽsu diuiso, mutetur impossibile, verbi gratia, omnem hominem esse animal est necesse, conuertatur, aliquod animal esse hominem est possibile, nisi enim sic conuertatur, multoties fiert malæ consequentiæ, vt patet in istis, omne nigrum esse corpus est necesse, non cõuertitur, aliquod corpus esse nigrum est necesse, hæc.n. est falsa, illa vera. Similiter, omne Grammaticum esse hominem est necesse, conuertitur, aliquem hominem esse Grammaticum est necesse. Idem etiam obseruandum erit in vniuersali negatiua, præsertim in ijs, quæ modum

dum aduerbialem habent, vt inferius dicemus. Idem censendum de particulari affirmatiua, quod de ipsa vniuersali, vt mutetur Necessarium in Possibile, quando vero sensus compositus fuerit, non est opus mutare modum.

Secunda Propositio, Modales ex Impossibili affirmato, & de Contingenti possibili, & necessario negatis, non conuertuntur, quoties dictum est vniuersale affirmatiuũ, non enim valet, omne animal est hominem est impossibile, non est necessarium, ergo hominem esse animal est impossibile aut nõ necessarium. Idem dicitur de alijs modis negatis.

Tertia propositio. Modales eædem, népé de Impossibili affirmato, & de alijs modis negatis conuertuntur, quoties dicta simpliciter conuerti possunt, cum sunt vniuersalia negatiua, aut particularia affirmatiua, vt nullum hominem esse animal est impossibile, conuertitur, nullum animal esse hominem est impossibile. Similiter, nullum animal esse hominem non est contingens, aut non possibile, non necesse, conuertitur, nullum hominem esse animal non est cõtingẽs, aut non possibile, vel non necesse.

Quarta

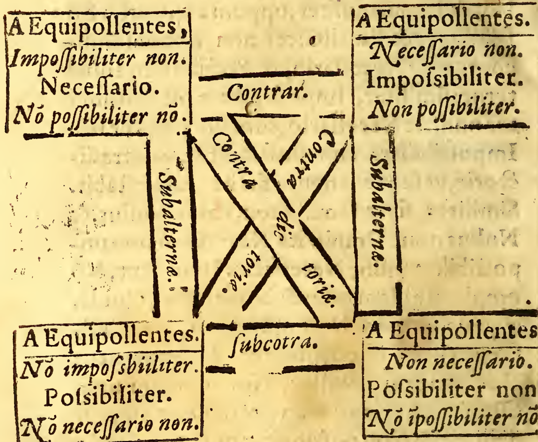
Quarta propositio. Nihil prohibet Modales per Contrapositionem cōuertere, quādo dicta vniuersalia affirmatiua, aut particularia negatiua sunt, sicut & simplices Enūciationes conuertebantur, hoc tamen verū & facile, sed tamen parum vtile est.

De Modalibus de modo Aduerbiali.

Cap. VI.

NON parū ad proprietates propositionū cognoscēdas naturā horū modorū intelligere ꝓdest. Cùm igitur modi quatuor sint, ex his duo sūt vniuersales, Necessarió, & Impossibiliter: duo autē particulares. ex vniuersalibus alter est affirmatiuus scilicet Necessario: alter veró negatiuus, scilicet Impossibiliter. At vterque particularis est affirmatiuus, imó pro eodē sumūtur, scilicet, Possibiliter, & Contingenter. Erit autem particularis negatiuus, si postponatur negatio, scilicet, Possibiliter non, vel, Contingenter non: Vnde Necessario se habet, sicut. Omnis impssibiliter, sicut, Nullus, Possi-

Poſsibiliter, ſicut, Quidam, Poſsibiliter nõ ſicut. Quidam non. Ex quo patet, Neceſſario, & Impoſsibiliter, opponi contrarié: Poſsibiliter, & Poſsibiliter non, opponi Subcontrarié: Neceſſario, & Poſsibiliter, ſubalterné: ſimiliter, Impoſsibiliter, & Poſsibiliter non. At Neceſſario, cum Poſsibiliter nõ: Impoſsibiliter. cum Poſsibiliter, contradictorié, vt ſequens figura facilè manifeſtabit. Similiter, ſicut Omnis non, valet, Nullus. & Nullus non, Omnis: ita Neceſſario non impoſsibiliter non, Neceſſario. Item ſicut, Nõ omnis, Quidam non: & Nonnullus, Quidã, æquiualent: ita, Non neceſſario, Poſsibiliter non: Nõ impoſsibiliter. Demum ſicut Non quidam, Nullus, Non quidam non, Omnis: ita etiam: Non poſsibiliter Impoſsibiliter, & Non poſsibiliter non, Neceſſario æquipollent, vt eadem figura manifeſtat.

Ex his facile erit, Oppositionem quamlibet inter ipsas propositiones inuenire, hoc enim ante omnia obseruandum est, vt in omni oppositiōe habeatur ratio tota ipsius modi. illæ .n. erunt contrariæ, quarum modi sunt contrarij, vt istæ homo necessarió currit, homo imposibiliter currit: illæ subcontrariæ, quarum modi sunt subcontrarij, quā-

quãuis ſubiecta ſint vniuerſalia, vt omnis homo poſsibiliter currit, omnis homo poſsibiliter non currit. Sic etiam in alijs oppoſitionibus, & tales propoſitiones dicuntur oppoſitæ de modo. Quod ſi præter modi oppoſitionem acceſſerit quantitas ſubiecti debita cuiq; oppoſitioni, magis opponuntur, & tũc dicuntur oppoſitæ de ſubiecto, & modo, vt ſi contrarijs addatur vniuerſalitas in vtroq; ſubiecto. Contradictorijs in vno, Subcontrarijs in neutro, Subalternis in vno tantũm: vnde iſtæ ſunt contrariæ de ſubiecto & modo, omnis homo neceſſarió currit, omnis homo impoſsibiliter currit: iſtæ ſubcontrariæ, homo poſsibiliter currit: homo poſsibiliter non currit: iſtæ contradictoriæ, omnis homo neceſſarió currit, aliquis homo poſsibiliter nõ currit: iſtæ ſubalternæ, Omnis homo neceſſarió currit, poſsibiliter homo currit, vel omnis homo currit, vel omnis homo neceſſario eſt anima, aliquis hõ poſsibiliter eſt animal, tamẽ ratio præcipua oppoſitionis in modo conſiſtit, vt ea ſola ablata oppoſitio auferatur, ea verò poſita ponatur. Ex quibus habes innumeras oppoſitiones, ſecundum quod multi ſunt modi æquipollentes, & oppoſitio ex modis

M 2 ſolis,

ſolis, & oppoſitio ex modis cum ſubiecto poteſt ſumi, quorum exempla ſunt facilia. Circa conuerſionem autem non eſt aliquid peculiare præter ea, quæ diximus de ſimplicium conuerſione, ſed vniuerſalis affirmatiua per accidens conuertatur, particularis autem affirmatiua, & vniuerſalis negatiua ſimpliciter, vnde iſta omnis homo poſsibiliter eſt animal, conuertenda eſt in hanc, aliquod animal poſsibiliter eſt homo, hæc autem, nullus homo poſsibiliter eſt animal, in hanc, nullum animal poſsibiliter eſt homo. Vnum autem aduertendũ eſt, vt modus vniuerſalis affirmatiuus, mutetur in conuertente in particularem affirmatiuum, vt iſta, creãs neceſſarió eſt Deus conuertatur in hanc, Deus poſsibiliter eſt creans. Eſt etiam aliud aduertendum, Modum Impoſsibiliter in ſe habere negationẽ, ac propoſitionem reddere negatiuam, niſi ab alia negatione impediatur. Vnde iſta negatiua eſt, omnis homo impoſsibiliter eſt lapis, & conuertenda etiam in negatiuam, nempe, omnis lapis impoſsibiliter eſt homo vel in hanc, nullus lapis poſsibiliter eſt homo: iſta autem affirmatiua eſt propter duas negationes, nullus homo impoſsibiliter eſt

animal,

animal, conuertenda in hanc, aliquod animal posſibiliter eſt homo, vniuerſalis enim affirmatiua in particularem cõuertitur. denique maximè valor modorum eſt conſiderandus, ne eam, quæ eſt affirmatiua in virtute, conuertamus ſicut negatiuã, & id, quod erat particulariter ſumendum, vniuerſaliter ſumamus. Particularis veró negatiua de ſubiecto non eſt conuertenda, ſicut nec reliquæ Enunciationes, non enim cõuertes, aliquod animal impoſsibiliter eſt homo, nec aliquis homo poſsibiliter non eſt Grammaticus. Atq; hæc de iſtis Modalibus, quæ nulla ratione ſunt paruipendenda, cum horum modorum cognitio non mediocrem ad rerum naturas cognoſcendas vſum exhibeat.

DE ENVNCIATIONIBVS.

DE CONTINGENTI SPECIALITER SVMPTO.

CAP. VII.

ABSOLVTIS Modalibus Enunciationibus, quæ ex prædictis quatuor mo

dis componuntur, superest, vt vnum aliũ modum, cuius Aristotel. in Prioribus meminit, explicemus: hic autem est Contingés non in ea significatione, qua superius vsurpabatur, illic enim contingens pro possibili sumebatur, vt illud esset contingens, seu Possibile, quod esse potest, siue possit non esse, siue non possit non esse, ideó de necessario, atq; etiam de existenti non necessario prædicabatur, hic autem pro alio contingens vsurpatur, pro illo nempè quod potest esse, & potest non esse, siue sit, siue non sit, & hoc contingens repugnat & contradicit non solúm necessario, sed etiam impossibili. qđ enim necessarium, aut impossibile est, contingens non est, tale autem contingens vocant, specialiter sumptum. Huius natura est admodum consideranda. habent enim hoc propositiões de necessario, vt si affirmatiuũ dictum est necessarium, negatiuum sit impossibile, & econtra, si negatiuum necessarium, affirmatiuum impossibile, vt si hominem esse animal est necesse, hominem non esse animal est impossibile, & si hominem non esse lapidem est necesse, hominem esse lapidem est impossibile. Hoc idem habent Enunciationes de Impossibili, vt si vna opposita

posita sit impossibilis, altera sit necessaria: At de Contingenti Enunciationes, si dictum oppositum est cõtingens, & alterum necessarió erit contingens, vt si hominem esse album est contingens, etiam & hominem non esse album erit contingens, maximé in his, quæ de sensu diuiso sunt. Ex quo fit, vt negatiua de cõtingẽti virtualiter sit affirmatiua, cum eam ex se inferat, quod non fit in alijs modis, cum vna opposita nõ inferat alterã, vti diximus: & hoc notare maximé oportet pro Syllogismis de contingenti, traditis ab Aristotele in primo Priorum, quos explicabimus in quarto libro. Enunciationes autẽ de Contingenti sic conuertere oportet: Affirmatiuæ enim vniuersalis & particularis conuertuntur, sicut reliquæ, in particularẽ affirmatiuam; at vniuersalis negatiua cõuerti non potest in vniuersalem negatiuam, nõ enim conuertitur, nullum hominem esse album est contingens, in hanc nullum album esse contingens, poterit tamen particulariter conuerti. At particularis negatiua, quæ in alijs non conuertebatur, hic conuerti potest in particularem negatiuam, valet enim, aliquem hominem non esse album est contingens, ergo aliquod album non esse homi

nem eſt, contingens, & hoc ſufficiat pro Introductione huius in Ariſtotelem, vbi exactius hoc examinabitur.

De Excluſiuis.

Csp. VIII.

ENVNCIATIONIBVS Modalibus abſolutis, quibus ratione modi peculiaris inerat difficultas, nūc de quibuſdam alijs, quæ ob aliquem terminum, vel ſignum in eis incluſam multas ac varias in valore continent propoſitiones, ac propterea obſcurum habent ſenſum per illas incluſas, quæ clariores ſunt, manifeſtandum, tractemus, quas Exponibiles propoſitiones vocant, quem tractatum eó antiqui Dialectici Probationes terminorum appellarunt, quód tales propoſitiones per eas, quas in ſe includunt, quæ manifeſtiores ſunt, probari poſsint, haſque exponentes vocant. Inter huiuſmodi igitur Enunciationes primum genus eſt earum, quæ aliquo ſigno excluſiuo tenentur, quale eſt tātum, ſolum, & ſimilia, quarum duplex eſt modus, quædam enim

dicũtur de excluſo extremo, nimirum cúm tale ſignum prædicatum determinat, & ab eo excluſionem facit, vt, homo eſt tantum animal rationale: quædam abſoluté excluſiuæ dicuntur, cúm tale ſignum totam modificat propoſitionem, quod fit, cùm ſignum ex parte ſubiecti tenetur, vtroque autẽ modo bifariam fit excluſio, aut enim prædicatũ eſt aliquis numerus, & tunc excluſio dicitur ſecundum pluralitatem: aut eſt aliqua alia res, & tunc excluſio dicitur ſecundum rem. Laté autem differunt Enunciatiões hæ duæ, nempe quãdo eſt excluſio in prædicato, aut quando eſt excluſio in ſubiecto, vt videre eſt ex ſenſu diuerſo earumdem enũciationum, hæc enim, prædicabilia ſunt tantum quinq; ſi excluſio fiat in prædicato, vera eſt, facit enim ſenſum, prædicabilia non excedere numerum quinarium, quod verum eſt. at ſi excluſio fiat in ſubiecto, ſcilicet, tantúm prædicabilia ſunt quinque, propoſitio eſt falſa, quia facit ſenſum, nulla alia, á prædicabilibus, eſſe quinque. quod quidem falſum eſt. Vtriuſque igitur modi expoſitio trahenda eſt. Et quidem eam, quæ eſt de excluſo prædicato, ex ponere facilé eſt, ſi auferamus ſignum, & á prædicato remoueamus, ſi fue-

ritnumerus,quemcunque alium numerum, ſi fuerit res, quamcunq; aliam rem. Iſta igitur, prædicabilia ſunt tantùm quinque, exponitur, predicabilia ſunt quinque, & non plura, ſimiliter, homo eſt tantùm animal rationale, exponitur, homo eſt animal rationale, & nihil aliud: at propoſitiones excluſiuas de ſubiecto excluſo non ita facile eſt exponere: diuidendæ enim priùs ſunt, habét ſe namque in quadruplici differentia, quædã ſunt integræ affirmatiuæ, id eſt, in quibus ipſum ſignum & propoſitionis copula affirmatur, vt tantum homo eſt riſibilis. Secũdó quædam ſunt harum oppoſitæ quæ vnam habét præpoſitam negationem, vt non tantum homo eſt riſibilis. Tertió quædam ſunt de copula negata, de ſigno autem affirmato, vt tantum homo non eſt riſibilis. Quartó quædam ſunt harum oppoſitæ de vtroque negato, vt, non tantùm homo non eſt riſibilis. Omnes autem iſtæ per Hypotheticas propoſitiones reſoluendæ ſunt, quarum prior pars conſtet ex eodem prædicato, & ſubiecto ipſius excluſiuæ ablato ſigno, poſterior autem ex eodem prædicato, & oppoſito ſubiecti, vt tantúm homo eſt animal, & nihil aliud ab homine, ſeu, nullum non homo eſt animal: nõ tamen

tamen omnes eodem modo exponendæ sunt, sed prima per copulatiuã, cuius prior sit ipsamet exclusiua ablato signo, posterior negatiua vniuersalis de opposito subiecti, vti diximus, vt tantùm homo est risibilis, homo est risibilis, & nullum non homo est risibile. Huius autem negatiua disiunctiué est resoluenda per partes contradictorias propositionibus prioris, vt non tantùm homo est risibilis, exponitur nullus homo est risibilis, vel, aliquod non homo est resibile. Tertia autem propositio exponenda est Copulatiué, sicut prima, ita vt prior pars sit ipsa exclusiua ablato signo, quæ in omnibus dicitur præiacens, & posterior vniuersalis affirmatiua de eodem prædicato, & opposito subiecti sicut in alijs, vt tantùm homo non est risibilis, exponitur, homo non est risibilis, & quodlibet aliud ab homine, seu omne nõ homo est risibile. Quarta exponitur per Disiunctiuam, sicut secunda ex partibus contradictorijs huius tertiæ, vt, non tantùm homo nõ est risibilis, Omnis homo est risibilis, vel, aliquod non homo non est risibile. Vnde semper habenda est regula, vt prima, & secunda resoluantur contradictorio modo, similiter tertia & quarta: propterea vtile erit

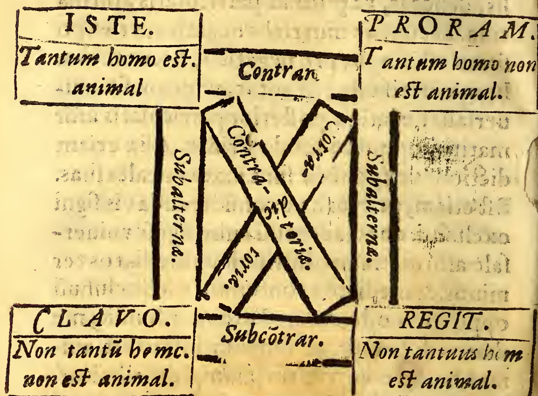
rit in resolutione secundæ, prius resoluere primam, & in resolutione quartæ prius resoluere tertiam.

De Oppositione Exclusiuarum.

Cap. IX.

ANTEQVAM Oppositionem harum tradamus, non inutile erit aliquas dictiones assignare, quibus iuuenes promptiores sint in istis exclusiuis resoluendis. Sunt igitur hæ quatuor, Iste, Regit, Prorã, Clauo: quæ suo ordine singulæ, singulis exclusiuis deseruiunt, obseruatis tamen illis duobus superius enarratis, nempé, vt prima, & tertia exponantur copulatiué, secunda & quarta disiunctiué. Similiter, vt prior pars constet ex eodem prædicato & subiecto, posterior ex eodem prædicato, & opposito subiecti, obseruatis etiam quatuor vocalibus notandis pro alijs etiam, quæ inferius sequuntur. A, denotat vniuersalem affirmatiuam. E, vniuersalem negatiuam. I, particularem affirmatiuam. O, particularem negatiuam. Est igitur prima dictio. Istæ, pro exclusiua tota affirmatiua, scilicet, tantum homo est risibilis,

lis, denotat, vt prior ſit particularis affirmatiua. Secunda vniuerſalis negatiua, vt expoſitum eſt. Regit, pro negatiua, non tantùm homo eſt riſibilis, denotat, vt prior ſit vniuerſalis negatiua, poſterior particularis affirmatiua, oppoſito modo Primæ. Aliæ etiam dictiones exponédæ ſunt iuxta vocales ſuas. Eſt etiam, præter hæc conſideranda vis ſigni excluſiui: quemadmodũ enim ſignũ vniuerſale affirmatiuum diſtribuit immediatos terminos, & mediatos confundit: ita Excluſiuũ oppoſito modo, immediatos confundit, mediatos diſtribuit, vt tantùm homo eſt animal, homo confunditur, animal diſtribuitur. Hinc eſt, quód tales propoſitiones conuertũtur per vniuerſales affirmatiuas, vt tantúm homo eſt animal, conuertitur, omne animal eſt homo. In negatiuis hoc non valet, quia negatio mutat virtútem ſigni. Ex his Oppoſitiones in Excluſiuis inuenire non eſt difficile, illæ enim, quæ copulatiuè reſoluuntur, ſcilicet, prima, & tertia ſunt contrariæ, quæ veró diſiunctiué, vt ſecunda, & quarta ſubcontrariæ, prima veró, & ſecunda, tertia cũ quarta contradictoriæ. Prima cum quarta, & ſecunda cum tertia Subalternæ, vt ſequés figura manifeſtat.

De Exceptiuis.

Cap. X.

POST Exclusiuas sequitur aliud propositionis genus, quod propositio Exceptiua dicitur, quæ signo aliquo exceptionis modificatur, quale est præter, & aliud simile, in quibus obseruandum est, vt terminus exceptus sit inferior

inferior termino, á quo fit exceptio,& talis terminus, á quo exceptio fit, distribuatur, aliter enim non fiet cógrua exceptiua, vt omne animal præter hominem est expres ratio nis, propter quod antiqui talem propositionem per tres exponentes manifestabāt, quā do affirmatiua erat, quarum prima quidem esset vniuersalis præiacens cum termino excluso in subiecto, scilicet, omne animal aliud ab homine est irrationale: Secunda vniuersalis affirmatiua, in qua prædicetur subiectum Exceptiuæ de termino excepto, scilicet, omnis homo est animal. Tertia vniuersalis negatiua, cuius subiectum sit terminus exceptus, & idem prædicatum exceptiuæ, scilicet nullus homo est rationalis. Contradictorio autem modo fiebat in negatiua, scilicet, nō omne aíal præter hominem est irrationale, exponitur per Disiunctiuam expartibus contradicentibus. At quando est negatiua de copula, non de signo, vt omne animal præter hominem nō est rationale, tunc copulatiuè per tres vniuersales, prima negatiua, secunda & tertia affirmatiua de ijsdem subiectis & prædicatis, sicut prius, scilicet, nullum animal aliud ab homine est rationale, omnis homo est animal, et omnis homo est rationalis.

Huius

Huius autem negatiua per Disiunctiuam ex partibus contradicentibus, vt, non omne animal præter hominem non est rationale. Quamuis aūt hoc verum sit, clarius et distinctius resolutio fiet, si per duas tantum exponentes resoluantur, omissis nempé secundis, nam cúm exceptiuæ proprié non fiant, nisi cùm exceptus terminus continetur sub eo, á quo fit exceptio, non opus est hanc exponentem addere. Poterunt autem tales exponentes, his dictionibus facilius retineri Date, Prompti, Pœnā, Pigro, quæ eadem via procedunt, sicut in Exclusiuis, vt prima sit ꝑ prima exceptiua, & ita reliquæ suo ordine, similiter prima, & secunda contradicant, tertia etiam, & quarta. At prima & tertia sint contrariæ, secunda & quarta subcontrariæ, vt facilè erit cuilibet experiri.

De Reduplicatiuis.

Cap. XI.

SVNT aliæ propositiones, quæ Reduplicatiuæ dicuntur, eò quód aliquod signum habeant, quod aliquid supra termi-

terminum præcedentem ſuperponat, vt homo inquantum rationalis eſt riſibilis, hæc autem ſigna dupliciter vſurpantur, aliquando termini præcedentis aliquam rationem manifeſtant, ſecundum quam aliquid ei denotans conuenire, vt, ens, inquantum ens, eſt obiectum Metaphyſicæ: color quatenus color eſt obiectum viſus,& tunc dicuntur ſpecificatiué teneri. Aliquando cauſam prædicati important, vt homo quatenus rationalis, eſt riſibilis, id eſt, cauſa cur homo ſit riſibilis, eſt quia rationalis eſt, & tunc quadruplex conſtituitur Reduplicatiuarum ſpecies, ſicut in alijs. Prima eſt puré affirmatiuarum, homo inquantum rationalis, eſt riſibilis. Secunda negatiuarum de ſigno, non omnis homo inquantum rationalis, eſt riſibilis. Tertia negatiuarum ſolúm de copula, homo inquantum rationalis, non eſt riſibilis. Quarta eſt, in qua totum negatur, non omnis homo inquantum rationalis, non eſt riſibilis. Et quãuis á multis harum quælibet per quatuor exponentes manifeſtari ſoleat, id tamen inutile videtur, commodius autem & diſtinctius erit ad cauſales reducere,& ſecundum has in omnibus de illis iudicare. Reducetur igitur prima ad Cauſalem affirmatiuam, quia ho-

mo eſt rationalis, homo eſt riſibilis. Secũda ad cauſalem negatiuam, non quia homo eſt rationalis, homo eſt riſibilis. Reducitur tertia ad Cauſalem affirmatiuam de ſolo conſequenti negato, vt, homo in quantũ rationalis, non eſt riſibilis, id eſt, Quia homo eſt rationalis, non eſt riſibilis. Quarta verò ad cauſalem negatiuam de conſequenti negato, vt non omnis homo inquantum rationalis, non eſt riſibilis, id eſt, non quia homo rationalis eſt, riſibilis non eſt. Sic igitur exponi congrué poteſt Reduplicatiua, quãdo cauſaliter tenetur, nã quando ſpecificatiuè tenetur, tunc nullo modo per cauſalem exponi debet, ſed aliquo vocabulo clariori explicari, vt homo, inquantum homo, eſt ſpecies, id eſt, homo communiter ſumptus, & in generali eſt ſpecies. Aliquando reduplicatio fit non in cauſa, ſed ſecundum conſequentiam ſolam, vt homo inquantum riſibilis, eſt rationalis, ſed hoc raró, & tunc nõ per cauſalem, ſed per Cõditionalem fiet expoſitio, ſcilicet, ſi homo eſt riſibilis, homo eſt rationalis.

De Exponibilibus quibusdam Verbis.

Cap. XII.

PRAETER signa Syncategorematica sūt aliqua Categoremata, quæ cum obſcurum reddant propoſitionis ſenſum, expoſitione egent, inter iſta, eſt verbum Differt, Aliud, & Diuerſum. Duplex harum propoſitionū conſtituitur ſpecies, prior affirmatiuarum, homo differt ab equo, vel, eſt alius ſeu diuerſus ab equo, & talis per tres exponentes exponenda eſt, duæ priores ſint affirmatiuæ, per quas extremorum exiſtētia ſignificetur, tertia negatiua eorūdem extremorum inter ſe, vt homo eſt, & equus eſt, & homo non eſt equus. Poſterior ſpecies eſt negatiuarū, quæ diſiunctiué contradictorio modo exponi debent, vt, homo non differt ab equo, homo nō eſt, vel equus nō eſt, vel homo eſt equus.

Sunt etiam alia duo Verba, quæ propoſitiones Exponibiles & affirmatiuas, & negatiuas cōſtituunt, quæ ſunt, Incipit & deſinit,

hæc iunguntur rebus, quæ vnico instanti to-tum suum esse habent, aut perdunt, vel rebus, quæ spatio temporis, & sucessiué esse acquirunt, & deperdunt. Primi generis sunt substantiæ, Secundi sunt multa accidentia, & secundum hoc varie talia verba exponenda sunt. Verbum incipit, quando iungitur termino significanti substantiam, est resoluẽdũ per copulatiuam: cuius prior pars sit de præsenti affirmatiua, & posterior negatiua de præterito cum isto aduerbio immediaté, per quod denotatur temporis illius præteriti propinquitas cum tali præsenti, vt homo incipit esse, homo est & immediaté ãte hoc nõ fuit. Quando veró iungitur termino significãti rẽ, quæ sucessiué habet suũ esse, est resoluẽdum etiam copulatiuè per hypotheticam, cuius prior pars sit de præsenti negato & futuro affirmato cum illo eodem aduerbio, calor incipit esse, calor non est. & immediaté post hoc erit. Si veró talis propositio fuerit negatiua, disiunctiué contradictorio modo exponetur, vt calor nõ incipit esse, calor nunc est, vel, non immediaté post hoc erit.

Verbum autẽ, desinit, iunctum termino significanti rem, quæ totum esse suum simul habet, exponi debet per copulatiuam, cuius prior

prior pars ſit de præſenti negato, & poſterior de præterito affirmato cum illo eodem aduerbio. Petrus deſinit eſſe, Petrus non eſt, & immediatè ãte hoc fuit. Pari ratione quã do iungitur rebus ſuceſsiuis, in hoc enim non eſt diſcrimẽ, motus deſinit eſſe, motus non eſt, & immediatè ante hoc fuit, negatiua autem propoſitio diſiunctiuè contradictorio modo eſt exponenda ſicut in alijs omnibus. Horum rationes & cauſas quærere, alius eſt, qua noſtra præſens patiatur ſpeculatio, eſt enim negotiũ Phyſicum, ſatis ſit Dialectico modũ exponẽdi noſcere, cætera ſupponatur.

De Cõparatiuis & Superlatiuis.

Cap. XIII.

SVNT etiam aliæ propoſitiones, quæ aliqua indigent expoſitione, quales ſunt propoſitiones de Comparatiuo & Superlatiuo. Propoſitio igitur de Comparatiuo tres habet expo nentes. Prima eſt, in qua ſubijcitur ſubiectum comparatiui. Secunda, in qua ſubijcitur terminus comparatus. Tertia, in qua vnũ cũ altero reſpectu poſitiui cõfertur, cum aduerbio donante exceſſum, verbi gratia, leo eſt fortior homine, leo eſt fortis,

& omnis homo eſt fortis,& leo eſt magis fortis. Aliquando Comparatiuum ſumitur abuſiué, & tunc non ponit poſitiuum, vt melius aliquãdo dicitur minus malum Quã do autem propoſitio eſt negatiua, vt leo non eſt fortior homine diſiũctiué contradi ctorio modo eſt reſoluenda.

Superlatiuum verò aliquando ſumitur negatiué, aliquãdo poſitiué. Cum poſitiué tenetur,reſolui debet per Copulatiuã,cuius prior pars ſit propoſitio ex ſubiecto & termino Superlatiui compoſita, poſterior affirmatiua de Comparatiuo cum termino comparato vniuerſaliter ſumpto,verbi gra tia, Ariſt. fuit doctiſsimus Græcorum, Ari ſtoteles fuit Græcus,& quocunque Græco doctior. At quando tenetur negatiué,poſte rior propoſicio erit vniuerſalis negatiua,in qua ſubijcitur terminus ſuperlatiui cũ Com paratiuo,& terminus comparatus eſt ipſum ſubiectum,vt Cicero fuit eloquẽtiſsimus La tinorum,id eſt,Cicero fuit Latinus,& nullus Latinus fuit illo eloquẽtior. Plures poſſent propoſitiones adduci,quæ expoſitione indi gere videntur,ſed obſeruanti modum reſol uendi prædictas,& ſenſum locutionis, non erunt difficiles.

INTRO

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS

LIBER IIII.

De argumentatione.

De argumentatione bona & mala, formali & materiali.

Cap. primum.

ARGVMENTATIONVM partibus materialibus, nempe propositionibus, & ipsarum partibus & accidentibus hactenus discussis, nunc tandem ipsam argumentationem explicare aggredimur. Est igitur Argumentatio, quæ Consequentia dici solet, oratio in qua vnũ ex alio inferri denotatur, vt superius declarabimus. Hæc autẽ duplici parte constat, & Antecedenti, & Consequẽti. Antecedens est illa propositio, ex qua altera infertur. Dictio illa, qua talis conseqũtio vnius ex altera denotatur, Nota illatio

nis dicitur. Solet aliquando Consequentia vitiosa fieri, cum id, quod inferri denotatur, non ita sicut denotatur infertur. oppositum autem in consequentia bona accidit. Hæc omnia inprimo Libro explicuimus, nunc ad alia, quæ illic propter incipientium captum inexplicata omisimus, transeamus. Consequentia, seu Argumẽtatio bona duplex est, quædam formalis, quædam materialis: Materialis est oratio, in qua pars altera veré ex altera infertur, ob rerum solam coniunctionẽ, vt Petrus est homo, ergo Petrus est substantia, quia enim homo necessario cũ substantia coniungitur, ea sola causa fit vt ex tali antecedenti consequens colligatur. Diximus autem ob eam solam causam, quia non propter modum colligendi, sed propter rerum conexionem duntaxat illa fit illatio, si enim in consequentia aliud colligerimus de Petro, cum quo non necessario homo coniungeretur, Consequentia vitiosa esset, vt si dixeris, Petrus est homo, ergo Petrus est albus. Potest enim Antecedens verum, & Consequens falsum esse, ex quo fit, vt illa Consequentia non sit bona propter illam formam & modum colligendi, scilicet ex vno alterũ inferre; sed propter connexionem rerum significa-

gnificatarum in Conſequenti,& Anteceden ti. Vnde talis Conſequentia valebit in omnibus his ſolúm,in quibus talis connexio fuerit reperta: propterea licebit argumentari eadem ratione,qua inferebatur,Petrus eſt homo,ergo eſt ſubſtantia,ita ſcientia eſt habitus,ergo eſt qualitas:Iuſtitia eſt virtus,ergo eſt habitus:Arbor eſt viuens,ergo eſt corpus.In his enim omnibus eadem eſt connexio conſequentium cum ſuis Antecedentibus, nempè ſuperiorum cum inferioribus. Tales igitur conſequentiæ,& aliæ huiuſmodi materiales dicuntur, Argumentatio verò formalis,eſt oratio,in qua vnum ex altero infertur non ſolúm propter rerum cõnexionem, ſed etiam propter modum colligẽdi, vt ſi dicas, Omne bonum eſt appetendum, Omnis virtus eſt bona,ergo Omnis virtus eſt appetenda:In hac enim argumentatione etiam ſi nulla eſſet rerum connexio,propter ſolam formam talem inferendi,vnum ex altero inferretur. Vnde fit,vt ſi talem formam applices alijs rebus quantumcunque inconnexis,firma ſit,& conſtans illatio,vt ſi dixeris,Omnis lapis eſt animal, Omnis homo eſt lapis,ergo Omnis homo eſt animal, optimè ex tali Antecedenti, Conſequens

colligitur. Talis consequentia formalis est, quæ in omni materia, in omni propositione simile applicata, semper est bona: dico autē in Omni simili propositione, quia si aplicetur dissimilibus propositionibus, apparebit quidem eadem, sed non erit. Similitudo autem duarum propositionum in his præcipuè consistit, primò vt sint eiusdem qualitatis, id est, si vna est affirmatiua, & altera sit affirmatiua, si vna negatiua, & altera etiam negatiua: hoc intelligere oportet quantum ad copulas prícipales. Vnde istæ in qualitate similes sunt: animal, quod non est rationale, est risibile, homo qui currit, mouetur. Est enim vtraq; affirmatiua. Secundo, vt sint eiusdem quantitatis, id est, si vna vniuersalis & altera vniuersalis: si vna particularis indefinita, aut singularis, & altera eodem modo. Tertio vt in vtraque eadem sit acceptio terminorum, scilicet eadem Suppositio, Ampliatio, Appellatio, & sub hoc intelligitur, vt si vna fuerit Modalis, et altera similiter eiusdem modi, vel æquiualentis, si vna Exponibilis, & altera, si vna de subiecto complexo, & altera, hæc omnia eatenus dicta sunt, vt cum formam Argumentationes aliquam, quæ in aliquibus propositionibus bona erat, velis alijs propositioni-

bus

ous applicare, obserues, vt tales propositio nes in his tribus prioribus assimilentur, alias talem formam Argumentationis mutabis. Non enim eadem est forma, quæ est in istis, Omnis homo est animal, risibile est homo, ergo Omne risibile est animal, & ea, quæ est in istis, Omnis homo est auimal, Tantúm risibile est homo, ergo Tantúm risibile est animal, cum propositiones huius non sint similes alterius; idem in alijs oportet dicere.

De Regulis Generalibus bonæ consequentiæ.

Cap. II.

SVNT aliquot generales regulæ, quibus Consequentiarum & argumentationum vis inferédo maximè manifestatur, quæ aliquibus principijs innituntur. Primun est, Ex vero nō sequitur nisi solum verum, id est, in bona Consequentia, si Antecedens verum est, oportet Consequens verum esse, in quo principio fundatur.

Prima regula, Si Antecedens est posibile aut contingens, Concequens etiam cōtingés

aut

aut posſibile aut neceſſarium. ſi verò Antecedẽs neceſſariũ, Cõſequẽs erit neceſſariũ, verbi gratia, Homo currit, ergo mouetur. Huius Argumẽtationis Antecedẽs contingens eſt, pariter etiam & conſequens, vt enim homo poteſt currere, & non currere, ita moueri. & non moueri. Præterea, homo eſt animal, ergo eſt ſubſtãtia. Huius Antecedens neceſſarium & Conſequens etiam neceſſarium. ſi enim daremus oppoſitum, Antecedens eſſe neceſſarium & Conſequens nõ neceſſarium, nunc poſſet verum inferre ſenſum, quod fieri non poteſt, & patet, nam ſi Antecedens neceſſarium verum erit ſemper, ſi Conſequens non neceſſarium poterit eſſe falſum, tunc igitur Antecedens verum infert Conſequens falſum: vt homo videt, ergo homo eſt animal. Antecedens quidem poſsibile, Conſequens neceſſarium. ex Poſsibili verò vel contingenti nunquam ſequitur impoſsibile.

Secundum Principium. Falſum non ſequitur niſi ex falſo. Huic innititur altera Regula Si Conſequens eſt falſum, Antecedens erit falſum: ſi conſequens impoſsibile, etiam Antecedens erit impoſsibile, ſi conſequens contingens, Antecedens non erit neceaſſrriũ, aliter enim ſi Antecedens eſſet neceſſarium

rium, esset semper enim si antecedens esset necessarium, esset semper verum, si autem Cõsequens cõtingens posset esse falsum, & tunc Antecedens verum infert cõsequens falsum contrà primum principium.

Tertium principium. Ex falso potest sequi verum, vel falsum, id est, fieri potest, vt in bona Consequentia ex Antecedenti falso sequatur aliquando Cõsequens falsum, V.g. ista est Consequentia bona, homo est lapis, ergo est corpus, vbi antecedẽs falsum infert consequens verum. Similiter & ista est bona, Homo est lapis, ergo caret sensu, vbi vtrumque falsum, cui principio innititur.

Tertia Regula Ex Antecedenti impossibili potest inferri Consequens aliquando impossibile, aliquando contingens, aliquando necessarium, vt patet in his consequentijs, homo est equus, ergo homo est animal: hic enim ex impossibili infertur necessarium, similiter homo volat, ergo homo mouetur, ex impossibili sequitur contingens. Similiter etiam homo est leo, ergo homo est rugibilis: vtrumque est impossibile.

Quartum principium. Verum infertur ex vero, vel falso, id est, Consequens verum potest inferri aliquando ex Antecedenti vero, aliquan-

aliqnando ex Antecedenti falſo, ex quo ſequitur quarta Regula. Conſequens neceſſarium inferri aliquando ex Antecedenti impoſsibili, aliquando ex neceſſario, aliquando ex Contingenti, vt patet in his conſequẽtijs, homo eſt leo, ergo homo eſt animal: homo eſt corpus, ergò homo eſt ſubſtantia. Equus eſt albus, ergo equus eſt corpus.

Quinta Regula. In bona conſequentia cõtradictorium conſequentis infert contradictorium antecedentis, non autem contrá. Valet enim, homo currit, ergo homo mouetur, homo non mouetur, ergo non currit. Non tamen valet à contradictorio Antecdẽtis, non enim valet, Non currit, ergo non mouetur.

Sexta Regula. Quicquid infertur ex Conſequenti, infertur etiam ex antecedenti, & ex quocunq; infertur Antecedens, infertur etiam Conſequens. V. g. homo eſt animal, ergo eſt viuens, Si ex hoc Conſequenti inferamus, homo eſt corpus, poterit etiam inferri ex illo Antecedenti, ſcilicet homo eſt animal, ergo homo eſt corpus, quæ Argumentatio dicitur de primo ad vltimum. Similiter in eadem Conſequentia, ſi illud Antecedens homo eſt animal, infertur ex altero

Ante-

Antecedenti, nempé, homo est rationalis; ex eadem poterit inferri idem consequens; nempé, homo est rationalis, ergo homo est corpus. Hæ sunt Regulæ pro consequentia bona obseruandæ, post quarum explicationé ad species ipsius Argumẽtationis discutiẽdas transeamus. habet enim argumẽtatio quatuor sub se species, Syllogismum, Enthymema, Inductionem, & Exemplum, de quarũ singulis ordine trademus, ac primũ de Syllogismo qui omnium prima species est. Cùm autem ex syllogismo quidam sit Hypotheticus, qui partem aliquam Antecedentis propositionem habet Hypotheticam, quidã Categoricus, qui ex simplicibus propositionibus conficitur, initium ab hoc sumemus, qui simplicior est.

De Sillogismo Categorico & eius principijs.

Cap. III.

SYLLOGISMVS est oratio, ĩ qua quibusdam positis, neceßariò aliud sequitur per ea, quæ posita sunt, Dicitur,

tur, Oratio, loco genitis: Additur, Quibusdā, vt intelligamus nō vnam propoſitionem, ſed plures neceſſarias eſſe ad Syllogiſmum. non enim Syllogiſmus eſt Argumentatio, quæ ex vnica propoſitione alteram īfert, ſed quæ ex pluribus. Dicitur, poſitis, vt notum ſit, tales propoſitiones, ex quibus Syllogiſmus conficitur, aliquem inter ſe ordinem, & diſpoſitionem habere, quam inferius trademus. Dicitur etiam, Poſitis, id eſt, conceſsis, quia vis Syllogiſmi tāta eſt, vt ſi ſemelquis Antecedēs admiſerit, cogatur & Cōſequens admittere ex virtute ipſius Antecedētis præcōceſsi, & hoc ſignificatur in illo, quod dicitur, Ex neceſsitate aliud ſequitur per ea, quæ poſita ſunt. Dicitur tandē Aliud, quia cōcluſio, quæ infertur, ſemper eſt Enunciatio aliqua ab Antecedenti diſtincta: Non enim eſt Syllogiſmus, cúm idem infertur, quod erat in Antecedenti. Conſtat autem Syllgiſmus materia & forma: Materia quidem duplex eſt, remota, & propinqua: Remota, ſunt termini: Propinqua ſimplices propoſitiones, quarū ſubiecta vel prædicata termini dicuntur. Hi veró termini, ex quibus Syllogiſmus remotæ conficitur, tres ſolum ſunt. propoſitiones autem duæ, quæ Premiſſæ dicuntur, quæ ex ex illis

con

constant terminis. Cùm igitur duplex Propositio ex tribus terminis, quin bis vnus sumatur, componi nequeat, fit, vt vnus illorũ in vtraque propositiõe epetatur, & talis, Medium in Syllogismo dici solet: ille veró terminus, qui cum Medio in priori propositiõe, quæ Maior dicitur, assumitur Maior extremitas appellatur, ille veró alter, qui in posteriori propositiõe, quæ minor dicitur, sub sumitur, Minor extremitas vocatur, vt exẽplo hoc patet, Omne animal est sẽsibile, omnis homo est animal: vbi, Animal, est Mediũ, Sensibile, Maior extremitas, Homo, Minor extremitas. Forma Syllogismi est figura, & modus. Figura est ordinatio trium Terminorum inter se secũdum debitam subiectionẽ, & prædicationem, id est, illa dispositio, qua inter se ita disponuntur, vt vnus de Medio, vel Medium de altero, vel de vtroqne prædicetur, vel vtroque de ipso. Modus est ordinatio propositionum inter se secundũ certam qualitatem, & quantitatem, scilicet q̃d si vna propositio negatiua, altera sit affirmatiua, vel si vna particularis, altera vniuersalis, vel alijs modis, de quibus inferius dicemus.

Syllogismorũ duplex est modus infer...,

 prior

prior eorum, qui directè concludunt, posterior eorum, qui indirecté. Ille Syllogismus directé concludit, qui conclusionem infert, in qua Maior extremitas de Minori prædicatur, qualis est iste, Omne animal est sensibile, Omnis homo est animal, ergo Omnis homo est sensibilis. Ille veró concludit indirecté, qui conclusionem infert, in qua minor extremitas de Maiori prædicatur, vt Omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Aliquod animal est Petrus. Eorum aũt qui directé concludunt, quidam Perfectus, quidã imperfectus. Perfectus est, qui nullius indiget, vt appareat necessarió cõcludere, id est, qui conclusionem ita claré, & dilucidé necessariò infert, vt lumine ipso rationis statim eius robur in concludẽdo perspiciatur, vt in isto, Omne animal est substantia, Omnis homo est animal, ergo Omnis homo est substãtia. Imperfectus est, qui alicuius mutationis circa propositioné indiget, vt appareat necessarió concludere, id est, qui veré necessariò concludit, tamen non id apparet, quin prius fiat aliqua mutatio, scilicet, aliqua conuersio, vel transpositio propositionis, per quam ad perfectum reducatur, de qua reductione postea ditere oportet.

De

De triplici figura Syllogiſmorũ, & Regulis communibus earum.

Cap. IIII.

SYLLOGISMORVM figura triplex eſt, iuxta triplicẽ Medij cũ extremitatibus diſpoſitionẽ. Prima, in qua Mediũ alteri extremitati ſubijcitur, & de altera prædicatur, vt Omne animal eſt ſubſtãtia, Omnis homo eſt animal. Secunda in qua de vtraq; extremitate prædicatur, vt Omnis homo eſt animal, Nullus lapis eſt animal. Tertia, in qua vtriq; extremitati ſubijcitur, vt Omnis homo eſt corpus, Aliquis homo eſt animal. Sub qualibet autem figura varij ſunt Syllogiſmorum modi, cum ſecundum quamlibet illarum multipliciter poſsint in quantitate, & qualitate ordinari propoſitiones. Sunt tamen quædam regulæ omni figuræ communes, quas generaliter obſeruare oportet.

Prima, Ex puris particularibus nihil neceſſarió ſequitur, id eſt, quando vtraque præ-

missa est propositio particularis, vel Mediũ in vtraque particulariter supponit, tales præmissæ erunt inhabiles ad inferendum aliquam conclusionem. Vnde iste Syllogismus nihil valet, Homo est animal, Equus est animal, ergo Equus est homo, semper enim Medium debet in vna vel vtraque præmissa vniuersaliter supponere, quód si fuerit aliqđ complexum diuisiué, sufficiet, vt vna pars in vna, altera in altera distribuatur, vt Omnis homo, & Equus currit, Sortes & Brunellus homo, & omnis equus sunt, ergo Sortes & Brunellus currit.

Secunda. Ex puris negatiuis nihil sequitur, id est, quando vtraque præmissa fuerit propositio negatiua, nihil ex tali dispositione sequitur formaliter. Vnde iste Syllogismus est nullus, Nullum accidens currit, Nullus homo est accidens, ergo nullus homo currit. Dixi, formaliter, quia aliquando infertur conclusio, sed id non prouenit ex vi Syllogismi & propositionum dispositione, sed propter naturam quorundam Terminorum, qui ad inuicem vnus de altero negatur, vt Nullus homo est lapis, Nullus Equus est homo, ergo Nullus Equus est lapis.

Tertia.

Tertia. Si aliqua præmissarum fuerit parti cularis, conclusio debet esse particularis, vt in hoc Sillogismo, Omnis musicus cantat, Aliquis homo est musicus, ergo aliquis homo cantat. In hac autē Regula id etiam obseruā dum est, ne aliquis terminus particulariter supponens in premissis, vniuersaliter suppo nat in conclusione. Vnde iste Sillogismus nō valet, Aliqua substantia nō est animal, Omnis homo est animal, ergo aliquis homo non est substantia. nam Maior extremitas suppone bat in præmissis determinatè, in conclusione veró distributiué: Non autem valet à non di stributo ad distributum.

Quarta. Si aliqua præmissarum fuerit nega tiua, Conclusio negatiua erit. propter has au tem duas regulas dici solet: Conclusio sequi tur debiliorem partem, id est, si particularis, vel negatiua fuerit aliqua præmissarum, talis erit conclusio.

Quinta. Medium non debet assumi in con clusione, aliter enim esset conclusio eadem cum vna ex premissis, non enim valet, Omne animal est substātia, Omnis homo est animal, ergo Omne animal est substantia, aliquando licet Medium in conclusione ponere ad ser uādam proprietatem Termini, vt Cognosco

O 3 Petrū,

Petrũ, & Petrus eſt veniens, ergo Cognoſco Petrum, qui venit. Non enim aliter valeret, ſcilicet, Cognoſco venientem tũc enim variaretur appellatio, & daretur antecedẽs verũ, & conſequens falſum.

De principijs quibus nituntur Syllogiſmi perfecti, et de modis perfectis primæ Figuræ.

CAP. V.

DVO ſunt principia naturali lumine perſpecta, quibus humanũ ingenium diſſentire nequit, & in his nitũtur quatuor modi Sillogiſmorũ cõcludentium directé primæ Figuræ, qui modi perfecti ob id ſunt, & ad eos cæteri reducuntur.

Alterũ principium eſt, Quicquid affirmatur vniuerſaliter de aliquo ſubiecto, affirmabitur de illo, de quo tale ſubiectum, affirmatur: quod principium vocant, Dici de omni, in quo fundantur duæ conſequentiæ perfectiſsimæ & Syllogiſmorum duplex modus.

Prior,

Prior, Quando predicatum vniuerſaliter af-
firmatur de ſubiecto, vniuerſaliter affirmabi
tur de eo, de quo tale ſubiectum etiam vni-
uerſaliter affirmatur, vt Omne animal eſt
ſubſtantia, & Omnis homo eſt animal, ergo
Omnis homo eſt ſubſtantia, & iſte dicitur pri
mus modus figuræ primæ, ſcilicet, Ex vniuer
ſalibus affirmatiuis.

Poſterior eſt Quando predicatum de ali-
quo vniuerſaliter affirmatur, ſi tale ſubiectũ
de alio particulariter affirmatur, etiam &
prædicatum de eodem particulariter affir-
mabitur, vt Omne animal eſt viuens, Ali
quod corpus eſt animal, ergo Aliquod c or-
pus eſt viuens. Alterum principium eſt, Quã
do vniuerſaliter negatur aliquod prædicatũ
ab aliquo ſubiecto, negabitur de eo etiã, cui
tale ſubiectum competit, & hoc vocatur
Dici de nullo, in quo fundantur duo modi Si
llogiſmorũ perfectorum. Prior eſt. quando
predicatum vniuerſaliter negatur ab aliquo
ſubiecto, vniuerſaliter etiam negatur de om
ni eo, de quo ſubiectum vniuerſaliter affirma
tur, vt Nullum animal eſt lapis, Omnis ho
mo eſt animal, ergo nullus homo eſt lapis,
Poſterior eſt, Quando prædicatum vniuer
ſaliter negatur de ſubiecto, & ſubiectum tale

particulariter de aliquo prædicatur, ab illo particulari illud prædicatum remouebitur, vt Nullum album est nigrum, Aliquis homo est albus, ergo aliquis homo non est niger. Hæc igitur duo principia per se nota quatuor modos perfectos constituunt in prima figura. vt primus sit, vt vniuersalis affirmatiuus, Secundo loco collocetur vniuersalis negatiuus, Tertio parricularis affirmatiuus, Quarto particularis negatiuus. Sic autẽ vocantur, quia per primum infertur Vniuersalis affirmatiua cõclusio, Per Secũdum Vniuersalis negatiua, Per Tertium Particularis affirmatiua, per Quartum veró Particularis negatiua. Antiqui memoriæ causa carmina composuerunt, quibus omnes vtiles modi omnium Syllogismorum cuiusque figuræ cõtinerentur. Sunt autem ista,

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton.
Celãtes, Dabitis, Fapesmo Frisesomorum,
Cæsare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Brocardo, Ferison.

In quibus obseruandũ est esse quatuor vocales, A, E, I, O. Per, A, intelligitur. Vniuersalis affirmatiua. Per, E, Vniuersalis negatiua. Per, I, particularis affirmatiua. Per, O, particularis negatiua. Similter obseruandũ

est

est in singulis dictionibus esse tres Syllabas: si enim in aliquibus sunt plures, vltimæ sunt metri causa. Per primam syllabam intelligenda est Maior, per Secundam Minor, per Tertiam Conclusio. Duo prima carmina sunt pro prima Figura, in quibus si respicias quatuor dictiones primas, inuenies quatuor modos Syllogismorum perfectorum prædictos. Barbara, continet vniuersalem affirmatiuum, Celarent, vniuersalem negatiuam. Darij, particularem affirmatiuum, Ferio parricularem negatiuam. Nec oportuit distinxisse alios duos Modos, in quibus ex duabus vniuersalibus affirmatiuis inferretur particularis affirmatiua, & ex duabus vniuersalibus, altera negatiua, & altera affirmatiua, inferretur particularis negatiua. Nam hi modi sub Barbara, & Celarent, continentur: Syllogismus enim, qui infert vniuersalem, potest etiam particularé subalternatá inferre.

❋❋
❋

De Modis indirectè concludentibus in prima Figura, & de inutilibus modis eiusdem.

Cap. VI.

PRAETER] quatuor prædictos modos perfectos, sunt adhuc in prima Figura alij quinque indirectè concludentes, sequentibus quinq; dictionibus inducat. Primus est, Baralipton, Ex duplici vniuersali affirmatiua, concluditur particularis affirmatiua, Omne animal est substantia, Omnis homo est animal, ergo Aliqua substãtia est homo.

Secundus Celantes, Ex duplici Vniuersali altera affirmatiua, & altera negatiua, concluditur indirectè vniuersalis negatiua. Nullum animal est insensibile, Omnis homo est animal, ergo Nullum insensibile est homo.

Tertius est Dabitis, Ex Maiori vniuersali affirmatiua, & Minori particulari affirmatiua, concluditur particularis affirmatiua,

Omne

Omne album est currens, Aliquis homo est albus, ergo aliquod currens est homo.

Quartus est Fapesmo, Ex Maiori vniuersali affirmatiua, & Minori vniuersali negatiua, concluditur negatiua conclusio particularis. Omne album est coloratum, Nullus coruus est albus, ergo Aliquod coloratū non est coruus.

Vltimus est, Frisesomorum, Ex Maiori particulari affirmatiua, & Minori vniuersali negatiua, concluditur particularis negatiua, Aliquod nigrum est homo, Nullum album est nigrum, ergo Aliquis homo non est albus.

Sunt autem duæ regulæ Modis omnibus perfectis primæ figuræ conuenientes, quæ in modis indirecté concludentibus nō habēt locum, quarum prior est. In Modis perfectis primæ Figuræ Minori existenti negatiua, nihil sequitur, Vnde non valet, Omne album est coloratum, Nullus coruus est albus, ergo Nullus coruus est coloratus. Huius regulæ ratio est, quia argumentamur á non distributo ad distributum ex parte Maioris extremitatis, cuius signum est si enim talis extremitas in Maiori distribueretur, esset Syllogismus bonus, sed talis propo-

propoſitio eſſet à communi modo loquendi aliena. Vnde iſte valet, Omne albũ eſt omne coloratum, Nullus coruus eſt albus, ergo Nullus coruus eſt coloratus. Hæc tamen regula non habet locum in modis indirectè cõcludentibus. in Fapeſmo enim & Friſeſomorum valet Minori exiſtenti negatiua, vt diximus.

Poſterior regula eſt. In primæ figuræ modis perfectis, Maiori exiſtenti particulari, nihil ſequitur, Vnde non valet, Aliquod coloratum eſt album, Omne nigrum eſt coloratum, ergo Omne nigrum eſt album. Huius regulæ ratio eſt, quia Maiori exiſtenti particulari, Medium in neutra præmiſſarum vniuerſaliter ſumitur, cuius ſignum eſt, ſi in vna diſtribuatur valebit, ſed talis propoſitio erit inuſitata, vt Aliquod coloratum eſt album, Omne nigrum eſt omne coloratum, ergo Omne nigrum eſt album. Hæc etiam regula non valet in Modis indirectè concludẽtibus nam in Friſeſomorum valet Maiori exiſtẽte particulari.

Ex his regulis ſimul cum prioribus cõmunibus colligitur, non poſſe eſſe in prima Figura niſi quatuor modos perfectos, nam duæ propoſitiones quadrupliciter poſ-

ſunt

ſunt ſecundum quantitatem ordinari, aut enim vtraque vniuerſalis, aut vtraque particularis, aut Maior vniuerſalis, & Minor particularis, aut Maior particularis, & Minor vniuerſalis. Quæque autem harum ſecundum qualitatem poſſunt adhuc quadrupliciter diſponi: Quando enim vtraque eſt vniuerſalis tunc aut vtraq̄ eſt affirmatiua, & ſic eſt primus Modus vtilis ad inferēdū in Barbara, aut vtraque negatiua, & hic eſt modus inutilis, quia ex negatiuis nihil ſequitur, aut prima eſt negatiua & ſecūda affirmatiua, & iſte modus eſt vtilis in Celarēt, aut maior eſt affirmatiua & minor negatiua, & iſte eſt inutilis modus per priorem Regulam poſitā. Item, quādo vtraque eſt particularis, tūc aut vtraque eſt affirmatiua, vel vtraq̄ negatiua, vel prior affirmatiua & poſterior negatiua, vel prior negatiua, & poſterior affiirmatiua, & in his omnibus nullus reperitur modus vtilis, quia ex puris particularibus nihil ſequitur. Si veró Maior ſit vniuerſalis, & Minor particularis, aut vtraque affirmatiua, & iſte eſt modus vtilis in Darij, aut vtraque negatiua, & tunc eſt inutilis, aut prior negatiua, poſterior affirmariua & eſt vtilis in Ferio: vel Maior eſt affirmatiua & Minor negatiua,
&

& iste est inutilis, quia in prima figura Minori existenti negatiua, nihil sequitur. Postremó potest esse Minor vniuersalis, & Maior particularis, aut vtraque negatiua, aut vtraque affirmatiua, vel prior affirmatiua posterior negatiua, vel prior negatiua, & posterior affirmatiua, & nullus ex istis modis est vtilis, quia maiori existenti particulari nihil sequitur in prima Figura. Vnde solū supersunt quatuor modi, duo collecti ex prima conbinatione, duo alij ex tertia, qui modi sunt illi prædicti, inclusi quatuor dictionibus primis.

De Regulis Secundæ figuræ, & eius Modis.

Cap. VII.

SECVNDA Figura est, in qua Medium prædicatur de vtraque extremitate, cuius Figuræ tres Regulæ speciales sunt.

Prima. Quando Maior est particularis nō valet Syllogismus. Non enim sequitur, Aliquod coloratum est album, Nullum nigrum est album, ergo Nullum nigrum est coloratum.

tum. Ratio huius eſt, quia ex parte Maioris extremitatis argnmétamur à non diſtributo ad diſtributum. Vnde ſi aliqua via fuerit, per quam talis extremitas in concluſione non diſtribuatur, valebit Syllogiſmus, vt Ali quod coloratum eſt album, Nullum nigrum eſt albũ, ergo nullũ nigrũ omne coloratũ eſt.

Secunda. Ex puris affirmatiuis non valet Syllogiſmus, Omnis homo eſt animal, Omnis leo eſt animal, ergo Omnis leo eſt homo. Huius ratio eſt, quia in neutra præmiſſarum Medium vniuerſaliter ſumitur, cuius ſignum eſt, ſi in altera diſtribuatur, valebit Syllogiſmus, Omnis homo omne animal eſt, Omnis leo eſt animal, ergo Omnis leo eſt homo.

Tertia. In Secunda figura ſemper concluſio negatiua debet eſſe. Hæc pendet ex illa Regula communi, Vna præmiſſa negatiua exiſtenti, concluſio negatiua erit. In ſecunda Figura quatuor modi vtiles inueniuntur, ſelecti, ex ſedecim modis, ſicut in prima Figura. Deſignantur autem quatuor dictionibus primis tertij carminis, ſcilicet Ceſare, Cameſtres Feſtino Baroco, Primus. Ex Maiori negatiua vniueſali, & Minori affirmatiua vniuerſali infert concluſionem negatiuã

gatiuã

gatiuam vniuerſalem directé Nullus lapis eſt animal, Omnis homo eſt animal ergo Nullus homo eſt lapis. Poteſt hic indirecté concludere, ſi Conuertés concluſionis infera tur, ſcilicet: Nullus lapis eſt homo.

Secuudus eſt Cameſtres, Ex Maiori vniuer ſali affirmatiua & Minori negatiua vniuerſa li, infertur cõcluſio negatiua vniuerſalis dire cté, Et quia negatiua conuertitur ſimpliciter, etiam hic modus poteſt in directè conclude re, Omnis homo eſt animal, Nullus lapis eſt animal, ergo Nullus lapis eſt homo, vel in di recté, Nullus homo eſt lapis.

Tertius eſt Feſtino, Ex maiori negatiua vniueſali, & Minori affirmatiua particulari ſequitur Cõcluſio negatiua particularis, Nu llum iniuſtum eſt bonum, Aliquis homo eſt bonus, ergo Aliquis homo non eſt iniuſtus. Iſte modus non cõcludit indirecté, quia parti cularis negatiua nec ſimpliciter, nec per acci dens conuerti poteſt.

Quartus modus eſt, Barocco, Ex Maiori vniuerſali affirmatiua, & minori particulari negatiua, Concluſio infertur particularis ne gatiua Omne currens mouetur, Aliquis ho mo non mouetur, ergo Aliquis homo non eſt currés. Eadem ratione nec iſte poteſt in-

directé

directé concludere. Posset præter hos alius esse modus concludens indirecté, scilicet: Ex maiori affirmatiua particulari, & minori negatiua vniuersali, quem modum diximus ineptum ad concludēdum directé: Vnde valet, Aliquod coloratum est album, Nullum nigrum est album, ergo Aliquod coloratum non est nigrum, qui modus corespondet Frisesom. qui erat in prima Figura, concludens indirecté.

De Tertia figura, Regulis que & Modis eius.

Cap. VIII.

TERTIA Figura est, in qua Medium vtrique extremitati subijcitur, duo autem ei insunt. Alterum est, Minori existenti negatiua nihil sequitur, vnde non valet, Omne animal est corpus, Aliquod animal non est lapis, ergo Lapis non est corpus. Ex parte enim Maioris extremitatis arguitur, à non distributo ad distributum, cuius signum est si in conclusione non distribuatur maior extremitas, valebit, vt Omne animal est corpus,

Aliquod animal non eſt lapis, ergo lapis non omne corpus eſt. Alterum eſt, In Tertia figura ſemper concluſio eſt particularis. Vnde nō valet Omnis homo eſt rationalis, Omnis homo eſt animal, ergo Omne animal eſt rationale. Arguitur.n. á non diſtributo ad diſtributū ex parte Minoris extremitatis, cuius ſignū eſt, ſi illa minor extremitas diſtribuatur, valebit Sillogiſmus: ſed tales propoſitiones efficiuntur, de inconſueto modo loquendi. Vnde valet, Omnis homo eſt rationalis, Omnis homo omne animal eſt, ergo Omne animal eſt rationale. In Tertia Figura ſex modis vtiles inueniuntur, ſignificati vltima dictione tetij carminis, ſcilicet Darapti & ſequentibus.

Primus igitur eſt in Darapti. Ex vtraque præmiſſa vniuerſali affirmatiua ſequitur cōcluſio particularis affirmatiua. Omne animal eſt ſubſtātia. Omne animal eſt ſenſibile ergo aliquod ſenſibile eſt ſubſtantia.

Secundus eſt in Felapton. Ex præmiſsis vniuerſalibus Maiori negatiua, & Minori affirmatiua, infertur Concluſio particularis negatiua, Nullum animal eſt inſenſibile, Omne animal eſt corpus, ergo Aliquod corpus non eſt inſenſibile.

Terti

Tertius est in Disamis, Ex maiori particulari affirmatiua & minori affirmatiua vniuersali infertur conclusio affirmatiua particularis. Aliquod Animal currit, Omne animal est substantia, ergo Aliqua substantia currit.

Quartus est in Datisi, Ex maiori vniuersali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua infertur conclusio particularis affirmatiua, Omne currens mouetur, Aliquod currens est homo, ergo Aliquis homo mouetur.

Quintus est in Boccardo, Ex minori affirmatiua vniuersali, & minori negatiua particulari infertur conclusio negatiua particularis. Equus non est homo, Omnis equus est animal, ergo Aliquod animal non est homo.

Sextus est in Ferison, Ex maiori vniuersali negatiua & minori particulari affirmatiua sequitur cõclusio particularis negatiua. Nulla arbor est animal, Aliqua arbor est corpus, ergo Aliquod corpus non est animal. Etiam in hac figura Syllogismi indirecté concludũt, quorũ conclusiones simpliciter cõuerti possunt, quales sunt tres existentes in Darapti, Disamis, Datisi. Ex his omnibus patet, vnde uiginti modos esse vtiles, nouem ex prima figura, quatuor ex secunda, sex ex Tertia. Patet etiam in prima figura concludi omnia

genera propoſitionum, ſcilicet, Vniuerſalē affirmatiuam, Vniuerſalem negatiuam, & particulares affirmatiuam, & negatiuam. In ſecunda verò figura ſolum vniuerſalem, & particularem negatiuas. In tertia particulares affirmatiuam & negatiuam. Patet etiam inter omnes propoſitiones particularem negatiuam pluribus poſſe modis Syllogizari. Concluditur enim directè in vno primæ, & duobus modis ſecundæ, & tribus tertiæ figuræ: Poſt hanc, particularem affirmatiuam, concluditur enim in vno primæ, & tribus Tertiæ. Poſt hanc, Vniuerſalem negatiuam, quæ ſolum in vno Primæ & duobus Secundæ concluditur. Vltimum locum habet vniuerſalis affirmatiua, quæ ſolum Syllogizatur in Barbara.

De Modis reducēdi Syllogiſmos imperfectos ad perfectos.

Cap. IX.

SVPERIVS Syllogiſmos imperfectos ad perfectos qui ſolum ſunt quatuor primæ figuræ reducendos eſſe diximus, vt eorū

eorum vis, & includendo robur magis inno tescat, prius tamen modum, quo id fiat, tradere oportet. Fit autem dupliciter ista reductio, aut per ostentionem, aut ad impossibile. Reductio per ostentioné, est cúm aliquis Syllogismus ex illis imperfectis per conuersionem alicuius propositionis per eosdem terminos fit in aliquo ex quatuor perfectis, vt si fiat Syllogismus in Cæsare, Nullus lapis est animal, Omnis homo est animal, ergo Nullus homo est lapis, reducitur ad Celarét ostensiué, nempé per simplicem conuersionem Maioris, sic, Nullum animal est lapis, Omnis homo est animal, ergo Nullus homo est lapis. Vtimur autem hac ostensione, vt manifestemus conclusiones Syllogismorum optimé sequi ex suis præmissis. Vis autem probationis in hac regula cósistit: Quicquid sequitur ex consequenti bonæ cósequentiæ, sequitur etiam ex antecedéti. Cum igitur sit bona consequentia á conuersa ad conuertentem, quicquid sequitur ex conuertente, etiá sequetur ex conuersa. Talis autem Cóclusio, sequitur ex Conuertente, vt manifesté patet in Syllogismo perfecto, ergo eadem conclusio benè inferebatur, etiam ex Cóuersa, quæ erat præmissa Syllogismi imperfecti.

Reductio ad impossibile est, cùm ex contradictorio Conclusionis cũ aliqua præmissa infertur Contradictorium alterius premissæ, & hoc in Sillogismo perfecto. Fiat enim Sillogismus in barocco, Omne sensibile est animal. Arbor non est animal, ergo Arbor non est sensibilis. Si sumatur Contradictorium Conclusionis huius pro Minori cum eadem Maiori, inferetur in Barbara contradictoriũ Minoris præcedentis, vt Omne sensibile est animal, Omnis Arbor est sensibilis, ergo Omnis Arbor est animal,

Vsus huius reductionis est, cũ quis negat cõclusionem prædictæ Sillogismi, concessa Maiori & minori, existimans cõsequentiam non esse bonam, ob idque, præmissas posse veras esse, conclusione existente falsa. Tunc aduersus huiusmodi hominem sumendum est contradictorium conclusionis, quam negat, quod tenetur admittere tanquam verũ, cum duo contradictoria simul vera non sint, & illud idem contradictorium simul cum vna ex præmissis concessis inferetur contradictorium alterius præmissæ etiam concessæ in modo perfecto, quem non possit ipse negare, vt teneatur admittere duo cõtradictoria, quod est maximé absurdum; vel consequẽtiá

quentiam priorem affirmare & probare vt bonam, cúm nō possit consequens illius esse falsum, antecedente existente vero: V.g. in Sillogismo predicto, cōcedit quis, Omne sensibile est animal, Arbor non est animal, negat autem conclusionem, Arbor non est sensibilis, tunc argumentor, Contradictorium igitur erit verum nempé, Omnis arbor est sensibilis. cum eadem igitur maiori, quæ data est vera, infero in Sillogismo prædicto Contradictorium minoris, sic Omne sensibile est animal, Omnis arbor est sensibilis, ergo Omnis arbor est animal, Sillogismus hic in Barbara euidenter colligit ex præmissis veris conclusionem veram, quæ est contradictoria Minoris concessæ vt veræ, non igitur dandum fuit contradictorium illius conclusionis verum esse. Ecce quo pacto conuincitur, Conclusioné in Baroco non potuisse esse falsam, præmissis existétibus veris. Ex quo constat talé Syllogismum esse argumētationem bonam, cúm non possint præmissæ veræ esse, conclusione falsa. Hi igitur sunt duo modi Syllogismos reducendi ad quatuor illos perfectos primæ Figuræ.

De Modo, quo singuli Imperfecti ad Perfectos reducuntur.

Cap. X.

QVI autẽ Syllogismi, & qualiter, & ad quos perfectos reducãtur, manifestandum est. Omnes igitur Syllogismi cuiusque figuræ reducuntur ad illos quatuor primos perfectos primæ, sed non eodem modo, nec omnes ad vnum: quod vt facilius intelligatur, notandæ sunt quatuor consonantes, quæ in dictionibus præscriptis reperiũtur, prima quæ est in principio cuiusque dictionis, & hæc denotat talem Syllogismum reducendum esse ad modum perfectum, qui tali litera incipit, vt qui incipit in C, ad Celarent, qui F, ad Ferio, qui B, ad Barbara, qui D, ad Darij. Vnde Cesare, Camestres, Celantes, ad Celarent reducuntur: Baroco & Brocardo, ad Barbara: Festino, Ferison, Fapesmo, Felapton, ad Ferio, reliqui ad Darij. Est etiam, S. & hæc denotat

notat talem præmissam, vel conclusionem significatam per vocalem præcedentem, cõuertendam esse simpliciter, vt Cesare, ratione primæ nempè, C, indicat reducendum ad Celarent, ratione, S, notatur Maiorem, quæ significatur per E, ante S, cõuertendam simpliciter. Est etiam P, & hæc notat conuersionem per accidens præmissæ notatæ in vocali præcedenti, vt Darapti denotatur, vt conuertatur ad Darij per solam conuersionem Minoris, vbi est, P, per accidens. Est præterea, M, & hæc denotat transpositionem præmissarum, vt ex Maiori fiat Minor. Deniq; est, C, & notat talem modum reducendum per Impossibile, sumpto contradictorio conclusionis loco præmisse notate per vocalem antecedentem. Sub hac autem reductione includuntur modi imperfecti indirectè concludentes.

Cesare igitur reducitur ad Celarent, per conuersionem simplicem Maioris, vt: Nullus lapis est animal, Omnis homo est animal, ergo Nullus lapis est homo, si dicas, Nullum animal est lapis, Omnis homo est animal, ergo Nullus homo est lapis.

Camestres etiam ad Celarent, per conuersionem simplicẽ Minoris, quod notatur, S,

medio,& præmiſſarũ trãſpoſitionẽ,quod no tatur per illud, M,& ſimplicẽ cõuerſionẽ cõ cluſionis quod notatur p vltimũ. S, verbi gra tia, Omnis homo eſt animal: Nulla arbor eſt animal, ergo Nulla arbor eſt homo. Reduci- tur ſic, Nullum animal eſt arbor omni homo eſt animal, ergo Nullus homo eſt arbor.

Barocco ac barbara ad Impoſsibile, quod ſignificatur per C. cõ eadẽ maiori, & cõtradi ctorio cõcluſionis poſito pro minori, Omnis homo eſt animal: Arbor non eſt animal, er go Arbor non eſt homo ſic, Omnis homo eſ animal, Omnis arbor eſt homo, ergo Omni arbor eſt animal.

Eadem obſeruatione poterunt omnes ali facilé reduci, quos pro exercitatione Iuuen reducendos reliquimus. Quamuis autem B roeco, & Boccardo per Impoſsibile reduca tur, non ita hoc intelligendum eſt, quaſi al non reducantur, ſed quod hi non oſtenſion ſed tantum per Impoſsibile reducantur, cæ teri .n. oſtenſione, & per Impoſsibile reduc poſſunt.

Quo pacto alij Modi ad impoſ ſsibile reducantur.

CAP. XI.

CVm non solùm illi Modi duo, sed etiam omnes alij ad Imposibile reducantur in eodē quatuor primæ figure, superest, vt Modum, quo reduci posint, & ad quem ex allijs quatuor reducantur, aperiamus. Non enim eadem via omnes hæ ad eundem modum, ad quem per ostensionem, reducuntur. Propterea aduertendum est primò, Syllogismos quatuor Secunde figuræ reduci sumpto Contradicto rio conclusionis pro minori cùm eadem maiori, ex quibus infertur contradictorium minoris, vt fiat in Cesare sillogismus. Nullus lapis est animal, Omnis homo est animal, ergo Nullus homo est lapis. Reducitur sicut iuxta prædictam regulam, Nullus lapis est animal, Aliquis homo est lapis, ergo aliquis homo nō est animal, qui Syllogismus est in ferio. At Syllogismi tertiæ figuræ reducuntur contradictorio conclusionis sumpto pro Maiori, cum eadem Minori, ex quibus infertur contradictorium Maioris, vt fiat Syllogismus in Darapti, Omnis homo est animal, Omnis homo est risibilis, ergo Aliquod risibile est animal: Reducitur iuxta regulam sic. Nullum risibile est animal, Omnis homo est risibilis, ergo homo est animal, in celarent.

In mo

In modis autem indirectis primæ assumẽdum est contradictorium conclusionis pro Maiori, & maior debet fieri Minor, ex quibus infertur contradictorium Minoris mediaté, præter Celantes, in quo Minor sumenda est pro Maiori, & contradictorium Conclusionis pro Minori, ad inferendũ contradictorium Maioris, vt fiat Syllogismus in Fapesmo, Omne animal est sensibile, Nullus lapis est animal, ergo Aliquod sensibile non est lapis: reducatur ad Barbara, Omne sensibile est lapis, omne animal est sensibile, ergo omne animal est lapis. Aduertendum est secundò in Syllogismis ad Impossibile reducentibus non semper inferri Cõtradictorium præmissæ alterius Syllogismi primò & immediaté: aliquando .n. infertur contraria, vt in Darapti, aliquando contraria conuertentis negatiué, vt in Fapesmo, sed quia ex istis facilé est deducere cõtradictoria, propterea asseritur, Syllogismum ad Impossibile inferre contradictorium. Aduertendum est tertió, esse aliquot dictiones, quibus manifestatur, ad quos modos primæ Figure, reliqui ad Impossibile reducantur, nempé Nesciebatis, Odiebam, Lætare, Romanis, in quibus tria consideranda sunt. Primum, esse quatuor vocales

ales denotantes illos quatuor primæ Figuræ, A, denotat Barbara, E, Celarent, I, Darij, O, Ferio. Deinde prima dictio habet quinque Syllabas pro quinque modis indirectis primæ figuræ, Secũda quatuor pro quatuor modis Secũdæ. duæ vltimæ sex ꝑ sex modis Tertiæ. Postremò Primæ Sillabæ significant primos modos, Secũdæ secũdos, & sic consequenter in qualibet dictione. Vnde Nesciebatis, prima syllaba est pro Baralipton, notat reducendum ad Celarent. Secunda notat Celantes reducẽdum ad Darij, & sic consequenter. pariter in secunda Figura, Odiebam, prima indicat Cesare reducendum ad Ferio, Secunda Camestres reducẽdum ad Darij: eadẽ est ratio in alijs omnibus. Aduertendum est vltimó, Aristotelem etiam duos ex prima figura modos particulares, reduxisse ad alios duos vniuersales ad Impossibile, sed non immediatè, sicut reliquos, sed mediaté. nam primò reducuntur ad Secundam figuram, & ex Secunda figura per ostensionem postea reducuntur ad Barbara, & Celarent, vt Darij ad Impossibile reducitur ad Camestres eadem regula, qua Sillogismi Secundæ figuræ reducuntur: nempè cum eadem Maiori, & contradictorio conclusionis pro Minori, ex quibus

infertur

Infertur contradictorium Minoris, vt fiat in Darij, Omne animal ſentit, Aliquod album eſt animal, ergo Aliquod album ſentit, reducitur, Omne animal ſentit, Nullum albũ ſentit, ergo Nullum album eſt animal. Ferio autem reducitur ad Celarent, vt Nullus lapis eſt animal, Aliquod album eſt lapis, ergo Aliquod album non eſt animal, reducitur, Nullus lapis eſt animal, Omne albũ eſt animal, ergo Nullũ album eſt lapis. Poſteà verò hos reducere ad Celarent oſtenſiué facile eſt. Ex quibus omnibus patet, quot ſint ſyllogiſmorũ modi, & quo pacto omnes ad illos duos vniuerſales primæ, tãquam ad fontẽ reducantur. Erit ſatis vtile, ſi ſtudioſi Iuuenes in his reducendis maximè exerceãtur, totum enim negotiũ logicum maximé ex natura Syllogiſmi recta cognitione, & ſpeculatione dependet, ob idq; nos quoſdam ſolùm reduximus, vt iuxta regulas his exẽplis illuſtratas reliquos inter ſe conferentes reducerent.

De arte inueniendi Medium ad concludendam quamq; propoſitionum.

Cap. XII.

POST

POSTQVAM vniuersos modos concludendi in qualibet figura ostẽdimus, superest, vt artem, qua propsita qnauis conclusione Medium aptum ad eam concludendum inueniatur, ostendamus. Hæc autem sequentibus continetur conclusionibus. Ante quas oportet supponere notitiam trium Terminorum, scilicet, medij Antecedentis, Consequẽtis, & extranei. Illud medium dicitur Antecedens aliquem terminum, quod infert illum vel tanquam inferius, vel tanquam conuertibile, vt homo est ãtecedens ad animal, & ad risibile. Illud dicitur consequens alicuius, quod infertur ex illo vel tanquam superius, vel tanquam conuertibile, vt animal est consequens ad hominẽ, & hinnibile ad equũ. Illud autem dicitur Extraneum, quod de illo non potest affirmari, vt homo ad equũ.

Est igitur prima Conclusio: Ad concludendam vniuersalem affirmatiuam, quod solùm fit in Barbara, oporret sumere Medium consequens ad subiectum & antecedens ad prædicatum, id est terminũ, qui de subiecto prædicetur, & sit illo superior, & inferior prædicato, Verbigraria, ad concludendum, Omne animal est substantia, sume corpus. Omne cor

ne corpus est substantia, Omne animl est corpus, ergo Omne animal est substantia. vel sume aliquod conuertibile cum subiecto, scilicet sensibile, sic, Omne sensibile est snbstantia, Omne animal est sensibile, ergo Omne animal est substantia. Secunda, Ad concludēdam particularem affirmatiuam in Tertia figura, vel in prima per conuersionem particularis affirmatiuæ sumendum est Medium, quod sit Antecedēs ad vtrũque, scilicet subiectum, & prædicatum. verbigratia, ad concludendum, Aliquod animal est substantia, sume istud Mediũ, homo, sic Omnis homo est substantia, Omnis homo est animal, ergo Aliquod animal est substantia, in Darapti. Tertia, Ad cōcludendam vniuersalem negatiuam in Cesare, & Celarent, sumendum est Medium extraneum ad prædicatum, & con seqens ad subiectum. verbigratia, ad concludendum, Nullus homo est lapis, sumendum est Animal, vel, Risibile, sic, Nullum animal est lapis, Omnis homo est animal. ergo Nullus homo est lapis. vel, Nullus lapis est animal, omnis homo est animal, ergo nullus homo est lapis. Quarta. Ad concludendam eandem vniuersalem negatiuam in Camestres, vel celantes indirecté, sumendum est Medium extra-

um extraneum ad ſubiectum,& conſequens ad prædicatum,vt ad concludendam eãdem, ſcilicet, Nullus homo eſt lapis, ſume Inanimatum, Omnis lapis eſt inanimatus,Nullus homo eſt inanimatus,ergo,Nullus homo eſt lapis. Quinta. Ad concludendam particularem negatiuã in Tertia figura, aut in directé in prima, ſumere oportet Medium antecedes ad ſubiectum, & extraneum ad predicatum,vt ad concludendum,Animal non eſt insenſibile, ſumatur, homo, ſic Nullus homo eſt inſenſibilis, Omnis homo eſt auimal, ergo animal non eſt inſenſibile. Sexta, Ad inferendum particularé affirmatiuam indirecté in Baralipton & Dabitis, ſumendum eſt Medium antecedens ad ſubiectũ, & conſequens ad prædicatum, vt ad concludendum, Aliquod corpus eſt equus, ſumẽdum eſt,viuens ſic, Omne viuens eſt corpus, Omnis equus eſt viuens, ergo Aliquod corpus eſt equus. nec poteſt aliud Medium ad concludendum aptũ ſumi.ſi enim altius hoc ſpeculati fuerimus,inueniemus Medium aliquod poſſe modis nouem ſe habere ad extremitates,ex quibus concluſio Syllogiſmi conſtat ex quibus modis, ſex apti, tres veró inepti ad inferendum comperientur. Primó enim poteſt eſſe

consequens ad subiectum, & prædicatum, id est, superius vtraque extremitate, & tunc est inutile, quia si superius est vtraque extremitate, debet de vtraque affirmatiué prædicari, & faciet premissas affirmatiuas in secũda figura, quod esse non potest, Secundó potest esse extraneum ad vtraq; extremitatẽ, & sic etiam est inutile, quia debet de vtraque negari, & sic faceret ambas præmissas negatiuas, quæ est conbinatio inutilis Tertió potest esse extraneum subiecti, antecedẽs prædicati, & sic etiam est inutile, quia si est antecedens prædicati, denotat Maiorem esse affirmatiuam, in qua maior extremitas, quæ est prædicatum, prædicetur de Medio, & si est prædicatum Minoris extremitatis, vel negatur de illa, & tũc in prima figura esset Minor negatiua, vel Minor extremitas negatur de ipso, & tunc talis Syllogismus esset in tertia figura Minori negatiua, quod esse nõ potest. Reliqui sex modi, quib. Mediũ potest sumi, sunt vtiles, & tales sunt suprá dicti: nã vel est antecedens ad vtrumq;, & tunc infert particularem affirmatiuam in Tertia figura, vel est consequens ad predicatum, antecedens ad subiectum, & sic infert particularẽ esse affirmatiuam indirectè in Baralipton.

& Dabi-

& Dabitis, vel consequens ad subiectum, & antecedens ad prædicatum, & sic infert vniuersalem affirmatiuam in Barbara, vel extraneum subiecti, consequens prædicati, & sic infert vniuersalem negatiuam in Camestres, & Celantes, vel est extraneum prædicati, consequens subiecti, & sic infert vniuersalem negatiuam in Celarent & Cesare, vel est extraneum prædicati, antecedens subiecti, & sic infert particularem negatiuã in Tertia figura, & indireté in Prima,

De dictionibus, quibus hæ regulæ facilius retinentur, & de principijs, quibus combinationes inutiles examinatur.

Cap. XIII.

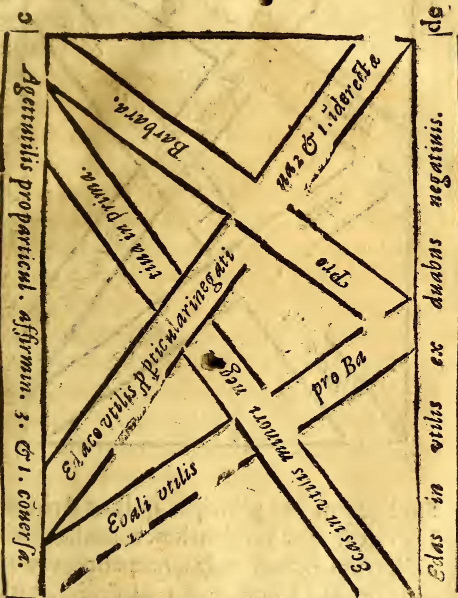
SI autem magis in promptu istas regulas habere cupis, sunt quædam inuẽtæ dictiones, quibus facilius cognoscamus, quo medio quæq; propositio conclu-

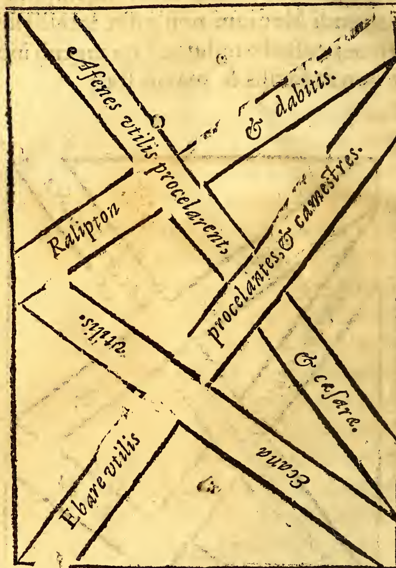
da sit Dictiones autem hæ sunt:

Fecana, Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, Gebali, Febas Hedas, Hecas, in quibus primúm est considerandum, tertiam vocalem vltimam denotare cōclusionem, quæ debet inferri eo modo, quo superius diximus de istis vocalibus, ac propterea in tribus vltimis dictionibus nō ponitur Tertia vocalis, quia per illas designatur Medium inutile ad inferendum. Est secūdó considerandum, esse sex consonantes B, C, D, F, G, H, Per B, intelligitur medium consequens ad prædicatum: per C, antecedens ad prædicatum: per D, extraneum ad predicatum: reliqua tres sunt pro subiecto, E, consequens ad subiectum. G, antecedēd, H, extraneum. Aduertendum tertió, primam dictionem esse pro prima regula, secundam pro secunda, & sic consequenter. Vnde Fecana, id est, ad cōcludēdum vniuersalem affirmatiuam in Barbara, sumendum est Medium consequens ad subiectum, quod denotatur per E, & Antecedens ad prædicatum, quod notatur per C, sic in aliis. Sunt autem duæ vocales mediæ notandæ. A, significat prædicatum, E subiectum. Hæ autem dictiones in sequenti figura habentur expressæ, quam figuram ridicul

voca

vocabulo Antiqui Pontem Aſinorum, voca bant, quia hominibus tardi ingenij iſta ars inueniendi Medium non eſſet intelligibilis, ſed iam profectó nullus eſt ita ingenij inops, cui non ſit facilis & manifeſta.

Sunt autem duo principia, quibus Ariſtoteles vtitur ad combinationes inutiles Syllogiſmorum examinandas, quæ vocantur Dare terminos, in quibus Omni, & dare terminos, in quibus Nulli. Hoc autem nihil aliud

est, quàm proposita combinatione aliqua inutili, dare tres terminos similes eadē dispositione dispositos, in quibus Vniuersalis affirmatiua cōposita ex extremitatibus stet in veritate cū illis duabus propositionibus, & dare alios tres eadem dispositione dispositos, in quibus Vniuersalis negatiua composita ex extremitatibus sit simul vera cum illis duabus propositionibus, & per hoc probatur talis duarū propositionum dispositio esse inutilis, quia qua parte est vera negatiua vniuersalis, est inutilis dispositio ad inferendam affirmatiuam: nam tunc daretur antecedens verum, & consequens falsum, quod repugnat bonæ consequentiæ: qua parte est vera affirmatiua vniuersalis, est inutilis eadem dispositio inferēdum negatiuam eadem causa, ac ideó non est formalis consequentia. Formalis enim consequentia in terminis, & propositionibus similibus sēper ita se habet, vt Antecedens verum, & consequens falsū esse ne queat. Dare terminos affirmatiué, est dare terminos, in quibus Omni, dare negatiué est dare in quibus Nulli. Verbi gratia, volo probare hanc dispositionem esse inutilem, Animal est currens, Homo est animal, do tres terminos, in quibus Vniuersalis affir

matiua constans ex extremitatibus propo sitionum compositarum ex illis stet in veritate cum eisdem propositionibus eodem modo dispositis, color, Accidens, Albedo sic, Color est accidens. Albedo est color, Omnis albedo est accidens. Talis ergo dispositio non potest inferre semper negatiuam, quia modo affirmatiua ex illis extremitatibus compositis est vera. Do alios tres, in quibus Nulli, Animal, Currens, Homo. Animal currit, homo non est animal. Cũ his potest esse quod nullus homo currat, ergo non est illa dispositio apta formaliter ad inferendũ affirmatiuam, & sic oratio est inutilis: ita possunt dari termini in omni inutili cõbinatione. Potest autem in istis terminis inueniendis hæc regula obseruari, vt accipiamus vel duos terminos diuersos, & qui ad inuicem negentur cum aliquo superiori ad vtrunq;, vel duos terminos, quorum vnus sit consequens ad alterum cum aliquo extraneo, vel etiam cum superiore, vel tres disparatos, & per hos poteris examinare quancunq; conbinationem.

De Syllogiſmo ex obliquis, & de Expoſitorio.

Cap. XIIII.

ALIQVANDO Syllogiſmi ex terminis obliquis fiunt, non ſolum ex parte extremitatum, vt Omnis creatura eſt Dei, Angelus eſt creatura, ergo Angelus eſt Dei. Omnis creatura eſt Dei, eſt perfecto. In Deo eſt Iuſtitia, ergo In Deo eſt perfectio, ſed etiam ex parte Medij, aliquando enim Medius terminus eſt obliquus, vel in Maiori, vel in Minori, vel in vtraq; ſimul. Etiam obliquus varius eſſe poteſt iuxta caſuum multitudinẽ. V.g. Cuique animali ineſt ſenſus, homo eſt animal, ergo homini ineſt ſenſus. In omni loco eſt Deus, Terra eſt locus, ergo in terra eſt Deus. Sũt autẽ ĩ iſtis iſta obſeruãda. primum vt extremitas, quæ fuerit obliqua in præmiſsis, ita maneat in concluſione, vt apparet in Syllogiſmis poſitis, Secundó, Quãdo Medium eſt obliquum in vna præmiſſa, tunc illa eſtremitas, quæ cum medio obliquo ponitur, debet in concluſione inferri in recto, & altera extremitas in obliquo. V.g.

Omnis entis eſt ſcientia, Corpus eſt ens, ergo Corporum eſt ſcientia. Quando verò in vtraque eſt obliquum Medium, extremitas infe retur vtraque in recto, vt Nulla pax vera ineſt impio, Ocium ineſt impio, ergo ocium non eſt pax. Tertiò, Quando in præmiſſa negatiua fuerit obliquus, in affirmatiua rectus, ſequitur concluſio de obliquo. Nulli animali irrationali ineſt ratio, Equus eſt animal irrationale, ergo Equo non ineſt ratio. Quãdo autẽ fuerit affirmatiua de obliquo, & negatiua recta, non ita ſequitur, nõ enim valet, Homo non eſt Angelus, Omni homini ineſt intellectus, ergo Angelo non ineſt intelletus. Præter hos Syllogiſmos aliquando euenit, vt Medium in qnibuſdam ſit terminus ſingularis, & hic Syllogiſmus Expoſitorius dicitur, qui maximé Tertiæ figuræ familiaris eſt, eò quód in eâ Mediũ ſubijciatur, propium autem ſit ſingularium terminorũ ſubijci. Petrus eſt animal, & petrus eſt currẽs, ergo Aliquod currens eſt animal. Fiunt etiam Syllogiſmi Expoſitorij ex Medio vniuerſali, puta cum volumus alicuius generis, vel ſuperioris inferius aliquod demõſtrare, vt ſi fieret Syllogiſmus in Baroco. Omnis homo eſt animal, Aliquod album non eſt

animal

animal, ergo Aliquod album non eſt homo. fit expoſitorius ſi ſumamus aliquod inferius ſub Minori, ſcilicet, Aliquod album, quod non ſit animal, nempé Niuem, & fiat Syllogiſmus, in Felapton, Nulla nix eſt animal, Omnis nix eſt alba, ergo aliquod album non eſt animal, Iſte Syllogiſmus ab Ariſtotele vocatur Expoſitorius, quia per ſumptionem inferiorũ probat vniuerſalius illud minoris præcedentis, id eſt, aliquod album nõ eſt animal,& talis etiam in alijs figuris à Tertia optimé fieri poteſt.

De ſex poteſtatibus & tribus defectibu Syllogismorum.

Cap. X V.

SYLLOGISMORVM poteſtates ſex ſunt. Prima eſt plura concludendi, Syllogiſmus enim qui infert Vniuerſalé, poteſt inferre eius Vniuerſalis ſubalternatam, & inferens concluſinem, poteſt inferre eius cõuertentem,& id quod ſequitur ex tali cõcluſione.

Secunda eſt, Verum ex falſis ſyllogizãdi,

eadem

eadem enim forma Syllogiſmi aliquando verũ ex vero deducimus, vt Omne animal eſt ſenſibile, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo eſt ſenſibilis: Aliquando verum ex falſo, vt Omnis leo eſt rationalis, Omnis homo eſt leo, ergo, Omnis homo eſt rationalis: aliquando etiam falſum ex falſa concluſione.

Tertia eſt, Circulariter ſyllogizandi: Eſt autem Syllogiſmus circularis ille, qui ex alterius concluſione cum vnius præmiſſæ conuertente infert alteram premiſſã: hoc autẽ fit in terminis conuertibilibus, vt Omne corpus eſt compoſitum ex mareria & forma, Omne ens mobile eſt corpus, ergo Omne ens mobile eſt cõpoſitũ ex materia & forma. Fit circularis cõuerſa maiori, Omne cõpoſitũ ex materia & forma eſt corpus, Omne ens mobile eſt compoſitũ ex materia & forma, ergo Omne ens mobile eſt corpus.

Quarta eſt, Conuerſiuè Syllogizãdi. Eſt autem Syllogiſmus cõuerſiuus, qui ex cõtradictoria, vel contraria prioris Syllogiſmi cũ altera præmiſſarum tollit alteram, id eſt, eius contrariam, vel contradictoriam infert, quo maximé vtimur, quando alterius rationem euertere volumus, vt Omne album

currit.

currit, Omnis homo eſt albus, ergo Omnis homo currit: Fit conuerſiuus ad tollendam Maiorem, Nullus homo currit, Omnis homo eſt albus, ergo Aliquod album nõ currit. Poteſt etiam maior eadem particularis fieri & erit in Boccardo.

Quinta eſt, Syllogizandi per impoſsibile: Eſt autem hic Syllogiſmus, qui ex contra dictorio alicuius propoſitionis veræ negatæ cum altera propoſitione clare vera, infert manifeſté propoſitionem falſam, vt fiat regreſſus ad negandum oppoſitum propoſitionis negatæ. V.g. negat quis, Spongia eſt ſenſibilis, argumentabor ſic, Omne animal eſt ſenſibile, Nulla ſpongia eſt ſenſibilis, ergo Nulla ſpongia eſt animal: Iſta concluſio eſt falſa, ergo præmiſſa aliqua falſa, non maior quia eſt manifeſte vera, ergo minor, oppoſita ergo negata prius erat vera, hic autem oportet ſumere Contradictorium, nam in Conrarijs ex falſitate vnius non ſequitur veritas alterius, cum vtraque falſum eſſe poſsit.

Sexta poteſtas eſt, Ex oppoſitis Syllogizãdi, eſt autẽ iſte Syllogiſmus, quo ex duobus contrarijs vel contradictorijs infertur cõcluſio, qua negatur idem de ſeipſo. Vtimur hoc contra proteruos, contraria vel

contradictoria admittentes, Verbi gratia, Nulla ſubſtantia eſt animal, Omnis ſubſtantia eſt animal, ergo Animal non eſt animal.

Sunt autem tres in Sillogiſmis defectus: Primus eſt, Petere principium. qui tunc accidit, quando idem per idem, vel aliquid per æqué, aut magis ignotum probatur, vt Omnis homo eſt homo, & Omnis homo eſt homo. ergo Omnis homo eſt homo. Secundus eſt, Non propter accidere falſum. qui tunc euenit, quando ſillogizando falſitas concluſionis illatæ imputatur alicui propoſitioni in Antecedenti, quæ veré non erat cauſa falſitatis illius: hoc autem maximé fit in Syllogiſtis, in quibus eſt aliqua præmiſſa ſuperflua: V·g. homo eſt animal, & omne corpus eſt viuens, Omnis lapis eſt corpus, ergo Omnis lapis eſt viuens, Concluſio eſt falſa ergo illa pars Antecedentis eſt falſa, ſcilicet homo eſt animal. Hic falſitas concluſionis imputatur propoſitioni, quæ non eſt cauſa, nam ea ſe mota adhuc ſequitur Concluſio falſa.

Tertius dicitur Fallatia contrariæ opinionis. hic autem eſt, quando aſſetimur duabus cõtrarijs, vel contradictorijs aut in vniuerſali aut in propia forma expreſsis, ut qui admitteret, Omne animal eſt corpus, & Nigrum

rum nullum est corpus, in comuni admittit
as, Omnis coruus est corpus, Nullus cor
us est corpus, quæ formaliter sunt contra
iæ. Hoc defectu admonemur, ne simus
præcipites in concedendo sed prius attentè
onsideremus, & omnia perpendamus, ne
ostea in contraria, velcontradictōria dila
amur.

De Syllogismo ex modalibus.

Cap. XVI.

ABSOLVTIS iam Syllogismis, qui ex propositionibnss simplicibus, ac modo acantibus conficiuntur, non inutile mihi fu urum visum est, si ea, quæ Aristoteles fusiss imé de Sillogismis modalibus tractat, in bre ies & paucas redegero conclusiones, vt has uuenes prius facilé edocti, se ad grauiores n eisdem disputationis melius & aptius acci gāt, ac proterea Conclusiones simplices ex obscuro, & perplexo Aristotelis contextu erutas, proponam, difficultates, quæ circa psas sunt, in propium locum reseruando.

Quītupliciter igitur possunt ordinari istæ

propositiones secundum Modos duos Necessario,& Cõtingenter,de his enim præcipuus est sermo, nã alij præposita,aut postposita vna negatione,vel altera, æquiualẽt Necessario,vt cõstat ex superioribus aut enim vtraq; est deNecessario,aut altera de Necessario,altera de Inesse, quæ siue modo est aut vtraq; de Cõtingẽti,aut vna de contingenti,& altera de Inesse aut tandem vna de Contingenti, altera de Necessario, Hic autem sumimus contingentes pro eo, quod potest esse, & nõ esse quod dicitur Contingens specialiter sumptum, cuius naturam explicuimus libro Tertio, & iuuabit lectoremilla eadem repetere.

Sit igitur prima Conclusio In omni figura,& Modo cuiusque figuræ ex vtraque præmissa de Necessario Cõclusio sequitur de Necessario. Valet enim Omne animal necessario est sensibile, Omnis homo necessario est animal, ergo Omnis homo necessario est sensibilis. Similiter Nullus lapis necessario est animal, Omnis gẽma necessario est lapis, ergo Nulla gemma necessario est animal. Idem in alijs modis, & figuris oportet existimare.

Secunda Conclusio In prima figura Maiori existẽte de Necessario & Minori de inesse sequitur conclusio de Necessario. In alijs vero figu

ieralis. Quod si necessaria fuerit Maior & ne
gatiua potest inferri conclusio de Inesse, vt
Necessario nullum intelligens est equus, Cō
tingenter omnis homo est intelligens, ergo
Nullus homo est equus.

Sexta Conclusio pro secunda figura. Ex
vtroque contingenti in secunda figura vt cun
que disponatur nihil sequitur, nec quando
negatiua est contingens, & affirmatiua nece
ssaria vel de Inesse. At quando affirmatiua
est contingens, & negatiua necessaria, vel de
nesse, sequitur Conclusio contingētis gene
raliter dicti, vt Necessario nullus equus est
homo. Contingenter omne currens est ho
mo, ergo Contingenter nullum currens est
equus

Septima Conclusio pro Tertia figura. In
tertia figura, ex vtraque de Contingenti se-
quitur conclusio contingens, & ex vna de
Contingenti, & altera de Necessario, vel de
Inesse, si contingens fuerit illa, quæ est Ma-
ori reductione, in figura prima erit cōclusio
Contingens specialiter dicti. si verò fuerit in
reductione Minor, erit Conclusio
contingētis generali-
ter dicti.

LIBER
De Syllogiſmo Hypothetico.

Cap. XVII.

POSTQVAM de Syllogiſmo ſimplici hucuſq; latius diſſeruimus, ſupeſt, vt de Syllogiſmo Hypothetico introductionis modo aliquid attingamus. Eſt igitur Syllogiſmus Hypotheticus, qui ex altera aut vtraqne præmiſſa conſtat Hypothetica. Huius tres ſunt præcipue ſpecies ſecumdũ Hypotheticas propoſitiones, ex quibus conficitur. Eſt enim Cōditionalis Copulatiuus, Diſiunctiuus. Conditionalis eſt, qui ex præmiſſa conſtat conditionali, vt ſi ſol lucet, dies eſt, ſed ſol lucet, ergo dies eſt. Fiunt autẽ in hiſce duo modi Syllogiſmorum, quidam procedunt ex Maiori conditionali, & ipſo Antecedenti ſolo pro Minori ad poſitionẽ eiuſdem conſequentis in concluſione, vt ſi eſt homo, eſt animal, ſed eſt homo, ergo eſt animal, & hæc prima figura horum Syllogiſmorum eſſe poteſt, ſub qua quatuor ſunt modi; nam Conditionalis poteſt habere vtrãq; partem affirmatiuam, & tunc eſt primus

modus

nodus, vt si sol lucet, dies est, sed sol lucet, ergo dies est. Aut vitam que negatiuam, & tunc est Secundus modus, vt si non est animal, non est homo, sed non est animal, ergo est homo. Aut priorem affirmatiuã & posteriorem negatiuam, & tunc est Tertius modus, vt si æstas est, frigus non est, sed æstas est, ergo frigus non est: Aut priorem negatiuam, posteriorem affirmatiuam. & tunc est Quartus modus, vt si non est sanũ, est ægrũ, sed non est sanum, ergo est ægrum.

Quidam alij Syllogismi sunt, in quibus á tota conditionali Maiori, & oppositio consequentis pro Minori, infertur oppositum Antecedentis pro conclusione. & hæc posterior figura horũ dici potest, sub qua alij sunt quasi modi similis præcedẽtibus Aut enĩ est tota affirmatiua, vt si est homo, est animal, sed non est animal, ergo non est homo: Aut tota negatiua, vt si sol non lucet, dies non est, sed dies est. ergo sol lucet: aut prior affirmatiua & posterior negatiua, vel cõtrá, vt superius diximus.

Est alius Syllogismus Hypotheticus, qui dicitur Copulatiuus, quia ex copulatiua propositione procedit: Sunt autem tres modi eorum, præsertim in copulatiuis negatiuis,

ideſt, in quibus negatio ipſam partium con
nexionem negat. Primus modus quando co
pulatiuæ partes non habent aliam negationẽ
quam eam, quæ totã ipſam negat, tunc enim
valet á tota copulatiua pro maiori cum vna
parte affirmatiua pro minori ad alterius ne
gationem, vt nõ homo currit ſimul & ſedet,
ſed currit, ergo non ſedet, vel etiam, ſedet,
ergo non currit: á Negatiua autem non va-
let ad affirmatiuam, non enim dicetur, Non
currit, ergo ſedet.

Secũdus Modus eſt, quãdo vtraque pars
habet aliam negationem præter negationẽ
totius. tunc enim valet à tota copulatiua, &
vna negatione ad alterius affirmationem: vt
Non homo non ſtudet, ſimul, & non legit
ſed non ſtudet ergo legit, vel etiam, Non le
git, ergo ſtudet, contra non valet.

Tertius Modus quando vna pars habe
negationem, altera non, tunc enim valet
tota copulatiua, & parte affirmata ad part
negatam, vt Non homo currit, & non mo
uetur, ſed currit, ergo mouetur. Hi ſunt m
di in copulatiuis negatiuis, nam in affirma
uis, non fiunt Syllogiſmi, ſed conſequent
quedam, Omnis enim affirmatiua Copula
ua infert quam libet ſui partem, ſiue amb
part

partes ſint affirmatiuæ, ſiue negatiuæ. ſiue vna affirmatiua altera negatiua, vt homo currit, & leo eſt fortis, ergo homo currit, & ita in alijs omnibus poteris ſingulas partes per ſe inferre.

Eſt & Syllogiſmus diſiunctiuus, qui ex propoſitione conſtat diſiunctiua, in hoc autem procedimus ſemper á tota diſiunctiua cum vna parte ad oppoſitam alterius, vel cum oppoſito vnius partis, ad poſitionem alterius partis. V.g. Aut eſt dies, Aut eſt nox, eſt dies, ergo non eſt nox. vel aliter, Aut eſt dies aut eſt nox, non eſt dies, ergo eſt nox. hic autem argumentandi modus fit in diſiunctiuis affirmatiuis, ſiue vtraque pars ſit affirmata, ſiue vtraque negata, ſiue prior affirmata, poſterior negata, vel contra, prior negata, poſterior affirmata: ſemper tamen debemus procedere vel ab vna parte ad oppoſitam alterius, vel ab oppoſita vnius partis ad alteram partem. Vnde valet quando vtraque pars eſt negatiua. Aut non eſt ſanum, aut non eſt ægrum, ſed eſt ſanum, ergo non eſt ægrum, vel aliter. Non eſt ſanum, ergo eſt ægrum. Idem fit quando vtraque affirmatiua, & quando altera etiam eſt affirmatiua.

Poſſunt autem duæ figuræ harũ diſtingui

ſicut in Conditionalibus, altera in qua pro minori ponimus priorem partem diſiūctiuæ, aut oppoſitam eius, pro conſequenti veró poſteriorem, aut ipſius oppoſitam. Altera contrà, in qua pro minori poſteriorem partem, aut eius oppoſitam ponimus, pro conclusione verò priorem, aut eius oppoſitam, qui omnes Syllogiſmi in eo fundūtur, quod ſuperius diximus, diſiunctiuam eſſe veram, cuius vna ſola pars eſt vera, reliquas falſas. Ex his, multi colliguntur diſiunctiuornm Syllogiſmorum modi, quos per hanc artem & regulam facilé erit diligenti lectori, & admodum vtile inuenire, & ſingulos per ſe diſtribuere. Qui plura de iſtis Syllogiſmis videre cupit Boet. legat peculiariter de his tractantem.

De reliquis ſpeciebus Argumentationis.

Cap. XVIII.

SVPER EST, vt breuiter, quid aliæ argumētationum ſpecies ſint, explicemus. Enthymema.vt Boetius aſſerit, eſt oratio

in

in qua nō omnibus præmiſsis propoſitis feſti nata infertur concluſio, vt homo eſt animal, ergo homo eſt corpus, dicitur etiam truncatus Syllogiſmus, quia ei deeſt aliqua præmiſſa, vnde ad Syllogiſmum reduci poteſt per additionem illius præmiſſæ, quæ deeſt: Reducetur enim illud Enthymema ſic ad Syllogiſmum, Omne animal eſt corpus, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo eſt corpus.

Inductio, quam alij Enumerationem vocāt, eſt ab inferioribus ad ſuperius ꝓgreſſio, vt iſte ignis calefacit, & iſte ignis calefacit, & ſic de ſingulis, ergo, Omnis ignis calefacit. Fit etiam aliquando Inductio non á ſingularibus, ſed á minus communibus, vt homo ſentit, leo ſentit, & reliqua animalia ſentiunt, ergo omne animal ſentit. Aliquando procedimus negatiué, aliquādo affirmatiué, de quibus ſuperius diximus in libro Terio. hic autem attendendum eſt, vt omnia inferiora, quo ad fieri poſsit, enumerentur.

Exemplum eſt ab vno ſingulari ad alterū, propter aliquam ſimilitudinem illatio, vt Deus pepercit Niniuitis pœnitentibus, ergo & nobis parcet, ſi pœnitentiam agamus. Poteſt exemplum aliquando á duobus, vel á tri

bus singularibus sumi, semper tamen obseruanda est aliqua similitudo inter ea, in cuius virtute vnum singulare ex altero colligatur. Exemplo, & Enthymemate frequētius Rhetores, sicut syllogismo, & Inductione, Dialectici vtuntur. Hæc sunt, quæ de argumentationibus, præsertim de Syllogismis, Dialecticæ studiosos prædiscere opertet ante Aristotelis doctrinam, postea fusius, copiosius, ac exactius ista percepturos.

FINIS QVARTI LIBRI.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS,

Liber, Quintus.

DE LOCIS ET FALLAciis Sillogismorum.

De duplici Syllogismo Secundum materiam.

Cap. I.

SYLLOGISMVS, & forma, & materia, tanquam duplici parte intrinseca perficitur. Forma, dispositio,& ordinario duarum propositionum inter se secundum debitam quantitatem, & qualitatem, & trium terminorum dispositionem, est, de qua abũdé in libro Quarto locuti sumus. Materia proxima propositiones sunt, ex quibus constructus est. Hæ autem in duplici differentia

ſe habent: quædam enim ſunt Neceſſariæ, quæ ſemper veræ ſunt, nec eas aliquando fal ſas eſſe accidit: quales ſunt illæ, in quibus definitio, vel pars aliqua definitionis, genus nempé, aut differẽtia de definito prædicatur: vt homo eſt animal rationale, homo eſt animal, homo eſt rationalis. Similiter illæ, in quibus aliqua inſeparabilis propietas de ſuo ſubiecto prædicatur, vt homo eſt riſibilis, equus eſt hinnibilis, album eſt diſgregatiuum viſus, ignis eſt calefactiuus. Si militer & illæ, in quibus effectus de ſuis propijs cauſis prædicamus, vt animal rationale eſt riſibile, frigiditas congregat, calor ſeparat. Has omnes propoſitiones neceſſarias vocamus. Quædam aliæ ſunt, quæ Probabiles dicũtur, quaſi probatæ, & receptæ vel omnium conſenſu, vel plurimorum, vel ſapientum; & horũ, vel omniũ vel plurimorũ, vel maximé ꝓbatorũ. Sunt enim quædã propoſitiones quarum non eſt ea euidentia, quin poſsit intellectus eis diſſentire, tamen receptæ ſunt iam ab omnibus tanquam veræ, vt Figulus figulum odit: Omnis mater diligit filium ſuum: Amicis eſt benefaciẽdum. Aliæ á plurimus, vt Diuitiæ ſunt parandæ, Honores ſunt expetẽdi. Aliæ ab omnibus ſapientibus, vt Ex

nihilo

ihilo nihil naturaliter fit. Sol eſt maior ter
ı. Aliæ a plurimis ſapientibus, vt Non ſunt
ıfiniti mundi: non eſt corpus indiuiſibile:
'lura ſunt rerum principia. Hæ enim olim re
eptæ fuerunt á plurimis Philoſophis, quã-
ıis non omnibus. Aliæ à paucis ſed cele-
errimis, vt Ideæ nõ ſunt: Eſt quinta ſubſtã
ia præter elementa: Viſus fit per intus ſuſ-
:eptionem. Hæ enim á Peripatheticis pro-
antur. Omnes hæ propoſitiones probabiles
unt, non quia veræ, aut falſæ ſint: ſed quia
pro veris recipiebantur, & nulla videtur ra-
tio euidens in cõtrarium. Sunt etiam & aliæ
probabiles, quæ ex iſtis aliqua via deducan
tur, quas aliqui Probabiles mediatas vocãt.
Ex his igitur vtriſque propoſitionibus fiunt
Syllogiſmi, quemadmodum enim eadem
forma, circuli, aliquando in ære, aliquando
in auro, vel in alia materia fit: ita & eadem
forma & figura Syllogiſmi, aliquando pro-
poſitionibus neceſſarijs applicatur, aliquado
verò probabilibus. vt ſi ſumas propoſitiones
has neceſſarias, Omne animal rationale, eſt
riſibile, Omnis homo eſt animal rationale,
ergo Omnis homo eſt riſibilis. Syllogiſmus
conficitur in Barbara. At ſi ſumas has pro-
babiles, Omne quod eſt bonum, expetendũ

est Omnes diuitiæ bonæ sunt, ergo Omnes diuitiæ sunt expetendæ, eadem fit in Barbara, forma. Si igitur materiam ipsam Syllogismi consideramus, duas Syllogismorum species constituemus: & illorum, qui ex necessarijs conflantur, & hi Demostrantur, & eorum qui ex probabilibus, & hi Dialectici seu Topici dici solent.

De Demõstratione, & Dialectico Syllogismo.

Cap. II.

DEMONSTRATIO Syllogismus est, ex necessarijs propositionibus propriam Conclusionis causam exprimentibus compositus. Duo enim necessaria sunt ad hunc Syllogismum, qui Demonstratio dicitur: alterũ, vt ex necessarijs confletur: ille enim qui ex probabilibus, aut alijs propositionibus, quæ non necessariæ sunt, componitur, demonsttatio non est. Alterum, vt præmissa causa propria conclusionis sint: id est, in præmissis contineatur causa vera, propter quàm conclusionis præ-

dica-

atum subiecto inest. Propter hæc igitur
), ista demonstratio est: Omne composi-
n ex contrarijs corruptibile est, Omne
xtum corpus est ex contrarijs composi-
n, ergo Omne mixtum corpus corrupti
e est. Omnes enim hæ propositiones ne-
sariæ sunt, & causa, quare corpus mixtũ
rruptibile est, in præmissis exprimitur,
npe quia ex contrarijs compositum est.
o fit in Demonstratione hi termini tres
icurrant, Maior extremitas, & hæc est
qua propietas de subiecto monstranda:
um subiectum, Minor extremitas, & cau
proprietatis in subiecto, ipsum Medium.
aliquando demonstratio, cum medium
aliquis effectus, sed hæc non simpliciter
nonstratio dicitur. Hic Syllogismus qui
monstratio simpliciter dicitur; est adeó
icax, & validus, vt non quancunq; cogni
nem conclusionis demonstratæ efficiat:
l claram, certam, ac infallibilem, quæ di
ur Sciētia: ac propterea Demōstratio est
logismus faciens scire. & Scire proprié,
rém necessariā per propriam causam co
oscere. Syllogismus Dialecticus, est Syl-
gismus ex probabilibus confectus, Non
oortet autē vt semper ex vtraque præmissa

probabili procedant: aliquando enim ex v
traque probabili fit, vt Omne bonum es
amplectendum, Labor est bonus, ergo Es
amplectendus, Aliquando fit ex vnà proba
bili, ex altera necessaria, vt Omnis virtu
est ante ponéda diuitijs, Iustitia est virtus
ergo Iustitia est anteponenda diuitijs. Ma
ior probabilis quidem, Minor tamen necess
ria, sicut homo est auimal. Hic Syllogismu
non est adeó efficax, sicut prior, non enim
scientiam conclusionis facit, sed opinionem
id est, cognitionem quandam non admod
claram, certam & infallibilem: secúdnm qu
aliquando decipi possumus. Quod eni
opinione tenetur, errori expositum est. Ta
syllogismo vtimur circa quanlibet quæsti
nem dubiam, seu problema, probabiliter p
tem vtranque probando. Est enim Probl
ma, quæstio; seu interrogatio contra dict
nis alicuius vtramqne partem amplecte
vt an diuitiæ sint bonæ, nec ne, an scien
præstet sanitati nec ne, an honor sit ante
nédus famæ nec ne. Horum vttanque pa
probabiliter Dialectico syllogismo disp
mus, Quædam enim Logicæ pars, quæ
pica dicitur, ab alijs autem Dialectica,
th dum, & viam docet probabliter circa

et problematis partem diſputandi, in
ıa quædam communes regulæ,& Notæ cō
ıentur, ex quibus argumentorum copia
ppeditatur, quæ in præſenti breuiter &
ırè traddenda ſuſcipimus.

Quid Locus & quotuplex in generali.

Cap. III.

LOCVS eſt argumenti ſedes, Analogia ſeu ſimilitudine ſumpta à loco corporum. vt enim locus continet corpus, ita id á quo argu
enta extrahuntur tanquam in eo conten
, locus dicitur. Ideo aliter etiam definiri ſo
t, nempè Locvs eſt id, á quo ad propoſi-
m quæſtionem conueniens trahitur argu
entum. Præterea, quem ad modum res
cultæ & abſconditæ maxime loci, in quo
nt, oſtenſione inueniuntur: ita argumenta
s, quos locos vocant, cognitis apparent, ac
opterea loci dicuntur. Vnde definiri etiā
let. Locus eſt nota communis, cuius ad-
onitu, quid in vna quaq; re probabile ſit, in

ueniri poteſt: ac ſi clarius diceretur. Eſt ſignũ quodam comune argumenta oſtendens, quibus probabiliter circa res diſputare poſsimus. Tãdem quemadmodum in locis varijs, varia procreantur, & pro locorum diuerſitate diuerſa producuntur, ita non omnia argumenta, quæ circa res fiunt, ab eodem fonte procedunt, ſed à diuerſis: ac ideo hæc Loca vocantur. Locus duplex eſt, alter, qui dicitur Maxima, alter Differentia Maximæ. Locus maxima eſt propoſitio vniuerſalis per ſe probabilis, cuius veritate multæ argumentationes Dialecticæ innituntur. V.g. fiant iſtæ argumẽtationes. Plãta eſt viuens, ergo Planta eſt corpus animatum, Iuſtitia eſt virtus, ergo Iuſtitia eſt habitus bonus. Concha eſt animal, ergo Eſt viuens ſenſibile, omnes hæ, & ſimiles, bonæ ſunt. Quod ſi petas, cui innituntur omnes hæ, reſpondere oportet, has omnes huic inniti principio. Dequocunque prædicatur definitio, de eodem & definitum poteſt prædicari. Talis propoſitio Maxima dicitur: Aduerte igitur partes definitionis: Dicitur propoſitio vniuerſalis quid Maxima non ſolum & pro vna, aut altera argumentatione: ſed pro multis circa quancunque materiam, vt ſecundum prædictam maximam

poterit

poterit argumentari in omnibus diffinitionibus quarumcunque rerum. Additur: per se probabilis: quia tales Maximæ Dialecticę non probatur, cum nullam illis probabiliorem assumere possimus propositionem, ad earum probationem: sed per se sunt probabilissimæ,& multæ ex eis sunt necessariæ. Additur vltimo: cuius veritati multæ argumentationes Dialecticæ innituntur: vt intelligas, has Maximas non esse sumendas vt partes argumentationum, tanquam maiorem, aut minorem: sunt enim extrinseca principia, quæ argumentationem non de necessitate componunt, sed ipsam corroborant & probare faciunt. quibus sublatis tales argumentationes nullius prorsus ponderis essent, ac propterea maximæ dicũtur, qua si supra Minoris & Maiores, quæ sunt Syllogismorum partes. Locus differentiæ Maximæ est is, quo inter se plures maximæ distinguũtur & separantur. non enim omnes sunt eiusdem rationis, quædam enim argumenta vnius rationis quædam alterius procreant, vnde varié denominantur, ac tales denominationes dicuntur loci differẽtiæ maximæ, vt à Contrarijs dicitur locus, á quo ducuntur argumenta probantia rem per sua contraria; à De

nitione, á quo ducuntur argumenta probantia per definitonem. similiter ex Causis, ab Effetibus, &c. Sicut autẽ sub vna maxima multæ argumentationes concluduntur: ita & sub vna differentia maximæ pluresq; maximæ cõtinentur, vt sub hoc loco à Definitione continentur plures maxime, nempe De quo prædicatur definitio, etiam definitum, & aliæ, Quòd prædicatur de definitione, etiam de definito & aliæ, de quibus dicemus. Vt autem quomodo has diferentias liceat sumere cognoscamus, tres termini in his rrgumentationibus sunt aduertẽdi. Medius, Minor, Extremitas, & Maior, Hi autem cognoscuntur, si talis argumentatio, quando sillogismus non fuerit, ad eum reducatur, cum etymemata, & inductiones ad syllogismi formam reduci queant, vt Arist. docet V.g. Animal rationale est risibile, ergo Homo est risibilis. Risibile est maior extremitas: animal rationale terminus est medius: homo veró minor extremitas. Vt autem locum, à quo argumentum procedit cognoscamus, inspeciendus est terminns Medius, & ab eo denominandus est locus: vt si inferens est defenitio, locus dicetur á Definitione: si definitum, á Definito & [illegible] á Cansis, si effectus, ab Effectibus si

sic

sic de reliquis. Locus differentiæ maximæ triplex est ingenerali. Internus, Externus, Medius. Internus est à quo ducuntur argumẽta probantia quæstionem per ea quæ sunt substantia rei, vt per difinitionem, per definitum, vel per ea, quæ comitantur substantiam rei Externus est, á quo argumenta petuntur, quæ probant rem per extrinseca, & repunantia. Medius, a quo argumẽta sumũtur, que rem per ea, quæ nec omnino intrinseca, nec omnino extrinseca sunt, probãt, de quibus sigillatim est dicendum.

De lo co Intrinseco.

Cap. IIII.

LOCVS Intrinsecus duplex est, Ater á substãtia rei Altr á Concomitantib. substantiam. Locus á Subſtãtia est á quo argumenta ducuntur, quæ rem per ea, quæ sunt substántiæ ipsius, vel eam significant, probant. Est autẽ locus triplex, á Definitione, & definito, á Descriptione & descripto, ab Interpretatione & interpretato. Locus á Definitione est, habitudo definitionis ad definitum, secundum quã

definitio ipsum definitum fert semper secum, Vocamus autem, hic definitionem, orationem explicãtem naturam rei per ea, quæ sunt de substantia ipsius, qualis est definitio, q̃ datur per genus, & differẽtiam, vel p eas partes, quæ sunt rei substantia. Ab hoc autem loco sumuntur quatuor modi argumentandi, quatuor Maximis innixi: duo ex parte subiecti quæstionis, duo ex parte prædicati, vt sit quæstio, an Iustitia, sit virtus, potest primò probari affirmatiué ex parte subiecti, ponendo ipsius definitionẽ, scilicet, Habitus tribuens cuiq; quod suum est, est virtus, ergo Iustitia est virtus. Alter modus est negatiuus ad probandam oppositam partem adhuc ex parte subiecti: Habitus tribuens cuiq; quod suum est, non est vitium, ergo iustitia nõ est vitiũ. Prior fũdatur in hac Maxima, Quicquid p̃dicatur affirmatiue definitione, affirmabitur de definito. Posterior in hac, Quicquid negatur de definitione, negatur de definito. Alij duo modi sunt ex parte definitionis p̃dicati, alter affirmatiuus, sic, Iustitia est habitus bonus, ergo Iustitia est virtus: Alter negauiuus idẽ negãdo. Est autẽ maxima prioris. De quo affirmatur definitio, affirmatur definitũ: posteriores veró, à quo negatur

gatur definitio, etiam definitum negatur. Aliquãdo conuerso modo,per difinitum definitionem probamus, & locus dititur à Definito: & sunt tot modi argumentandi fundati eisdem maximis mutando terminos,nempé. Quod affirmatur de definito,etiam de definitione: Quod negatur simili ratione. Idem ex parte prædicati. Locus á Descriptione est similis feré loco à definitione, hoc vno dempto, quód loco definitionis sumimus descriptionem, & locus á definito similis est loco à descripto. Vocamus autem Descriptionẽ, orationem explicantem rem non per differentias substantiales, sed per accidentia propria, quæ passim ponuntur loco differentiarum, cum differentiæ ipsæ inplurimũ occultæ sint, quo deffiniendi genere feré semper oratores vtũtur, definiunt enim, seu describunt hominem esse animal bipes,magni cerebri,erecta facie.Sunt similes modi argumentandi, similis etiam maximé mutatis terminis. Tertius locus ab Interpretatione, est autem Interpretatio non rei, sed nominis explicatio, vt philosophus est amator scientiæ: Theologus, qui de Deo loquitur,& similes, quæ cum suo interpretato recurrunt, & conuertuntur. Sunt autem & in his ijdem ar

gumentandi modi, & maximæ terminis mutatis, quas omnes maximas describere, lectori erit facillimum. Ad hos locos descriptos redducuntur alij, quia modus idem argumẽtandi est. Sub loco á Definitione est locus á differẽtia, sub loco á Descriptione locus à Proprio, sub loco ab interpretatione, locus à Synonymis, & locus á Conuertibilibus: Synonyma dicuntur diuersæ voces eãdẽ prorsus rem significantes, vt ensis, & gladius. Cõuertibilia verò, quorum vnum de altero ad inuicem vniuersaliter prædicatur, flebile, risibile, omne enim flebile est risibile, & omne risibile est etiam flebile. sunt etiam in his eœdem maximæ, quæ sunt in Interpretatione.

De locis à Concomitantibus substantiam.

De loco à Toto.

Cap. V.

LOCVS à Concomitantibus substantiam est, á quo argumenta trahimus per ea, quæ rem ipsam antecedunt, comitantur,

tur, aut ſequntur, non ſunt autem rei ſubſtã tia. Eſt autem vnus ex his locus á toto, & par tibus, á quo argumenta ducimus, partes per totum, aut totum per partes probantia. Sex autem modis Totum aliquod eſt. Totum Vniuerſale, totum in Quantitate, totũ Integrale, totum in Modo, totum in Loco, Totum in Tempore. Totum Vniuerſale vocatur quodcũq; ſuperius prædicatũ reſpectu inferiorum, quæ partes ſubiectiuæ dici ſolét, vt animal reſpectu hominis leonis, & aliorũ, homo reſpectu indiuiduorum. Eſt auté á toto vuiuerſali modus argumentandi quadruplex. Primus ex parte ſubiecti affirmatiuus, à toto ad ſingulas partes diſiunctiué, vt elementum eſt leue, ergo aqua vel terra, vel aer, vel ignis eſt leuis, huius Maxima. Quod de toto vniuerſali affirmatur, de aliqua eius parte affirmabitur. Secundus ex parte prædicati etiam affirmatiuus, á toto ad partes diſiunctiué, vt cibus eſt bonus, ergo vtilis, aut honeſtus, aut delectabilis. Maxima. De quo totum vniuerſale affirmatur, & aliqua ei9 affirmabitur pars. Tertius ex parte ſubiecti negatiuus, á toto ad partes etiam diſiũcti ué, vt animal non eſt expers rationis, ergo vel homo vel brutum nõ eſt expers rationis

Maxima. Quod negatur de toto, negatur de aliqua parte. Quartus negatiuus ex parte prædicati à toto ad singulas, aut omnes partes copulatiuè. vt negligentia non est bona, ergo nec vtilis, nec honesta, nec delectabilis. Maxima. A qua remouetur totũ vniuersale, remouẽtur singulæ ipsius partes. Solet etiam argumentum sumi ab huiusmodi partibus ad totum, ac sunt totidem argumentandi modi. Primus ex parte subiecti affirmatiuus á singulis partibus ad totum. Temperantia est amãda, ergo virtus est amanda. Maxima, Quod affirmatur de parte subiectiua, affirmatur de toto. Secũdus similis ex parte prædicati affirmatiuus á parte ad totum, labor est vtilis, ergo est bonus. Maxima De quo affirmatur pars subiectiua, & eius totũ affirmabitur. Tertius ex parte subiecti negatiuus á singulis partibus ad totum, equus non intelligit, ergo animal non intelligit. Maxima. Quod negatur de parte ad subiectiua, etiam de toto negabitur. Quartus ex parte prædicati negatiuus, à negatione omnium partium copulatiuè ad negationem totius, vt, plãta nec est ignis, nec aer, nec aqua, nec terra, ergo non est elemẽtum. Maxima. A quo partes omnes subiectiuè remouentur,

ur,& totum remouebitur.

De Toto in Quantitate.

TOTVM in Quantitate vocantur superius aliquod cum signo vniuersalitatis aut particularitatis, vt sidi cas, omne animal, nullum animal, vel aliquod animal, & ab hoc multiplex trahitur argumentum: ostendamus primó in toto vniuersali, Est primus à parte subiecti affirmatiuus á toto ad singulas partes, vt omne animal est sensibile, ergo concha est sensibilis & spongra est sensibilis & reliqua. Maxima. Quod de toto in quantitate vniuersali affirmatur,& singulis partibus affirmabitur, Secundus ex parte prædicati affirmatibus, à toto ad singulas partes,vt Homo habet om nẽ sensum, ergo visum habet. Maxima. De quo affirmatur totum vniuersale in quantitate, affirmãtur singulæ partes. Tertius negatiuus ex parte subiecti á toto ad singulas etiã partes, vt nullm animal est insensibile, ergo leo non est insensibi-lis. Maxima. Quod negatur de toto vniuersali in quantitate, negabitur de singulis partibus. Quartus ex parte prædicati negatiuns, à toto ad singulas partes

tes, vt lapis nullum habet sensum, ergo non habet visum. Maxima. à quo totum remouetur vniuersale in quantitate, & singulæ partes remouebuntur. A partibus etiam ad huiusmodi totum trahitur argumentum. Primus affirmatiuus ex parte subiecti; ab omnibus partibus copulatiué ad totum, vt aqua est corpus simplex, terra est simplex, aer est simplex, ignis est simplex, ergo omne elementum est corpus simplex. Maxima. Quod de omnibus partibus prædicatur, etian de ipso vniuersali in quãtitate affirmabitur. Secundus ex parte prædicati affirmatiuus, etiã ab omnibus partibus ad totũ, vt homo habet visum, auditum, gustum, & reliquos, ergo habet omnem sensum. maxima. De quo omnes partes affirmãtur, & ipsum totum in quantitate vniuersale. Tertius ex parte subiecti negatiuus, ab omnibus partibus ad totum copulatiué, vt homo non caret sensu, & brutum non caret sensu, & omnia inferiora, ergo nullum animal caret sensu. Maxima. Quod negatur de omnibus partibus, etiam vniuersaliter de toto in quantitate negabitur. Quartus ex parte prædicati ab omnibus partibus ad totum, vt lapis non habet gustũ, nec auditum, nec visum, nec reliquos, ergo nullum

nullum habet ſenſum. Maxima. De quo omnes negantur partes, & ipſum totum negabitur. Alterum totum eſt particulare, vt aliquod animal, & in hoc ſunt ſimiles argumentandi modi qui erant in toto vniuerſali, nam indefinitum quod totum vniuerſale eſt, æquiualet particulari, propterea non repetũtur.

A toto Integrali.

TOTVM Integrale eſt, corpus aliquod reſpectu partium quãtitatis, vt domus reſpectu fundamẽti, & reliquarum partium huiuſmodi & animal reſpectu capitis, pectoris, ventris, & cæt. Hæ autem partes in duplici ſunt diferentia, quædam enim neceſſariæ, quædam non neceſſariæ ſunt. Neceſſariæ dicuntur, ſine quibus totum conſiſtere nequit, vt hominis neceſſariæ, partes ſunt caput, cor, pectus. Non neceſariæ veró dicuntur, ſine quibus totum ipſum poteſt con ſiſtere, quemadmodũ digitus, naſus, aures, non ſunt animalis neceſſariæ partes. Argumenta à neceſſarijs partibus ſolùm dicimus. Eſt autem Primus argumentandi modus ab

Efit

affirmatione totius integralis ad omnes si-
mul, & persingulas per se eius partes necessa
rias, vt est homo, ergo pectus habet, cor ha-
bet, & similia Simliter, Deus gubernat vni-
uersum, ergo & homines gubernat. Maxi-
ma. Posito toto integrali, ponuntur parte
necessariæ. Alter modus est, á totius negatio
ne, ad negationem partium omnium disiun-
ctiuè, vt nō est domus, ergo vel nō est funda
mētū, vel non est tectū, vel deest aliqua alia
pars necessaria. Maxima, Ablato toto, au
fertur aliq̃ pars necessaria. A partibus ad tot
sũt alii duo argumētādi modi. Alter affirma
tiuus ab omnibus partibus necessarijs ad to
tum, vt est cor, est pectus, sunt intestina, & re
liquæ partes necessariæ, ergo est animal. Ma
xima. Positis omnibus partibus, poni-
tur totum. Alter modus est à nega
tione vnius partis principalis ad
negationem totius. vt non est
fundamentum, ergo non
est domus. Maxima.
Ablata vna parte
necessaria, au
fertur to
tum.

De Toto in Modo.

TOTVM in modo vocamus quodcunque vocabulum respectu sui ipsius cum aliqua restrictione sumpti, quod. Pars in Modo dicitur, vnde homo, totum in modo, homo doctus, pars in modo. Oportet autem considerare, vt talis restrictio non sit distrahẽs, aut diminuens significationem totius. tunc enim non erit pars, aut totum, vnde leo marmoreus, homo pictus, album secundum dentes, non sunt partes inmodo. Sumitur autem in his argumẽtum, & á toto, & á parte. Primus á toto ex parte subiecti affirmatibus, á toto ad partem, vt omnes homines appetunt scire, Maxima, Quod de toto in modo vniuersaliter prædicatur, etiã de parte affirmabitur. Secundus ex parte prædicati affirmatiuus, à toto ad partem vt Deus fecit cuncta animalia, ergo fecit animalia terrestria. Maxima, De quo totum in modo vniuersaliter affirmatur, etiam pars affirmabitur, Tertius ex parte subiecti negatiuus, à toto ad partem, Nullus homo est odio habendus, ergo nec homines inimici sunt odio

haben-

habendi: Maxima. Quod negatur de toto vniuersaliter, & de eius parte negabitur. Quartus idem ex parte prædicati, Deus nullos homines vult perire, ergo non vult homines peccatores perire, sed vt conuertantur. Maxima. De quo totum vniuersaliter negatur, etiam pars in modo negabitur, In his omnibus modis obseruatum est, & semper obseruari debet, vt quoties á toto hoc ad partes argumentati fuerimus, semper totum cũ vniuersalitate sumatur, oppositũ fiet, cùm á parte in modo ad totum ducatur argumẽtũ, tũc enim totum particulariter sumere oportet. A parte similiter argumentamur ex parte subiecti, & ex parte prædicati affirmatiué & negatiué. Sunt enim maximæ. Quod affirmatur de parte in modo, & de eius toto particulariter sumpto, & De quo affirmatur pars in modo, etiam totum particulariter, & Quod negatur de parte in modo, &de toto, & De quo negatur pars, etiam totum particulariter tamen.

❧

De Toto in Loco, & toto in Tempore.

TOTVM in loco, est aduerbium tēpus vniuersaliter significans, vt, vbique, nullibi, nusquam. Totum in tempore, est quod tempus vniuersaliter
gnificat, vt Nunquam, semper, & similia.
ı vtroque autem toto valet ad singulas par
es tam affirmatiué, quàm negatiué, vt vbi-
ue est Deus, ergo in deserto est Deus: vbi
ıe sunt animalia, ergo in India sunt anima
a: nulibi est chymera, ergo in Hispania non
t chymera. Similiter in tempore, semper
eus fuit, ergo fuit. Deus olim: nunquam
pides sentient, ergo nec potest mille annos
ntient. A Parte veró etiam valet, á singu-
; enim partibus ad totū valet, sed non omni
odo, sed à Parte affirmatiué ad negationē
tius negatiui, & á. Parte negatiné ad affir
atiui negationem, vt hic est, Petrus, ergo
on nullibi est petrus: Romæ non est Rex, er
o non vbique est Rex: cras nō legam, ergo
on semper legam: cras legam, ergo non nū
ıam legam. Quod si omnes partes suma-
us, tūc valebit ab omnibus partibus sin..l

T ad

ad ſuum totum, ſicut in alijs vniuerſalibus, vt Deus eſt in cælo, in terra, in mari, & alijs locis, ergo eſt vbique. Idem in negatiuis, & alijs etiam totis. Maximæ ſunt. Poſito toto in loco, vel in tempore, ponuntur ſingulæ partes. Poſita vna parte, remouetur totum oppoſitum parti. Poſitis omnibus partibus, ponitur illarum totum, poſſent etiã aduerbia, tempus & locum particulariter ſignificantia, dici totum, vt alicubi, aliquando in quibus ſunt ijdem modi argumentandi, qui in toto vniuerſali, & indefinito.

De loco á Cauſis.

Cap. VI.

LOCI argumentandi á Cauſis fere inter omnes præcipui ſunt, ac merito inter internos numerantur, cúm cauſæ maximam cum rei ſubſtantia affinitatem habeãt, adeò, vt per eas optimé res definiri valeant. Eſt autem Cauſa id, ad cuius eſſe aliud ſequitur, vt ignis Cauſa eſt caloris, quippe ad ipſius eſſe calor ſequatur. Quadruplex autem eſt genus cauſæ. Efficiens, Materialis, Formalis,

nalis, & Finalis, de quarum ſingulis ordine tradēmus loca, & argumentandi modos.

A Cauſa Efficienti.

CAVSA Efficiens, eſt id á quo primò incipit motus, & operatio, V.g. ignis calefacit aquam, motus huius initium fuit ignis, ignis eſt Cauſa. Efficiens. Cauſa efficiens diuidi ſolet in. Neceſariam, & Sufficientem. Neceſſaria ea vocatur, á qua ita procedit effectus, vt non poſsit poſita cauſa non procedere, nec ab alia cauſa talis effetus poſsit ꝑ venire, vt ſolis præſentia eſt cauſa diei, poſita enī præſentia, Solis non poteſt nō eſſe dies, nec dies ab alia cauſa prouenire poteſt quàm ab illo. Altera cauſa eſt ſufficiens, quæ ſuum effectū ſemper producit, quamuis effectus poſsit ab alijs cauſis prouenire, vt iugulatio eſt cauſa mortis, & ignis cauſa caloris, tamen hi effectus ab alijs poſſunt prouenire cauſis: multa enim calorem producūt præter ignē, & mortem efficiunt præter iugulationem. Iterum. Cauſa duplex eſt: quædam. Actu, quædam. Potentia. Cauſa. Actu eſt, quæ o

perationem ipſam effectus ſignificat, vt ædi ficans, domificans, calefaciens. Potētia veró, quæ non talem actum importat, vt domificator, calefactiuum, ædificatiuum. Iuxta has diſtinctiones ſunt quatuor modi vulgares argumentandi. Primus á. Cauſis, Neceſſarijs & effectibus affirmatiué & negatiué. V.g. Sol lucet, ergo dies eſt & econtra dies eſt, ergo, Sol lucet. Erit cito interpoſitio terræ inter Solem & Lunam, ergo erit citó Ecclipſis, & econtra. Similiter negatiué non lucet Sol, ergo non eſt dies: non eſt dies, ergo non lucet Sol in Emiſpherio. Maximæ horum ſunt. Poſita cauſa neceſſaria ponitur effectus, & poſito effectu ponitur talis cauſa. Ablata cauſa aufertur effectus, & ablato effectu aufertur cauſa. Secundus locus á cauſa ſufficienti ad effectum valet affirmatiué, ab effectu vero ſolùm negatiué, vt Eſt iugulatus, ergo interijt: Eſt ignis, ergo eſt calor. Ab effectu, Nō interijt, ergo nō eſt iugulatus. Non eſt calor, ergo non eſt ignis. Maximæ. Poſita cauſa ſufficienti ponitur effectus. Ablato effectu aufertur cauſa ſufficiens. Tertius á cauſa Potentiali ad poſsibilitatem effectus valet affirmatiué, ab effectibus veró exiſtentia, ad præexiſtentiam cauſæ, vt domificator eſt,

ergo

ergo possunt fieri domus. Domus existit, ergo domificator fuit. Hic aduerte á causa ad effectũ nõ valere simpliciter, quia plura sunt necessaria, q̃m domificator, vt possit domus fieri, népé materia, & forma, & finis, sed valet positis alijs, necessarijs Maximæ. Posita causa potētiali cũ alijs requisitis possibilis est effectus, & posito effetu necessario præcessit causa. Quartus à causa. Actuali ad effectum &, econtra valet affirmatiué, & negatiué, sed ex parte effectus cum verbo denotante operationem, vt ædificans est, ergo ædificium fit, edificium fit ergo ædificans est, similiter negatiué. Maximæ. Operante causa fit effectus: Cessante causa non fit effectus, & econtra. Præter hos modos vulgares sunt alijs vtiles admodum, cum enim omnis causa efficiens effectum sibi in eo, quo potest, assimilari studeat, probabiliter, quæ insunt causis atribuimus effectibus, & econtra, vt mundus est factus à Deo, ergo bonus est, liber iste, est ab Aristotele editus, ergo. Philosophia bona e fertus est A magistris peritissimis didicit iste literas, ergo maximé peritus est, non est domificator peritus, ergo non erit domus pulchra, non conuersatur cum bonis, ergo non est bonus.

A causa Materiali

MATERIALIS causa est, ex qua in existẽti aliquid fit, sunt enim duo necessaria ad materialem causam: alterum, vt ex ea aliquid fiat alterum, vt ita ex ea fiat, vt assumatur ipsa intra id, quod fit, quo pacto ex terra dicimus fieri vasa, & ex lignis & lapidibus domum. Materia duplex est, altera permanens, altera transiens. Permanens est, cuius substantia in re effecta manet, vt lignum materia permanens est cahtedræ, quia facta cathedra adhuc manet in ea lignum. Transiens verò, cuius substantia non manet, vt farina & aqua sunt materia panis, sed facto pane iam non est farina aut aqua. Sunt autem communes argumentandi modi. Primus á materialis causæ siue permanentis, siue transeuntis affirmatione, ad effectus posibilitatem, vt farina & aqua sunt, ergo panis potest esse: lignum est, ergo potest fieri cathedra: quamuis non simpliciter valeat, cúm pluribus causis opus sit. Secundus locus á causis istis negatiué, sed non simili modo, sed à permanẽti cũ simplici verbo,

verbo, non eſt ferrum ergo non ſunt arma ferrea. A tranſeunti veró cũ præteriti verbo ad præſentiam effectus, vt non fuit farina, ergo non eſt panis. valebit tamen in præſenti, quando eſt verbum ſignificans operationem effectus, vt, non eſt farina, ergo nõ ſit panis. Maximæ horum ſunt. Poſita materiali cauſa poſsibilis eſt effectus. Remota materia permanenti, remouetur effectus. Non præcedente materia tranſeunti nullus ſequitur effectus. Tertius modus eſt ab Effectu, in Permanenti valet affirmatiué, non auté negatiué, vt ſunt arma ferrea, ergo eſt ferrum. Negatiué non valet, non ſunt arma, ergo non eſt ferrum. In tranſeunti negatiué non valet, affirmatiuè veró ſequitur cauſam precesſiſſe, vt panis eſt, ergo fuit farina. Præter hos vulgares modos arguẽdi ſunt alij vtiles, nempé prædicare proprietates, quæ inſurgunt, ac proueniunt ex varijs materijs, remouere etiam, quæ diuerſæ ſunt vt homo eſt ex terra factus, ergo eſt corruptibilis domus conſtat ex lapidibus, ergo durabilis eſt gladius eſt ex plumbo, non igitur acutus eſt: & ad hunc locum pertinent argumenta, quæ trahuntur ex locis, & diuerſa natura locorum, vt piſces in aquis

 degunt,

degunt, sunt igitur humidi, natus est in Germania, ergo strenuus est, & alia similia, quorum vsus est frequens.

A causa Formali.

CAVSA Formalis est, qua res habet aliquod esse, vt albedo est causa formalis albi, & anima animalis. Hæc duplex est, altera. Accidẽtalis, quale est omne accidens respectu propij subiecti, quod denominant: altera substantialis, duales sunt formæ quæ faciunt substantias, vt anima hominis, animal leonis, forma ignis, & similes. Locus est facilis à causa ad effectum affirmatiuè & negatiué, & ab effectu etiam ad causam, vt albedo inhæret, ergo album est, nõ inhæret, ergo non est album, & é cõtra. Maximæ. Posita, vel ablata causa formali, ponitur vel aufertur effectus, & é contrá.

In hac est pecularis argumentãdi modus, pertinet tamen ad locũ à Coniugatis, propterea illic explicabitur.

A Cauſa finali.

FINIS eſt, cuius gratia aliqnid fit, vt ſanitas finis eſt medici, ipſius enim cauſa medicus remedia adhibet. In hac eſt vulgaris modus argumentandi, à fine bono, vel malo ad bonitatem vel malitiam rei, dummodo ſit finis per ſe, id eſt, ad quem res ſecundũ ſe ordinatnr. valet enim, frui. Deo bonum eſt, ergo & eius mãdata obſeruare bonũ eſt: occidere, malum eſt, ergo inſidias parare malũ eſt. Dico, quando finis eſt per ſe, nam ſi quis furetnr vt faciat eleemoſynam, furare nõ eſt bonum, quamuis finis ſit bonus, quia talis finis non eſt per ſe ipſum furti. Snnt tamem alij valdé vtiles modi argumentandi in hac cauſa. Primus, cuius finis bonus, & id bonũ, cuins finis melior, & id melius, cuius optimus, & id optimum, vt melius eſt recte viuere, quám multa cognoſcere, ergo melior ſcientia eſt ipſa virtus. Optima naturalium cognitionum, eſt cognitio ſubſtantiæ primæ, ergo. Metaphyſica eſt prima & optima ſcientiarum naturalium. Idem etiam valet op

posito modo de malo, cuius finis peior aut pessimus, id peius est aut pessimum. Hinc iste locus plurimum valet ad persuadendũ, cum volũtas maximè in bonum inclinetur, & á malo auersetur. Secundus qualis est finis, tales & debent aliæ tres causæ admoueri, ex quo colligimus proprietates reliquarum causarum secundum finis proprietaté, vt domus debet nos defendere á ventis, debet ergo ex lapidibus fortibus constare, pater intendit bené filium educare, debet ergo bono magistro committere eum, gladius secare debet, oportet ergo vt sit acuta acie, huiusmodi sunt innumera argumenta. Tertius, qualis est finis, talia debent esse media ad finem, vt. Vis ad vitam ingredi, oportet ergo seruare mandata. Dei sciẽtia præditos esse oportet, studijs ergo & vigilijs incumbendum est. Quartus á fine remouẽda sunt media extranea, & deformia ei, vt studeo sapientiæ, non ergo est mihi otiãdum, vir bonus aspirat ad fælicitatem, non ergo voluptatibus carnis se debet obruere. Secundum hanc normam innumera sumũtur argumẽta.

De

De loco á Generatione & Corruptione, & áb Vsu.

Cap. VII.

LOCA hæc proxima causis sunt. Est autem. Generatio, vt communiter explicemus, rei productio: Corruptio verò rei destructio. Vsus autem, secundum quem rebus vtimur. Est locus á Generatione affirmatiuus: Cuius generatio est bona, & ipsum bonum, & econtra, similiter circa malum, Cuius generatio est mala, ipsum est malum, & é cõtra: Per bonum autem & malum intelligimus reliqua nomina similes qualitates significantia, vt Christi natiuitas bona fuit, & Christus ipse bonus fuit, peccatum malum fuit, ergo & ipsum committere malum fuit: Alter locus á Corruptione· Cuius corruptio bona, ipsum malum, & cuius corruptio mala, ipsum bonum, æquum est latrones suspendi, ergo latrones iniqui sunt, impiũ fuit Chirstũ occidisse,

occidisse, ergo Christus innocens fuit. Hic autem attendamus, vt bonum, & malum per se sumamus, aliter enim non valebit argumentum, non enim valet, vtile nobis fuit Christum mori, ergo Christus inutilis fuit, quia non sumimus id quod est per se, mors est, non est vtilis, nec qua parte homines Christum occiderunt bonum fuit, sed ex ipsius beneplacito, qui morte sua nos redemit. Tertius locus est ab vsu, cuius vsus bonus, aut malus, & ipsum bonum, aut malum est, & econtrà, dummodó vsum, nõ autem abusum sumamus, vt lætificare cor, stomachũ roborare bonum est, ergo & vinum bonum est, non tamen valet, occidere amicum, malum est, ergo gladius malus est, hic enim nõ vsus, sed abusus est.

A Communiter accidẽtibus.

COMMVNITER accidentia vocã tur, quorum vnum cum altero coniungitur, siue vnum antecedat, alterũ sequatur, siue simul sint, vt concepisse & parere floruisse, & habere fructus, esse. Irim, & futura

futurā pluuiam, pati verecūdiā, & rudescere. Hæc autē sunt in duplici differentia. Quædā, quorū vnū cū altero necessario cōiungitur, quanuis non conuertibiliter, vt parere necessario coniungitur cum eo, quod est concepisse, non contrá. Quædam, quorum vnū cum altero plerumq; coniungitur, vt bachanalia esse & rixas fieri. Tunc vnus argumentandi modus in ijs, quæ necessario coniungūtur ex parte eius, quod cum altero iungitur affirmatiué, ex parte uerò alterius negatiuè, qui modus est consequentia necessaria, vt peperit, ergo concepit: fructus fert, ergo floruit, contra non concepit, ergo non pariet: non floruit, ergo non feret fructus. Alter modus est in ijs, quæ plerum que iunguntur, & in his sumitur similis consequentia, sed probabilis tantùm, vt bacchanalia sunt, ergo rixæ erunt, non sunt rixæ, ergo nō fuerunt bacchanalia. Ad hos argumentandi modos pertinent argumenta, quæ sumuntur á signis naturalibus physionomicis, á prodigijs á portentis, & quæ ab augurijs olim sumebantur, quamuis talia argumentà iam inania & fallacia sint. Reducuntur etiam argnmenta, quæ sumuntur ex suspicionibus, á dictis à factis alicuius quamuis non

omnia

omnia necessaria sint, aut probabilia.

De Locis Externis Ab Oppositis & Disparatis.

Cap. VIII.

NON solum ab ijs, quæ rei substantia sunt vel eam circustant argumenta trahimus, sed etiam ab ijs, quæ extranea, & aduersa sunt, ac tales loci Externi dicuntur, inter quos de Oppositis & Disparatis esset modò agendum, si in Primo librò abũdè hoc iam nobis auditoribus, quò se in arguendo exercerent, non concessissemus. Hic solum, Maximas ipsas, & aliquos argumentandi modos, quos illic prætermissimus, aperiemus. Est, Maxima prima pro, Relatiuè oppositis, Relatiua simul se ponunt, & simul se perimunt in propijs subiectis vt, si pater est, etiam filius est: & si pater non est, nec filius est. Altera in eodem subiecto, si vnum affirmatur, & alterum negatur respectu eiusdem termini, vt, Petrus est filius,

Pauli, ergo non est eius pater. negatiué non valet, non est pater, ergo non est filius, potest enim esse, quod nec sit pater nec filius. Maxima pro contrarijs, & priuatiuis: De quo vnum affirmatur & alterum negari debet, vt nix est alba, ergo nō est nigra: homo videt, ergo non est cœcus, negatiuè non valet, nisi sumamus propium subiectum capax talium oppositorum, & sumamus cōtraria, quæ non habent medium, tūc enim, de quo negatur vnum, affirmatur alterum, vt homo non videt, ergo est cœcus: leo non est cœcus, ergo videt: aqua non est calida, ergo est frigida: ignis nō est frigidus, ergo est calidus. In, Contradictorijs, de quo affirmatur vnum, negatur alterum, & e contrá, vt lapis est non homo, ergo non est homo, non est homo, ergo est non homo, præsertim in subiectis existentibus, In Contradictorijs est modus argumentandi á contradictorio prædicati, ad contradictorium subiecti, vt homo animal est, ergo non animal non homo est, & etiam in consequentijs, vt si homo est, animal est, ergo si non animal est, nō homo est, quæ consequentia dicitur é Contrario, Alter modus in Contrarijs, cum con traria prædicata de contrarijs vel oppositis

præ

prædicamus, vt, Prudentis est virtus, ergo Imprudentia est vitium: Virtus est amanda, ergo Vitium est odio habendum, Lumen delectat, ergo Tenebræ contristant, quæ consequentia dicitur In ipso, cuius Maxima. Sicut se habet propositum in proposito, ita & oppositum in opposito, vel Contraria de contrarijs prædicantur.

De loco à maiori.

MAIUS vocatur id, quod magis probabile, & verum videtur, vt maius est hominem vincere equum, quàm vincere leonem, hoc enim minus est, id est, minus probabile & minus apparens verum. Argumentamur á Maiori ad minus negatiué tripliciter. Primo maiori, & minori positis á parte subiecti, vt Angelus non potest cogere voluntatem hominis, ergo nec Demom. Maxima. Vno de duobus enunciato si cui magis videtur inesse, non inest, nec ei, cui minus videtur inesse, inerit: Alter ex parte predicati positis maiori & minori, vt homo non potest domare equum, ergo nec poterit subijcere leonem. Ma-

xima

xima Duobus de vno enũciatis, ſi quod ma gis videtur ineſſe, non ineſt, nec id, quod minus. Tertius ex parte vtriuſque extremi, vt, Rex non potuit expugnare caſtrum, ergo nec Dux expugnabit vrbem. Maxima. Duobus de duobus enunciatis, ſi quod alteri ma gis videbatur ineſſe, non fuit, ergo nec alte ri alterum, quod minus videtur, inerit. Horum trium maxima communis eſt. Si, quod magis videtur, non eſt verum, nec id quod minus videtur verum erit.

A Minori.

LOCI á Minori ſunt tres, ſed affirma tiui. Primus ex parte ſubiecti, vt, Dux expulit hoſtes, ergo Imperator expel let. Maxima. Duobus de vno enunciatis, ſi quod minus videtur, ineſt, & id quod magis videtur, inerit. Secundus ex parte prædicati, vt vicit leò em, ergo vincet equum. Maxima. Duobus de vno enunciatis, ſi quod mi nus videtur ineſſe, ineſt, & id quod magis vi detur, inerit. Tertius ex parte utriuſq;, vt Chriſtus pro nobis grauiſsima tulit tormen ta, ergo & nos hæc modica ferre debemus.

Maxima. Duobus de duobus enunciatis, si quid alteri minus videtur inesse, inest & alterũ, quod magis videtur, alteri inerit, cũmunis, Maxima, Si, quod minus videtur, est verum, & id, quod magis.

A Simili.

SIMILIA dicuntur, vel quæ aliquam formam eiusdem rationis participant, vel quæ eãdem inter se proportionem habent. V.g. album albo simile est, & homo homine secundum formam, at, Dux &, auriga similes sunt secundum proportionem. Vtroque autem modo valet argumentum affirmatiué & negatiué,, vtCygnus disgregat visum, ergo & nix, equus nõ est particeps rationis, ergo nec leo. Debemus autẽ sumere similitudinẽ in eo, ratione cuius prædicatum iinest, aliter non valebit, non enim valet, cygnus sentit, ergo & nix, quia quamuis similetur in in albedine, tamem albedo non est ratio, qua cygnus sentit, similiter in simili secũdum proportionem valet, vt Sicut se habet ancilla ad dominam, ita sensus ad rationẽ. Sed non debet ancilla imperare dominæ, ergo nec

go nec ſenſus rationi. Sicut ſe habet auriga in curru, ita dux in exercitu, ſed auriga attẽté, & cauté debet dirigere currum, ergo & dux prudenter gubernare exercitum. Maxima. Similium & proporcionalium idem eſt habendum iudicium. Huic loco adſcribitur á Pari, ſeu Aequali, vt lex eſt, Qui occiderit patrem, obuolutus corio deijciatur in profluentem, ergo qui occiderit matrem, eſt deijciendus, quia par eſt peccatum. Etiã ſunt oppoſita loca, nempe á Diſsimili & diſpari, ſed eorum nõ eſt admodũ frequens vſus, quorum Maxima, Diſsimiliũ & diſparium diuerſa eſt ratio.

De locis alijs Extrinſecis A. Trã ſmutata Proportione.

Cap. IX.

PROPOSITIS quatuor terminis, duobus prioribus proportionem eam habentibus, quam tertius, & quartus habent, eadem proportio primi & tertij, ſecundi & quarti colligitur, atque tale argumentum, à Permutata proportione dici

ſolet, quo argumentandi modo frequentius Arithmetici vti ſolent, vt ſicut ſe habent duo ad quatuor, ita & ſex ad duodecin, eſt enim proportio dupla, ſicilicet maior numerus mi norem bis continet, ergo, ſicut ſe habent duo ad ſex, ita ſe habebũt quatuor ad duodecim, vtraque enim eſt tripla, præterea ſicut ſe habet homo ad riſibile, ita equus ad hinnibile, in vtraque enim prædicatum de ſuo ſubiecto affirmatur, ergo ſicut ſe habet homo ad equũ ita riſibile ad hinnibile, eſt enim vtraque prædicatio diſparata

Ab authoritate

SOLET ab authoritate argumentum tantum duci affirmatiuũ, vt Philoſophi docent elementa eſſe quatuor, ſunt igitur quatuor, vocamus affirmatiuum, quando au thoritate affirmamus, quamuis id, quod pro bamus, ſit negatiuum, vt Philoſophi docent cœlum non eſſe corruptibile, cœlum igitur non eſt corruptibile. In hoc loco eſt latitudo probabilitatis, ſecundum maiorem vel mino rem authoritatem. Maxima. Exceptio cuique in ſua arte credendum eſt. Super omnes authoritates eſt diuina, Eccleſiæ reuelata, cui

ſecundum fidem Catholicam aſſentire tenemur, certior enim eſt quacunque ſcientia.

A. Trã.

A. Tranſumptione.

TRANSVMTIO eſt cum loco nominis ignoti, aliud idẽ notius ſignificans ſumimus: vt non eſt ſapientis quicquam inconſideraté proferre, ergo nec prudentis, & valet affirmatiué & negatiué. Eſt etiam tranſumptio, cúm aliquid de aliquo probaturi ad aliud probandum nos transferimus, vel propter ſimilitudinem cum illo, vel propter conſenſum diſputãtiũ, vt ſi quis virtutem multum poſſe contendere, ad id de iuſtitia probandum ſe trãsferret ex conſenſu reſpondentis, vel probaturus equum hinnibilem, hominem riſibilem probaret, quod alteri ſimile eſt, & quamuis ſic cõmuniter dici ſolet, videtur etiam poſſe dici, locum à Tranſumptione eſſe à Trãslatione, nimirum cúm Metaphoris res probamus, & hoc tam affirmatiuè, quam negatiué, vt leo rugiens eſt timendus, ergo & Diabolus: paterfamilias eſt amandus & venerandus, ergo & Deus cani, non eſt fidendũ, ergo nec aſſentatori.

De Locijs medijs.

CAP. X.

LOCI Medij ſunt, à quibus argumenta, quæ nec prorſus extranea, nec prorſus intranea rei ſunt, extrahuntur, vt in ipſorum explanatione patebit, quãuis Cicero cúm alijs adnumerauerit, parum autem refert ab alijs ſecernere, vel cũ alijs computare, dummodo ipſorum recta explicatio & vſus tradatur.

A Coniugatis.

CONIVGATA dicuntur, quæ ſe habent ſicut abſtractum & concretum, vt album, & albedo, Iuſtum, & Iuſtitia. Eſt primus locus argumentandi in his predicando aliquid denotans bonum, vel malum tã affirmatiuè, quam negatiué, vt ſanctum eſt obedire, ergo ſancta eſt obedientia: diuitẽ eſſe non eſt optimum, ergo diuitiæ non ſunt optimum bonnm. Alter modus eſt ſubijciendo, & predicando in propoſitionibus eſſen-

tialibus

tialibus, vt album eſt coloratum, ergo albedo eſt color: ijs verò, quæ per accidens ſunt non valet, non enim ſequitur, album eſt dulce, ergo albedo eſt dulcedo.

A Caſibus.

CASVS ſunt plura denominatiua inter ſe ab eadẽ forma inflexa, vt ſapiẽs ſapiẽter, iuſtũ, iuſtè. In his valet etiã affirmatiué, & negatiué argumentum, vt iuſtum eſt bonum, ergo quod iuſté fit, benè fit, ſapientem eſſe optandum eſt, ergo ſapienter agere optandum eſt.

A Comparatione.

A COMPARATIVO ad poſitiuũ valet argumentum affirmatiué, quando abſoluta eſt comparatio, vt leo eſt fortior homine, ergo leo eſt fortis. Aliquando non eſt comparatio abſoluta, ſed relatiua, quomodo vocamus dulcius minus amarum, & melius minus malũ, & tunc argumentum non valet. A Poſitiuo verò valet negatiué ſumpta adhuc comparatione

tione absoluta, vt formica non est fortis, ergo non est leone fortior. In his omnibus Maximæ notæ sunt. Valet etiam argumentum ex parte vtriusque extremi à, Positiuis, Comparatiuis, & Superlatiuis, vt obedire sanctum est, ergo magis obedire sanctius est, & maximè obedire sanctissimnm est. Hoc autem nō valet in ijs, quæ per accidens sunt, non enim valet, sciens est studiosus, ergo sapientior est studiosior, non enim virtus cum scientia per se coniuncta est, quin possint separari, propterea in similibus istis non valet Maxima, Si aliquid tale est, & quo magis est, magis tale erit.

Ab Oppositione.

EX maxima locus hic notus fit. Si aliquid alicui admotum ipsum facit tale, & ipsum magis erit tale, vel ipsum saltem erit tale, vt paries est albus propter calcem, ergo & calx est alba. Theophrastus est factus doctus, quia audiuit, Aristotelem, ergo & Aristoteles fuit doctus. Hic modus non valet, nisi quando subiectum potest recipere tale prædicatum, non enim dices nix

est alba propter albedinem, ergo albedo est alba, quia albedo non est aptum subiectũ ipsius albi. Valet tamen, diligo hominem propter, Deum, ergo magis diligo, Deum. Maxima etiam. Propter quod vnum quodq; tale, & id magis, quando potest tale esse, id est, idem recipere prædicatum. Supererat locus vltimus á, Diuisione, sed in primo libro de eo, & ipsius maximis diximus. Hi sunt præcipui loci, quos adolescentes exercere erit vtile ante, Aristotel. copiosam, & exactam doctrinam.

De Syllogismorum fallacijs & erroribus. De Syllogismo Vitioso.

Cap. XI.

CVM Syllogismi perfectio in recta forma, & recta materia consistat, rerũq; ĩperfectio ex eorũ quæ ad perfectioné necessaria sũt defectu, cõsurgat, fit vt in syllogismo multiplex vitiũ, & error cõtingat. Est eni quidã error in forma, quãdo non

ea propositionum dispositio, quæ in libro, Quarto præscripta est, quomodo iste vitiosus est. Omnis, Prudentia est virtus, Omnis Temperantia est virtus, ergo, Omnis, Temperantia est prudentia. forma enim non est bona, cum sit in secunda figura vtraque affirmatiua, quamuis materia recta sit. Vitium hoc simili est vesti ex bono panno, malé constructæ. Alter contingit error in, Materia, cúm forma quidem bona est, sed materia inepta & mala, quod dupliciter accidit: Primò, cum materia, quæ non est necessaria vtimur, ac si esset necessaria contendentes ex ea demõstrationem facere, vt qui sic syllogismum facere. Omnes lineæ ductæ ab eodem puncto in idem punctum sunt æquales. Linea recta, nempé chorda & linea arcus sunt ductæ ab eodem puncto in idem, ergo illæ sunt æquales. Constat malam materiam esse, cum illa maior sit falsa, & assumatur pro necessaria propter similitudinem quam habet cum necessaria, nam vera, & necessaria ista erat. Omnes lineæ rectæ ductæ ab eodẽ pũcto in idem punctum sunt æquales. Hoc vitium est contra, Demonstrationem. Altero modo peccatur in, Materia, cũ id, quod non est probabile, sed tantum apparens,

parens, sumitur ac si esset probabile, vt, Omne quod ridet habet os, Prata ridét ergo Prata habét os: vbi illa minor apparet probabilis ppter æquiuocationē illius verbi ridere, & tamé non est probabilis. Tale vitium est contra Dialecticum syllogismum simile vesti ac vili pāno rectæ cōstructæ. Tertius euenit error in vtroq; simul, nempe in, Forma, & Materia, vt Quod mouetur est sensibile, Cadauer mouetur, ergo Cadauer est sensibile, forma enim huius vitiosa est, cúm sit ex puris particularibus. Materia etiam apparens est, ex æquiuocatione verbi, mouetur, nam aliquādo pro motu locali, aliquando pro alteratione, & etiam pro augmentatione sumitur. Licet igitur error tripliciter contingat, vel in, Forma: vel in Materia siue, Necessaria, siue, Probabili, vel in, Materia &, Forma, frequentius tamen in, Materia probabili errores accidunt, cùm amplior sit, & cōmunior, ac etiam imperfectior sit, ac propterea error in ea non ita facilé percipitur. Ex his accidit, vt Syllogismus, qui est in instrumentum cognitionis, & scientiæ, fit erroris & deceptionis causa, quod cuilibet instrumento commune est, rectè enim adaptatus calamus bené scribit ac characteres delineat, si

tamen

tamen non rectè aptetur, maculas potius charte imprimit. Tali Syllogismo vtuntur qui alios decipere conantur, & qui se potius videri sapientes, quam esse student, dicti Sophistæ, à quibus etiam Syllogismus talis Sophisticus est nuncupatus, cuius errores distinctè aperire oportet. non, vt ejs vtamur alios decipientes, sed vt ab eis caueamus, & similibus hominibus nos eripere valeamus.

De Metis, ad quas Sophistæ conantur disputantes redigere.

Cap. XII.

META est scopus & finis, ad quem Sophista fallaci argumento respondentem redigere studet, vt ex tali meta eius victoriam consecuntum esse circumstantibus apareat. Sunt autem hæ quinque: Redargutio, Falsum, Inopinabile, Solæcismus, Nugatio, de quarum singulis breuiter est dicendum.

falla

De Redargutionis meta.

REDARGVTIO est prænegati cōcesſio, vel præconcesſi negatio in eadem diſputatione, vi argumenti fallacis, id eſt, quotieſcunque cogitur reſpondens concedere in eadem diſputatione contradictoriū eius, quod antè concesſerat, propter argumenti fallatiam, ac talis Syllogiſmus fallaciter probans contra dictorium concesſi dicitur Sophiſticus elenchus, quoties enim ſine fallatia probatur contradictorium, Verus Elenchus dicitur. ponitur, in eadem diſputatione, quia ſi reſpondens admitat id, cuius oppoſitū in alijs diſputationibus præcedentibus tantum deſcēderit, non eſt redargutio, niſi id in præſenti diſputatione ſuſceperit Dicitur, vi argumenti: quia quando vocibus & importunitate verborum ſola, vel alia cauſa reſpōdens admittit cōtradictorium non eſt redargutio. V.g. ſuſtinet quis dormientes non videre, fit ſyllogiſmus Sophiſticus, Omne viſum habens, videt, Omnes dormientes viſum habent, ergo omnes dormiētes vident, cogitur vi ſyllogiſmi, quia

falla

fallaciam illius nominis, visus ignorat concedere conclusionem tunc redactus est ad metam redargutionis, & contradictionis.

De Meta Falsi.

FALSVM vocatur id, quod omnibus circumstantibus cognitum est tan quam falsum, & re ipsa falsum est, & ad id conatur redigere sophista responden tem, vt Homo habet quod non amisit, Non amisit alas, ergo habet alas.

De Meta Inopinabilis.

INOPINABILE est id, quod contra circumstantium opinionem est, siue ipsum sit verum, siue falsum, ad quod sophista redigere conatur respondentem vt saltem apud astantes victoriam de eo h buisse videatur, vt si coram rusticis Sole maioré Terra cogeret concedere, hi eni sicut molarem lapidem esse existimant. Si liter si coram hominibus vitijs deditis r gem posse infelicem esse conuinceret.

De Meta Solæcismi.

SOLAECISMVS eſt vitium in orationis contextu contra regulas Grãmaticales, ad quem Sophiſta etiam reſpondentem redigit, nullam enim non intentat viam, qua doctus appareat, & gloriã ab aduerſario aucupetur. Verbi gratia Omnis homo eſt ſtudioſus ſciẽciæ, Omnis mulier eſt homo, ergo Omnis mulier eſt ſtudioſa ſcienciæ. Cogit enim vi Syllogiſmi apparentis, Solæciſmum hunc concluſionis admittere.

De Meta Nugationis.

NVGATIO eſt eiusdem, & ex eadem parte inutilis repetitio. Dicitur eiuſdẽ repetitio: quia niſi idẽ repetatur, nugatio non eſt. Dicitur, ex eadẽ parte: quia ſi idẽ in diuerſis ꝓpoſitionibus eiuſdem Syllogiſmi repetatur, Nugatio nõ eſt. Dicitur inutilis: quia aliquãdo repetitio Nugatio nõ eſt, cum aliquid peculiariter in repetitione donatur, vt virgo virginum, ſanctus ſanctorum.

rum. Ad Nugationem auté Sophista redigit
aliquando, vt irrideatur respondens á circú-
stantibus, vt si dicat, Omne simum est nasus
simus, Aliquis nasus est simus, ergo Aliquis
est nasus simus. Hæ ões metæ sub vna vniuer
sali includuntur, quæ dicitur Non ens, id est,
quoties respõdés cogitur id cõcedere, quod
non est, vel non apparet esse, vt conuincatur
erroris, & ignorantiæ, quæ circa. Non est ver
satur, & sophista ex hoc sapiés videatur, pro
pterea has fallacias quibus decipere conatur
singulas ostendamus.

De Fallacia incommuni.

Cap. XIII.

FALLACIA non vno modo
tum dicitur; aliqnando enim
pro errore, & peceqtione ex i
argumento Sophistico proue
te sumitur, aliquando pro i
met argumento, & loco, & vtroque mod
præsenti vsurpatur. Est auten aduertend
quemadmodum Dialectici ex suis locis
gumenta vere deducentes, probabilite

gumentantur, ac opinionem rerum faciunt: ita & Sophistæ ex eisdem locis sæpé apparenter argumenta extrahentes, & non quidem veré, deceptionem faciunt, vt enim Dialecticus argumentatur á superiori vniuersaliter ad inferius, scilicet. Omne animal sentit, Omnis homo est animal, ergo Omnis homo sentit: ita Sophista argumentatur in apparenti vniuersali. Omnis canis latrat. Sydus cæleste est canis, ergo Sydus cæleste latrat. propterea in Fallacia qualibet duo concurrunt. Alterum illa similitudo apparentis loci ad verum, quæ mouet intellectum, seu imaginationem ad errorem, & deceptionis est occasio, & hoc dicitur causæ apparentiæ. Alterum dissimilitudo & differentia vera, quæ est inter vnum & alterum argumentandi modum, quod dicitur causa Non existentiæ, vt in illo argumento, causa apparentiæ est vox, canis: quæ similatur superiori, & vniuersali causa veró non existentiæ est eius æquiuocatio, ratione cuius non est vniuersale quamuis appareat, iuxta has apparentiæ causas distinguuntur fallaciæ dupliciter: quedam dicuntur In dictione, illæ nenpé, quæ suæ apparentiæ causam in ipsis dictionibus & vocibus habent. Quæ

dam Extra dictionē, quæ causam apparēti...
non in uocibus: sed in rebus per vocem signi
ficatibus habēt. De ijs igitur, quæ In dictiōe
sunt, primó disseramus, quæ sunt sex tan-
tum: Aequiuocatio, Amphibologia, Accen
tus, Compositio, Diuisio, Figura dictionis.

De fallacia Aequiuocationis

AEQVIVOCATIONIS falla...
est error, & deceptio proueniens
vnitate vocis plura significantis. C...
sa Apparentiæ est vnitas vocis, qua assim...
tur voci vniuocæ, ac propterea existima...
idem esse iudicium de vtraque. Causa
existentiæ, est dissimilitudo & plurali...
gnificatorum, quæ in hac inuenitur. H...
fallaciæ triplex est species. Prima, qu...
vox simpliciter est æquiuoca, ex qua f...
logismus Sophisticus vt Omne corp...
substantia. Trina dimensio est corpu...
Trina dimensio est substātia, in hoc es...
uocatio corporis, quod aliquando co...
tam substantiam, aliquando trinam d...
onem significat, quæ quantitas est. S...
species est, cúm vox est analoga, vt

quod currit pedes habet, Tyberis currit, ergo Tyberis habet pedes. Quod ridet, habet os, Pratum ridet, ergo Pratum habet os. Tertia ſpecies, cum variatur ampliatio vel genus, aut alia propietas Grammaticalis, vt Omne animal eſt coloratum, Mulier eſt animal ergo eſt coloratum. Quod ſurgebat ſtat, ſedens ſurgebat, ergo ſedens ſtat.

De Fallacia Amphibologiæ.

AMPHIBOLOGIAE fallcia, eſt error proueniens ex vnitate orationis plures patientis ſenſus, cuius Cauſa apparentiæ eſt vnitas orationis, Cauſa veró nō exiſtentiæ, eſt ipſa ſenſuum multiplicitas, vt, Quicquid eſt Ariſtotilis, poſsidetur ab Ariſtotele, Hæc eſt Logica Ariſtotelis, ergo hæc Logica poſsidetur ab ipſo. Hic varium ille genitiuus ſenſum facit, nam ſignificat habitudinem poſsidentis, & rei poſſeſſæ, ſimiliter & ordinem cauſæ & effectus: & hæc eſt vna ſpecies ipſius, quando nempé eadem manet orationis conſtructio. Altera ſpecies eſt, quando mutatur cõſtructio, vt quando caſus mutatur, ſicut,

Quodcũque vides, hoc vides, sed lignũ, vides ergo ligno vides, illud enim, hoc, mutat sen sum si in ablatiuo, aut si in accusatiuó stru-atur, vel etian quando id, in quod transit a-ctio verbi, mutatur in suppositum, vt Quos-cunque volo me accipere volo me accipiant, sed hostes, volo me accipere, ergo Hostes vo lo me accipiant, hic enim modó appositum, in suppositum modo suppositum in apposi-tum conuertitur, Tertia species, quando vna oratio plura significat, sed vnũprincipa liter, alterum similitudine quadam, vt. Quo-ties littus aratur, terra scinditur, Cum indo cilis docetur, littus aratur, ergo Cum indoc lis docetur terra scinditur, illa enim oratic littus aratur, principaliter significat littus a tro scindi, quadam similitudine vero sign ficat frustra quicquã agere.

De fallatia Accentus.

ERROR iste prouenit, cum aliqu ctio varia significat ex diuersa p nunciatione spiritus, quantitatis accentus, vt Quicquid amatur, hamo tur, Vinum amatur ergo Vinum amo tur, Omnis populus est arbor, Roma e

pulus, ergo Roma est arbor: dictio enim populus ex varia quantitate primæ syllabæ varia significat Prouenit etiam iste error, quando separatur vna dictio in plures, vel ex pluribus fit vna, Sic, quod Deus facit in vite. facit coacté, Racemos Deus facit inuite, ergo Racemos facit coacte, est deceptio, nam sunt duæ partes in minori nempé præpositio in, & ablatiuus, vite: In maiori autem est vna dictio, nempé aduerbiũ, Similiter, Tu es qui est, Quies est priuatio motus, ergo Tu es priuatio motus. Prouenit etiã tertio hæc fallacia, quando cum pronunciatione mutatur gestus, quod fit in Ironijs, mutatur enim sensus per ironicam pronunciationem, vt quicunque alterum vocat album, ipsum dicit esse album, sed pueri æthiopem vocãt album, ergo pueri dicunt ipsum esse albũ, Tandem fit ista deceptio cum mutatur diphthonhus, vt Quicunque desiderat æquum desiderat iustum, sed qui desiderat equitare equum desiderat, ergo Qui desiderat equitare, desiderat iustum.

De fallacia Compositionis. & Diuisionis.

Cap. XIIII.

TRIA circa fallacias has speculari oportet, primum quid Compositio & quid Diuisio sit Secundum quid Cōpositionis fallacia, quid etian Diuisionis fallacia. Tertio quot harum species Cōpositio igitur & Diuisio non vno modo dicuntur. Primó enim Cōpositio est quoties significatio vnius termini applicatur integræ significationi alterius, vt si dicas, album potest esse nigrum, si sensus sit albo ipsi, nempé corpori cum albedine simul accidere nigrum, Compositio est sic autem fit Diuisio cum non integre, sed partí significationis alterius significatio applicatur, vt si in eadem propositione fiat sensus, illud corpus quod album est nigrum potes ésse, non tamē simul cum albedine, Diuisio est. Fit etiam altero modo Compositio & diuisio, cū vna dictio potest construi cum varijs dictionibus in eadem oratione, si autem cum vna construatur, facit vnum sensum si vero cū altera, facit alterum sensum, & iu hoc talis oratio differt ab amphibologia, in qua eadem, seruatur dictionum cōstructio, vt quic

quid

quid viuit ſemper erit, dictio, ſemper, po-
teſt conſtrui cum verbo viuit: & ſenſum fa
cit verum, poteſt etiam conſtrui cum ver-
bo erit & ſenſum facit falſum, tunc conſtru
ere talem dictionem cum ea, cum qua ma
gis apparet conſtrui, Compoſitio eſt vt cō-
iungere cum verbo viuit at coniungere cū
eo cum quo minus coniungi apparet, diui-
ſio eſt, vt ſi conſtruatur cum illo verbo erit
& in hoc pronunciationem, & loquēdi phra
im oportebit conſiderare, fiunt etiam cō-
poſitio & diuiſio tertio modo, vt dicemus
a earum ſpetiebus, Circa ſecundum falla-
ia Compoſitionis & diuiſionis, fit cum in
onſequentia aliqua datur antecedens verū
: conſequens falſum, eo quod diuiſum ſen
m in compoſitū, vel compoſitum in diui-
m mutamus non enim licet hoc mutare
nc autem fit Compoſitionis fallacia pecu
ariter, cū conſequens falſum, quod ſeqne-
itur ex ſenſu compoſito falſo in antece-
enti attribuimus eidē antecedenti in ſenſu
uiſo vero, vel cū cōcluſionē quæ ſequeba-
r in ſenſu diuiſo vera, ſumimus in ſenſu cō-
oſito falſā. Exēplū prioris, Omnia quinque
it duo & tria, Quinarius nō eſt duo & tria,
go Quinarius nō eſt quīque in hoc ſyllogiſ-

 mo cō

mo cõclusio est falsa,& sequitur ex ãtecedẽti cõposito falso, nam illa minor falsa est.si prædicatur composité, & copulatim teneatur, esset auten vera, si diuisiué teneretur, facit enim sensum quinarius non est duo & quinarins non est tria, econtra maior diuisa est falsa composita vera, tunc esset fallacia Cõpositionis, Velle tribuere falsitatem conclusionis veritati minoris diuisæ,cum tamen ex ea non sequatur. Exemplum posterioris. Omnem hominem scribere est posside, aliqui non scribentes sunt homines,ergo Nõ scribentes scribere est possibile, in hoc antecedens est verũ, & ex eo conclusio sequitur vera in sensu diuiso,falsa tamen in cõposito, tunc est fallacia Compositionis, in sensu enim Composito falso sumimus quod non sequitur nisi in sensu diuiso vero. Est autem fallacia diuisionis é conuerso, cum sensus cõpositus est verus, & diuisus falsus, & atribuimus conclusionis falsitatem sensui composito vero in antecedenti ex quo non sequebatur, vel ipsam conclusionem in sensu diuiso sumimus, quæ tamen erat composite sumenda, vt in maiori illius syllogismi, Omnia quinque sunt duo & tria, Quinarius nõ est duo & tria,ergo Quinarius non est quinque,

que, maior diuisa falsa est, Composita vera Est autem fallacia diuisionis, illi Compositæ tribuere Cõclusionis falsitatem, cum nõ nisi ex diuisa sequatur, & hac omnia clariora fient in ipsis compositionis, & diuisionis speciebus.

Sunt enim tres, Prima sit inter terminos, quorum alter potest significationem suã integræ alterius significationi applicare, nempé materiali & formali: potest etiã parti significationis solius, puta materiali applicare, vt omnes homines esse senes posibile est. Iuuenes sunt homines, ergo Iuuenes esse senes posibile est. est fallacia compositionis, si cõclusionem in sensu composito sumamus, non enim inferebatur nisi in sensu diuiso, at si dicas, Iuuenes esse senes est imposibile, Homines sunt iuueues, ergo Homines esse senes imposibile est, conclusio est falsa, & maior in sensu diuiso, ex qua conclusio sequitur, in sensu verò composito est vera, & atribuere ei falsitatem comclusionis est fallacia Diuisionis, quia quod ex diuisa sequitur, atribuimus compositæ,

Altera species harum fallaciarum est cum est aliquod complexum, quod diuisiué & copularim sumi potest, ratione cuius mutatur

 sensus

ſenſus, vt ſuperius diximus ſimiliter de com plexo diſiuncto, vel diſiunctiuo, vt Omne a nimal eſt rationale, vel irrationale, Sed nõ õne aïal eſt rationale, ergo omne animal eſt irrationale, eſt quidẽ diuiſionis fallacia in ma iori, quæ poteſt ſenſum diſiunctum facere, & ſic eſt vera, eſt enim propoſitio categorica cuius ſenſus eſt, de quolibet animali per ſe- eſſe verum enunciare hoc, ſcilicet eſſe ratio nale, vel irrationale, & ſic non infertur cõ- cluſio illa, poteſt diſiuntiuẽ ſumi, & ſic eſt diuiſa falſa, facit enim ſenſum, omne animal eſt rationale, vel omne animal eſt irratio- nale, & ex ea talis concluſio etiam falſa ſe- quitur fallacia conſiſtit in eo, quod tribui- mus maiori compoſitæ veræ, quod non ſe- quitur, niſi ex ea diuiſa falſa. Fit oppoſito mo do fallacia Compoſitionis, cum ſenſus com poſitus eſt falſus diuiſus verus,

Tertia ſpecies eſt, cum aliquam dictionẽ cum varijs conſtruimus, propter quod mu tatur ſenſus, vt quicquid viuit ſemper erit, Equus viuit, ergo Equus ſemper erit, con- cluſio falſa, & maior in ſenſu diuiſo falſa, nẽ pẽ, ſi dictio, ſemper, coniũgatur cum verbo erit, & ſic procedit concluſio, at ſi iungatur cum verbo viuit, eſt compoſitio, & vera. Si militer,

militer, Quamcunque imaginem autem habentem vestem vidi, ipsa est ex auro: sed ligneam imaginem vidi habentem vestem auream, ergo Imago ljnea est ex auro, conclusio est falsa, & etiam maior diuisa, nempé si illa dictio, auream, iungatur cum vesti, sic enim ex ea infertur conclusio, at si composita sumatur, est vera, nempé si iungatur cum imagine, ac propterea est fallacia diuisionis conclusionem tribuere composita.

De fallacia figura Dictionis.

FALLACIA hæc accidit, cum ex similitudine duarum dictionum inter se accidentali, colligimus similitudiné significatorum, quæ primò euenit cum dictio vnius generis grammaticalis, existimatur esse alterius generis propter similé desinentiam, vt qui poetam cõcederet esse doctam sicut musam, quia musa est fœmininũ nomen, & qui Eustochium concederet esse sanctum, quia finitur in um, sicut templum Altero modo euenit, cum nomen vnius prædicamenti sumimus pro altero prædicamé to, vt Quicquid hodie emisti, modo comedesti

disti, Carnes crudas hodie emisti, ergo Ca
nes crudas modo comedisti, est figura d
ctionis, quia quicquid significat substantia
crudum veró qualitatem. Euenit etiam, c
Simplicem suppositionem in personalem, v
e contrá mutamus, vt homó est species, I
lius est homo, ergo Iulius est species, cu
præsertim hoc fit in indiuiduo, & vniuers
li, nam hic videtur mutari, modus, cum vn
uersale qualé quid indiuiduum hoc aliqui
significat,

De fallacijs Extradictioné.

De fallacia Accidentis.

Cap, XV.

QVO facilius hæc fallacia inteli gatur, (est enim ad modum cō munis(notandum est aliqua quadrupliciter vnum quid esse posse. Primo dicuntur ea vnum, quæ vnū pror sus significant, quamuis sub diuersis nominibus, aut modis diuersis, quo pacto duo synonima vnum dicantur, similiter definitum & ipsius definitio, illa tamen in voce differunt,

runt hæc vero in significandi modo, cum de finitum confusé, Definitio eandem explici tè dicat, Altero moco quædam dicuntur vnum, quæ cum non eandem naturam significent, vnum tamen est de essentia alterius sicut genus, vel differencia idem sunt cũ specie, & species cum indiuiduo, puta homo & animal, homo & rationale, homo & Iulius. Tertio quædam alia dicuntur vnum minori vnitate, quorum vnum est alterius propriũ puta homo & risibile, non tamen risibile est de essentia hominis. Tandem quædam alia dicuntur vnum, quorum vnum alterum claudit tanquam accidens, vt homo, & album. Ista quatuor non ita vnum sunt, quin aliqua inter ea differentia inueniatur, nec ita sunt diuersa, quin eiam aliquo modo vnũ sunt, ex quo fit, quod aliqua, quæ vni tribuimus, etiam alteri non damus: aliqua verò vni applicamus, quæ alteri concedimus, dicimus enim album coloratum, & currere, & sedere. quæ etiam de homine albo prædicamus: at album esse accidens, colorem qualitatem dicimus, quæ de homine non enunciamus, & in vniuersum est, Regula, Omnia ea quæ vni conueniunt secũdũ id, in quo ab altero differt, remouenda sunt ab altero, cætera verò

rò concedenda fimul, aut neganda. V. g. album dicitur currere ratione ipſius ſubiecti, corpus enim albedinem habens dicitur currere. prætereá album dicitur accidens ratione formæ, in qua cum ſubiecto non eſt idē, non prædicabitur ergo accidens de corpore, Ex his nota eſt fallacia Accidentis, quæ fit quoties tribuimus vni omnia, quæ tribuimus alteri, quæ tamen non illi, qua parte cũ altero vnum eſt, conueniunt, exiſtimantes propter identitatem & vnitatem id licere, quo defectu peccant omnes hi ſyllogiſmi, & conſequentiæ homo eſt riſibilis, riſibile eſt proprium, ergo homo eſt proprium. Enſis eſt gladius, Gladius eſt ſecundæ declinationis, ergo Enſis eſt ſecundæ declinationis. Petrus eſt homo, Homo eſt ſpecies, ergo Petrus eſt ſpecies, & in vniuerſum quoties ſuppoſitio variatur, ſicut quando procedimus ex puris particularibus, ex maiori particulari in Prima figura, ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, & ſimilia. Similiter quoties Appellationem mutamus, vel ex diuiſis ad coniuncta, vel econtra procedimus: vt Video Corruſcum, Et Coruſcus eſt veniens, ergo Video venientem, Hic canis eſt pater, Et hic canis eſt tuus, ergo Eſt pater tuus. Puer hic

eſt

nagnus, logicus, ergo eſt magnus, & eſt
cus. Similiter quoties á genere, ſeu à ſu
ori ad inferius abſq; vniuerſalitate, vel
nferiori ad ſuperius vniuerſaliter pro-
imvs, vt Animal eſt album, ergo homo
ılbus, vel Omnis homo eſt riſibilis, ergo
ıne animal eſt riſibile, de quibus in locis
oto diximus Nec mireris, ſi fallacia ſup
icionis hic collocetur, & in Figura dictio
,cum diuerſis rationibus vitium vnum ad
as ſpecies fallaciarum referatur, illic e-
n figura dictionis, hic vnitas extremorũ
nſideratur.

De fallacia Secundum quid & ſimpliciter.

FALLACIA iſta ex ſimilitudine loci à Toto in modo procedit, erat e nim Totum in modo, dictio reſpectu ıi ipſius cum aliquo adiecto ſumptæ, quod icebatur. Pars in modo, vt homo, eſt homo lbus, valebat autem à parte ad totum, & é ontra, vt illic explicuimus. Sunt autem ali ıua adiecta quæ diminuunt ſignificationem otius cui iunguntur, vel eam diſtrahunt, & lienant, & talia non totum in modo, aut

pars

pars, ſed Dicta ſecundum quid nuncupantur, vt homo mortuus, album ſecundum dentes,& ſimilia. Quæ auté adiecta diſtrahar ex ijs quæ in Secundo libro de Alienatione diximns, facile eſt videre, At ea dicuntur diminuere quando cum eis ita prædicatum, vel ſnbiectum cum aliquo copulatur, vt eis ſemotis oppoſitũ enũcietur. V. g. Aethiops ſecumdum dentes albus dicitur, ablato veró illo adiecto ſecnndum dentes, niger, vel non albus dicetur, niſi ſubiectum alia ratione eſſet album, vt homo ſecun& dentes eſt albus, ſi ille etiam ſecundum eſt tum ſe albus eſſet. ad huc albus dice Enſis ſed non ex virtute, & ratione illius adiecti natiEſt igitur fallacia talibus dictis ſecundum quid, ad ipſa abſolute ſumpta, vel é contra, tam affirmatiué, quam negatiuè argumentari, vt in ipſis huius fallaciæ modis compe rietur.

Eſt primus modus à dicto diminuente ſecundum locum, non enim valet, non licet prandere in templo, ergo non licet prandere: licet in mari non audire ſacrum, ergo licet non audire ſacrum non valet. Secundus modus á dicto diminuente ſecundum tempus, non enim ſequitur, non eſt licitum die,

bus

bus Veneris vesci carnibus ergo est licitum vescicarnibus, expedit tempore naufragij proijcere merces, ergo expedit proijcere merces,

Tertius á dicto diminuente ad aliquid, vt febricitanti non est bonum vinum, non valet ergo nõ est bonum vinũ, Améti non expediunt arma, ergo non expediũt arma. Quartus a dicto diminuente secundum partem, vt est albus secundum dentes, ergo est albus, non sequitur, non est albus secundum dentes, ergo non est albus. Hoc intelligi debet, quando illa pars non est proprium subiectum illius accidentis, tunc enim valet vt est crispo capite, ergo est crispus, bené sequitur est cæsijs oculis, ergo est cæsus est curuo naso, ergo est aquilinus, in his enim bené sequitur, quia talia prædicata illis partibus propriè & adæquaté insunt. Quintus á dicto distrahente, vt duo leones marmorei, sunt in foro, ergo duo leones sunt in foro, hic est homo pictus, ergo est homo, non sequitur. Eadem est fallacia sæpe argumentari ab ipsis totis, non enim valet non est albus, ergo non est albus secundum dentes: non est leo, ergo non est leo lapideus: licet comedere carnes, ergo licet die veneris,

neris, & alijs similiter nõ valet, sicut nec ab ipsis partibus, nisi tale prædicatum omni ex parte, & integré subiecto in sit, tunc enim valeret: vt nõ est bonum mentiri, ergo nõ est bonũ mẽtiri in bello, nec domi, & similia

De ignorantia Eléchi.

Cap, XVI.

SVPERIVS quid esset elenchus diximus, est enim syllogismus Contradictionis, id est inferens, & probans contradictorium eius quod concessum est, vel simul duo inferens contradictoria, si verè autem probat Verus elenchus, cum deceptione, Sophisticus dicitur. Vnde duplici ex parte elencho deceptio accidit: vno modo, quãdo id non fit syllogismo bono, sed fallaci: altero modo, quando syllogismus bonus est, non tamen probat veram contradictoriam propositionis concessæ, sed apparentem. cũ non obseruet leges veræ contradictionis, & tales fallaciæ quæ hac parte fiunt, dicuntur secundum ignorantiam Elenchi, quas Aristote. 1. Elench. cap. 4. quatuor numerat. Prima

ma qnando contradictoria non ſumuntur ad idem, vt numerus ternarius excedit binarium & non excedit quaternarium, ergo ternarius excedit nnmerum, & non excedit. Secunda, quando non ſumuntur ſecũdum idẽ, vt corpus hoc eſt duplum ad aliud ſecundũ latitudinem, & non ſecundum lõgitudiuem, ergo eſt duplum, & non duplum. Tertia, ſimiliter id eſt quando non ſeruatur idem modus vt currit velociter, non currit tarde ergo currit & non currit. Quarta, quando non ſeruatur idem tempus, vt dormio nocte, nõ dormio mane, ergo dormio & non dormio, ſed de his latè diximus Libro ſecundo.

De fallacia conſequentis.

FALLACIA, iſta procedit ex ſimilitudine illius loci, quo à poſitione ãtecedentis ad poſitionem conſequentis & ab oppoſito conſequẽtis ad oppoſitum antecedentis procedebamus. Secundũ veró fallaciam hanc fit tranſmutatio, nempé ab oppoſito antecedentis ad oppoſitum conſequentis, vt ſi ignis eſt, calor eſt, ergo ſi ignis non eſt, calor non eſt. Qui dicit te eſſe equũ, decit te eſſe animal, ſed qui dicit te eſſe equũ, dicit

dicit falſum. ergo qui dicit te eſſe animal, dicit falſum. In his eſt fallacia, quia ex oppoſito antecedentis inferimus oppoſitum conſequentis, quod non licet, niſi in terminis conuertibilibus. Similiter quando ex poſitione conſequentis antecedens ponimus, ſimilis eſt fallacia, cum non liceat, niſi in terminis conuertibilibus, vt ſi homo eſt, animal eſt, ergo ſi animal eſt, homo eſt, ſi ignis eſt, calor eſt, ſed calor eſt, ergo ignis eſt. Vnde patet in his fallacijs priorem conſequentiam bonam eſſe, poſteriorem veró, qua á negatione antecedentis, vel á poſitione conſequentis procedimus, fallacem.

De fallatia Petitionis principij.

FALLACIA hæc contra Syllogiſmi probationem procedit, ſyllogiſmus enim & illatiuus eſt concluſionis, & inſtrumentum probationum ipſius, illatio in recta forma conſiſtit, probatio verò præter hoc antecedens notius conſequẽte petit, obid fallacia eſt, æqué ignota vel ignotiora ad ꝓbationẽ ignotorũ ſumere, præſertí quãdo idẽ ꝑ idẽ licet occulté ꝓbare ĩtẽdimus, vt qui ꝓbaturus in particulari homines eſſe iuſtos

ſtos, peteret ad ꝓbatioē omnes homines eſſe iuſtos: & ꝓbaturus Medicinā eſſe ſciētiā ſani & ægri, peteret ſeparatim Medicinā eſſe ſciētiam ſani, & eſſe ſcientiā ægri, vel denique ſi verbis parum mutatis idem per idē probaret in talem incideret fallaciam.

De fallacia Secundum non cauſam, vt cauſam.

FALLACIA hæc eſt cum concluſionis falſitas, quæ prouēit ex vna præmiſſa falſa, atribuitur præmiſſæ veræ, vt Omnis homo eſt animal, Planta eſt homo ergo Planta eſt animal. Cōcluſio eſt falſa, cuius cauſa eſt minor, attribuere veró id maiori, ac velle ob id contēdere maiorē eſſe falſā, eſt fallacia non cauſæ, vt cauſæ, quam ſuperius diximus. Nō propter hoc accidere falſū. Fit etiam iſta fallacia, cum concluſionē veram attribuimus falſo tā quam cauſæ. Similiter cū conſequens ex antecedenti non proprio deducimus, idq; attribuentes conſequentis veritatē: vt Homo eſt diſciplinabilis ergo eſt Grammaticus, & huius modi alia

De fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam.

FALLACIA hæc committitur, cum opponens petit vnicã ſibi reſpõſionem dari illius, cui vnica reſponderi non poteſt, vt ipſum reſpondentem ex quacunq; vna reſponſione capiat, vt ſi petat, homo & leo ſunt ne animal rationale? ſi reſpondeatur ita eſſe colliget leonẽ eſſe rationalem, quod falſum eſt, Si verò reſpondeatur, non ita eſſe, colliget hominem nõ eſſe rationalem, quod etiã falſum eſt. Ad fallaciam hanc reprimendam non oportet vnica reſpõſione ſatisfacere petenti multa quibus non niſi multis responderi poteſt. Atque hæc breuiter, de locis. & fallacijs atque perinde de tota Introductione.

Sit laus Deo Oĩpotẽti, qui nos ad finẽ perduxit, ipſe faciat, vt in ſui gloriã, & iuuenum vtilitatem, maioremque in literis progreſſum, quorum gratia ſcripta ſunt, hæc omnia tendãt.

FINIS.

